Flannery O'Connor

Greu de găsit un om bun

Table of Contents

Cover Page

Greu de găsit un om bun

Râul

Viața pe care o salvați poate fi chiar a voastră

Un noroc neașteptat

Un Templu al Sfântului Duh

Negrul artificial

Un cerc în foc

Întâlnire târzie cu inamicul

Oameni cumsecade de la țară

Dezrădăcinatul

I

II

III

Greu de găsit un om bun

Râul

Viața pe care o salvați poate fi chiar a voastră

Un noroc neașteptat

Un Templu al Sfântului Duh

Negrul artificial

Un cerc în foc

Întâlnire târzie cu inamicul

Oameni cumsecade de la țară

Dezrădăcinatul

Carte Pentru Toți

Flannery O'Connor (1925–1964), scriitoare americană, s-a născut în Savannah, Georgia. A fost crescută în religia catolică, fapt ce îi va marca întreaga operă literară. Pe când viitoarea scriitoare avea cincisprezece ani, tatăl său moare de lupus, boala căreia îi va cădea victimă și ea. Timp de doisprezece ani, Flannery O'Connor va fi nevoită să se deplaseze numai cu ajutorul cârjelor. Urmează cursuri de creative writing la University of Iowa. Debutează în 1952 cu romanul Sfetnicul din sânge, considerat o capodoperă, și care o va transforma într-un mit al literaturii americane. În 1955 îi apare volumul de povestiri Greu de găsit un om bun. Ultimul volum de povestiri, Cei care se avântă spre tării se vor întâlni, a fost publicat în 1965.

Flannery O’Connor

Greu de găsit un om bun

Traducere din limba engleză și note

de Antoaneta Ralian

LITERA
București
2020

A Good Man Is Hard to Find

Flannery O’Connor

Copyright @ 1955 Flannery O'Connor

Copyright 1954, 1953, 1948 Flannery O'Connor

Copyright înnoit 1983, 1981 Regina O'Connor

Copyright înnoit 1976 doamna Edward F. O'Connor

Toate drepturile rezervate

carte Pentru Toți este parte

a Grupului Editorial Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4,

București, România

tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777

Greu de găsit un om bun

Flannery O’Connor

Copyright © 2020 Grup Media Litera

pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidraşcu şi fiii

Corector: Ional Palade

Copertă: Vladimir Zmeev,

Vlad Panfilov

Tehnoredactare şi prepress: Bogdan Coscaru

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

O’CONNOR, FLANNERY

Greu de găsit un om bun / Flannery O’Connor; trad. din lb. engleză şi note: Antoaneta Ralian. – Bucureşti: Litera, 2020

ISBN 978-606-33-6249-1

ISBN EPUB 978-606-33-6309-2

I. Ralian, Antoaneta (trad.; note)

821.111

Greu de găsit un om bun

Bunica nu voia să plece în Florida. Ea avea chef să-și viziteze niște rubedenii în estul statului Tennessee și profita de orice prilej ca să-l facă pe Bailey să se răzgândească. Bailey era fiul cu care locuia, de fapt, unicul ei fiu. Acum stătea la masă, pe marginea scaunului, și citea paginile portocalii cu rubricile sportive din Journal.

– Ia uită-te aici, Bailey, îi spuse ea, uite aici, citește asta.

Își ținea o mână înfiptă în șoldul slăbănog, și cu cealaltă ciocănea cu ziarul în capul lui chel.

– Citește, individul ăla care-și spunea „Nepotrivitul“ a evadat din închisoarea federală și s-a refugiat în Florida, și mai citește ce se spune că le face oamenilor. Eu nu mi-aș duce copiii într-un loc pe unde bântuie în libertate un criminal de teapa ăstuia. M-ar mustra conștiința să fac una ca asta.

Bailey nu-și desprinse ochii de pe ziarul lui, iar bătrânica se răsuci pe călcâie și se uită la mama copiilor, o femeie tânără, în pantaloni de pânză, cu o față lătăreață și nevinovată ca o varză, și capul legat cu o basma verde, ale cărei capete se ridicau în sus ca două urechi de iepure. Ședea pe canapea, hrănind bebelușul cu piure de caise din borcan.

– Copiii au mai fost în Florida, i se adresă bătrâna. Ar trebui să-i duceți în altă parte, să mai schimbe, să mai vadă și alte locuri ale lumii, să-și lărgească orizontul. De pildă, n-au fost niciodată în Tennessee, prin părțile de est.

Mama copiilor păru să nici nu audă aceste cuvinte, dar John Wesley, un puști de opt ani, îndesat și cu ochelari, o întrebă:

– Dacă nu vrei să pleci în Florida, de ce nu rămâi acasă?

El și fetița, June Star, ședeau pe podea și citeau reviste umoristice.

– N-ar primi pentru nimic în lume să stea acasă și să fie și ea regină pentru o zi, spuse June Star, fără să-și ridice capul bălăior.

– Da, și dac-o să vă prindă individul ăla, Nepotrivitul, ce-o să vă faceți? întrebă bunica.

– O să-i ard una în moacă, replică John Wesley.

– N-ar rămâne acasă nici pentru un milion de dolari, continuă June Star. Se teme c-o să piardă ceva. Unde mergem noi, hop, musai să vină şi ea.

– Foarte bine, domnişorico. Ţine minte lucrul ăsta data viitoare când o să-mi mai ceri să-ţi încreţesc părul.

June Star îi răspunse că părul ei era ondulat de la natură.

A doua zi dimineaţă, bunica a fost prima în maşină, gata de plecare. Într-un colţ îşi aranjase sacul de voiaj, mare şi negru ca un cap de hipopotam, iar dedesubt ascunsese un coşuleţ în care se găsea Pitty Sing, pisica. Nu avea de gând să lase trei zile motanul singur acasă pentru că lui i s-ar fi topit inima de dorul ei, al bunicii, şi apoi s-ar fi putut să se frece de unul din robinetele de gaz, să-l deschidă fără să ştie şi să se asfixieze. Fiul ei, Bailey, avea oroare să-şi facă apariţia cu o pisică la un motel.

Se instalase în mijlocul banchetei din spate, cu John Wesley într-o parte şi June Star în cealaltă. Bailey şi mama copiilor, cu bebeluşul în braţe, se aflau în faţă. Porniră din Atlanta la ora opt patruzeci şi cinci, având la bord 55 890 de mile rulate. Bunica îşi notă cifra, pentru că, îşi spuse ea, va fi interesant de văzut câte mile vor avea la întoarcere. Le trebuiră douăzeci de minute până să ajungă la periferia oraşului.

Bătrâna se instală confortabil, scoţându-şi mănuşile de bumbac alb şi aşezându-le, împreună cu poşeta, pe platforma dintre speteaza banchetei şi geamul din spate. Mama copiilor era îmbrăcată tot în pantaloni şi cu aceeaşi basma verde pe cap, dar bunica se gătise cu o pălărie de pai bleumarin, garnisită cu un buchet de violete albe la bor, şi o rochie bleumarin cu picăţele albe. Gulerul şi manşetele erau din organdi alb, tivit cu danteluţă, iar la decolteu îşi prinsese o rămurică de violete de pânză purpurii, care ascundeau un săculeţ parfumat. În cazul unui accident, oricine ar fi găsit-o moartă pe şosea trebuia să-şi dea imediat seama că are de-a face cu o doamnă.

Îşi exprimă părerea că va fi o zi bună pentru condus maşina, nici prea caldă, nici prea răcoroasă, şi-l avertiză pe Bailey că viteza maximă era de cincizeci şi cinci de mile pe oră şi poliţiştii se ascundeau pe după pancartele cu reclame sau pe după un pâlc de copaci, şi se repezeau cu motocicletele după tine înainte de a apuca să încetineşti. Le atrăgea tot timpul atenţia asupra unor detalii interesante ale peisajului: Muntele Pietros, granitul albastru care pe alocuri se infiltra de ambele părţi ale şoselei; porţiunile de lut roşu, strălucitor, vârstat cu dungi purpurii, şi peticele de culturi felurite care alcătuiau un mozaic de diferite culori.

Copacii erau scăldaţi în lumina argintie a soarelui şi până şi cei mai piperniciţi dintre ei scânteiau. Copiii citeau reviste ilustrate, iar mama lor moţăia.

– Hai să traversăm repede Georgia, ca să nu trebuiască s-o mai vedem, spuse John Wesley.

– Dacă aş fi în locul tău, n-aş vorbi în felul ăsta de statul meu natal, interveni bunica. Tennessee se mândreşte cu munţii şi Georgia cu dealurile.

– Tennessee i-un morman de gunoaie bătătorite de ţărănoi, şi Georgia nu-i cu nimic mai bună.

– Chiar aşa, îl aprobă June Star.

– Pe vremea mea, începu bunica încrucişându-şi degetele subţiri, străbătute de vene, copiii aveau mai mult respect faţă de statul lor natal şi faţă de părinţi şi faţă de orice. Oamenii se purtau mai cuviincios. Ah, ia uitaţi-vă ce negrişor dulce! exclamă ea arătând spre un copilaş negru aşezat în uşa unei bojdeuci. Ca într-un tablou, se minună bunica, în timp ce întorceau cu toţii capetele ca să se uite pe geamul din spate.

Copilul le făcea semne cu mâna.

– Era fără pantaloni, observă June Star.

– Probabil că nu are, explică bunica. Negrişorii de la ţară n-au aceleaşi lucruri ca şi noi. Dacă m-aş pricepe să pictez, l-aş picta.

Copiii schimbară între ei revistele ilustrate.

Bunica se oferi să preia bebeluşul şi mama copiilor i-l trecu peste speteaza scaunului din faţă. Bătrâna îl aşeză pe genunchi şi-l săltă şi-i vorbi despre locurile pe lângă care treceau. Îşi dădu ochii peste cap, îşi ţuguie buzele şi îşi lipi faţa ei îngustă, zbârcită, de feţişoara lui catifelată, blândă. Din când în când bebeluşul îi adresa câte un surâs absent. Trecură pe lângă un vast câmp de bumbac, cu cinci sau şase morminte săpate în mijloc, ca o insuliţă.

– Uitaţi-vă la cimitir, le spuse bunica, arătând cu degetul. Ăsta a fost locul de veci al familiei. Ţinea de plantaţie.

– Unde-i plantaţia? întrebă John Wesley.

– Pe aripile vântului, răspunse bunica. Ha, ha!

Când copiii terminară toate revistele cu poze pe care le aduseseră cu ei, deschiseră cutia cu merinde și începură să se înfrupte. Bunica mâncă un sendviș cu unt de arahide și o măslină, și nu-i lăsă pe copii să arunce cutia și șervețelele de hârtie pe geam. Când nu mai avură nimic altceva de făcut, începură să joace un joc: fiecare alegea câte un nor și-i punea pe ceilalți doi să ghicească ce formă sugera. John Wesley alese un nor cu formă de vacă și June Star ghici că semăna cu o vacă, dar John Wesley îi răspunse că nu, aducea cu un automobil, iar June Star îl acuză că trișează și începură să-și tragă unul altuia palme peste poala bunicii.

Bunica le făgădui că dacă stau cuminți, o să le spună o poveste. Când istorisea ceva, își rotea ochii în orbite, clătina din cap și își lua o poză foarte dramatică. Începu să le istorisească: pe când era ea domnișoară, avea un curtezan, un anume domn Edgar Atkins Teagarden din Jasper, Georgia. Era un tânăr foarte chipeș și un gentleman, și în fiecare sâmbătă după-masă îi aducea câte un pepene verde pe care își grava inițialele: E.A.T. Ei bine, într-o sâmbătă după-amiază, domnul Teagarden veni cu pepenele verde, dar negăsind pe nimeni acasă, îl lăsă în fața porții, se urcă în docarul lui și se întoarse la Jasper. Dar când sosise ea acasă, ia pepenele de unde nu-i, îl mâncase un băiețandru negru, pentru că văzuse scris pe el E.A.T.[1] Povestea aceasta gâdilă simțul umorului lui John Wesley, care se porni să chicotească, dar June Star n-o găsi pe gustul ei. Declară că ea nu s-ar mărita cu un bărbat care n-ar găsi altceva de adus decât un pepene verde în fiecare sâmbătă. Bunică-sa continuă, spunând că ce bine ar fi făcut dacă s-ar fi măritat cu domnul Teagarden pentru că era un gentleman, și când a apărut prima dată Coca-Cola a cumpărat un stoc uriaș, și a murit numai cu câțiva ani în urmă, după ce ajunsese mare bogătaș.

Se opriră la „Turn“, ca să ia sendvișuri la grătar. „Turnul“ era o stație de benzină cu o sală de dans, jumătate tencuită, jumătate din lemn, situată într-o poiană afară din Timothy. O ținea un grăsan numit Sammy Butts cel Roșu, iar pe șosea, ca și pe clădire, erau înfipte din loc în loc reclame care spuneau:

GUSTAȚI FAIMOSUL GRĂTAR AL LUI SAMMY CEL ROȘU. NIMIC MAI GUSTOS CA GRĂTARUL LUI SAMMY CEL ROȘU. SAM CEL ROȘU! BĂIATUL GRAS CU RÂSUL SĂNĂTOS! VETERAN DE RĂZBOI! SAMMY CEL ROȘU LA DISPOZIȚIA DVS.!

Sammy cel Roșu zăcea pe pământ, în fața „Turnului“, cu capul vârât sub un camion, în timp ce o maimuțică cenușie, nu mai mare de treizeci de centimetri, legată de un copac scund, flecărea în legea ei. De îndată ce văzu copiii sărind din mașină și venind glonț spre ea, maimuța se cățără în copac, pe creanga cea mai de sus.

În interior, „Turnul“ era o sală lungă, întunecoasă, cu o tejghea la un capăt, mese la celălalt și un ring de dans la mijloc. Se așezară cu toții la o masă de lângă tonomat, și soția lui Sam, o femeie înaltă, bronzată, cu părul și ochii de o nuanță mai deschisă decât pielea, veni să ia comenzile. Mama copiilor introduse o monedă în tonomat și alese Valsul Tennessee, iar bunica declară că de câte ori aude această melodie îi vine pofta să danseze. Îl întrebă pe Bailey dacă n-ar vrea s-o invite la un vals, dar el se rezumă să caște ochii la ea. Bailey n-avea temperamentul luminos al mamei sale și călătoriile îi zgândăreau nervii. Ochii căprui ai bătrânei scânteiau. Își legăna capul în ritmul muzicii și dansa în scaun. June Star ceru să i se pună o melodie pe care să poată dansa step, și mama copiilor mai introduse o monedă în tonomat și alese o melodie mai ritmată, iar June Star păși pe ringul de dans și își execută numărul obișnuit.

– Vai, ce dulce e! se extazie soția lui Sam cel Roșu, aplecându-se peste tejghea. Vrei să fii fetița mea?

– Nici prin cap nu-mi trece, răspunse June Star. Nici pentru un milion de dolari n-aș locui într-o paragină ca asta.

Se opri din dans și alergă la masă.

– Vai, ce dulce e! repetă femeia lățindu-și gura într-un surâs politicos.

– Să-ți fie rușine! îi șuieră bunica printre dinți.

Sam cel Roșu intră și se răsti la nevastă-sa spunându-i să nu mai tândălească la tejghea și să le aducă clienților ce-au comandat. Pantalonii kaki i se opreau pe șolduri și burta i se revărsa peste ei, ca un sac cu făină care se balansa sub cămașă. Se apropie, se așeză la o masă vecină și emise un sunet care era o combinație între un oftat și un chiot.

– N-o mai poți scoate la capăt, începu el ștergându-și fața roșie, transpirată, cu o batistă cenușie. N-o mai poți scoate la capăt! În zilele noastre nu știi în cine să mai ai încredere și în cine nu. Așa-i?

– Oamenii nu mai sunt cuviincioși ca pe vremuri, întări bunica.

– Săptămâna trecută vin aici doi tipi la volanul unui Chrysler, urmă Sammy cel Roșu. O mașină veche și uzată, dar încă bună, și indivizii mi se păreau la locul lor. Ziceau că lucrează la fabrică și, ce credeți, le-am dat pe gratis benzina pe care au cerut-o. Acuma, spuneți-mi și mie, de ce am făcut eu una ca asta?

– Pentru că ești un om bun, răspunse prompt bunica.

– Da, coană mare, cred că așa e, aprobă Sam cel Roșu, de parcă atunci îi trecuse un asemenea gând prin cap.

Soția lui aduse felurile comandate, cărând cele cinci farfurii odată, fără un platou, câte două în fiecare mână și una în echilibru pe braț.

– În lumea asta păcătoasă nu există un suflet în care să poți avea încredere, își dădu și ea cu părerea. Și nimeni nu face excepție, absolut nimeni, repetă, uitându-se chiorâș la Sammy cel Roșu.

– Ați citit despre criminalul ăla care a evadat, Nepotrivitul? întrebă bunica.

– Nu m-ar mira deloc să atace localul ăsta, răspunse femeia. Dacă aude de el, nu m-ar mira deloc să-l văz că apare. Dacă află că-s măcar doi cenți în casa de bani, nu m-ar mira deloc dacă...

– În regulă, îi tăie vorba Sam cel Roșu. Du-te și adu Coca-Cola pentru oamenii ăștia.

Femeia ieși ca să le servească și restul comenzii.

– Greu de găsit un om bun, continuă Sammy cel Roșu. Totul e din ce în ce mai îngrozitor. Îmi amintesc de zilele când puteai pleca și lăsa ușa casei descuiată. S-a zis cu ele.

Se porni să discute cu bunica despre vremurile bune de altădată. Bătrâna ajunse la concluzia că numai Europa era vinovată de felul cum stăteau acum lucrurile. Spuse că Europa se comportă de parcă noi, americanii, am fi făcuți din dolari, iar Sam cel Roșu îi dădu perfectă dreptate, adăugând că nici nu merită să mai vorbim despre asta. Copiii ieșiră afară în soare și se uitară la maimuțica legată de copac. Era ocupată să-și vâneze puricii și să-i strivească în dinți, de parcă ar fi fost o delicatesă.

Porniră iar la drum în după-amiaza fierbinte. Bunica aținea din când în când și la fiecare câteva minute o deștepta propriul ei sforăit. În apropiere de Toombsboro se trezi de-a binelea și își aduse aminte de o veche plantație pe care o vizitase prin părțile astea pe vremea când era ea domnișoară. Le povesti că locuința avea șase coloane albe în față și ajungeai la ea pe o alee de stejari, și de o parte și de alta a fațadei erau două chioșcuri din nuiele împletite, unde te așezai împreună cu cavalerul tău, după o plimbare prin parc. Își amintea exact unde trebuie să cotești ca să ajungi acolo. Știa că Bailey n-ar fi fost de acord să piardă timpul ca să se uite la o casă veche, dar cu cât vorbea mai mult, cu atât îi

sporea dorința de a revedea clădirea și de a vedea dacă cele două chioșcuri gemene mai erau încă în picioare.

– În casa aceea exista un lambriu secret, spuse ea cu viclenie, minţind, dar dorind să fi fost adevărat, și circula legenda că acolo fusese ascunsă toată argintăria familiei la sosirea generalului Sherman, dar lambriul n-a mai putut fi descoperit...

– Hei! strigă John Wesley. Hai să mergem s-o vedem! O să-l descoperim noi. O să ciocănim toată lemnăria până o să dăm de el. Cine locuiește acolo? Unde trebuie să cotim? Hei, tati, nu putem întoarce aici?

– N-am văzut niciodată o casă cu un lambriu secret! țipă și June Star. Hai să mergem la casa cu lambriul secret. Hei, tati, nu putem merge să vedem casa cu lambriul secret?

– Nu-i departe de aici, interveni bunica. Nu ne-ar lua mai mult de douăzeci de minute.

Bailey își ținea privirile ațintite drept în față. Falca îi era rigidă ca o potcoavă.

– Nu, spuse el.

Copiii începură să urle și să se tânguie că vor să vadă casa cu lambriul secret. John Wesley se porni să izbească cu piciorul în scaunul din față și June Star se atârnă de umărul maică-sii, scâncindu-i cu disperare că niciodată nu puteau avea și ei o bucurie, nici măcar în vacanță, că niciodată nu puteau face ceea ce doreau EI să facă. Bebelușul începu să zbiere și John Wesley izbi cu atâta putere în speteaza scaunului din față, încât taică-su resimți lovitura în rinichi.

– În ordine, le strigă el și opri mașina la marginea drumului, încetați odată! Tăceți măcar o secundă! Dacă nu încetați, nu mergem nicăieri.

– Ar putea fi foarte educativ pentru copii, murmură bunica.

– În regulă, spuse Bailey, dar băgați-vă în cap: e singura dată când oprim pentru o chestie ca asta. Prima și ultima dată!

– Drumul neasfaltat pe care trebuie să cotești e cam la o milă înapoi, îl călăuzi bătrâna. L-am observat când am trecut pe lângă el.

– Drum neasfaltat! bombăni Bailey.

După ce întoarse mașina și se îndreptă spre drumul neasfaltat, bunica începu să-și amintească și de alte amănunte legate de casă: frumosul

portal de sticlă de la intrare și candelabrul cu lumânări din hol. John Wesley ajunse la concluzia că lambriul secret se afla, probabil, în șemineu.

– Nu puteți intra în casă, îi avertiză Bailey. Nu știm cine locuiește acolo.

– În timp ce voi o să-i țineți de vorbă pe locatari la intrare, eu dau o fugă în spate și mă strecor pe o fereastră, sugeră John Wesley.

– O să rămânem cu toții în mașină, hotărî mama lui.

Intrară pe drumul neasfaltat și mașina înaintă cu greutate, stârnind o volbură de praf rozaliu. Bunica își aminti de vremurile când nu existau deloc drumuri pavate și-ți trebuia o zi ca să străbați treizeci de mile. Drumul neasfaltat era plin de povârnișuri, de hârtoape neașteptate, de curbe precipitate cu margini râpoase. Ba se pomeneau pe un dâmb înalt, privind în jos la crestele albăstrui ale copacilor care se așterneau pe mile întregi, pentru ca un minut mai târziu să coboare abrupt într-o văiugă roșie, cu copaci prăfuiți care priveau în jos la ei.

– Casa aia ar face bine să se arate imediat, spuse Bailey, că dacă nu, întorc.

Drumul arăta de parcă de luni de zile nu fusese călcat de picior omenesc.

– Nu mai e mult, îl asigură bătrâna și chiar în timp ce rostea aceste cuvinte un gând teribil îi săgetă mintea.

Gândul era atât de îngrozitor, încât se roși la față, ochii i se dilatară, picioarele îi săltară în sus, mișcând sacul de voiaj din colț. În clipa când sacul se deplasă, ziarul de peste coșul de dedesubt se înălță cu un mârâit și Pitty Sing, motanul, sări drept pe umărul lui Bailey.

Copiii căzură pe podea, mama lor, cu bebelușul în brațe, fu proiectată pe ușă și se rostogoli în drum, bătrâna se trezi zvârlită pe scaunul din față. Mașina se dădu peste cap și ateriză în dreapta, într-o viroagă de la marginea drumului. Bailey rămase pe locul șoferului cu pisica – cenușiu-vărgată, cu o față albă, lătăreață și un bot portocaliu – agățată de gâtul lui, ca o omidă.

De îndată ce copiii constatară că-și puteau mișca brațele și picioarele, se strecurară afară din mașină strigând: „Am avut un ACCIDENT!“ Bunica zăcea încovrigată sub tabloul de bord, sperând din toată inima să fie rănită, astfel ca mânia lui Bailey să nu se reverse pe dată asupra ei. Gândul teribil care-i traversase mintea înainte de accident era că

faimoasa casă de care își amintise cu atâta precizie nu se găsea în Georgia, ci în Tennessee.

Bailey își smulse cu ambele mâini pisica de pe gât și o zvârli pe fereastră drept într-un pin. Apoi ieși din mașină și începu s-o caute pe mama copiilor. Ședea într-un șanț roșu, rezemată de taluz și ținând în brațe bebelușul care urla; nu avea decât o tăietură pe obraz și un umăr fracturat. „Am avut un ACCIDENT!“, răcneau copiii cuprinși de frenezie.

– Dar nimeni n-a fost omorât, rosti June Star cu dezamăgire în glas, văzând-o pe bunică ieșind șontâc-șontâc din mașină, cu pălăria prinsă încă pe cap, dar cu borul rupt, cochet strâmbat, și cu rămurica de violete atârnându-i într-o parte.

Se așezară cu toții în șanț, cu excepția copiilor, ca să-și revină din șoc. Tremurau ca varga.

– Poate că o să apară vreo mașină, rosti răguşit mama copiilor.

– Cred că mi-am rupt ceva pe dinăuntru, spuse bătrâna, apăsându-se într-o parte, dar nimeni nu-i răspunse.

Lui Bailey îi clănțăneau dinții. Purta o cămașă sport, galbenă, imprimată cu papagali albaștri, și fața îi era la fel de galbenă ca și cămașa. Bunica hotărî să nu-i mai spună că, de fapt, casa era în Tennessee.

Drumul se înălța la vreo trei metri deasupra capetelor lor și nu puteau vedea decât coroanele copacilor din cealaltă parte. Dincolo de șanț se întindea pădurea, înaltă, întunecoasă, adâncă. Câteva minute mai târziu zăriră o mașină la oarecare depărtare, pe coama unui deal, coborând lent de parcă ocupanții stăteau să-i privească pe ei. Bunica se ridică și începu să-și fluture dramatic ambele brațe ca să le atragă atenția. Mașina continuă să se apropie încet, dispăru la o curbă, apoi apăru iar, mișcându-se parcă și mai lent pe creasta dâmbului de pe care se rostogoliseră ei. Era un automobil mare, negru, ponosit, ca un dric. Înăuntru se găseau trei bărbați.

Se opri chiar deasupra capetelor lor și, timp de câteva minute, omul de la volan se uită fix, cu o privire lipsită de expresie, la grupul din șanț. După aceea întoarse capul și le spuse ceva celorlalți doi, care coborâră din mașină. Unul era un băiat rotofei, îmbrăcat în pantaloni negri și un maiou roșu cu un armăsar argintiu imprimat pe piept. Veni în dreapta lor și rămase locului privindu-i, cu gura pe jumătate căscată într-un soi de rânjet lăbărțat. Al doilea purta pantaloni kaki, o haină albastră vărgată și o pălărie gri trasă peste ochi, ascunzându-i jumătate din față.

Se apropie încet de ei din partea stângă. Nici unul nu scoase vreun cuvânt.

În sfârşit coborî şi omul de la volan şi rămase lângă maşină, privind în jos la ei. Era mai vârstnic decât ceilalţi doi. Părul începuse să-i încărunţească şi purta ochelari cu rame de argint, care-i dădeau o înfăţişare cărturărească. Avea o faţă prelungă, brăzdată de riduri, şi nu purta nici cămaşă, nici maiou, ci doar o pereche de blugi prea strâmţi pentru el, iar în mână ţinea o pălărie neagră şi un pistol. Şi ceilalţi doi aveau pistoale.

– Am avut un ACCIDENT! ţipară copiii.

Bunica încerca senzaţia ciudată că-l cunoştea pe omul cu ochelari. Faţa lui îi era familiară, de parcă-l ştiuse dintotdeauna, dar nu-şi putea aduce aminte cine era. În cele din urmă, omul se urni de lângă maşină şi coborî cu paşi rari taluzul, grijuliu să nu alunece. Purta nişte pantofi maro cu alb, fără ciorapi, iar gleznele îi erau subţiri şi roşii.

– Bună ziua, glăsui, văd că aţi făcut o tumbă.

– Ne-am dat de două ori peste cap, sări bunica.

– Numai o dată, o corectă el. Am văzut de sus toată tărăşenia. Hiram, ia vezi ce-i cu maşina lor şi fă-o să meargă, îi spuse liniştit băiatului cu pălărie gri.

– De ce porţi pistol? îl întrebă John Wesley. Ce faci cu pistolul?

– Cucoană, se adresă omul către mama copiilor, vrei să-i chemi pe copii lângă dumneata? Mă enervează. Vreau să staţi cu toţii împreună aici unde sunteţi.

– De ce ne comanzi NOUĂ ce să facem? izbucni June Star.

În spatele lor pădurea se căsca asemenea unei uriaşe guri negre.

– Vino aici! îi porunci mama

– Uite ce-i, începu deodată Bailey, suntem la mare necaz. Suntem...

Bunica scoase un ţipăt ascuţit. Se opinti şi reuşi să se ridice în picioare şi rămase cu privirile pironite pe omul cu ochelari.

– Eşti Nepotrivitul! strigă ea. Te-am recunoscut pe dată.

– Da, coană, răspunse omul cu un zâmbet vag, de parcă, fără voia lui, îi făcea plăcere că fusese recunoscut. Dar ar fi fost mai bine pentru voi toți, cucoană, dacă nu m-ai fi recunoscut.

Bailey își întoarse capul cu repeziciune și-i spuse mamei lui ceva care îi șocă până și pe copii. Bătrâna începu să plângă și Nepotrivitul se făcu roșu la față.

– Cucoană, i se adresă el, nu te amărî. Câteodată omu' zice și ce nu gândește. Nu cred că a vrut dinadins să-ți vorbească așa urât.

– N-ai fi în stare să împuști o doamnă, nu-i așa? îl întrebă bătrâna scoțându-și o batistă curată din manșetă și tamponându-și ochii.

Nepotrivitul începu să scormonească pământul cu vârful pantofului, scobi o mică gaură, apoi o acoperi la loc.

– Mi-ar părea rău dac-aș fi nevoit s-o fac.

– Ascultă, începu bătrâna aproape țipând. Eu știu că ești un om bun. Nu arăți deloc a om de jos. Sunt sigură că te tragi dintr-o familie bună.

– Da, coană, cea mai bună familie din lume.

Când zâmbi, își dezgoli un șirag de dinți albi, puternici.

– N-a fost pe lume făptură mai blândă ca mama mea, iar taică-meu avea o inimă de aur.

Băiatul cu maiou roșu trecu în spatele grupului și rămase în picioare, cu pistolul la șold. Nepotrivitul se lăsă pe vine.

– Fii cu ochii pe țânci, Bobby Lee, spuse el. Știi că-mi dau nervi.

Se uită la cei șase îngrămădiți în fața lui și păru puțin încurcat, ca și cum nu știa ce-ar fi putut să le spună.

– Nu-i nici urmă de nor pe cer, grăi în cele din urmă înălțându-și ochii. Nu văz soarele, dar nici nori nu e.

– Da, e o zi frumoasă, încuviință bunica. Ascultă, n-ar trebui să-ți spui Nepotrivitul pentru că știu că ai o inimă bună. Numai cât mă uit la dumneata și văd lucrul ăsta.

– Taci! zbieră Bailey. Tăcere! Toată lumea să-și țină gura și lăsați-mă pe mine să descurc treaba asta.

Se ghemuise pe vine, în poziția unui alergător gata să ia startul, dar nu se mișca.

– Apriciez ce spui, cucoană, răspunse Nepotrivitul și desenă cu patul pistolului un mic cerc pe pământ.

– Îmi trebe juma' de oră ca să pui mașina pe roate, strigă Hiram, privind peste capota ridicată a automobilului.

– Bun, mai întâi tu și Bobby Lee luați-l pe ăsta și pe băiat dincolo cu voi, ordonă Nepotrivitul arătând spre Bailey și spre John Wesley. Băieții vor să te întrebe ceva, i se adresă el lui Bailey. Ești bun să treci cu ei dincolo în pădure?

– Ascultă-mă, începu Bailey, a dat o mare pacoste peste noi! Nimeni nu-și poate da seama ce înseamnă asta...

Vocea i se sparse. Ochii îi erau la fel de albaștri ca și papagalii de pe cămașă. Rămase perfect nemișcat.

Maică-sa își înălță mâna ca să-și aranjeze borul pălăriei, de parcă se pregătea să intre și ea în pădure cu Bailey, dar se pomeni cu borul în mână. Stătu o clipă privindu-l, apoi îl aruncă pe jos. Hiram îl apucă pe Bailey de braț și-l trase în sus, ca și cum ar fi ajutat un bătrân să se ridice. John Wesley îl luă pe taică-su de mână, iar Bobby Lee îi urmă. Se îndreptară spre pădure și în clipa când ajunseră la liziera întunecată, Bailey se sprijini de trunchiul cenușiu, golaș, al unui pin și strigă:

– Mamă, mă întorc îndată, așteaptă-mă!

– Întoarce-te chiar în clipa asta! țipă bătrâna, dar dispărură cu toții în pădure.

– Bailey, băiete! strigă după el bătrâna cu o voce tragică, dar se trezi uitându-se la Nepotrivitul, care se cinchise pe jos chiar în fața ei. Știu că ești om bun, repetă ea cu disperare. N-ai nimic josnic în dumneata.

– Nu-s, coană, nu-s un om bun, răspunse Nepotrivitul după o pauză, ca și cum ar fi cumpănit cu grijă ideea în minte, dar nu-s nici cel mai rău om de pe lume. Tăticu' meu zicea că-s altă rasă de câine decât frații și surorile mele. „Știi", zicea tăticu', „unii poa' să-și trăiască toată viața fără să întrebe cum și pentru ce, și alții vrea să știe de ce stă treaba așa, și băiatu' ăsta-i unu' din ăștia din urmă. O să-și bage nasu-n toate!"

Își puse pălăria neagră pe cap, își înălță brusc ochii spre cer, și apoi privi spre pădure ca și cum s-ar fi simțit din nou încurcat.

– Îmi pare rău că stau fără cămașă în fața cucoanelor, reluă el ridicând ușor din umeri. Când am evadat, ne-am îngropat hainele de pușcăriași, și purtăm și noi ce ne cade la mână, până s-or mai îndrepta lucrurile. Ce-i pe noi am împrumutat de la niște oameni pe care i-am întâlnit pe drum, le lămuri el.

– Nu-ți face griji, îl liniști bunica. Se poate ca Bailey să mai aibă în valiză o cămașă de rezervă.

– Am să mă uit eu să văd, răspunse Nepotrivitul.

– Unde-i duc? țipă mama copiilor.

– Tăticu' era un mare șmecher, reluă Nepotrivitul. Da' niciodată nu-l puteai prinde cu ocaua mică. N-a dat niciodată de bucluc cu otoritățile. Se pricepea să-i ducă.

– Și dumneata ai putea fi un om cinstit, numai dacă ai încerca, se porni bunica. Gândește-te ce minunat ar fi să te statornicești și să duci o viață confortabilă, și să nu te mai gândești întruna că te hăituiește cineva.

Nepotrivitul continua să scormonească pământul cu patul pistolului, de parcă s-ar fi gândit la cele spuse de bătrână.

– Da, coană, totdeauna te hăituiește cineva, murmură el.

Bunica observă cât de scheletici îi erau omoplații, pentru că stătea în picioare și privea în jos la el.

– Te rogi vreodată? îl întrebă.

Nepotrivitul clătină din cap. Tot ce văzu ea era pălăria neagră legănându-se între omoplați.

– Nu-s eu ăla, răspunse.

Din pădure, răsună o împușcătură de pistol, urmată imediat de o a doua. Apoi tăcere. Capul bătrânei zvâcni. Auzea vântul foșnind prin copaci, ca o lungă respirație de satisfacție reținută.

– Bailey, băiete! strigă ea.

– Un timp am cântat într-un cor bisericesc, urmă Nepotrivitul. Am fost de toate. Am fost în armată, și pe mare și pe uscat, în țară și în străinătate, am fost de două ori însurat, am fost gropar, am fost la căile ferate, am arat țărâna Patriei Mume, am fost prins de un uragan, am văzut odată un om arzând de viu.

Apoi, întorcându-şi privirile spre mama copiilor şi spre fetiţa care stătea lipită de ea, amândouă cu feţele livide şi ochii sticloşi, adăugă:

– Am văzut chiar şi cum era biciuită o femeie.

– Roagă-te, roagă-te, bâigui bătrâna, roagă-te, roagă-te...

– Din câte ţiu eu minte, n-am fost niciodată băiat rău, urmă Nepotrivitul pe un ton aproape visător, da' undeva pe drum am sfeclit-o şi m-au trimis la răcoare. M-au îngropat de viu, cucoană, spuse înălţându-şi ochii şi ţintuind-o cu privirile.

– Atunci ar fi fost momentul să începi să te rogi. Ce făcuseşi când te-au trimis prima dată la închisoare?

– Când mă întorceam la dreapta, dădeam de un zid, continuă Nepotrivitul privind din nou la cerul fără nor. Mă întorceam la stânga, un zid. Mă uitam în sus, un tavan. Mă uitam în jos, o podea. Am uitat ce-am făcut, cucoană. Stăteam acolo, şi tot stăteam acolo, şi mă căzneam să-mi aduc aminte ce-am făcut, şi nu-mi pot aduce aminte nici până în ziua de azi. Câteodată, ziceam că gata, îmi vine în minte, da' nu-mi venea.

– Poate că te-au închis din greşeală, spuse bătrâna.

– Nu-s eu ăla. N-a fost greşeală. Aveau hârtii la mână.

– Poate că ai furat ceva.

Nepotrivitul pufni dispreţuitor:

– Nimeni n-avea lucru de care aveam eu nevoie. La închisoare era un doctor de cap care zicea că eu l-am omorât pe tăticu', da' ştiam că-i minciună. Tăticu' meu a murit în o mie nouă sute nouăşpe, când a fost molima de gripă, şi eu n-am avut nici în clin, nici în mânecă cu asta. A fost îngropat în cimitiru' baptist Mount Hopewell, şi dacă nu mă crezi, poţi să te duci să vezi.

– Dacă te-ai ruga, îi dădu înainte bătrâna, Iisus ţi-ar veni în ajutor.

– Asta-i drept, răspunse Nepotrivitul.

– Atunci de ce nu te rogi? întrebă tremurând de încântare.

– Pen'că eu n-am nevoie de ajutor. Mă descurc foarte bine şi singur.

Bobby Lee și Hiram reapărură din pădure, mergând agale. Bobby Lee trăgea după el o cămașă galbenă cu papagali albaștri.

– Bobby Lee, aruncă-mi cămașa aia, îi ceru Nepotrivitul.

Cămașa zbură spre el, îi ateriză pe un umăr, după care o îmbrăcă. Bunica nu-și dădea seama de ce anume îi amintea cămașa aceea.

– Nu, cucoană, urmă Nepotrivitul încheindu-și nasturii, eu am descoperit că nu crima contează. Poți face la fel de bine un lucru sau altul, poți omorî un om, sau să-i furi numai un cauciuc de la automobil, fiin'că mai devreme sau mai târziu tot uiți ce-ai făcut și tot ești pedepsit pentru asta.

Mama copiilor începuse să scoată niște zgomote horcăite, de parcă nu mai putea să respire.

– Cucoană, i se adresă Nepotrivitul, vrei să fii bună să treci cu fetița dincolo în pădure, cu Bobby Lee și cu Hiram, ca să fii împreună cu soțul dumitale?

– Da, mulţumesc, răspunse mama cu voce leșinată.

Brațul stâng i se bălăbănea în neștire, iar cu brațul drept ținea bebelușul care adormise.

– Hiram, ajut-o pe cucoană, iar tu, Bobby Lee, ia-o pe fetița aia de mână, porunci Nepotrivitul, în timp ce femeia se muncea să iasă din șanț.

– Nu vreau să mă ia de mână, țipă June Star. Are o mutră de porc!

Grăsanul roși, râse, înșfăcă brațul fetiței și o trase în pădure, pe urmele lui Hiram și ale maică-sii.

Rămasă singură cu Nepotrivitul, bătrâna constată că-i pierise glasul. Pe cer nu era urmă de nor și nici soare. De jur împrejur nimic, decât pădure. Ar fi vrut să-i spună că trebuie să se roage. Deschise și închise de câteva ori gura, înainte de a fi putut articula un cuvânt. În cele din urmă, se trezi strigând:

– Iisuse, Iisuse! vrând să dea a înțelege că Iisus o să-l ajute, dar felul în care țipa semăna mai curând cu un blestem.

– Da, coană, răspunse Nepotrivitul, ca și cum și-ar fi exprimat acordul. Iisus le-a răsturnat pe toate cu susu-n jos. Cu el s-a întâmplat ca și cu mine, numa' că el n-a comis nici o crimă, pe când la mine au putut dovedi că am comis una, pen' că aveau hârtii la mână. Sigur, mie nu mi-

au arătat niciodată hârtiile. De asta acuma îmi las iscălitura. Am spus eu de multă vreme, trebuie să-ţi înjghebi o semnătură, să iscăleşti tot ce faci şi să păstrezi o copie. Aşa ai să ştii ce-ai făcut şi ai să măsori crima cu pedeapsa pe care ţi-au dat-o şi ai să vezi dacă se potriveşte, şi până la urmă o să ai o dovadă că nu te-au tratat cu dreptate. Eu îmi spun Nepotrivitul, pentru că nu pot să potrivesc tot ce-am făcut cu toate pedepsele prin care am trecut.

Din pădure răsună un ţipăt sfâşietor, urmat de o împuşcătură de pistol.

– Ţi se pare drept, cucoană, ca unu' să fie pedepsit până peste cap şi altu' să nu fie deloc?

– Iisuse! strigă bătrâna. Dumneata ai sânge nobil. Ştiu că n-ai fi în stare să împuşti o doamnă! Ştiu că te tragi dintr-o familie bună. Roagă-te! Iisuse, nu se cade să împuşti o doamnă. Îţi dau toţi banii mei.

– Cucoană, spuse Nepotrivitul cu privirile pierdute spre pădure, încă nu s-a pomenit ca un mort să-i dea bacşiş groparului.

Urmară încă două împuşcături, şi bunica îşi înălţă capul, ca o curcă bătrână, însetată, care ţipă după apă, şi strigă; „Bailey, băiete! Bailey, băiete!", de parcă i se frângea inima.

– Iisus a fost singuru' care i-a sculat pe morţi din groapă, continuă Nepotrivitul, şi n-ar fi trebuit să facă una ca asta. A răsturnat totu' cu susu-n jos. Dacă a făcut cu adevărat ce-a spus, atunci nu-ţi rămâne alta decât să laşi totu' baltă şi să-l urmezi, şi dacă n-a făcut ce-a spus, n-ai altceva mai bun decât să te bucuri de puţinele clipe care ţi-au rămas şi să profiţi cât mai mult de ele, să omori pe careva, sau să-i dai foc la casă, sau să-i faci alt rău. Nu-i plăcere mai mare pe lume ca răul, încheie Nepotrivitul şi vocea îi deveni un mârâit.

– Poate că nu i-a sculat pe morţi din morminte, îngăimă bătrâna, fără să mai ştie ce spune şi simţindu-se atât de ameţită, încât se prăbuşi în şanţ, cu picioarele ghemuite sub ea.

– N-am fost de faţă, aşa că nu pot spune că n-a făcut-o, i-o întoarse Nepotrivitul. Aş fi vrut să fiu acolo, urmă el izbind cu pumnul în pământ. Nu-i drept că n-am fost de faţă, pen' că dac-aş fi fost, aş fi ştiut. Ascultă, cucoană, continuă ridicându-şi glasul, dac-aş fi fost acolo, aş fi ştiut, şi azi aş fi fost şi eu altfel de om.

Vocea păru să i se frângă, iar mintea bunicii se limpezi pentru o clipă. Văzu faţa crispată a Nepotrivitului chiar lângă faţa ei, strâmbându-se de parcă ar fi fost gata să izbucnească în plâns, şi-i murmură:

– Ah, eşti unul dintre copilaşii mei! Eşti un copil de-al meu!

Întinse mâna şi-l atinse pe umăr.

Nepotrivitul sări de parcă l-ar fi muşcat un şarpe şi trase trei gloanţe în pieptul bătrânei. Pe urmă îşi lăsă pistolul pe jos, îşi scoase ochelarii şi începu să-i şteargă.

Hiram şi Bobby Lee ieşiră din pădure şi rămaseră la marginea şanţului, privind în jos la bătrână, care pe jumătate şedea şi pe jumătate zăcea într-o baltă de sânge, cu picioarele încrucişate sub ea, ca un copil, şi cu faţa zâmbitoare ridicată spre cerul nepătat de nori.

Fără ochelari, ochii Nepotrivitului erau palizi, cu marginile roşii, neajutoraţi.

– Luaţi-o de aici şi aruncaţi-o unde i-aţi aruncat şi pe ceilalţi, spuse el, ridicând motanul care i se freca de picior.

– Ce mai vorbă lungă era, nu? comentă Bobby Lee, lăsându-se să alunece în şanţ cu un chiot.

– Ar fi fost o femeie bună, răspunse Nepotrivitul, dacă s-ar fi găsit cineva care s-o împuşte la fiecare minut.

– Asta ar fi fost tare nostim, aprecie Bobby Lee.

– Taci din gură, Bobby Lee, îl repezi Nepotrivitul. Viaţa nu-i o plăcere.

În limba engleză, eat – „mănâncă“

Râul

Copilul posomorât și lipsit de vlagă stătea în camera întunecată în timp ce taică-su se străduia să-l vâre într-un paltonaș de stofă cadrilată. Brațul drept i se împiedicase în mânecă, totuși tatăl îi încheie nasturii și-l împinse spre o mână gălbejită, pătată, care se întindea de după ușa întredeschisă.

– L-ați încheiat strâmb, strigă o voce stridentă din hol.

– Atunci încheie-l dumneata, pentru numele lui Dumnezeu! bombăni tatăl. Ce vrei, e ora șase dimineața.

Era înfășurat în halatul de baie și cu picioarele desculțe. Când duse copilul la ușă și încercă s-o închidă, văzu femeia nălucindu-se amenințător, un schelet pistruiat într-o manta lungă, verzuie și cu o pălăriuță de fetru.

– Și banii de tramvai pentru mine și pentru el? Doar trebe să luăm tramvaiu'.

Tatăl se reîntoarse în dormitor ca să ia banii și când veni înapoi îi găsi, pe femeie și pe băiat, proțăpiți în mijlocul camerei. Ea lua încăperea în primire.

– Dac-ar fi să vin vreodată să locuiesc aici, n-aș răbda duhoarea asta de mucuri de țigară, declară ea, scuturându-l pe băiat, pentru ca paltonul să se aranjeze mai bine pe el.

– Uite mărunțișul, îi spuse tatăl.

Apoi deschise larg ușa în fața ei și așteptă.

După ce numără bănuții, îi vârî undeva într-un buzunar al mantalei, după care se îndreptă glonț spre o acuarelă care atârna lângă patefon.

– Las' că știu eu bine cât e ceasul, spuse scrutând cu atenție liniile negre care traversau planuri frânte de culoare violentă. Schimbu' meu intră la zece seara, iese la cinci dimineața, și-mi ia p-ormă un ceas să vin cu tramvaiu' pe Vine Street.

– Aha, făcu tatăl. Atunci ni-l aduci înapoi diseară pe la opt sau nouă, da?

– Poate că ceva mai târziu. Mergem la râu, la un tămăduitor. Un propovăduitor care nu se arată prea des în lume. Eu, una, n-aş fi dat bani p-asta, adăugă ea, arătând cu capul spre tablou. Așa ceva pot să desenez și eu.

– În ordine, doamnă Connin, atunci pe diseară, spuse tatăl bătând darabana cu degetele în tăblia ușii.

Dinspre dormitor se auzi o voce stinsă:

– Adu-mi o pungă cu gheață.

– Vai de mine, maică-sa-i bolnavă, constată doamna Connin. Ce are?

– Nu știu, mormăi tatăl.

– O să-i cerem propovăduitorului să se roage pentru ea. A lecuit o grămadă de lume. Preacuviosul Bevel Summers. Poate c-ar fi bine ca soția dumneavoastră să-l vadă.

– Poate. Deci, pe diseară.

Tatăl dispăru în dormitor.

Băiatul o măsură pe femeie în tăcere. Avea patru sau cinci ani, și-i curgeau nasul și ochii. Fața îi era prelungă, cu o bărbie proeminentă și ochi depărtați între ei, pe jumătate închiși. Era tăcut și resemnat, ca o oaie bătrână care așteaptă să fie scoasă din țarc.

– O să-ți placă propovăduitoru-ăsta, ai să vezi, i se adresă femeia. Preacuviosul Bevel Summers. Să-l auzi cum cântă!

Ușa dormitorului se deschise din nou, lăsând să apară capul tatălui, care-i spuse băiatului:

– La revedere, bătrâne. Petrecere frumoasă.

– La revedere, răspunse copilul, tresărind de parcă ar fi fost împușcat.

Doamna Connin mai aruncă o privire în direcția acuarelei, apoi ieșiră pe palier, unde apăsă pe butonul ascensorului.

– Da’ eu, una, n-aș desena așa ceva, se pronunță ea.

Afară, dimineața cenușie era mărginită de o parte și de alta de zidurile clădirilor goale, neluminate.

– Mai târziu o să se însenineze; știi, asta-i ultima dată în anul ăsta când mai propovăduiește la râu. Șterge-ți nasul, drăguță.

Începu să-și frece nasul cu mâneca, dar femeia îl opri.

– Asta nu-i frumos. Unde ți-e batista?

Puștiul își vârî mâinile în buzunare, prefăcându-se că-și caută batista, în timp ce femeia îl aștepta.

– Unii nu se sinchisesc nici cât negru sub unghie de felul cum își trimit copiii, bombăni ea către propria-i imagine reflectată în vitrina unei cafenele. Te-ai umplut tot de muci.

Femeia scoase din buzunar o batistă înflorată, roșu cu albastru, se aplecă și începu să-i curețe nasul.

– Suflă, îl îndemnă și băiatul suflă. Îți împrumut batista asta. Bag-o în buzunar.

Băiatul o împături, o vârî cu grijă în buzunar, apoi se îndreptară spre colțul străzii, unde se rezemară de peretele unei băcănii închise, ca să aștepte tramvaiul. Doamna Connin își ridică gulerul mantalei până ce-i atinse borul din spate al pălăriei. Pleoapele-i cădeau grele și s-ar fi zis că o să adoarmă de-a-n picioarelea, sprijinită de zid. Băiețașul îi apăsă ușor mâna.

– Cum te cheamă? îl întrebă ea cu o voce somnoroasă. Nu-ți știu decât numele de familie. Ar fi trebuit să știu care ți-e numele mic.

Numele băiatului era Harry Ashfield și niciodată până atunci nu i-ar fi trecut prin cap să și-l schimbe.

– Bevel, răspunse el.

Doamna Connin se desprinse de zid.

– Vai, ce coincidență! strigă ea. Ți-am spus că așa-l cheamă și pe preacuviosul părinte.

– Bevel, repetă el.

Stătea și se uita la el de parc-ar fi fost niscaiva minune.

– Trebuie numaidecât să-l vezi astăzi. Nu-i un propovăduitor ca toţi ceilalţi. E-un tămăduitor. Da' pentru domnu' Connin n-a putut face nimic. Domnu' Connin n-are credinţă, da' a zis că-i gata să-ncerce orice. Îl ţine o gheară în maţe.

Tramvaiul se ivi ca o pată galbenă în capătul străzii pustii.

– Acuma-i internat la spitalu' de stat şi i-au tăiat o treime din stomac. Eu îi zic să-i mulţumească lu' Hristos pentru cât i-a mai rămas, da' el zice că n-are de mulţumit nimănui. Şi zi aşa, te cheamă Bevel! se minună ea cu glas şoptit.

Se apropiară de staţie ca să aştepte.

– O să mă lecuiască şi pe mine? întrebă Bevel.

– Da' ce ai?

– Mi-e foame, hotărî el în cele din urmă.

– N-ai luat gustarea de dimineaţă?

– Când mi-a dat-o n-am avut încă timp să-mi fie foame.

– Ei, când ajungem acasă o să îmbucăm amândoi câte ceva. Şi eu îs flămândă.

Se urcară în tramvai şi se aşezară cu câteva scaune în spatele conductorului, iar doamna Connin îl luă pe Bevel pe genunchi.

– Acu' să fii băiat cuminte şi să mă laşi să trag un pui de somn. Nu te da jos din braţele mele.

Îşi lăsă capul pe spate şi, în timp ce băiatul o privea, ochii i se închiseră treptat, iar gura i se căscă lăsând la vedere câţiva dinţi lungi, risipiţi, unii de aur, alţii mai negri chiar decât faţa ei; porni să şuiere şi să sufle ca un schelet muzical. În afară de ei doi şi de conductor nu mai era nimeni în tramvai şi când băiatul văzu că femeia adormise adânc, scoase afară batista înflorată, o despături şi o examină atent. Apoi o împături la loc, trase fermoarul unui buzunar ascuns în căptuşeala paltonului, o vârî cu grijă acolo şi, în scurt timp, adormi şi el.

Casa doamnei Connin se găsea la o jumătate de milă de la capătul tramvaiului, ceva mai retrasă de la drumul mare. O casă de cărămidă cafenie, cu o prispă şi un acoperiş de tablă. Pe prispă stăteau trei băieţaşi de înălţimi diferite, cu feţe pistruiate, absolut identice, şi o fată înaltă, cu părul prins în atât de multe bigudiuri de aluminiu, încât capul

îi strălucea aidoma acoperișului. Cei trei băieți îi urmară în casă și îl înconjurară pe Bevel. Se uitau la el în tăcere, fără un zâmbet.

– Ăsta-i Bevel, îl prezentă doamna Connin, scoțându-și paltonul. E o coincidență că-l cheamă la fel ca pe predicator. Pe băieți îi cheamă J.C. și Spirey și Sinclair, iar aia de afară e Sarah Mildred. Scoate-ți paltonul, Bevel, și atârnă-l de stâlpul patului.

Cei trei băieți îl urmăriră atent în timp ce-și descheia paltonul și-l dezbrăca. Pe urmă se răsuciră brusc pe călcâie, ieșiră pe ușă și ținură un sfat pe prispă.

Bevel cerceta camera de jur împrejur. Jumătate din ea era bucătărie, jumătate dormitor. Toată casa era alcătuită din două camere și două prispe. Lângă piciorul lui văzu coada unui câine de culoare deschisă mișcându-se în sus și-n jos între două scânduri din dușumea, în timp ce posesorul ei își scărpina spinarea de podea. Bevel sări să-l calce pe coadă, dar câinele avea o experiență de viață și se retrase înainte ca piciorul băiatului să-l fi atins.

Pereții erau acoperiți cu fotografii și calendare. Două fotografii în ramă rotundă înfățișau un bătrân și o bătrână cu guri prăbușite, iar o alta, un bărbat cu sprâncene ca două tufișuri de păr, care se adunau într-o moviliță la rădăcina nasului; restul feței se precipita de sub ele ca o stâncă golașă de pe care puteai aluneca.

– Ăsta-i domnul Connin, îl lămuri doamna, îndepărtându-se o clipă de plită ca să-i admire fața împreună cu băiatul. Da' acu' nu mai arată așa.

Bevel se întoarse de la domnul Connin spre o altă poză colorată, atârnată deasupra patului, înfățișând un bărbat îmbrăcat într-un cearșaf alb. Avea plete lungi și un cerc de aur în jurul capului și tăia cu ferăstrăul o scândură, în timp ce niște copilași stăteau în preajmă și se uitau. Tocmai voia să întrebe cine-i ăsta, când cei trei băieți intrară din nou în casă și-i făcură semn să-i urmeze. Ar fi vrut să se pitească sub pat, să se agațe de unul din picioarele patului, dar cei trei băieți stăteau nemișcați, muți și pistruiați, așteptând, așa că o clipă mai târziu îi urmă afară și dincolo de colțul casei. Străbătură o bucată de pământ acoperită de buruieni aspre și îngălbenite până ajunseră la cocina de porci, un țarc pătrat, din scânduri, înalt de vreo doi metri, plin de purcei, în care aveau de gând să-l vâre și pe el. Când băieții ajunseră la coteț, se întoarseră cu fața spre Bevel și așteptară în tăcere, rezemați de muchie.

Bevel venea foarte încet, izbindu-și voit genunchii unul de celălalt, ca și cum ar fi avut greutăți la mers. Odată, în parc, când supraveghetoarea lui uitase de el, fusese luat la bătaie de niște băiețandri ciudați, dar până

când lucrul nu se întâmplase de-adevăratelea, nu-şi dăduse deloc seama de ce avea să se petreacă. Acum, îi împunse nările un pătrunzător miros de lături şi începu să audă nişte grohăieli de animal sălbatic. Se opri la câţiva metri de coteţ şi aşteptă, palid, dar neclintit.

Cei trei puşti nu schiţară nici o mişcare. Ai fi zis că se întâmplase ceva cu ei. Se uitau peste capul lui, ca şi cum ar fi văzut ceva venind din spatele lui, dar Bevel era prea speriat ca să se întoarcă şi să se uite. Pistruii le păliseră, iar ochii le erau cenuşii şi nemişcaţi de parc-ar fi fost de sticlă. Numai urechile le zvâcneau uşor. Dar nu s-a petrecut nimic. În cele din urmă, băiatul din mijloc spuse:

– Dacă prinde de veste, ne omoară, şi se întoarse, amărât şi descurajat, se căţără pe coteţ şi rămase spânzurat cu capu-n jos, privind înăuntru.

Bevel se aşeză pe pământ, uşurat la culme, şi se uită la ei rânjind. Cel cocoţat pe coteţ îl privi cu severitate.

– Hei, tu, îi spuse după o clipă, dacă nu te poţi căţăra până aici ca să vezi porcii, n-ai decât să ridici scândura din spate şi să te gineşti pe acolo.

Îi dădu toate aceste indicaţii cu aerul că-i acordă o favoare.

Bevel nu văzuse în viaţa lui un porc adevărat, numai o poză într-o carte, şi ştia doar că porcii sunt nişte animale rozalii şi durdulii, cu codiţă creaţă, feţe rotunde şi surâzătoare şi papioane la gât. Se aplecă şi trase de scândură.

– Trage mai tare, îl povăţui băiatul mai mic. E desfăcută şi putredă. Scoate cuiul ăla de jos.

Scoase un cui lung, ruginit, din lemnul mâncat.

– Acuma poţi să ridici scândura şi să-ţi vâri capu' în..., porni să-i vorbească o voce domoală.

Dar Bevel şi făcuse acest lucru când se pomeni cu o altă faţă, cenuşie, udă şi acră, împingându-se în mutra lui, îmbrâncindu-l îndărăt şi în jos, pe sub scândura deplasată. Ceva sforăia peste capul lui, ceva ce se năpusti asupră-i, răsturnându-l, înghiontindu-l, făcându-l să se rostogolească ţipând printre bălăriile îngălbenite, ceva ce-l asalta întruna.

Cei trei băieţi Connin urmăreau scena din locul unde se găseau. Puştiul cocoţat pe coteţ continua să ţină, cu piciorul care i se bălăbănea, scândura dislocată. Feţele lor grave nu se înseninaseră, dar păreau mai

puțin încordate, de parcă o anume necesitate imperioasă le fusese, parțial, satisfăcută.

– Mama se face foc dacă vede că a scăpat porcu', spuse cel mai mic.

Doamna Connin se afla pe prispa din spatele casei și-l prinse în brațe pe Bevel când ajunse la scări. Porcul se vârî sub prispă și se domoli, gâfâind, dar copilul continuă să țipe cinci minute în șir. Când, în cele din urmă, izbuti să-l potolească, îi dădu să mănânce și-l ținu în poală în timp ce se înfrupta. Porcul urcă două trepte spre prispa din spate și rămase locului, în afara ușii, privind morocănos, cu capul în piept. Avea picioarele lungi și spinarea cocoșată, iar urechile îi erau zdravăn mușcate.

– Cară-te! îi strigă doamna Connin. Ăsta seamănă cu domnu' Paradise de la stația de benzină, ai să-l vezi azi la tămăduitor. Are cancer la ureche. Vine întotdeauna ca să arate că n-a fost tămăduit.

Parcul mai rămase câtva timp, zgâindu-se la ei, apoi se îndepărtă alene.

– Nu vreau să-l văd pe omul ăla, scânci Bevel.

Porniră spre râu, doamna Connin cu Bevel în frunte, cei trei băieți în spate, și Sarah Mildred, lungana, în urma lor, ca să strige dacă vreunul dintre băieți își lua valea. Arătau ca un schelet de corabie veche, cu câte un vârf ascuțit în față și în spate, plutind încet la marginea drumului. Soarele duminical albicios îi urmărea de la mică distanță, răzbind îndărătnic printr-o scamă de nor cenușiu, de parcă avea de gând să-i ajungă din spate. Bevel mergea pe margine, ținând-o de mână pe doamna Connin și privind la pârâiașul portocaliu-stacojiu care se scurgea din asfalt în rigolă.

Își spunea că de astă dată avusese noroc că părinții lui o găsiseră pe doamna Connin, care avea să-l scoată întreaga zi afară, în loc de o supraveghetoare care să stea cu el acasă sau să-l plimbe doar în parc. Câte nu descopereai când plecai de acasă! Uite, în dimineața asta aflase că el fusese făcut de un dulgher pe care-l chema Iisus Hristos. Până atunci crezuse că-l adusese pe lume doctorul Sladewall, un grăsan cu o mustață galbenă care-i trăgea ghionți și era convins că numele lui e Herbert. Se vede că fusese o glumă. Acasă la el glumeau tot timpul. Lui i se păruse că Iisus Hristos era un cuvânt la fel cu „ah!“, sau „Fir-ar să fie!“ ori „Doamne, Doamne!“, sau, uneori, avusese impresia că era vorba de cineva care cândva îi trăsese pe toți pe sfoară, lipsindu-i de ceva. Când o

întrebase pe doamna Connin cine era omul în cearşaf alb din poza de deasupra patului, aceasta se uitase câtva timp la el cu gura căscată. Pe urmă-i răspunsese: „Ăsta-i Iisus“, şi continuase să se zgâiască la el.

Câteva minute mai târziu, se dusese în cealaltă cameră, de unde se întoarse cu o cărţulie.

– Uite-aici, îi spusese, cartea asta a fost a străbunicii mele. Nu m-aş despărţi de ea pentru tot aurul din lume.

Îi arătă cu degetul un rând scris cu cerneală cafenie pe o pagină pătată:

– Vezi, Emma Stevens Oakley, 1832, adăugă ea. E ceva, nu? Şi fiece cuvânt din cartea asta e literă de Evanghelie.

Întoarse pagina şi citi titlul:

– Viaţa lui Iisus Hristos, pentru copiii sub doisprezece ani.

După aceea îi citise toată cartea.

Era o cărţulie mică, cu coperţi de un cafeniu spălăcit, margini de aur şi un miros de chit vechi, mustit. Era plină de poze şi una dintre ele îl înfăţişa pe dulgher mânând turma de porci a unui om. Erau porci adevăraţi, cenuşii şi morocănoşi, iar doamna Connin îl lămuri că Iisus îi luase pe toţi numai de la omul acela. După ce terminase de citit, îl lăsase să se aşeze pe podea şi să se mai uite o dată la poze.

Înainte de a pleca la tămăduitor, Bevel reuşise să strecoare cărţulia în buzunarul ascuns din căptuşeala paltonului, fără să-l fi văzut cineva. Asta făcea ca acum paltonul să-i atârne mai greu într-o parte. În timp ce mergeau, mintea lui era visătoare şi senină şi când cotiră din şosea pe un drumeag lung, de lut roşiatic, care şerpuia printre maluri de caprifoi, începu să ţopăie şi să salte şi să tragă de mâna doamnei Connin de parc-ar fi vrut s-o ia la goană şi să înşface soarele care luneca acum drept deasupra capetelor lor.

Un timp străbătură drumul argilos, apoi o luară pe un câmp smălţuit de bălării roşii şi intrară în umbra unei pădurici aşternute cu ace groase de brad. Nu mai fusese niciodată până atunci într-o pădure şi păşea cu grijă, uitându-se într-o parte şi-n alta, de parcă pătrunsese pe un tărâm vrăjit. Ajunseră apoi la o cărare făcută de cai, ce cobora în serpentină printre frunze ruginite, fâşâitoare, şi, la un moment dat, când se agăţă de o ramură ca să nu alunece, se pomeni privind drept în doi ochi îngheţaţi, verzui-aurii, care licăreau în întunericul unei scorburi. La poalele dealului, pădurea se deschidea brusc, făcând loc unei păşuni

punctate ici-colo de vaci albe şi negre, păşune în pantă, care se lăsa în jos, pas cu pas, spre un râu lat, portocaliu, în care soarele se oglindea ca un diamant înfipt în apă.

Pe malul cel mai apropiat al râului se găsea un grup de oameni care cântau. Îndărătul lor se înşirau nişte mese lungi, iar pe drumul care ducea la râu erau parcate câteva automobile şi camioane. Traversară în grabă păşunea, pentru că doamna Connin, ducându-şi mâna streaşină la ochi, îl şi zărise pe predicator în picioare în mijlocul apei. Îşi lăsă coşul cu merinde pe una din mese şi-i împinse pe cei trei băieţi într-o îngrămădeală de oameni, ca să nu dea târcoale mâncării. Pe Bevel continua să-l ţină de mână şi, împreună cu el, îşi croi drum în faţă.

Propovăduitorul stătea la vreo câţiva metri mai încolo, în apa care-i ajungea până la genunchi. Era un tânăr înalt, în pantaloni kaki, suflecaţi până mai sus de nivelul apei. Purta o cămaşă albastră şi o legătură roşie în jurul gâtului, dar nici un fel de pălărie nu-i acoperea părul bălai, prelungit în favoriţi care se adânceau în scobiturile de sub pometi. Faţa îi era numai oase şi lumină roşiatică reflectată de apă. După cum arăta, putea să nu aibă mai mult de nouăsprezece ani. Cânta cu o voce înaltă, fârnâită, care se ridica deasupra glasurilor de pe mal, şi îşi ţinea mâinile la spate şi capul dat pe ceafă.

Sfârşi imnul pe o notă ascuţită şi rămase tăcut, privind în jos, la apă, şi trecându-şi greutatea trupului când pe un picior, când pe celălalt. Pe urmă îşi înălţă privirile către ceata de pe mal. Oamenii stăteau în rânduri strânse, aşteptând, cu feţe solemne, dar luminate de anticipare, şi cu ochii aţintiţi asupra predicatorului. Acesta îşi mişcă din nou picioarele în apă.

– Poate că ştiu de ce-aţi venit, sau poate că nu ştiu, rosti el pe o voce nazală. Dacă n-aţi venit pentru Iisus, atunci nici pentru mine n-aţi venit. Dacă aţi venit doar ca să vedeţi dacă vă puteţi lepăda durerile în râu, atunci n-aţi venit pentru Iisus. Nu vă puteţi lepăda durerile în râu, niciodată n-am spus cuiva asemenea lucru.

Se opri din vorbă şi îşi privi genunchii.

– Te-am văzut o dată tămăduind o femeie! strigă o voce stridentă din mulţimea de oameni. Am văzut-o pe femeia aceea ridicându-se şi mergând drept, de unde până atunci ea şchiopăta.

Predicatorul îşi ridică un picior, îl lăsă jos şi pe urmă şi-l ridică pe celălalt. S-ar fi zis că-i vine să zâmbească.

– Deci asta v-a adus aici, urmă el, atunci aţi face mai bine să vă întoarceţi acasă.

Apoi, înălţându-şi capul şi braţele, strigă:

– Oameni, ascultaţi la cele ce am a vă spune! Nu există decât un singur râu, şi acela-i râul vieţii, făcut din sângele lui Iisus. Acela-i râul în care trebuie să vă lepădaţi de dureri, în Râul Credinţei, în Râul Vieţii, în Râul Iubirii, în bogatul râu roşu din sângele lui Iisus, oameni buni!

Vocea lui căpătă inflexiuni duioase, muzicale.

– Toate râurile din lume purced din acel râu unic şi la el li se întorc apele de parc-ar fi oceanul, şi dacă, în suflete, vă înmugureşte credinţa, în râul acela vă puteţi lepăda de dureri, pentru că râul acela e menit să vă spele păcatele. E un râu încărcat în sine de suferinţă, de suferinţa însăşi care curge înspre împărăţia lui Hristos pentru a fi spălată, oameni buni, încet, încet, aşa cum curge râul ăsta roşu şi bătrân în jurul picioarelor mele... Ascultaţi, începu el să intoneze, am citit în Evanghelia după Marcu despre un om necurat, am citit în Evanghelia după Luca despre un om orb, iar în Evanghelia după Ioan despre un om mort. O, oameni buni, ascultaţi-mă! Acelaşi sânge din care s-a întrupat râul a făcut ca lepra să fie curăţată, l-a făcut pe orb să vadă şi pe mort să sară din groapă. Voi, oameni muşcaţi de suferinţe, lepădaţi-le în acel râu de sânge, lepădaţi-le în acel râu al Durerii, şi priviţi-le cum se duc către împărăţia lui Hristos.

În timp ce omul propovăduia, ochii lui Bevel urmăreau somnoroşi volutele lente a două păsări care se roteau sus, în văzduh. Dincolo de râu era o pădurice ruginie şi aurie de sasafras, îndărătul căreia se ondulau dealuri cu copaci sinilii, printre care se sumeţea câte un pin răzleţ, zdrenţuind linia orizontului. Şi mai în spate, în depărtare, se înălţa oraşul, ca un ciorchine de negi pe coasta muntelui. Păsările se lăsară în jos, tot rotindu-se, aterizară uşor în vârful celui mai înalt pin, unde rămaseră zgribulite, de parcă ţineau cerul pe umeri.

– Dacă în Râul Vieţii vreţi să vă lepădaţi durerile, atunci veniţi aici să vă clătiţi amărăciunea. Şi nu vă închipuiţi că aţi isprăvit, pentru că bătrânul râu roşu nu sfârşeşte aici. Acest bătrân râu roşu al suferinţelor curge încet mai departe, oameni buni, până la împărăţia lui Hristos. Acest bătrân râu roşu e bun ca să vă botezaţi în el, bun să vă puneţi credinţa în el, să vă lăsaţi durerea în el, dar nu aceste ape noroioase vă vor izbăvi. În această săptămână am colindat în tot susul şi josul râului ăstuia. Marţi am fost la Fortune Lake, a doua zi la Ideal, vineri eu şi soţia mea am plecat la Lulawillow ca să aducem alinare unui om bolnav. Oamenii aceştia nu s-au tămăduit, urmă predicatorul şi, o clipă,

rumeneala feței i se aprinse mai mult. Și niciodată n-am spus că se vor tămădui.

În timp ce vorbea, o siluetă tremurătoare începuse să înainteze spre el cu mișcări de fluture – o bătrână cu brațe fâlfâinde, al cărei cap se bălăbănea parcă gata în orice clipă să cadă. Izbuti să coboare malul și începu să bată apa cu brațele. Pe urmă se aplecă și mai mult, își înmuie fața în râu, după care se ridică udă leoarcă; apoi, tot fâlfâindu-și brațele, se învârti orbește o dată sau de două ori, până când cineva o prinse de mâini și o trase îndărăt, în grup.

– De treișpe ani tot repetă figura asta, strigă o voce răgușită. Faceți pălăria roată și adunați banii pentru băietanul ăsta! Că doar de asta a venit.

Strigătul, adresat tânărului din râu, venea de la o namilă de bătrân care ședea ca un bolovan cocoșat pe bara de protecție a unui automobil vechi, cenușiu. Purta o pălărie cenușie, trasă mult pe o ureche și ridicată pe cealaltă, pentru a lăsa la vedere o gâlmă vineție pe tâmpla stângă. Stătea înclinat în față, cu mâinile atârnându-i între genunchi și cu ochii mici pe jumătate închiși.

Bevel îi aruncă o privire, apoi se lipi de poala paltonului doamnei Connin, ascunzându-și fața.

Tânărul din râu aruncă o căutătură iute către bătrân și își înălță pumnul.

– Crede sau în Iisus, sau în diavol, strigă el. Jură credință sau unuia, sau altuia!

– Eu știu din propria mea experiență, se ridică un misterios glas de femeie din mulțime, știu că propovăduitorul ăsta are darul de a lecui. Mi s-au deschis ochii. Jur pe Iisus!

Predicatorul își înălță iar brațele și o luă de la capăt, repetând tot ce mai spusese despre Râu și despre împărăția lui Hristos, iar bătrânul de pe bara de protecție se zgâia la el cu ochii mijiți. Din când în când, Bevel furișa câte o ocheadă din faldurile paltonului doamnei Connin.

Un bărbat în salopetă și palton cafeniu se aplecă și își înmuie mâna în apă, scuturând-o apoi cu un gest iute, iar o femeie întinse un prunc peste mal și-i stropi picioarele cu apa râului. Un alt bărbat se îndepărtă de grup, se așeză pe țărm, își descălță pantofii, apoi lipăi prin apă; rămase acolo câteva minute, aplecat cât îl țineau șalele, pe urmă lipăi

din nou la mal și își încălță pantofii. Și în tot acest timp predicatorul cânta, părând să nu-i ia în seamă.

De îndată ce se opri din cântat, doamna Connin îl ridică pe Bevel în brațe și spuse:

– Ascultă, domnule predicator, ăsta-i un băiat din oraș pe care-l păzesc eu. Maică-sa e bolnavă și copilul ar vrea să te rogi pentru ea. Și ce coincidență, numele lui e Bevel! Bevel, repetă ea, întorcându-se spre lumea din spate. Îl cheamă ca și pe el. Nu-i o concidenţă grozavă?

Se auziră câteva murmure, iar Bevel întoarse capul și rânji peste umărul ei la fețele care-l priveau.

– Bevel! strigă el cu o voce tare și veselă.

– Ia ascultă, Bevel, i se adresă doamna Connin, tu ai fost botezat?

Băiatul se mulţumi să rânjească.

– Bănuiesc că nici n-a fost măcar botezat, urmă doamna Connin întorcându-se către predicator și înălțându-și sprâncenele.

– Dă-mi-l încoace, spuse predicatorul făcând un pas înainte și prinzând băiatul.

Îl ținea sub braţ și cerceta mutra hlizită. Bevel își roti comic ochii în cap și își împinse faţa lângă cea a predicatorului.

– Numele meu e Beeevvvuuul, strigă el puternic, lăsându-și limba să-i alunece în jurul buzelor.

Dar pe chipul predicatorului nu apăru nici urmă de zâmbet. Faţa-i osoasă era rigidă, iar ochii înguști, cenușii, reflectau cerul devenit aproape incolor. Un hohot de râs zgomotos veni dinspre bătrânul așezat pe bara de protecție, iar Bevel înșfacă gulerul predicatorului și se ținu strâns cu mâinile de el. Rânjetul i se șterse de pe față. Își dăduse dintr-odată seama că nu e vorba de o glumă. La el acasă toate erau luate în glumă. Dar după chipul predicatorului înțelesese pe loc că tot ce spunea sau făcea acesta era lucru serios.

– Așa îmi zice mama mea, adăugă el cu repeziciune.

– Ai fost botezat? îl întrebă predicatorul.

– Ce-i aia? murmură băiatul.

– Dacă te botez, răspunse predicatorul, vei putea şi tu să intri în Împărăţia lui Hristos. Fiule, vei fi spălat în râul suferinţei şi vei pătrunde în adâncul râu al vieţii. Vrei?

– Da, răspunse copilul, spunându-şi în sinea lui: Asta înseamnă că nu mă mai întorc acasă, ci intru sub râu.

– Nu vei mai fi acelaşi, urmă predicatorul. Ai să fii şi tu cineva.

Apoi îşi întoarse faţa spre oameni şi se porni să propovăduiască, iar Bevel se uita peste umărul lui la feliile de soare argintiu împrăştiate în râu. Deodată, preotul rosti:

– Bine, am să te botez!

Şi, fără multă vorbă, îşi încleştă mai puternic strânsoarea braţului, îl răsuci pe băiat cu susul în jos şi-i vârî capul în râu. Îl ţinu sub apă cât înşiră formula de botez, apoi îl smuci în sus şi se uită cu gravitate la copilul care abia de-şi mai trăgea răsuflarea. Ochii lui Bevel erau întunecaţi şi dilataţi.

– Acum eşti şi tu cineva, îi spuse predicatorul. Înainte de asta nici nu existai.

Băieţaşul era speriat, gata să izbucnească în plâns. Scuipă apa mocirloasă şi îşi trecu mâneca udă peste ochi şi peste faţă.

– N-o uitaţi pe mama lui, strigă doamna Connin. Vrea să vă rugaţi pentru mama lui. E bolnavă.

– Doamne Dumnezeule, rosti predicatorul, ne rugăm pentru cineva aflat în suferinţă şi care nu e aici ca să ţi se închine. Mama ta e internată la spital? Se chinuie?

Copilul se holbă la el.

– Încă nu s-a trezit, spuse el pe o voce piţigăiată, zăpăcită. E mahmură după beţie.

Văzduhul era atât de tăcut, încât putea auzi cioburile de soare plescăind în apă.

Predicatorul arăta furios şi şocat. Rumeneala din obraji îi păli, iar cerul din ochi păru să se întunece.

De pe mal se auzi un hohot de râs tunător şi domnul Paradise zbieră:

– Hei! Lecuiește-o pe femeia bolnavă de mahmureală! și își plesni genunchii cu pumnii.

*

– A avut o zi plină, spuse doamna Connin, stând cu băiatul în ușa apartamentului și scormonind din priviri încăperea unde petrecerea era în toi. Bănuiesc că ora lui de culcare a cam trecut.

Bevel stătea cu un ochi complet închis și cu celălalt numai pe jumătate; îi curgea nasul și respira pe gura deschisă. Paltonul cadrilat, umed, trăgea mai greu într-o parte.

Asta o fi maică-sa, își spuse doamna Connin în sinea ei, asta în pantaloni negri – pantaloni din saten negru, picioarele goale în sandale și unghiile de la picioare boite. Zăcea pe o jumătate de canapea, cu gambele încrucișate în aer și capul rezemat de braț. Nu-și părăsi nici un moment atitudinea.

– Bună, Harry, îi strigă. Te-ai distrat bine?

Avea o față prelungă, palidă, netedă și lipsită de expresie, și un păr lins, drept, de culoarea cartofului tânăr, pieptănat spre spate.

Tatăl băiatului se duse să aducă banii. În cameră se mai găseau două perechi. Unul dintre bărbați, un blond cu ochi mici, de un albastru violet, se aplecă în scaun și-l întrebă:

– Ei, Harry, bătrâne, a fost o zi bună?

– Numele lui nu-i Harry. E Bevel, interveni doamna Connin.

– Numele lui e Harry, strigă ea de pe canapea. Cine a mai auzit de un nume ca Bevel?

Băiatul părea să fi adormit în picioare, capul lăsându-i-se din ce în ce mai jos. Și-l înălță brusc și deschise un ochi; celălalt îi era lipit.

– Azi-dimineață mi-a spus că-l cheamă Bevel, protestă doamna Connin pe o voce șocată. Zicea că are același nume ca și predicatorul nostru. Așa mi-a spus.

– Bevel! repetă mama băiatului. Dumnezeule mare, ce nume!

– Numele predicatorului nostru e Bevel și nu există altu' care să-l întreacă la predicat Și, mai mult, adăugă ea pe un ton sfidător, azi-dimineață l-a botezat pe copilu' ăsta.

Mama copilului se ridică în capul oaselor.

– Ce neobrăzare! bombăni ea.

– Ba, mai mult, urmă doamna Connin, predicatoru' ăsta e un tămăduitor și s-a rugat pentru dumneavoastră ca să fiți lecuită.

– Lecuită? strigă mama. Lecuită de ce, pentru numele lui Dumnezeu?

– De boala dumneavoastră, răspunse tăios doamna Connin.

Tatăl se întorsese cu banii și aștepta lângă doamna Connin ca să-i înmâneze. Ochii îi erau împăienjeniți de vinișoare roșii...

– Zi mai departe, zi mai departe, o îndemnă el. Vreau să aud mai multe despre boala neveste-mii. Nu-i cunosc exact natura...

Flutură în mână bancnota:

– Uite ce puțin costă să te lecuiești prin rugăciuni, murmură el.

Doamna Connin rămase locului o secundă, privind în jur, cu aerul scheletului care vede totul. Pe urmă, fără să ia banii, se întoarse și închise ușa în urma ei. Tatăl se răsuci pe călcâie, zâmbind vag, și înălță din umeri. Toată lumea se uita la Harry. Băiatul începu să se îndrepte împleticit spre camera lui de culcare.

– Vino încoace, Harry, îl chemă maică-sa.

Copilul își schimbă automat direcția și se îndreptă spre ea, fără să-și dezlipească mai mult ochii.

– Povestește-mi ce s-a întâmplat azi, îi ceru ea, scoțându-i paltonul.

– Nu știu, îngăimă puștiul.

– Ba știi, răspunse ea, constatând că paltonul atârna mai greu într-o parte.

Deschise fermoarul din căptușeală și examină cartea și o batistă murdară care căzuse afară din buzunar.

– De unde ai luat astea?

– Nu știu, răspunse băiatul, întinzând mâna să le apuce. Sunt ale mele. Ea mi le-a dat.

Mama aruncă batista pe jos și înălță cartea destul de sus pentru ca băiatul să n-o poată ajunge, apoi începu să-i citească titlul, fața ei căpătând o expresie exagerat de amuzată.

Ceilalți se apropiară și se uitară la carte peste umărul ei.

– Dumnezeule! exclamă careva.

Unul dintre bărbați cercetă cărțulia pe după o pereche de ochelari cu lentile groase.

– E o carte valoroasă. Un exemplar pentru bibliofili.

O smulse din mâinile celorlalți și se retrase cu cartea într-un fotoliu.

– Nu-l lăsați pe George să-și dea drumul, interveni prietena lui.

– Vă spun că-i valoroasă, stărui George. Ediție 1832.

Bevel își schimbă din nou direcția, îndreptându-se spre camera de culcare. Închise ușa în urma lui, se duse încet spre pat, în întuneric, se așeză pe margine și își scoase pantofii, apoi se vârî sub pătură îmbrăcat cum era. Un minut mai târziu, o fulgerare de lumină făcu să se profileze în ușă silueta înaltă a mamei lui. Străbătu camera în vârful picioarelor și se așeză pe marginea patului copilului, șoptindu-i:

– Ce-a zis de mine neghiobul ăla de predicator? Și ce minciuni ai mai îndrugat azi, puișorule?

Copilul închise ochii și-i ascultă vocea ca venind de la mari depărtări, de parcă el ar fi fost sub râu și ea deasupra, pe mal.

– Harry, stărui mama, aplecându-se și lipindu-și gura de urechea lui, povestește-mi ce-a spus.

Îl trase în sus, proptindu-l de perne, și copilul avu senzația că fusese smuls afară din râu.

– Spune-mi, repetă ea în șoaptă, și respirația-i amară îi năpădi fața.

Îi văzu ovalul palid al obrazului, alături de el, în întuneric.

– A spus că acum n-am să mai fiu același. Că acum o să fiu și eu cineva, murmură copilul.

O clipă mai târziu, îl culcă din nou pe pernă, trăgându-l de piepții cămășii. Mai zăbovi un moment și își atinse buzele de fruntea lui. După

aceea se ridică și se îndepărtă, legănându-și încet șoldurile în raza de lumină.

*

Nu s-a trezit devreme, dar când s-a trezit, apartamentul era cufundat încă în întuneric, cu ușile încuiate. Un timp a mai zăcut în pat, scobindu-se în nas și frecându-și colțurile ochilor. După aceea și-a înălțat capul și a privit pe fereastră. Soarele pătrundea anemic, pătat de sticla geamului. Peste drum, la Hotel Empire, o negresă, femeie de serviciu, privea în jos de la o fereastră, rezemându-și fața pe brațele încrucișate. Băiatul se sculă, își încălță pantofii, se duse la baie și după aceea în camera din față. Rontăi doi biscuiți sărați unși cu anșoa, rămași pe măsuța de cafea, bău niște limonadă cu ghimber uitată într-o sticlă și începu să se uite în jur după cărțulia lui, dar nu o găsi. În apartament domnea o liniște deplină, știrbită doar de bâzâitul frigiderului. Intră în bucătărie, găsi niște felii de cozonac, turnă între ele o jumătate de borcan de unt de arahide, se cocoță pe scaunul înalt și rămase acolo, molfăindu-și sendvișul și frecându-și din când în când nasul ud de umăr. După ce termină de mâncat, mai descoperi niște lapte cu cacao și-l bău. Ar fi preferat să bea sticla cu limonadă cu ghimbir care se găsea în frigider, dar tirbușoanele erau întotdeauna ascunse acolo unde el nu putea ajunge. Un timp cercetă ce mai era prin frigider – niște legume veștede de care maică-sa uitase și o movilă de portocale cafenii pe care le cumpărase și nu le storsese; se mai aflau vreo trei sau patru soiuri de brânzeturi și ceva suspect la miros, într-o pungă de hârtie; încolo, doar un os de porc. Lăsă ușa frigiderului deschisă, se întoarse în salonul întunecat și se așeză pe canapea.

Își spuse că ai lui aveau să doarmă buștean până la unu, când vor trebui să se ducă cu toții să ia masa de prânz într-un restaurant. El nu era destul de dezvoltat ca să stea la masă pe un scaun obișnuit, drept care chelnerul avea să-i aducă un scaun înalt de copil, or, pentru așa ceva era prea mare. Ședea în mijlocul canapelei, izbind-o cu călcâiele. După aceea se ridică, se învârti prin cameră privind în scrumiere, la mucurile de țigară, ca și cum acest lucru devenise o deprindere pentru el. În camera lui avea cărți cu poze și carnete, dar cea mai mare parte a acestora erau rupte. Descoperise că metoda de a căpăta cărți noi era să le rupă pe cele vechi. Nu prea avea mare lucru de făcut decât să mănânce; și asta, nu numai acum; or, el nu era un mâncău.

Se hotărî să golească niște scrumiere pe covor. Dacă nu va goli mai mult de una, două, ea o să-și închipuie că se răsturnaseră din greșeală. Vărsă două, împingând zdravăn cu degetul scrumul în lâna covorului. Pe urmă

se întinse pe podea, studiindu-și picioarele pe care le ținea în aer. Pantofii îi erau încă umezi, ceea ce-i aduse aminte de râu.

Încet, expresia feței i se modifică de parcă în fața ochilor i-ar fi apărut treptat ceva ce căutase până atunci, dar fără să știe. Și, deodată, știu ce dorea să facă.

Se ridică, se strecură în vârful picioarelor în dormitorul părinților și stătu acolo în lumina tulbure, bâjbâind după poșeta mamei. Își plimbă privirea peste brațul ei lung, alb, care atârna peste marginea patului atingând podeaua, și peste gorganul alb pe care-l alcătuia trupul lui taică-său, și peste biroul îmbâcsit de hârtii, până ce poposi asupra poșetei spânzurate de speteaza unui scaun. Scoase din ea un bilet de tramvai și o jumătate de pachet de bomboane pentru tuse. Apoi ieși din apartament și se urcă în tramvaiul din colț. Nu luase o valiză cu el, pentru că în casa aceea nu exista nici un lucru pe care să fi vrut să-l păstreze.

Coborî din tramvai la capătul liniei și o luă în jos pe drumul parcurs cu o zi în urmă alături de doamna Connin. Știa că nu-i nimeni acasă la ea, pentru că băieții și fata mergeau la școală, iar doamna Connin trebuia să se ducă la cineva să facă curățenie, așa-i spusese. Trecu de curtea ei și o luă pe drumul pe care coborâseră la râu. Casele de cărămidă erau rare și, după un timp, drumul desfundat se termină și ajunse la marginea șoselei. Soarele era de un galben palid, cocoțat foarte sus, și frigea.

Trecu pe lângă o gheretă cu o pompă de benzină în față, vopsită în portocaliu, dar nu-l văzu pe bătrânul care ședea în prag, uitându-se în gol. Domnul Paradise sorbea o oranjadă. O bău încet, uitându-se peste gâtul sticlei la mica siluetă în palton cadrilat care dispărea în josul drumului. Pe urmă puse sticla goală pe o bancă și, continuând să se uite, își șterse gura cu mâneca. Intră în gheretă, luă din raftul de bombonărie un baton de mentă lung de treizeci de centimetri și gros de vreo cinci, și îl vârî în buzunarul de la șold. După care se urcă în mașină și porni încet pe șosea în jos, după băiat.

Când ajunse la câmpul smălțuit de bălării roșiatice, Bevel era prăfuit și asudat; străbătu câmpul în galop ca să intre cât mai repede în pădure. În cele din urmă descoperi o cărăruie bătătorită printre acele de brad și porni pe ea până văzu panta în serpentină ce cobora printre copaci.

Domnul Paradise își parcase mașina ceva mai încolo pe drum, și se îndreptase spre locul unde era obișnuit să șadă aproape zi de zi, ținând în mână o undiță din care nu mușca nimic și uitându-se la râul care i se

vălurea la picioare. Oricine l-ar fi privit de la depărtare ar fi crezut că vede un bolovan uriaș, pe jumătate ascuns printre hățișuri.

Dar Bevel nu-l zări. El nu vedea decât râul licărind galben-ruginiu, și plonja în el îmbrăcat cu paltonul și cu pantofii, trăgând o înghițitură de apă. Scuipă ce nu apucase să înghită, apoi rămase în apa care-l cuprindea până la piept și se uită de jur împrejur. Cerul era de un albastru limpede, compact – în afară de gaura pe care soarele o săpa în el – și franjurat la margini de vârfurile copacilor. Poalele paltonului pluteau la suprafața râului și-l înconjurau de parc-ar fi fost o ciudată, zglobie frunză de nufăr, iar el stătea zâmbind în soare. Avea de gând să nu-și mai piardă vremea cu predicatorii, ci să se boteze singur și, de astă dată, să plutească pe sub râu până avea să ajungă la împărăția lui Hristos, cea de sub apă. Nu avea timp de pierdut. Își vârî capul sub apă și se avântă înainte.

Într-o secundă începu să horcăie și să scuipe și capul îi reapăru la suprafață; încercă încă o dată și se petrecu același lucru. Râul nu-l voia. Încercă iar și țâșni în sus, aproape asfixiat. Dar așa se întâmplase și când predicatorul îl ținuse cu capul în apă – trebuise să lupte cu o forță care-l tot împingea îndărăt. Se opri și își spuse deodată: Se vede că și asta-i o glumă. Nu-i decât o glumă! Se gândi cât amar de drum făcuse degeaba și se apucă să plesnească și să împroaște și să pălmuiască nesuferitul de râu. Deodată, picioarele-i începură să pășească pe nimic. Scoase un țipăt de amărăciune și indignare. Apoi auzi un strigăt, întoarse capul și văzu ceva, ca un porc uriaș, fugărindu-l prin apă, agitând un fel de măciucă roșie cu alb și răcnind. Se afundă din nou în apă și, de astă dată, curentul care-l așteptase îl prinse ca o mână lungă, blândă, și-l trase repede în față și în jos. O clipă, fu covârșit de surpriză, pe urmă, simțind că era târât cu iuțeală și știind că o să ajungă undeva, orice furie și temere îl părăsiră.

Capul domnului Paradise se ivea din când în când la suprafața apei. În cele din urmă, ajuns departe, în josul curentului, bătrânul se înălță din apă ca un antic monstru marin și rămase locului, cu mâinile goale, scrutând cu ochi posaci linia râului, până acolo unde îi îngăduiau privirile să vadă.

Viața pe care o salvați poate fi chiar a voastră

Bătrâna și fiica ei ședeau pe prispă, când domnul Shiftlet se ivi pentru prima oară în capătul drumului. Bătrâna se trase pe marginea scaunului și se înclină în față, ducându-și mâna streașină la ochi, ca să adumbrească lumina orbitoare a soarelui. Fata nu putea vedea la depărtare și continuă să se joace cu propriile-i degete. Deși bătrâna trăia în cotlonul acela singuratic fără altă tovărășie decât cea a fiicei ei, și nu-l văzuse niciodată pe domnul Shiftlet, putea recunoaște, chiar de la distanță, că omul era un vagabond și că nu avea de ce să se teamă de el. Mâneca stângă îi era împăturită, lăsând să se vadă că nu avea decât o jumătate de braț, și silueta lui sfrijită trăgea ușor într-o parte, de parcă l-ar fi îndoit adierea vântului. Purta un costum negru de orășean, o pălărie de fetru maro, cu borul răsfrânt în față și în spate, și ținea de mâner o cutie de tinichea cu unelte. Se apropie, agale, pe drum, cu fața întoarsă spre soarele ce părea să stea în cumpănă pe creasta unui munte scund.

Bătrâna nu se mai urni din poziția ei până ce omul nu ajunse aproape în curte; atunci se ridică, cu o mână în șold. Fiica ei, o fată voinică, îmbrăcată într-o rochie scurtă de organdi albastru, îl văzu deodată, sări în sus și începu să bată din picior, să arate cu degetul și să scoată sunete nearticulate, aţâţate.

Domnul Shiftlet se opri în curte, își depuse cutia pe jos și își duse un deget la pălărie, privind-o pe fată ca și cum nu i-ar fi observat tulburarea; apoi se întoarse spre bătrână și își scoase pălăria cu un gest larg. Avea un păr negru, lins, despărțit de o cărare la mijloc, și care-i cădea de o parte și de alta până spre vârfurile urechilor. Mai mult de jumătate din față părea să fie frunte, terminându-se apoi precipitat, cu trăsăturile abia susținute de o falcă proeminentă, ca o cursă de șoareci. Arăta tânăr, dar avea o mină de nemulțumire deliberată, de parcă ar fi deslușit toate vicleșugurile vieții.

– Bună seara, spuse bătrâna.

Era scundă cam cât un stâlp de gard și purta o pălărie bărbătească gri, trasă în jos pe frunte.

Vagabondul o privi și nu răspunse nimic. Se întoarse cu spatele la ea și își înălță fața în lumina soarelui de asfințit. Își întinse brațele, atât pe cel lung, cât și pe cel scurt, de parc-ar fi vrut să cuprindă cerul, corpul lui alcătuind un fel de cruce strâmbă. Bătrâna îl urmări, cu brațele încrucișate la piept, ca și cum ea ar fi fost stăpâna soarelui, iar fiică-sa îl privea cu capul proiectat în față, mâinile grăsulii atârnându-i neputincioase din încheieturi. Avea un păr lung, auriu, cu reflexe trandafirii, și ochi albaștri ca gâtul păunului.

Omul rămase vreo jumătate de minut în aceeași poză, apoi își ridică de pe jos cutia, se apropie de prispă și se așeză pe ultima treaptă.

– Cucoană, începu el pe o voce nazală, fermă, aș da tot ce am eu pe lume ca să trăiesc într-un loc de unde să văd soarele făcând lucrul ăsta seară de seară.

– Îl face într-adevăr seară de seară, răspunse bătrâna și se lăsă iar pe scaun.

Fata se așeză și ea, aruncând străinului priviri viclene, prudente, de parc-ar fi fost o pasăre de pradă care se apropiase prea mult. Omul stătea înclinat într-o parte și se scotocea prin buzunarele pantalonilor; apoi scoase un pachețel de gumă de mestecat și-i oferi fetei una. Fata o luă, o dezveli de hârtie și începu s-o mestece fără să-și desprindă privirea de la el. Străinul îi oferi și bătrânei o gumă, dar ea se mulțumi să-și răsfrângă buza de sus, arătându-i gingiile știrbe.

Privirea ageră, spălăcită, a omului luase deja în primire tot ce se găsea în curte: fântâna din colțul casei, smochinul mare pe care încercau să se cocoațe vreo trei-patru găini – și apoi poposise asupra unui șopron de sub care se zărea spatele pătrat, ruginit, al unui automobil.

– Conduceți mașina? întrebă el.

– Mașina asta n-a mai fost condusă de cincisprezece ani, spuse bătrâna. Din ziua în care a murit bărbatul meu nu s-a mai mișcat din loc.

– Nimic nu mai e cum a fost pe vremuri, cucoană, răspunse omul. Lumea e putredă din rădăcini.

– Asta-i drept. De unde ești?

– Numele meu e Tom T. Shiftlet, murmură el, cu ochii pe cauciucurile mașinii.

– Îmi pare bine de cunoştinţă. Numele meu e Lucynell Crater, şi fiica mea e tot Lucynell Crater. Şi cu ce treburi pe aici, domnule Shiftlet?

Omul îşi spuse că maşina trebuia să fie un Ford 1928 sau 1929.

– Cucoană, i se adresă întorcându-se spre ea şi acordându-i întreaga lui atenţie, dă-mi voie să-ţi povestesc ceva. La Atlanta există un doctor care a luat un cuţit şi a tăiat inima omenească – inima omenească, repetă el înclinându-se în faţă, a scos-o afară din pieptul unui om şi a ţinut-o în mână.

Îşi întinse mâna cu palma în sus, ca şi cum ar fi ţinut în ea povara uşoară a unei inimi omeneşti.

– Şi a cercetat-o de parcă ar fi fost un pui de o zi şi, cucoană, urmă el după o lungă pauză semnificativă în care capul i se aplecase în faţă şi ochii de culoarea noroiului i se luminaseră, n-a aflat mai mult despre ea decât ştim dumneata şi cu mine.

– Asta-i drept, încuviinţă bătrâna.

– Ce mai, dac-ar fi luat cuţitul ăla şi ar fi tăiat-o bucăţică cu bucăţică, tot n-ar fi aflat mai mult decât ştim dumneata şi cu mine. Pe ce pui rămăşag?

– Pe nimic, răspunse bătrâna cu înţelepciune. De unde eşti, domnule Shiftlet?

Nu-i răspunse. Se scotoci iar în buzunar şi scoase un săculeţ cu tutun şi un pachetel de foiţe, îşi răsuci cu îndemânare o ţigară, cu o singură mână, şi şi-o lipi, atârnândă, de buză. Pe urmă scoase din buzunar o cutie de chibrituri şi frecă unul de talpa pantofului. Ţinu chibritul aprins în mână, de parcă ar fi cercetat misterul flăcării ce cobora primejdios spre pielea degetelor. Fata începu să icnească, să arate spre mâna lui şi să-şi scuture mustrător degetul, dar în clipa când flacăra era gata să-l atingă, omul se aplecă în faţă, cu mâna făcută căuş, ca şi cum avea de gând să-şi dea foc nasului, şi îşi aprinse ţigara.

Zvârli chibritul ars şi suflă o şuviţă de fum cenuşiu în văzduhul serii. O expresie şireată îi adie pe faţă.

– Cucoană, reluă el. în ziua de azi, oamenii sunt în stare de orice, şi prin orice fel de mijloace. Eu pot să-ţi spun că mă cheamă Tom T. Shiftlet şi că vin din Tarwater, Tennessee, dar dumneata nu m-ai mai văzut niciodată până acum: de unde ştii că nu mint? De unde ştii că numele meu nu-i Aaron Sparks, cucoană, şi că nu vin din Singleberry, Georgia,

sau de unde știi că nu-s George Speeds din Lucy, Alabama, sau de unde știi că nu-s Thompson Bright din Toolafalls, Mississippi?

– Eu nu știu nimic despre dumneata, bombăni bătrâna enervată.

– Cucoană, oamenii mint pe toate căile. Poate că lucrul cel mai drept pe care ți-l pot spune despre mine este că sunt un om; dar ascultă-mă, cucoană, urmă el și făcu o pauză, după care continuă pe un ton și mai sumbru: ce este un om?

Bătrâna începu să molfăie o sămânță între gingii.

– Și ce duci în cutia aceea de tinichea, domnule Shiftlet?

– Unelte, răspunse el dezumflat. Sunt dulgher.

– Uite ce-i, dac-ai venit să cauți de lucru, eu pot să-ți dau mâncare și un loc de dormit, dar bani n-am de unde. Îți spun lucrul ăsta de la bun început.

Pe moment nu urmă nici un comentariu și fața lui nu-și schimbă expresia. Se rezemă de bârna groasă care susținea acoperământul prispei.

– Cucoană, zise el vorbind rar, există unii oameni pentru care unele lucruri înseamnă mai mult decât banii.

Bătrâna se legănă în scaun fără să facă vreo remarcă, în timp ce fata îi privea mărul lui Adam care i se mișca în sus și în jos în gâtlej. Continuă să-i demonstreze bătrânei că pe cei mai mulți oameni nu-i interesează decât banii, dar el își punea întrebarea pentru ce-i făcut omul. O întrebă și pe ea dacă omul e făcut pentru bani, sau pentru ce anume. O întrebă pentru ce crede ea că a fost făcută, dar bătrâna nu-i dădu nici un răspuns. Ședea legănându-se în scaunul-balansoar și se întreba dacă un om cu un singur braț ar putea să schimbe acoperișul chioșcului din grădină. Omul îi mai puse o serie de întrebări la care bătrâna nu răspunse. O informă că are douăzeci și opt de ani și că dusese o viață foarte schimbătoare. Fusese cântăreț de cor la biserică, supraveghetor la căile ferate, ajutor la o întreprindere de pompe funebre, și timp de trei luni de zile luase parte și la emisiunea radiofonică Unchiul Roy și zurbagiii lui de la Red Creek. Îi mai povesti că luptase și își vărsase sângele în slujba patriei, că vizitase toate țările străine și că pretutindeni întâlnise numai oameni cărora nu le păsa dacă făceau un lucru bun sau unul rău. Dar el, unul, nu fusese crescut în felul ăsta.

O lună grasă, galbenă, se ivi printre ramurile smochinului, de parcă avea de gând să se cuibărească și ea acolo, laolaltă cu găinile. Omul îi mai spuse bătrânei că dacă vrei să vezi lumea în plinătatea ei, trebuie să evadezi la țară, și că el ar dori să trăiască într-un loc singuratic ca ăsta, de unde să poată privi seară de seară soarele asfințind, așa cum i-a dat Dumnezeu poruncă să facă.

– Ești căsătorit sau burlac? îl întrebă bătrâna.

Urmă o lungă tăcere.

– Cucoană, o întrebă el în cele din urmă, unde poți găsi azi o fată nevinovată? Nu-mi place să am de-a face cu dezmățatele alea din care aș putea să tot aleg și să culeg.

Fata se aplecase jos de tot, bălăbănindu-și capul aproape între genunchi, și privindu-l printr-o spărtură triunghiulară a părului care-i căzuse peste ochi; deodată, căzu grămadă pe jos și începu să scâncească. Domnul Shiftlet o ridică și o ajută să se reașeze pe scaun.

– E fetița dumitale?

– Unicul meu copil, și-i cea mai dulce fată din lume. N-aș da-o nici pentru o comoară. E și pricepută. Știe să mănture, să gătească, să spele, să hrănească găinile, să sape în grădină. N-aș da-o pentru tot aurul din lume.

– Nu, răspunse el cu amabilitate, să nu lași vreodată un bărbat să ți-o ia de lângă dumneata.

– Orice bărbat ar cere-o, va trebui să rămână aici, în casa mea.

În întuneric, ochii domnului Shiftlet erau pironiți pe o porțiune din bara de protecție a automobilului, care scânteia.

– Cucoană, zise el smucindu-și în sus brațul ciuntit, ca și cum ar fi putut arăta cu el spre casă, spre curte și fântână, nu există stricăciune pe plantația asta pe care eu să nu o pot repara, așa cu un braț schilod. Eu sunt un bărbat, urmă cu posomorâtă demnitate, chiar dacă nu sunt unul întreg. Eu am, spuse bătând cu talpa în podea, pentru a sublinia imensitatea celor ce avea să spună, eu am o inteligență morală!

Fața i se decupa în întuneric, prinsă într-o rază a luminii care se cernea din casă, și o privi pe bătrână de parcă s-ar fi minunat el însuși de asemenea adevăr imposibil.

Dar bătrâna nu părea impresionată de cuvintele lui.

– Ți-am spus că poți lucra pe mâncare, dacă n-ai nimic împotrivă să dormi în mașina aceea de acolo.

– Vai, cucoană, se hlizi el plin de încântare, doar călugării din vechime dormeau în coșciugele lor.

– Ei nu erau atât de înaintați ca noi, comentă bătrâna.

A doua zi dimineață începu să dreagă acoperișul chioșcului din grădină, în timp ce Lucynell, fiica, stătea cocoțată pe un bolovan și îl urmărea cum lucrează. În mai puțin de o săptămână schimbările aduse de el deveniră vizibile. Reparase scările din față și din spatele casei, înjghebase o cocină nouă pentru porc, pusese gardul pe picioare, și o învățase pe Lucynell, care era total surdă și nu articulase în viața ei vreun cuvânt, să spună „pasăre“. Fata voinică, cu fața rumenă, îl urmărea peste tot repetând: „psssăre, psssăre“, și bătând din palme. Bătrâna veghea de la distanță, mulțumită în sufletul ei. I se topea inima după un ginere.

Domnul Shiftlet dormea pe bancheta îngustă din spatele mașinii, cu picioarele scoase pe fereastra laterală. Își pusese briciul și un vas cu apă pe o ladă care-i slujea de noptieră, și își rezemase un ciob de oglindă de geamul din spate, iar costumul și-l atârna în fiecare seară pe un umeraș agățat de una din ferestre.

Serile ședea pe scări și trăncănea, în timp ce Lucynell și bătrâna se legănau de zor, de o parte și de alta, în scaunele-balansoar. Cei trei munți ai bătrânei se profilau negri pe cerul noptatic și, din când în când, erau vizitați de diferite planete și de lună, după ce se sătura să zacă cu găinile. Domnul Shiftlet ținea să sublinieze că motivul pentru care adusese îmbunătățiri plantației era faptul că-i stârnise interesul. Ba, se gândea chiar să pună și automobilul în funcțiune.

Îi ridicase capota și-i examinase motorul și se considera în măsură să declare că automobilul fusese construit în vremurile când automobilele se construiau cu adevărat. Astăzi, zicea el, un muncitor pune un șurub, al doilea pune alt șurub, și al treilea un al treilea șurub, și câte șuruburi, atâția oameni: De asta mașinile au asemenea prețuri: trebuie să plătești toată liota de muncitori. Dacă n-ai avea de plătit decât un singur om, ai cumpăra mai ieftin mașina, ba, încă una care a fost executată cu interes personal, deci mult mai bună. Bătrâna era de acord cu el că așa stăteau lucrurile.

Domnul Shiftlet îşi dădea cu părerea că necazul mare în lumea de azi era că nimeni nu se sinchiseşte de nimic, şi oamenii nu stau să gândească şi nu-şi dau nici o osteneală. Îşi ilustra spusele cu exemplul că niciodată n-ar fi fost în stare să o facă pe Lucynell să rostească un cuvânt, dacă n-ar fi depus interes personal şi nu s-ar fi străduit.

– Învaţ-o să mai spună şi altceva, îi cerea bătrâna.

– Ce-ai vrea s-o fac să mai spună?

Bătrâna îi răspunse cu un zâmbet larg, sugestiv şi ştirb:

– Învaţ-o să spună „inimioară".

Domnul Shiftlet ghicise ce avea ea în minte.

A doua zi se porni să tot dreagă la automobil şi-i spuse bătrânei că dacă ar cumpăra o aripă, el s-ar prinde să pună maşina în funcţiune.

Bătrâna îi făgădui să-i dea banii, apoi adăugă, arătând spre Lucynell care şedea ceva mai încolo pe jos, privindu-l cu ochii al căror albastru sclipea chiar şi în întuneric:

– O vezi pe fata asta? Dacă vreun bărbat ar vrea să mi-o ia, i-aş spune: „Nici un bărbat din lume n-o să îndepărteze vreodată de mine dulceaţa asta de copilă". Dar dacă mi-ar spune: „Cucoană, eu nu vreau s-o îndepărtez de dumneata, eu vreau să stau cu ea aici", atunci i-aş răspunde: „Domnule, te înţeleg perfect. Nici eu n-aş lăsa să-mi scape prilejul de a mă statornici într-un loc sigur şi de a lua de nevastă pe cea mai dulce fată din lume. Nu, socot că nu eşti deloc prost". Aşa i-aş spune.

– Câţi ani are? întrebă domnul Shiftlet cu indiferenţă.

– Cinşpe, şaişpe, răspunse bătrâna.

Fata avea aproape treizeci, dar din pricina totalei ei inocenţe ar fi fost greu să-i ghiceşti vârsta.

– Ar fi bine să-i vopsim şi caroseria, ramarcă domnul Shiftlet. Doar nu vrei să ruginească.

– Asta o să vedem noi mai târziu, răspunse bătrâna.

A doua zi, domnul Shiftlet plecă la oraş şi se întoarse cu piesele de care avea nevoie şi cu un bidon de benzină. Spre sfârşitul după-amiezii, din şopron răzbiră nişte duduieli îngrozitoare şi bătrâna se năpusti afară din casă gândind că pe Lucynell o fi apucat-o vreun acces. Fata şedea

însă pe o ladă, bătând din picior şi strigând „psssăre, psssăre!“, dar zarva ei era înăbuşită de zgomotele maşinii. Cu o rafală de detunături, aceasta ieşi din şopron şi o porni aprig şi ferm. Domnul Shiftlet stătea la volan, într-o poziţie foarte rigidă. Pe faţă i se zugrăvise o expresie de gravă modestie, ca şi cum tocmai sculase un mort din groapă.

În acea seară, în timp ce se legăna pe prispă, bătrâna porni direct la atac:

– Ai spus că vrei o fată nevinovată, aşa-i? întrebă ea plină de înţelegere. Nu vrei una dintre dezmăţatele alea?

– Nu, cucoană, nu vreau, întări domnul Shiftlet.

– O fată care nu poate vorbi n-o să se oţărască la dumneata şi n-o să te ocărască niciodată. Aşa ceva ţi-ar trebui. Şi-o ai aicea, adăugă, arătând spre Lucynell, care şedea cu picioarele încrucişate sub ea, ţinându-şi tălpile în mâini.

– Asta aşa-i, recunoscu el. Nu mi-ar da bătaie de cap.

– Sâmbătă, urmă bătrâna, dumneata şi cu ea şi cu mine mergem toţi trei cu maşina la oraş şi vă căsătoriţi.

Domnul Shiftlet îşi schimbă poziţia în care se instalase pe scări.

– Nu mă pot căsători atât de repede. Pentru ceea ce vrei dumneata e nevoie de bani, şi eu n-am un chior.

– La ce-ţi trebuie bani?

– E nevoie de bani. În zilele noastre unii oameni sunt gata să facă orice şi oricum. Dar aşa cum văd eu lucrurile, nu m-aş putea căsători fără să-i ofer soţiei mele un voiaj, să simtă şi ea că-i cineva. Adică să o duc la un hotel şi să o tratez. Nu m-aş căsători nici cu Ducesa de Windsor, declară el cu fermitate, dacă n-aş putea s-o duc la un hotel şi s-o tratez cu ceva bun de mâncare. Aşa am fost eu crescut şi nu mă pot schimba. Maică-mea m-a învăţat cum să mă port.

– Lucynell habar n-are ce-i aia un hotel. Ascultă ce-ţi spun eu, domnule Shiftlet, urmă ea lăsându-se să alunece spre marginea scaunului, o să ai parte de locuinţă permanentă şi de o fântână adâncă şi de cea mai nevinovată fată din lume. N-ai nevoie de bani. Şi lasă-mă să-ţi mai spun ceva, un om schilod şi fără de prieteni, lăsat în voia sorţii, nu-şi poate găsi nicăieri un loc pe lume.

Cuvintele urâcioase se înfipseră în capul domnului Shiftlet ca niște ulii în vârful unui copac. Nu răspunse pe dată. Își răsuci o țigară, o aprinse, și pe urmă rosti cu o voce calmă:

– Cucoană, omul e împărțit în două: trupul și spiritul.

Bătrâna clămpăni din gingii.

– Da, un trup și un spirit, repetă el. Trupul, cucoană, e ca o casă, stă locului, dar spiritul, cucoană, e ca un automobil: mereu în mișcare, mereu...

– Ascultă-mă, domnule Shiftlet, fântâna mea nu seacă niciodată, și în casă iarna e întotdeauna cald, și nu există nici urmă de ipotecă pe tot locul ăsta. Poți să te duci la tribunal să vezi cu ochii dumitale. Și sub șopronul acela e un automobil bun.

Apoi, precaută, îi întinse momeala:

– Până sâmbătă ai timp să-l și vopsești. Îți dau bani de vopsea.

În beznă, zâmbetul domnului Shiftlet se întinse ca un șarpe mahmur care se deșteaptă lângă un foc. După o clipă se stăpâni însă și urmă:

– Vreau să spun numai că pentru un om spiritul înseamnă mai mult decât orice altceva Eu, unul, trebuie să plec cu soția mea într-un weekend fără să-mi pese de preț. Trebuie să execut ceea ce îmi dictează spiritul meu.

– Îți dau cincisprezece dolari pentru o excursie de weekend, îi spuse bătrâna, cu voce ursuză. Asta-i tot ce pot.

– Nu mi-ar ajunge decât pentru benzină și hotel. N-aș avea cu ce s-o hrănesc.

– Șaptesprezece dolari cincizeci. Asta-i tot ce am, așa că n-are rost să mă mai mulgi. Mâncarea de prânz o puteți lua cu voi.

Domnul Shiftlet se simți profund ofensat de cuvântul „mulgi“. Nu se îndoia el că bătrâna avea mult mai mulți bani dosiți sub saltea, dar apucase să-i spună că nu-l interesează banii.

– O să încerc să mă descurc cu atât, răspunse el ridicându-se de pe trepte, și se îndepărtă fără să se mai târguiască cu ea.

Sâmbătă plecară toți trei la oraș în mașina proapsăt vopsită, care încă nici nu se uscase ca lumea, iar domnul Shiftlet și Lucynell se căsătoriră

la Oficiul Stării Civile, având-o pe bătrână drept martoră. Când ieşiră din tribunal, domnul Shiftlet începu să-şi răsucească gâtul în guler. Era morocănos şi arţăgos de parcă fusese insultat în timp ce braţele îi erau imobilizate.

– Nu m-a satisfăcut deloc, spuse el. N-a fost decât o treabă de funcţionărie într-un birou, hârţogărie şi analize de sânge. Ce ştiu ei despre sângele meu? Dacă mi-ar scoate inima şi ar tăia-o în bucăţele, tot n-ar putea afla cel mai mic lucru despre mine. Nu m-a satisfăcut deloc.

– A satisfăcut legea, răspunse bătrâna tăios.

– Legea, o îngână domnul Shiftlet şi scuipă pe jos. Tocmai legea este cea care nu mă satisface.

Vopsise maşina în verde-închis, cu o bandă galbenă de jur împrejur, sub ferestre. Se urcară toţi trei în faţă şi bătrâna se extazie:

– Vai, ce drăguţă e Lucynell! Ca o păpuşă.

Lucynell era îmbrăcată într-o rochie albă pe care mama ei o extrăsese dintr-un cufăr vechi, şi purta o pălărie de pai cu un mănunchi de cireşe din lemn roşu pe bor. Din când în când, expresia ei placidă era săgetată de câte un firav gând izolat, ca o ţâşnire de verdeaţă în deşert.

– Ai pus mâna pe o comoară! îl asigură bătrâna.

Domnul Shiftlet nici nu se uita măcar la mireasa lui.

Se întoarseră acasă pentru a o lăsa pe bătrână şi a-şi lua merindele de prânz. Când erau gata de plecare, bătrâna îşi băgă capul pe fereastra maşinii, încleştându-şi degetele pe geam. Din ochi îi curgeau lacrimi care se prelingeau de-a lungul zbârciturilor murdare.

– Niciodată n-am mai fost despărţită de ea timp de două zile.

Domnul Shiftlet ambală motorul.

– Şi n-aş fi dat-o nici unui alt bărbat în afară de tine, pentru că ştiu că ai să te porţi frumos cu ea. La revedere, fetiţa mea dulce, îi spuse prinzând-o de mâneca rochiei albe.

Lucynell se uită în ochii ei, dar parcă fără s-o vadă. Domnul Shiftlet porni maşina, aşa încât bătrâna trebui să-şi retragă mâna.

Era un început de după-amiază senină și luminoasă, sub un cer de un albastru palid. Cu toate că mașina nu depășea treizeci de mile pe oră, domnul Shiftlet își imagina un urcuș periculos, apoi o coborâre vertiginoasă în vale și serpentine șerpuitoare, care i se urcară la cap, așa încât uită de posomoreala lui din acea dimineață. De când se știa își dorise o mașină, dar niciodată nu-și putuse îngădui un asemenea lux. Acceleră pentru că voia să ajungă în Mobile până la căderea nopții.

Când și când se oprea din gânduri ca să-i arunce o privire lui Lucynell, aflată alături de el. Fata înfulecase toate merindele îndată ce ieșiseră din curtea casei și acum își smulgea cireșele de pe borul pălăriei, una câte una, și le arunca pe geam.

Domnul Shiftlet se simți cuprins de mâhnire, în ciuda automobilului. Parcursese vreo sută de mile când își spuse că, probabil, fetei i se făcuse din nou foame și, în primul orășel în care intrară, opri în fața unui birt pictat cu vopsea de aluminium care se chema „La Colțișorul Cald“, intrară și comandă pentru ea o farfurie de crupe cu șuncă. Călătoria o obosise pe Lucynell și, de îndată ce se urcă pe scaunul de bar, își lăsă capul pe tejghea și închise ochii. În „Colțișorul Cald“ nu se mai găsea nimeni în afară de domnul Shiftlet și de băiatul de la bar, un tinerel gălbejit, cu o zdreanță soioasă pe umeri. Până să le servească mâncarea, Lucynell sforăia ușor.

– Dă-i-o să mănânce când s-o trezi, spuse domnul Shiftlet băiatului. Plata ți-o fac acum.

Băiatul se aplecă și se uită la părul lung, auriu, cu reflexe trandafirii, și la ochii adormiți, pe jumătate deschiși. Pe urmă își înălță privirile și se uită la domnul Shiftlet:

– Arată ca un înger picat din ceruri, murmură el.

– A făcut autostopul și am luat-o pe drum, explică domnul Shiftlet. Nu pot s-o mai aștept. Trebuie să ajung la Tuscaloosa.

Băiatul se aplecă din nou și, cu mare gingășie, atinse cu degetul o șuviță a părului auriu, iar domnul Shiftlet plecă.

În timp ce conducea, singur în mașină, se simțea mai abătut ca oricând. După-amiaza înaintată devenise fierbinte și înăbușitoare; iar ținutul se aplatizase în șes. În adâncurile cerului colcăia lent o furtună fără tunete, care avea parcă de gând să sugă și ultima picătură de aer de pe pământ înainte de a-și da drumul. Existau momente când domnul Shiftlet prefera să nu fie singur. Pe de altă parte, simțea că un om cu automobil are o răspundere față de semenii săi, așa încât cerceta drumul în

căutarea cuiva care făcea autostop. Din când în când vedea câte o placardă care-l avertiza: „Conduceţi atent! Viaţa pe care o salvaţi poate fi chiar a voastră!“

Șoseaua strâmtă era mărginită de o parte și de alta de câmpuri uscate și, ici-colo, se ivea câte o baracă sau o stație de benzină. Soarele porni să apună direct în fața mașinii. O minge din ce în ce mai roșie, care, privită prin parbriz, părea turtită la cele două capete. Văzu pe marginea drumului un băiat într-o salopetă și cu o pălărie gri; încetini viteza și se opri în fața lui. Băiatul nu-și ridicase brațul ca să indice direcția cu degetul mare, se mulțumise doar să stea la margine de drum și să țină în mână o valijoară de carton. Dar pălăria îi era fixată pe cap într-un fel ce părea să spună că părăsise definitiv un anumit loc.

– Fiule, i se adresă domnul Shiftlet, văd că vrei să urci în mașină.

Băiatul nu răspunse nici c-ar vrea, nici că n-ar vrea, dar deschise portiera și urcă, iar domnul Shiftlet porni din nou la drum. Băieţandrul își așezase valiza pe genunchi și își rezemase de ea brațele încrucișate. Își întoarse capul în direcția opusă domnului Shiftlet și privi pe fereastră. Domnul Shiftlet se simțea mâhnit.

– Fiule, îi spuse după un minut, mama mea e cea mai bună femeie din lume, așa încât presupun că mama ta nu poate fi decât a doua.

Băiatul îi aruncă o privire scurtă, mohorâtă, și apoi își întoarse din nou fața spre fereastră:

– Nimic pe lume nu-i mai duios decât o mamă, continuă domnul Shiftlet. Ea te învață să rostești prima rugăciune, ea îţi dăruiește iubire când ceilalți îți întorc spatele, ea te lămurește ce e bine și ce e rău și are grijă să te porți cum se cuvine. Fiule, cea mai jalnică zi din viața mea a fost aceea când am părăsit-o pe bătrâna mea mamă.

Băiatul se foi pe scaun, dar nu se uită la domnul Shiftlet. Își desfăcu brațele încrucișate și puse o mână pe mânerul portierei.

– Mama mea a fost un înger picat din ceruri, continuă domnul Shiftlet pe o voce emoționată. Dumnezeu a luat-o din ceruri și mi-a dăruit-o mie, iar eu am părăsit-o.

Lacrimi îi înrourară brusc ochii. Mașina abia de se mai mișca.

Băiatul se răsuci furios în scaun.

– Dracu’ să te ia! strigă el. Maică-mea e o putoare și a ta o scârnăvie!

Și cu aceste cuvinte, deschise portiera și sări cu valiză cu tot în șanț.

Domnul Shiftlet fu atât de șocat, încât cale de vreo treizeci de metri conduse mașina cu portiera deschisă. Un nor, de culoarea pălăriei băiatului și în formă de nap, se lăsase peste soare, iar un altul, și mai urât, se ghemuise îndărătul mașinii. Domnul Shiftlet simțea că nemernicia omenirii era pe cale să-l înghită. Își înălță brațul și îl lăsă apoi să-i cadă pe piept.

– Oh, Dumnezeule, se rugă. Dezlănțuie-te și șterge tot noroiul de pe fața pământului!

Napul continua să coboare încet. După câteva clipe, dindărăt, se auzi un homeric hohot de tunete, și picături uriașe de ploaie plesniră geamul din spate al mașinii. Foarte curând, domnul Shiftlet acceleră și, spintecând galopul rafalelor de ploaie, goni spre Mobile.

Un noroc neașteptat

Ruby intră pe ușa principală a blocului și depuse pe masa din hol punga mare de hârtie cu cele patru cutii de fasole cu bob mare. Era prea istovită ca să-și desprindă brațele din jurul pungii sau ca să-și îndrepte spinarea, și rămase acolo, prăbușită din șale, cu capul ca o legumă înflorită sprijinită de marginea pungii încărcate. Se uită cu o privire împietrită la fața care o înfrunta din oglinda pătată, îngălbenită, atârnată peste masă, parcă fără să o recunoască. Pe obrazul drept i se lipise, încă de pe la jumătatea drumului spre casă, o frunză zgrunțuroasă de nap. O îndepărtă cu o mișcare furioasă a mâinii și își îndreptă spatele, bombănind: „Napi, napi!“, cu o voce în care clocotea o aspră mânie înăbușită. Când stătea dreaptă era o femeie scundă, cu un corp modelat parcă după contururile unei urne funerare. Avea un păr de culoarea dudelor, stivuit într-un morman de bucle ca niște cârnăciori, care-i înconjurau capul; dar câteva bucle i se lăsaseră din cauza căldurii și a drumului lung de la băcănie până acasă. „Napi!“, repetă, scuipând de astă dată cuvântul de parcă ar fi fost o sămânță otrăvitoare.

Ea și Bill Hill nu mai mâncaseră napi de vreo cinci ani și nici n-avea de gând să se apuce acum să-i gătească din nou. Îi cumpărase pentru Rufus, dar mai mult de o singură dată n-o să-i pupe el. S-ar fi zis că după doi ani de înrolare în forțele armate, Rufus, la înapoiere, avea să aibă gusturi de om normal; nici gând! Când l-a întrebat ce mâncare specială ar dori să-i pregătească, n-a avut bunul-simț de a se gândi la ceva civilizat – a răspuns: „Napi“. Se așteptase ca Rufus să se fi transformat într-un om cu oarecare șlefuială. Ei bine, nu se șlefuise mai mult decât o cârpă de spălat pe jos.

Rufus era fratele ei cel mai mic, care tocmai se întorsese de pe Frontul European. Venise să locuiască la ea pentru că satul Pitman, în care crescuseră ei, practic nu mai exista. Toți locuitorii din Pitman avuseseră bunul-simț să-l părăsească, fie murind, fie mutându-se la oraș. Ea, una, se măritase cu Bill B. Hill, un tip din Florida care se ocupa cu vânzarea Produselor Minune, și, în felul ăsta, se mutase la oraș. Dacă satul Pitman ar mai fi rămas pe locul lui, acolo s-ar fi dus Rufus. Dacă ar mai fi supraviețuit o singură găină care să se zbenguie pe ulițele din Pitman, Rufus ar fi rămas acolo să-i țină tovărășie. Nu-i făcea plăcere să

gândească asemenea lucruri despre neamul ei, mai cu seamă despre propriul ei frate, dar așa stăteau lucrurile – Rufus nu era bun de nimic. „Mi-am dat seama de lucrul ăsta la cinci minute după ce l-am văzut“, îi spusese ea lui Bill Hill, și acesta îi răspunsese cu o față golită de expresie: „Mie mi-au trebuit numai trei minute“. Era dureros să lași pe un soț de soiul ăsta să vadă că ai un frate de soiul ăsta.

Presupunea că nu era nimic de făcut. Rufus semăna întocmai cu ceilalți copii. Ea era singura din familie care avusese altă mentalitate, care se șlefuise. Scoase un ciot de creion din buzunar și scrise pe punga de hârtie: „Bill, cară toate astea sus“, apoi își adună curajul, în fața scărilor, să urce până la etajul patru.

Scara îngustă și neagră se înălța abrupt chiar din mijlocul holului, acoperită cu un preș de culoarea cârtiței, ce părea să fi crescut drept din podea. Treptele aburcau vertical, ca la scara unei clopotnițe, avea ea impresia. Țâșneau în sus. În clipa în care se afla la piciorul scării, treptele țâșneau tot mai brusc, tot mai povârnit, de hatârul ei, parcă. În timp ce le privea, gura i se lărgi și i se lăsă în jos, într-o expresie de scârbă. Nu se simțea în stare să urce nici treptele, și nici nimic altceva. Îi era rău. Madam Zoleeda i-a prezis, dar nu mai înainte de a fi știut ea singură.

Madam Zoleeda era ghicitoarea în palmă de pe Highway 87. Îi spusese: „O să treci printr-o boală lungă“, apoi adăugase în șoaptă, cu o expresie de știu-eu-dar-nu-vreau-să-ți-spun, „o boală care o să-ți aducă însă un noroc neașteptat“; pe urmă se lăsase pe speteaza scaunului, rânjind; era o femeie trupeșă, cu ochi verzi care i se învârteau în orbite de parcă erau unși. Ruby n-avea nevoie să i se spună. Știa ea care va fi norocul. Mutarea. De două luni încoace simțise clar că aveau să se mute. Bill Hill nu mai putea să i se împotrivească. Doar n-avea de gând s-o omoare. Ce-și dorea ea era o suburbie – începu să urce scările ținându-se de balustradă și aplecându-și corpul în față –, o suburbie unde să le ai pe toate la îndemână, prăvăliile și băcănia și cinematograful. Aici unde stătea, în centrul administrativ, trebuia să străbată opt străzi până în cartierul comercial și mai multe încă până la un supermarket. Timp de cinci ani de zile nu se plânsese, dar acum, când i se șubrezise sănătatea, deși era tânără, unde-și închipuia el c-o să ajungă, să moară cu zile? Pusese ea ochii pe o casă din Meadowcrest Heights, o vilișoară cu două apartamente și o marchiză galbenă. Se opri pe cea de-a cincea treaptă ca să-și tragă sufletul. Așa tânără cum era – treizeci și patru de ani –, n-ai fi zis că cinci trepte or s-o vlăguiască. „Ia-o încet, fetițo“, își spuse singură, „ești prea tânără ca să-ți scârțâie balamalele.“

Treizeci şi patru de ani nu însemna că-i bătrână, nici măcar nu era o vârstă. Şi-o amintea pe maică-sa la treizeci şi patru de ani – arătase ca un măr gălbejit şi pungit, acră, întotdeauna avusese o mutră acră, întotdeauna îţi dădea impresia că nimic nu-i este pe plac. Se compara pe ea la treizeci şi patru de ani cu maică-sa la aceeaşi vârstă. Părul maică-sii încărunţise – al ei n-ar fi cărunt chiar dacă nu s-ar vopsi. Toată liota aceea de copii o storseseră pe maică-sa – opt: doi născuţi morţi, unul secerat în primul an de viaţă, unul strivit de o maşină de cosit. Şi cu fiecare dintre ei, maică-sa murise tot mai mult. Şi toate astea pentru ce? Pentru că n-a ştiut cum să se ferească. Ignoranţă totală. Pur şi simplu, ignoranţă.

Şi cele două surori ale ei, fiecare măritată de patru ani şi fiecare cu câte patru plozi. Nici nu-şi putea închipui cum de răbdau, toată ziua la doctor ca să le scormonească pe dinăuntru cu fel de fel de instrumente. Îşi aminti de ziua când maică-sa îl născuse pe Rufus. Ea a fost singura dintre copii care n-a putut suporta să rămână acasă şi a întins pe jos tot drumul până în Melsy, zece mile pe un soare dogoritor, ca să se ducă la cinematograf, numai ca să n-audă ţipetele maică-sii; şi a stat acolo cât s-au dat două filme western, şi un film de groază, şi un serial, şi pe urmă a bătut pe jos tot drumul înapoi, ca să constate că întregul calvar abia începuse, aşa încât toată noaptea a trebuit să audă ţipete. Şi tot chinul ăsta pentru Rufus! Care n-avea mai multă tărie în el decât o cârpă de vase. Îl vedea aşteptând undeva, niciunde, ca să se nască, pur şi simplu aşteptând, aşteptând s-o prefacă pe maică-sa, care n-avea pe atunci decât treizeci şi patru de ani, într-o femeie bătrână. Ruby apucă balustrada cu forţă şi mai urcă o treaptă, clătinând din cap. Doamne, ce decepţie a fost băiatul ăsta pentru ea! După ce povestise tuturor prietenelor ei că i se întoarce fratele de pe Frontul European, uite-l că vine – de parcă nici nu şi-ar fi scos nasul afară din şleahta lui de ţărănoi.

Şi arăta îmbătrânit. Arăta mai bătrân ca ea, cu toate că era cu paisprezece ani mai mic. Ea arăta extrem de tânără pentru vârsta ei. Nu că treizeci şi patru de ani ar fi însemnat o vârstă şi, oricum, era măritată. Gândindu-se la acest lucru, simţi nevoia să surâdă, pentru că nimerise cu mult mai bine decât surorile ei – ele se măritaseră cu bărbaţi de prin împrejurimi. „Cum îmi mai pierd suflul!“, murmură, oprindu-se iar. Hotărî că ar fi mai bine să se aşeze un pic.

Douăzeci şi opt de trepte la fiecare etaj – douăzeci şi opt!

Se aşeză pe o treaptă şi sări pe dată în sus, simţind ceva tare sub ea. Îşi ţinu respiraţia şi scoase obiectul pe care se aşezase: pistolul lui Hartley Gilfeet. Douăzeci şi trei de centimetri de tinichea înşelătoare! Hartley era un băieţaş de şase ani care locuia la etajul cinci. Dac-ar fi fost copilul

ei, s-ar fi priceput ea să-i bage mințile în cap, să nu-și mai lase troacele pe scara blocului. Ar fi putut să se împiedice de pistol, să cadă pe scara asta și să se facă praf! Dar proasta de maică-sa n-o să-i facă nimic, chiar dacă ea i-ar spune. Nu făcea decât să se fălească cu el și să povestească la toată lumea cât era de deștept. „Domnișorul Norocel“, așa-i zicea. „Asta-i tot ce mi-a lăsat bietu' taică-su.“ Taică-su rostise pe patul de moarte: „Nu ți-am dat niciodată nimic, decât copilul ăsta!“, iar ea îi răspunsese: „Rodman, mi-ai dat o comoară!“, și îl poreclise „Domnișorul Norocel“. „I-aș rupe fundul norocelului ăstuia“, mormăi Ruby.

Treptele urcau și coborau ca un scrânciob, cu ea la mijloc. Nu voia să i se facă greață. Nu din nou greață! Nu acum! Nu. Nu voia. Rămase țeapănă pe scări, cu ochii închiși, până când i se risipi puțin amețeala. Iar valul de greață se resorbi. „Nu, n-am să mă duc la doctor“, își spuse ea. Nu. Nu. N-o să se ducă. Doar dac-or să dea mai întâi cu ea de pământ, și pe urmă or s-o care pe brațe cu forța. De atâția ani de zile se doftoricea singură și o scosese destul de bine la capăt – nici tu vomitări, nici dinți de scos, nici copii, și pe toate le realizase singură. Dacă n-ar fi știut cum să se ferească, acum ar fi atârnat cinci țânci de poala ei.

Se întrebase, și nu o dată, dacă respirația asta scurtă o fi însemnând o boală de inimă. Din când în când, la urcatul scărilor, o împungea și un junghi în piept. Asta ar fi vrut ea să fie – o boală de inimă. Că doar inima nu i-o puteau scoate din ea. Ar trebui să-i dea cu ceva în cap înainte de a o sili să se apropie măcar de un spital, ar trebui să... și dacă o să moară pentru că nu se duce?

N-o să moară.

Dar dacă da?

Se strădui să-și stăvilească gândurile lugubre. Nu avea decât treizeci și patru de ani. Nimic nu o supăra prea multă vreme. Era grasă și rumenă în obraji. Se compară din nou cu imaginea mamei ei la treizeci și patru de ani, se ciupi de braț și zâmbi. Ținând seama că nici maică-sa, nici taică-su nu arătaseră cine știe ce, ea era destul de reușită. Ei amândoi fuseseră uscați, genul uscat, și satul Pitman se uscase în ei, și ei și satul Pitman se închirciseră în ceva sfrijit și zbârcit. Și din așa ceva ieșise ea! O femeie cu atâta vitalitate! Se ridică, agățându-se de balustradă, dar continuând să zâmbească. Era caldă, și grasă, și frumoasă, dar nu prea grasă, atât cât îi plăcea lui Bill Hill. Mai pusese ea ceva greutate în ultima vreme, dar el nu băgase de seamă, doar că de la un timp încoace era mai mulțumit și nu știa de ce. Își simțea plinătatea făpturii, ceva deplin care urca scările. Isprăvise cu primul etaj și se uită îndărăt, satisfăcută. Când o să dea Dumnezeu ca Bill Hill să se rostogolească pe

scările astea, o să se îndure și el să se mute. Dar las' că or să se mute ei înainte de asta. Madam Zoleeda știa ce știa... Râse tare și traversă palierul. Ușa domnului Jerger scârțâi și o făcu să tresară. „Ah, Dumnezeule", gândi Ruby, „ăsta îmi mai lipsea!" Era un locatar de la etajul doi, puțin trăsnit.

O urmări străbătând palierul.

– Bună dimineața, îi spuse, scoțându-și jumătate din trup pe ușă. Îți doresc o dimineață bună.

Arăta ca un țap. Avea niște ochi mici ca două stafide și o bărbuță subțire, iar haina îi era de un negru care se înverzise sau de un verde care se înnegrise.

– 'Mneața, îi răspunse Ruby. Ce mai faci?

– Bine, exclamă el. Pe o dimineață splendidă ca asta!

Avea șaptezeci și opt de ani și fața lui începuse parcă să prindă mucegai. Dimineţile studia, și după-amiezile se plimba în sus și în jos pe trotuar, oprind copiii și punându-le întrebări. De câte ori auzea pe cineva pe palier, deschidea ușa și scotea capul.

– Da, e o zi frumoasă, răspunse Ruby cu o voce moale.

– Știi a cui mare zi de naștere e azi? o întrebă.

– Hm, făcu Ruby.

Totdeauna te pocnea cu câte o întrebare de felul ăsta. O întrebare istorică la care nimeni nu putea răspunde; întâi îți punea întrebarea și pe urmă îți ținea o prelegere în legătură cu ea. Fusese pe vremuri profesor la o școală superioară.

– Ghici, o îndemnă el.

– A lui Abraham Lincoln.

– Ha! Nu-ți dai osteneala Dă-ți!

– A lui George Washington, spuse ea, dând să urce scara mai departe.

– Rușine! strigă bătrânul. Cu soțul dumitale care vine de acolo! E ziua Floridei. Florida! Ziua de naștere a Floridei, strigă el. Vino înăuntru!

Dispăru în cameră, făcându-i semn cu un deget lung să-l urmeze.

Ruby coborî cele două trepte pe care le urcase, și-i spuse:

– Mă grăbesc.

Își vârî capul pe ușă. Camera arăta cât un dulap mare, iar pereții erau complet tapetați cu cărți poștale ilustrate înfățișând edificii locale. Ceea ce crea iluzia de spațiu. Un bec singuratic, transparent, atârna peste domnul Jerger și peste o măsuță.

– Uită-te aici, îi spuse el.

Se aplecase peste o carte și urmărea rândurile cu degetul:

– „El a debarcat pe continent în duminica de Paști, la 3 aprilie 1516.“ Știi despre cine e vorba?

– Da, Cristofor Columb.

– Ponce de Leon! strigă bătrânul. Ponce de Leon! S-ar cuveni să știi mai multe despre Florida. Bărbatul dumitale vine de acolo.

– Da, s-a născut la Miami. Nu-i din Tennessee.

– Florida nu e un stat nobil, urmă domnul Jerger, dar e un stat important.

– E într-adevăr important, încuviință Ruby.

– Știi cine a fost Ponce de Leon?

– Întemeietorul Floridei, răspunse Ruby isteață.

– A fost un spaniol. Și știi ce căuta?

– Florida, răspunse Ruby.

– Ponce de Leon căuta fântâna tinereții, declară domnul Jerger închizând ochii.

– O, murmură Ruby.

– Un anumit izvor, continuă domnul Jerger, un izvor ale cărui ape dau tinerețe veșnică celor care le sorb. Cu alte cuvinte, încerca să rămână veșnic tânăr.

– Și l-a găsit?

Domnul Jerger rămase tăcut, continuând să-şi ţină ochii închişi. După un moment, reluă:

– Dumneata ce crezi? Crezi că l-a găsit? Crezi că dacă l-ar fi găsit, nimeni n-ar mai fi ajuns la el de atunci încolo? Crezi că ar mai exista pe pământ o fiinţă care să nu fi băut din el?

– Nu m-am gândit la asta, răspunse Ruby.

– Azi nimeni nu mai gândeşte, se plânse domnul Jerger.

– Trebuie să plec.

– Da, izvorul a fost găsit, urmă domnul Jerger

– Unde?

– Eu am băut din el.

– Şi unde a trebuit să te duci?

Ruby se înclină spre el şi simţi duhoarea bătrânului; era ca şi cum şi-ar fi vârât capul sub aripa unui uliu.

– În inima mea, răspunse bătrânul ducându-şi mâna în stânga pieptului.

– A! Ruby se trase spre uşă. Trebuie să plec. Cred că a venit fratele meu acasă.

Se retrase până în prag.

– Întreabă-l pe soţul dumitale dacă ştie a cui mare zi de naştere este astăzi, spuse domnul Jerger privind-o cu sfială.

– Da, am să-l întreb.

Se întoarse şi aşteptă până auzi uşa închizându-se. Privi îndărăt ca să se asigure că e închisă, apoi răsuflă uşurată şi se uită la povârnişul scărilor care mai erau de urcat. „Dumnezeule mare!“ îşi spuse în gând. „Pe măsură ce urci, devin tot mai abrupte şi mai întunecoase!“

După ce mai urcă cinci trepte, îşi simţi din nou respiraţia tăiată. Mai urcă vreo două, suflând din greu. Apoi se opri. O săgeta o durere în stomac. O durere ca şi cum ceva împingea altceva. O mai simţise o dată, în urmă cu câteva zile. Durerea asta o înspăimânta cel mai rău. La un moment dat, îi trecuse prin minte cuvântul cancer, dar îl respinsese pe loc, pentru că o grozăvie ca asta nu i s-ar fi putut întâmpla ei, din

pricină că, pur și simplu, nu putea să i se întâmple. Odată cu durerea de acum reveni și gândul, dar îl împărți în două: conform prezicerilor lui Madam Zoleeda, avea să se termine cu un noroc. Îl împărți din nou în două, și pe urmă iar, până nu mai rămaseră din el decât bucățele de nerecunoscut. Avea să se oprească la etajul următor – dacă o să ajungă vreodată acolo – și o să stea la o parolă cu Laverne Watts. Laverne Watts era locatara de la etajul trei, secretara unui pedichiurist și o bună prietenă de-a ei.

Urcă până acolo, gâfâind și simțindu-și genunchii fierbând parcă, și bătu în ușa lui Laverne cu patul pistolului lui Hartley Gilfeet. Se rezemă de chenarul ușii și, deodată, podeaua din jur se înfundă de-o parte și de alta. Pereții se înnegriră și ea se simți rotindu-se, fără suflu, în aer, înspăimântată de prăbușirea ce avea să urmeze. Văzu la mare depărtare ușa deschizându-se, și o Laverne minusculă ivindu-se în prag.

Laverne, o fată înaltă cu părul ca paiul, scoase un cutremurător hohot de râs și se plesni peste șolduri, de parcă vedea cea mai hazoasă scenă din viața ei.

– Pistolul! răcni ea printre râsete. Pistolul din mână! Și mutra ta!

Se împletici îndărăt până la canapea și se trânti pe ea, picioarele zvâcnindu-i în sus, apoi se lăsă din nou pe spate cu o bufnitură.

Podeaua de sub tălpile lui Ruby reveni la loc și rămase imobilă, doar ceva mai afundată. Concentrându-și puternic privirile, reuși să pășească pe ea. Când intră în cameră, se uită după un scaun, apoi se îndreptă spre el, călcând cu grijă, punând disciplinat un picior în fața celuilalt.

– Parc-ai fi fost într-un western! exclamă Laverne Watts. Ești fantastică!

Ruby ajunse la scaun și se așeză pe el.

– Termină odată! strigă cu o voce răgușită.

Laverne se aplecă în față, arătând cu degetul spre ea, apoi se prăbuși iar pe canapea, scuturându-se de râs.

– Termină odată! răcni Ruby. Termină odată! Mi-e rău!

Laverne se ridică și începu să se plimbe prin cameră cu pași mari. După care se aplecă peste Ruby și-i cercetă fața închizând un ochi, de parcă s-ar fi uitat pe gaura cheii.

– Obrajii ți-s cam roșii.

– Mi-e îngrozitor de greaţă.

Laverne rămase în picioare uitându-se la ea, după care îşi încrucişă braţele la piept, îşi scoase cu ostentaţie burta în afară şi începu să se legene înainte şi îndărăt.

– Mă rog, şi de ce-ai venit cu pistolul în mână? De unde-l ai?

– M-am aşezat pe el.

Laverne continua să se legene cu burta puternic proiectată în afară, în timp ce o expresie atotştiutoare i se răspândea pe faţă. Ruby se întinse în scaun, privindu-şi picioarele. În cameră se înstăpânise tăcerea. La un moment dat, Ruby începu să-şi examineze gleznele. Erau umflate. Dar n-am să mă duc la doctor, începu să-şi spună, nu mă duc la doctor. Nu mă duc.

– Nu mă duc – porni să mormăie cu glas tare, nu mă duc la doctor, nu mă...

– Şi cât timp crezi c-ai să poţi rezista? o întrebă Laverne chicotind.

– Îmi sunt umflate gleznele.

– Mie mi se par la fel ca întotdeauna, răspunse Laverne trântindu-se iar pe canapea. Grăsune.

Îşi înălţă propriile ei glezne pe marginea rezemătoarei şi începu să le învârtească încetişor.

– Ce zici de pantofii mei? întrebă.

Erau nişte pantofi verzi ca lăcusta, cu tocuri foarte înalte şi subţiri.

– Ba eu cred că sunt umflate, stărui Ruby. Pe când urcam ultimele trepte am simţit deodată ceva îngrozitor în tot corpul...

– Trebuie să te vadă un doctor.

– N-am nevoie de nici un doctor. M-am îngrijit întotdeauna singură. Şi n-am avut de ce să mă plâng.

– Rufus e acasă?

– Nu ştiu. Toată viaţa m-am ferit de doctori ca de dracu'. M-am... dar de ce?

– Ce, de ce?

– De ce întrebi dacă Rufus e acasă?

– Rufus e un drăguț. Vreau să-l întreb dacă-i plac pantofii mei.

Ruby se îndreptă în scaun cu o privire aprigă și fața îmbujorată.

– De ce tocmai pe Rufus? mârâi ea. Rufus nu-i decât un copil. (Laverne avea treizeci de ani.) Nu-i pasă lui de pantofii femeilor.

Laverne se sculă de pe canapea, își scoase un pantof și privi înăuntru.

– Numărul treizeci și opt, spuse ea; pariez că lui Rufus o să-i placă ce-i în pantofi.

– Rufus nu-i decât un copilandru. N-are el timp să se uite la picioarele tale. N-are timp pentru asemenea lucruri.

– O, are timp berechet.

– Da, murmură Ruby și-l văzu din nou pe Rufus așteptând, având timp berechet în fața lui, undeva, niciunde, ca să se nască, așteptând ca s-o facă pe mama lui și mai moartă.

– Cred, într-adevăr, că ți-s gleznele umflate, spuse Laverne.

– Da, răspunse Ruby, răsucindu-le. Da, le simt umflate. Când am urcat scările, am avut cea mai cumplită senzație, de parcă m-a părăsit respirația cu totul, un fel de încordare în tot trupul, un fel de ceva... groaznic.

– Trebuie să te duci la doctor.

– Nu.

– Ai fost vreodată la unul?

– M-au dus odată când aveam zece ani, dar am fugit. Trei oameni mă țintuiau și tot am șters-o.

– Și ce-ai avut atunci?

– De ce te uiți la mine în felul ăsta? întrebă Ruby.

– În ce fel?

– În felul ăsta... tot scoțându-ți burta în afară.

– Te-am întrebat ce-ai avut atunci când te-au dus la doctor.

– Un furuncul. Și o negresă de peste drum m-a învățat ce să fac și mi-a trecut.

Ședea ghemuită pe marginea scaunului, cu privirea pierdută în gol, de parcă-și aducea aminte de vremuri mai bune.

Laverne începu să execute un dans comic, învârtindu-se în susul și-n josul camerei. Făcea doi-trei pași lenți într-o direcție, înmuindu-și genunchii, apoi se întorcea și-și lovea dureros un picior de celălalt. Începu să cânte cu o voce puternică, guturală, învârtindu-și ochii în cap și întinzându-și brațele, ca pe scenă:

– „Adună-i pe toți laolaltă și-or să strige MAMĂ! MAMĂ!“

Gura lui Ruby se căscă, dar nu articulă nici un cuvânt, și expresia ei de furie se spulberă. O jumătate de secundă rămase pironită locului; apoi sări de pe scaun.

– Asta nu mi se poate întâmpla mie! țipă ea. Nu mie!

Laverne se opri și o urmări cu privirea ei știutoare.

– Nu mie! țipă Ruby. O, nu, nu mie! Bill Hill are grijă. Bill Hill are grijă. De cinci ani Bill Hill mă păzește. Așa ceva nu mi se poate întâmpla mie!

– Ei bine, draga mea, se vede că acum vreo patru luni Bill Hill a sfeclit-o. Pur și simplu, a făcut un pas greșit...

– Nu cred că tu știi ceva despre treburile astea, tu nici nu ești măcar măritată, tu nu ești nici...

– Și pun mâna-n foc că nu-i unul singur, că-s gemeni. Mai bine te-ai duce la doctor să afli câți sunt.

– Nu-i nici unul! țipă Ruby.

Încerca s-o facă pe deșteapta, Laverne asta! Nici măcar nu se pricepea să vadă că o femeie e bolnavă, tot ce știa era să-și admire picioarele și să vrea să i le arate lui Rufus, să i le arate lui Rufus care era un copilandru, și ea, care avea treizeci și patru de ani.

– Rufus e un copil, scânci.

– Atunci vor fi doi în casă.

– Încetează cu gogoriţele astea! strigă Ruby. Încetează imediat. N-o să am nici un copil!

– Ha, ha! făcu Laverne.

– Nu ştiu de ce-ţi închipui că le ştii pe toate, după ce că trăieşti singură. Dacă aş fi singură, eu nu m-aş apuca să-i învăţ pe oamenii căsătoriţi ce trebuie să facă.

– Nu numai gleznele, replică Laverne, eşti umflată toată.

– Nu mai rămân nici un minut aici ca să ascult insulte, ripostă Ruby şi se îndreptă cu precauţie spre uşă, ţinându-se cât mai dreaptă şi ferindu-se să-şi privească stomacul, deşi tare ar mai fi vrut s-o facă.

– Mă rog, sper că mâine o să vă simţiţi cu toţii mai bine, îi spuse Laverne.

– Cred că mâine mă voi simţi mai bine cu inima, răspunse Ruby. Dar sper să ne mutăm curând. Nu pot să urc scările astea din moment ce sunt bolnavă de inimă şi, adăugă ea cu o figură plină de demnitate, Rufus nu se sinchiseşte de picioarele tale.

– Mai bine lasă pistolul ăla din mână până n-apuci să împuşti pe cineva.

Ruby trânti uşa după ea şi îşi examină iute trupul. Era cam mare în faţă, dar întotdeauna avusese un stomac balonat. Pântecele nu era mai proeminent decât orice altă parte din corp. Când te îngraşi, e normal ca greutatea să se depună de la mijloc în jos, şi Bill Hill n-avea nimic împotrivă ca ea să se îngraşe, era doar mai mulţumit şi nu ştia de ce. Revăzu în minte faţa lui lunguiaţă, încântată, hlizindu-se la ea de la ochi în jos, cu o expresie tot mai fericită pe măsură ce se apropia de gură. Nu se putea să fi făcut un pas greşit. Îşi frecă mâna de fustă şi o simţi strânsă pe corp, dar o mai simţise şi altădată la fel. Da. Era fusta... îşi pusese fusta cea strâmtă pe care o îmbrăca rar, îşi pusese... nu, nu era fusta cea strâmtă. O pusese pe cea largă. Şi nu-i mai era largă. Dar asta n-avea nici o importanţă, pur şi simplu se îngrăşase.

Îşi duse degetele la stomac, îl pipăi şi le retrase pe dată. Se îndreptă spre scări încet, de parcă se temea că podeaua o să înceapă iar să danseze sub tălpile ei. Porni să urce scările. Şi, deodată, iar o împunse durerea. Îi reveni de cum urcă prima treaptă.

– Nu, bâigui ea, nu!

Era o senzație ușoară, o senzație ușoară, ca și cum ceva din ea se rostogolea, dar îi oprea respirația în gâtlej. Totuși, nimic nu se putea rostogoli în ea.

– Doar o treaptă, șopti Ruby, doar o treaptă și uite că iar s-a oprit.

Nu se poate să fie cancer. Zoleeda îi spusese că se va termina cu un noroc neașteptat. Începu să plângă și să murmure:

– Am urcat doar o treaptă și iar s-a pornit.

Continuă să urce fără să gândească, de parcă ar fi vrut să-și creeze impresia că stă pe loc. Pe cea de-a șasea treaptă se așeză brusc și mâna îi alunecă inertă de pe spițele balustradei până jos.

– Nuuuu! gemu ea și își vârî fața rotundă, roșie, între două bare.

Privi în jos, în golul scării, și scoase un geamăt lung, găunos, care se amplifica și se reverbera pe măsură ce se ducea în jos. Casa scării era ca o cavernă neagră-verzuie, de culoarea cârtiței, iar vaierul răsuna în gol ca un glas care i-ar fi răspuns. Își ținu respirația și închise ochii. Nu. Nu. Nu se putea să fie însărcinată. Nu era cu putință să existe în ea ceva care aștepta ca s-o facă din ce în ce mai moartă, nu! Nu se poate ca Bill Hill să fi greșit. Îi spusese doar că-i garantat, și în tot acest timp nu se ivise nici o neplăcere, și nu se putea să fie asta, nu se putea! O străbătu un fior și își astupă gura cu palma. Își simțea fața trasă, pungită: doi născuți morți, unul secerat în primul an de viață și unul strivit ca un măr putred, căzut pe jos, nu, doar ea avea treizeci și patru de ani, era bătrână. Madam Zoleeda nu-i prezisese că se va vesteji. Madam Zoleeda îi spusese că se va termina cu un noroc neașteptat. Mișcător. Îi prezisese că se va termina cu ceva mișcător.

Simți că începe să se domolească. După un minut era aproape calmă și își spunea că își pierde prea ușor cumpătul. Drace, totul nu era decât vorbărie goală. Madam Zoleeda nu se înșelase niciodată până acum, și știa mai mult decât...

Sări ca arsă: jos, pe scară, răsunase o bufnitură puternică, urmată de un tropot vijelios pe trepte, care le făcea să vibreze până sus, unde ședea ea. Se uită printre spițele balustradei și-l văzu pe Hartley Gilfeet cu două pistoale înălțate, galopând pe scări, apoi se auzi o voce strigând pe deasupra ei:

– Hartley, termină cu gălăgia asta! Se zguduie toată casa.

Dar băiatul continuă șarja, bocănind tot mai puternic când coti pe palierul primului etaj. Ruby văzu ușa domnului Jerger deschizându-se și pe bătrân țâșnind cu degetele făcute gheare și înșfăcând un colț de cămașă care fâlfâia, dar puștiul se năpusti iar răcnind:

– Hei, țap de belfer babalâc ce ești!

Se repezi valvârtej până când scările duduiră chiar sub ea și o față de veveriță se izbi de fața ei. Îi zbură ca o rachetă prin cap, devenind din ce în ce mai mică într-o volbură de întunecime.

Ședea pe scară, cu mâinile încleștate pe bara balustradei, în timp ce respirația îi revenea puțin câte puțin, câte un degetar de suflare de fiecare dată, iar scările încetau să se mai legene. Își deschise ochii și privi jos, în hăul negru, jos, la locul de unde începuse să urce scara cu atâta vreme în urmă.

– Ce mare noroc! rosti cu o voce găunoasă, care se reverberă prin toate straturile cavernei. Un bebeluș!

– Mare noroc, bebeluș! răsunară trei ecouri zeflemitoare.

Pe urmă recunoscu din nou sezația, o ușoară rostogolire. Dar parcă n-ar fi fost în pântecele ei. Era ca și cum ar fi fost niciunde, în nimic, niciunde, așteptând, așteptând, cu timp berechet în față.

Un Templu al Sfântului Duh

Pe parcursul întregului weekend, fetele se strigară una pe cealaltă Templul Numărul Unu și Templul Numărul Doi, prăpădindu-se de râs și înroșindu-se și înfierbântându-se atât de tare, încât arătau de-a dreptul urâte, mai cu seamă Joanne, care și așa avea fața pătată. Veniseră îmbrăcate în uniformele cafenii de la Școala de maici Mount St. Scholastica, dar de cum își deschiseseră valizele, dezbrăcaseră uniformele și își puseseră fuste roșii și niște bluze țipătoare. Și-au dat cu ruj pe buze și au încălțat pantofii de duminică, fâțâindu-se prin toată casa pe tocurile lor înalte și admirându-și picioarele ori de câte ori treceau prin fața oglinzii lungi din hol. Fetița le urmărea cu atenție, fără să-i scape nimic din fandoselile lor. Dacă ar fi venit una singură, desigur că i-ar fi dat și ei atenție, dar din moment ce mai erau două, nici nu se uitau la ea, așa încât le observa bănuitoare, de la distanță.

Fetele aveau, fiecare, paisprezece ani – deci erau cu doi ani mai mari ca ea –, dar nici una dintre ele nu era inteligentă, de asta fuseseră trimise la o școală de maici. Dacă ar fi urmat o școală obișnuită, nu le-ar fi stat mintea decât la băieți; pe când la mănăstire, explicase mama fetiței, maicile le țineau în frâu. După ce le observase timp de câteva ore, fetița hotărî că erau efectiv imbecile și se bucură că nu-i erau decât verișoare de gradul doi, astfel încât nu avusese cum să le moștenească prostia. Susan își spunea Su-zanne. Era slabă ca un băț, dar avea o față ascuțită drăgălașă și părul roșu. Joanne avea păr blond ondulat de la natură, dar vorbea fornăit și, când râdea, petele de pe față i se împurpurau. Nici una dintre ele nu rostea un singur lucru inteligent, și toate frazele lor începeau cu „Ți-aduci aminte de băiatul cu care vorbeam când...“

Urmau să rămână la ele întregul weekend și mama ei se plângea că nu știe cum să le distreze, întrucât nu cunoaște nici un băiat de vârsta lor.

Auzind aceasta, fetița, străfulgerată de o idee genială, strigă:

– Cheat! Adu-l pe Cheat! Cere-i domnișoarei Kirby să-l cheme pe Cheat să plimbe fetele! și aproape că se înecă cu mâncarea din gură.

Se ținea de burtă de râs, lovea masa cu pumnii și se uita la cele două fete uimite, în timp ce lacrimi de ilaritate îi șiroiau pe obrajii dolofani și

sârmele de îndreptat dinţii pe care le avea în gură străluceau ca tinicheaua. I se părea cea mai comică idee din viaţa ei.

Maică-sa râse mai ferit şi domnişoara Kirby roşi şi îşi duse delicat la gură furculiţa în care înfipsese un bob de mazăre. Era o profesoară blondă, cu faţa prelungă, care locuia la ei în pensiune, iar domnul Cheatam era admiratorul ei, un fermier bătrân şi bogat, care venea în fiecare sâmbătă după-masă într-un Pontiac albastru-deschis, vechi de cincisprezece ani, acoperit cu un praf argilos roşu pe dinafară şi negru pe dinăuntru, din cauza negrilor cărora le lua zece cenţi de căciulă ca să-i transporte sâmbăta la oraş. După ce-i descărca, venea s-o vadă pe domnişoara Kirby, aducându-i întotdeauna câte un mic dar – o pungă cu alune prăjite, sau un pepene verde, sau un baton de trestie-de-zahăr şi, o dată, o cutie de bomboane Baby Ruth cumpărate la vânzarea cu ridicata. Avea un cap chel, cu excepţia unui franj de păr ruginiu înspre ceafă, iar faţa lui era de culoarea drumurilor nepavate şi la fel de brăzdată de şanţuri şi gropi. Purta o cămaşă verzuie cu dungi subţiri negre şi bretele albastre, iar pantalonii îi tăiau stomacul protuberant, pe care, din când în când, şi-l pipăia tandru cu degetul mare, turtit. Toţi dinţii îi erau îmbrăcaţi în aur, şi în faţa domnişoarei Kirby îşi rotea ochii în orbite, şmechereşte, şi scotea un „Hou, hou“ în timp ce şedea în fotoliul balansoar din veranda lor, cu picioarele larg desfăcute şi pantofii cu tocuri groase îndreptaţi, fiecare, cu botul în altă direcţie.

– Nu cred ca Cheat să vină la oraş în weekendul ăsta, spuse domnişoara Kirby, fără să înţeleagă că era vorba de o glumă, ceea ce-i stârni fetiţei noi convulsii de râs.

Se trânti pe speteaza scaunului, lunecă de pe el, se rostogoli pe jos şi rămase acolo gâfâind. Maică-sa o avertiză că dacă nu termină cu prostiile astea, va trebui să părăsească masa.

Cu o zi înainte, mama aranjase cu Alonzo Myers să le ducă cu maşina cele patruzeci şi cinci de mile până la Mayville, unde era mănăstirea, ca să ia fetele, urmând ca duminică după-masă tot el să le conducă înapoi. Alonzo era un băiat de optsprezece ani, care cântărea o sută douăzeci de kilograme şi lucra pentru compania de taxiuri, fiind, de altfel, unicul şofer care te putea duce cu maşina oriunde voiai. Fuma, sau mai degrabă mesteca o ţigară de foi scurtă, neagră, şi avea un piept bombat şi asudat, care se ivea din cămaşa de nailon galben. Când călătoreai cu el, trebuia să ţii toate ferestrele maşinii deschise.

– Mai e şi Alonzo, strigă copila hohotind pe podea. Ia-l pe Alonzo să le plimbe. Ia-l pe Alonzo!

Cele două fete, care-l văzuseră pe Alonzo, începură să ţipe indignate.

Mama fetiței gândi că și această sugestie era hazlie, dar spuse: „De ajuns!“ și schimbă subiectul. Le întrebă pe fete de ce-și spuneau una alteia Templul Numărul Unul și Templul Numărul Doi, ceea ce le provocă torente de chicoteli. În cele din urmă, reușiră să explice. Sora Perpetua, cea mai în vârstă călugăriță de la Surorile de Caritate din Mayville, le ținuse o predică pentru a le învăța cum să se comporte dacă un tânăr ar... aici izbucniră într-un râs atât de violent, încât nu mai fură în stare să continue și trebuiră s-o ia de la început – cum să se comporte dacă un tânăr ar... se văzură nevoite să-și ascundă capetele... cum să se comporte dacă... în cele din urmă reușiră să strige – dacă „un tânăr s-ar purta necuviincios cu ele pe canapeaua din spate a unui automobil“. Sora Perpetua le învățase că trebuie să spună: „Oprește-te, domnule! Eu sunt un Templu al Sfântului Duh!“, ceea ce va pune capăt întregii necuviințe. Fetița ședea pe podea cu o față nedumerită. Nu vedea nimic hazliu în aceste cuvinte. Nostimă cu adevărat era ideea ei ca domnul Cheatam sau Alonzo să facă pe amorezii cu ele. Asta o dădea gata.

Nici maică-sa nu râse de cele povestite.

– Fetelor, vă purtați ca niște prostuțe. Adevărul e că asta sunteți – Temple ale Sfântului Duh.

Cele două fete se uitară la ea înăbușindu-și politicos chicotelile, dar cu o adâncă uimire zugrăvită pe față, de parcă începeau să-și dea seama că și ea era croită din aceeași stofă ca și Sora Perpetua.

Domnișoara Kirby își păstră expresia solemnă, iar fetița gândi că e ceva care o depășește. Eu sunt un Templu al Sfântului Duh, își spuse ea, și fraza îi făcu plăcere. Era ca și cum cineva îi făcuse un cadou.

După ce terminară masa, maică-sa se prăbuși pe pat, văitându-se:

– Fetele astea două or să mă scoată din minți dacă nu le găsesc pe cineva care să le distreze. Sunt oribile.

– Știu eu pe cineva, începu fetița.

– Ascultă-mă, să nu te mai aud cu domnul Cheatam. O pui pe domnișoara Kirby într-o situație neplăcută, e singurul ei prieten. Oh, Doamne, oftă ea ridicându-se și privind cu amărăciune pe fereastră, biată fata asta e atât de singură, că ar fi gata să se urce și în mașina aceea care pute ca ultima bolgie din infern.

Și ea e un Templu al Sfântului Duh, reflectă copila, apoi adăugă cu glas tare:

– Nu la el m-am gândit. Mă refeream la cei doi Wilkins. Wendell și Cory, care-s în vizită la ferma bătrânei doamne Buchell. Sunt nepoții ei. Și lucrează pentru ea.

– Ei, asta-i o idee bună! mumură mama aruncându-i o privire admirativă; dar pe urmă se dezumflă iar. Nu-s decât niște băieți de țară. Fetele astea or să strâmbe din nas.

– Aiurea! Poartă pantaloni. Au șaisprezece ani și au mașină. Cineva spunea că vor să se facă predicatori evanghelişti, fiindcă pentru așa ceva n-ai nevoie să ai ceva în cap.

– Înseamnă că vor fi în deplină siguranță cu cei doi băieți, zise mama și, fără să mai întârzie, se ridică și o chemă la telefon pe bunica băieților; după ce pledă o jumătate de oră, căzură de acord ca Wendell și Cory să vină la cină și după aceea să ducă fetele la bâlci.

Susan și Joanne au fost atât de încântate, încât și-au spălat părul și l-au pus pe bigudiuri de aluminiu. Ha, gândi în sinea ei fetița, așezată turcește pe pat, în timp ce le urmărea scoțându-și bigudiurile, așteptați până o să-i vedeți pe Wendell și pe Cory! Dar cu glas tare le zise:

– Or să vă placă băieții ăștia. Wendell e înalt de un metru optzeci și are păr roșu. Cory are vreun metru nouăzeci, părul negru și poartă o jachetă sport. Și amândoi au mașină, cu o coadă de veveriță la parbriz.

– Cum de știe un copil ca tine atât de multe despre doi bărbați? întrebă Susan, împingându-și fața cât mai aproape de oglindă pentru a urmări cum i se dilată pupilele.

Fetița se întinse pe pat și începu să numere scândurile înguste din tavan, până când pierdu cu totul simțul locului unde se afla. Îi cunosc bine pe amândoi, spuse ea cuiva invizibil. Am făcut războiul împreună. Erau sub ordinele mele și i-am salvat de cinci ori de kamikaze, iar Wendell a spus: Am de gând să mă căsătoresc cu fetița asta, iar celălalt i-a răspuns: Nu, n-ai s-o faci pentru că eu mă însor cu ea, iar eu am declarat: Nici unul din voi n-o s-o facă, pentru că vă dau în judecată la Curtea Marțială cât ați zice pește.

– I-am văzut pe-aici, asta-i tot, răspunse cu glas tare.

Când băieții sosiră, fetele îi măsurară din priviri, apoi începură să chicotească și să discute între ele despre mănăstire. Amândouă se așezaseră în fotoliul balansoar, iar băieții se cocoțară pe balustradă. Se ghemuiseră ca două maimuțe, cu genunchii la nivelul umerilor și brațele atârnânde. Erau scunzi, slabi, cu fețe roșii, pometi înalți și ochi

palizi ca două semințe. Aduseseră cu ei o muzicuță și o chitară. Unul începu să sufle ușor în muzicuță, privind la fete, iar celălalt porni să zdrăngăne la chitară și apoi să cânte din gură, fără să se uite la spectatoare, ținându-și capul ridicat, de parcă nu voia altceva decât să se audă. Cânta un cântec regional, care suna jumătate a serenadă, jumătate a imn religios.

Fetița ședea pe un butoi ascuns în niște tufișuri, lângă casă: fața îi ajungea la nivelul dușumelei verandei. Soarele apunea și cerul se înveșmânta într-un violet vinețiu, care se armoniza cu dulcea melancolie a muzicii. Wendell începu să surâdă în timp ce cânta și să se uite la fete. Se uita mai ales la Susan cu o privire adoratoare, ca de câine, și cânta:

Am găsit un prieten în Iisus,

Totul pentru mine va-nsemna,

El e crinul meu din vale

Și mă va elibera!

Apoi se întoarse cu aceeași privire spre Joanne și cântă:

Un zid de foc în jurul meu,

Dar nu am a mă-nfricoșa,

Căci el e crinul meu din vale,

De rele mă va apăra.

Fetele se uitară una la alta și-și încrețiră buzele strâns ca să nu izbucnească în râs, dar Susan lăsă să-i scape un chicotit și își plesni gura cu palma. Cântărețul se încruntă și, câteva clipe, se mulțumi doar să-și zdrăngăne chitara. Apoi începu să cânte Vechea cruce colțuroasă și fetele îl ascultară politicos, dar după ce termină, propuseră:

– Hai să cântăm şi noi ceva!

Şi înainte de a fi apucat el să intoneze un nou cântec, începură ele cu vocile lor cultivate la mănăstire:

Tantum ergo Sacramentum

Veneremur Cernui:

Et antiquum documentum

Novo cedat ritui.

Copila văzu fețele solemne ale băieților întorcându-se una spre cealaltă cu o expresie perplexă, de parcă nu erau siguri dacă fetele îşi bat joc de ei sau nu.

Praestet fides supplementum

Sensuum defectui.

Genitori, Genitoque

Laus et jubilatio.

Salus, honor, virtus quoque...

Fețele băieților deveniseră de un roșu-vinețiu în amurgul cenuşiu-purpuriu. Păreau furioşi şi scandalizaţi.

Sit et benedictio;

Procedenti ab utroque

Compar sit laudatio

Amen.

Fetele lungiră cuvântul „Amen“, după care urmă o tăcere.

– Ăsta trebuie să fie un cântec evreiesc, spuse Wendell pornind să-şi acordeze chitara.

Fetele chicotiră prostește, dar fetița izbi cu piciorul în butoi:

– Boilor! strigă ea. Boi idioți evangheliști! urlă, și căzu de pe butoi, se opinti apoi în picioare și țâșni pe după colțul casei tocmai când băieții săriseră de pe balustradă ca să vadă cine țipă.

Mama pregătise masa de seară în curtea din spate, aranjând-o sub niște felinare japoneze pe care le folosea la petrecerile în grădină.

– Eu nu mănânc la aceeași masă cu ei, strigă fetița smulgându-și farfuria și ducându-se la bucătărie, unde se așeză lângă bucătăreasa sfrijită, cu gingii vinete.

– De ce ești așa de urâcioasă câteodată? o întrebă bucătăreasa.

– Tâmpiții ăștia nerozi!

Felinarele japoneze poleiau frunzele de portocal pe lângă care atârnau, înmuindu-le pe cele de sus într-un verde întunecos și pictându-le pe cele de jos în nuanțe estompate, care făcea ca fetele, așezate la masă, să pară mai drăguțe decât erau. Din când în când, fetița întorcea capul și privea pe fereastra bucătăriei la scena din curte.

– Dumnezeu te-ar putea trăsni și lăsa mută, surdă și oarbă, ș-atunci n-ai mai face-o pă deșteapta, îi spuse bucătăreasa.

– Ba tot aș fi mai deșteaptă decât unii.

După cină, tinerii plecară la bâlci. Ar fi vrut să se ducă și ea, dar nu cu netoții ăștia, așa încât chiar dacă ar fi invitat-o, i-ar fi refuzat. Urcă în camera ei și începu să se învârtească în sus și-n jos, cu mâinile înnodate la spate, capul împins înainte și o expresie furioasă și visătoare totodată, zugrăvită pe față. Nu aprinse lampa, ci lăsă întunericul să se îndesească, făcând camera să arate mai mică și mai intimă. La intervale regulate, o rază de lumină împungea fereastra deschisă, proiectând umbre pe pereți. Se opri la fereastră și privi afară, dincolo de colinele întunecate, dincolo de heleșteul înmuiat în argint, dincolo de meterezele pădurii, spre cerul smălțuit pe care se rotea un deget lung de lumină, scormonind văzduhul, parcă în căutarea soarelui pierdut. Era reflectorul de reclamă al bâlciului.

Auzea sunetele îndepărtate ale flașnetelor și vedea în minte corturile înălțate într-o părelnică lumină de rumeguș de aur, și inelul de diamante al roții mari învârtindu-se și tot învârtindu-se, ba sus, în tăriile văzduhului, ba prăvălindu-se iarăși jos, și călușeii, cu scârțâitul lor, rotindu-se și tot rotindu-se pe pământ. Un bâlci ținea patru sau cinci zile, și exista o după-amiază specială pentru copiii de școală, dar și o seară specială pentru negri. Anul trecut fusese la bâlci în după-amiaza

destinată elevilor și văzuse maimuțele și pe omul obez și se dăduse în roată. Unele corturi erau închise, căci conțineau lucruri care nu puteau fi văzute decât de cei mari, dar se uitase cu atenție la reclame și la pozele spălăcite de pe pânză, înfățișând oameni în pantaloni strânși pe coapse și cu fețe încordate, serioase, ca fețele martirilor creștini care așteptau ca soldatul roman să le taie limba. Își închipuise că înăuntrul corturilor se arătau niște lucruri legate de medicină și luase hotărârea să se facă medic când o să fie mare.

Dar de atunci încolo se mai răzgândise și hotărâse să se facă inginer; acum însă, în timp ce privea pe fereastră iscoditoarea rază a reflectorului, care ba se lățea, ba se scurta, descriind un arc pe cer, simți că ea va trebui să fie mult mai mult decât un simplu medic sau un inginer. Ea va trebui să fie o sfântă, pentru că aceasta era îndeletnicirea care le includea pe toate celelalte și tot ce-ți puteai imagina; totuși, știa bine că nu va reuși niciodată să fie o sfântă. Nu pentru c-ar fi fost ucigașă sau hoață, dar era o mincinoasă și o leneșă înnăscută și-i răspundea obraznic mamei ei și era voit urâcioasă aproape cu toată lumea. Ba, mai era roasă și de păcatul Trufiei, cel mai rău dintre toate. Își bătuse joc de predicatorul baptist care venise la școală, la începutul anului, ca să facă sfeștania. Își lungise gura și își cuprinsese fruntea în mâini ca și cum ar fi fost chinuită de dureri și gemuse: „Păăărinte, îți muuulțumim!“, exact în felul în care vorbea el, deși i se atrăsese de multe ori atenția să nu-i mai imite pe alții. Nu, clar că nu va putea să fie o sfântă, dar, gândi ea, ar putea să fie o martiră, cu condiția s-o ucidă repede.

Ar îndura să fie împușcată, dar nu arsă. Nu știa exact dac-ar putea rezista sau nu să fie sfâșiată în bucăți de lei. Începu să-și pregătească în minte martiriul, văzându-se, în pantaloni colanți, în mijlocul unei mari arene iluminate de cuștile în flăcări pe care se găseau primii creștini și care răspândeau o lumină aurie, prăfoasă, ce o învăluia pe ea și pe lei. Primul leu se năpusti spre ea, dar îi căzu la picioare, convertit. O serie întreagă de alți lei procedară la fel. Leii o îndrăgeau atât de mult, încât dormeau alături de ea și, în cele din urmă, romanii se văzură nevoiți s-o ardă, dar, spre mirarea lor, rugul nu lua foc și, văzând că era atât de anevoios s-o omoare, i-au tăiat în cele din urmă capul cu o spadă, dar foarte repede, și ea pe dată s-a înălțat la ceruri. Repetă de câteva ori scena în minte, revenind de fiecare dată la poarta Paradisului și la lei.

Într-un târziu se desprinse de la fereastră, se pregăti de culcare și se vârî în pat fără să-și spună rugăciunile. În cameră erau două paturi mari, duble. Fetele ocupau împreună unul din paturi și copila încercă să se gândească ce obiect rece și vâscos le-ar putea strecura în pat, dar intenția se dovedi zadarnică. Nu avea la îndemână nimic potrivit, ca, de

pildă, o carcasă de pui sau o bucată de ficat de vită. Sunetul flașnetelor ce răzbea pe fereastră o împiedica să adoarmă și, deodată, își aduse aminte că nu-și spusese rugăciunile, drept care se dădu jos din pat, îngenunche și începu să le rostească. Cu mare iuțeală, până când termină cu Crezul, apoi rămase cu bărbia sprijinită de marginea patului și cu mintea golită de gânduri. De obicei, spunea rugăciunile de mântuială, doar când își amintea să le spună, dar uneori, când făcuse vreo poznă sau ascultase muzică sau pierduse ceva sau câteodată, fără nici un fel de motiv, se simțea năpădită de fervoare și se gândea la Hristos și la lungul drum al calvarului și la răstignirea pe crucea aspră. Mintea îi zăbovea un timp asupra unor asemenea imagini, apoi se golea din nou și, când se deștepta din reverie, descoperea că, de fapt, se gândise la cu totul altceva, la un cățel sau la o fată sau la vreun lucru pe care intenționa să-l realizeze cândva. În seara asta, amintindu-și de Wendell și de Cory, se simți invadată de recunoștință și rosti, aproape cu lacrimi de bucurie în ochi: „Doamne Dumnezeule, îți mulțumesc că nu m-ai făcut să țin de Biserica Evanghelică, îți mulțumesc, Doamne, îți mulțumesc!“ Intră din nou sub așternut și repetă aceste cuvinte până adormi.

Fetele se întoarseră la douăsprezece fără un sfert și o treziră cu chicotelile lor. Aprinseră lampa cu abajur albastru ca să se poată dezbrăca; și umbrele lor descărnate porniră să danseze pe pereți, cățărându-se și frângându-se și lunecând apoi ușor pe tavan. Fetița stătea trează, dorind să afle tot ce văzuseră la bâlci. Susan avea un pistol de plastic umplut cu bomboane ieftine, și Joanne o pisică de mucava, cu buline roșii.

– Ați văzut maimuțele dansând? se interesă fetița. Și pe omul acela gras și piticii?

– Și tot felul de monștri și de anormali, îi răspunse Joanne.

Apoi, adresându-se lui Susan:

– Mi-a plăcut totul, în afară de știi tu ce.

Fața ei căpătă o expresie curioasă, de parcă mușcase din ceva care nu știa dacă-i place sau nu.

Cealaltă fată rămase tăcută, clătină din cap și arătă cu bărbia spre fetiță.

– Aia mică ciulește urechile, spuse o voce scăzută, dar fetița o auzi și inima începu să-i bată cu repeziciune.

Coborî din pat și se urcă pe marginea patului lor.

Fetele stinseră lumina şi se culcară, dar fetiţa nu se clinti. Stătea acolo, scrutându-le, până ce reuşi să le deslușească feţele în întuneric.

– Eu sunt mai mică decât voi, spuse ea, dar sunt de un milion de ori mai deşteaptă.

– Există unele lucruri pe care un copil de vârsta ta nu le ştie, spuse Susan şi amândouă începură să se hlizească.

– Du-te înapoi în patul tău, îi comandă Joanne.

Dar fetiţa nu se urni.

– Odată, zise ea cu o voce care suna găunos în întuneric, am văzut o iepuroaică fătând.

Urmă o tăcere. Pe urmă, Susan o întrebă: „Cum era?“, pe un ton voit indiferent, şi fetiţa ştiu că le are la mână. Răspunse că nu le va spune nimic până când n-o să-i povestească şi ei despre „ştii tu ce“. Adevărul e că nu văzuse niciodată o iepuroaică fătând, dar uită de acest lucru când fetele începură să-i descrie ce văzuseră în cort.

Era vorba de un anormal cu un nume curios, pe care însă nu şi-l mai puteau aminti. Cortul era împărţit în două printr-o perdea neagră, jumătate pentru femei, cealaltă pentru bărbaţi. Anormalul se fâţâia dintr-o parte în cealaltă, vorbind întâi bărbaţilor şi pe urmă femeilor, dar toată lumea îl putea auzi, pentru că scena nu era despărţită. Fetele îl auziseră spunându-le bărbaţilor: „Ara să vă arăt cum sunt făcut eu, şi dacă o să râdeţi cumva, Domnul să vă pedepsească şi pe voi în acelaşi fel“. Anormalul avea o voce de ţărănoi, înceată şi fornăită, nici subţire, nici groasă, pur şi simplu incoloră. „Dumnezeu m-a făcut aşa“, continuase el, „şi dacă râdeţi, s-ar putea să vă pedepsească şi pe voi la fel. Aşa m-a vrut El, şi eu nu pun la îndoială căile Domnului. Vă arăt, numai pentru că trebuie să profit şi eu cum pot de lucrul ăsta. Vă rog să vă comportaţi ca nişte doamne şi ca nişte gentlemeni. Nu mi-am făcut singur treaba asta şi n-am nici un amestec, doar că profit şi eu de ea cum pot. Nu mă plâng.“ Urmase o linişte de mormânt de partea cealaltă a cortului şi, în cele din urmă, monstrul îi părăsi pe bărbaţi şi veni în partea femeilor, unde repetă aceleaşi cuvinte.

Fetiţa îşi simţea fiecare fibră din trup încordată, de parcă asculta un răspuns la o ghicitoare, un răspuns mai enigmatic decât ghicitoarea însăşi.

– Adică avea două capete? întrebă ea.

– Nu, răspunse Susan. Era bărbat şi femeie în acelaşi timp. Şi-a ridicat rochia şi ne-a arătat. Purta o rochie albastră.

Fetiţa ar fi vrut să întrebe cum de putea fi şi bărbat şi femeie în acelaşi timp dacă n-avea şi două capete, dar renunţă. Voia să se întoarcă în patul ei şi să se gândească la lucrul ăsta, aşa încât se dădu jos de pe patul fetelor.

– Şi cum a fătat iepuroaica? întrebă Joanne.

Fetiţa se opri şi numai faţa îi mai apăru peste tăblia patului, absentă, distrată.

– I-a scuipat pe gură, şase iepuraşi, le lămuri ea.

Stătea întinsă pe pat, încercând să vadă în minte cortul cu monstrul care se plimba dintr-o parte în alta, dar era prea somnoroasă ca să poată plăsmui imaginile. Mai curând reuşea să vadă feţele ţăranilor care se uitau la el, bărbaţii mai solemni decât la biserică, femeile grave şi politicoase, cu ochii ca pictaţi pe chip, aşteptând parcă să răsune prima notă de pian care să vestească începutul imnului. Şi îl putea auzi pe monstru zicând: „Dumnezeu m-a făcut aşa, şi eu nu pun la îndoială căile Domnului“, iar oamenii răspunzând: „Amin. Amin.“

„Domnul m-a făcut aşa şi îl proslăvesc.“

„Amin. Amin.“

„V-ar fi putut pedepsi şi pe voi la fel.“

„Amin. Amin.“

„Dar n-a făcut-o!“

„Amin.“

„Înălţaţi-vă! Un Templu al Sfântului Duh. Voi! Voi sunteţi Templul Domnului, nu ştiţi? Nu ştiţi? Spiritul Domnului şi-a făcut lăcaş în voi, nu ştiţi?“

„Amin. Amin.“

„Şi pe cel ce pângăreşte Templul Domnului, Domnul îl va năpăstui, şi dacă râdeţi, Domnul vă poate pedepsi să ajungeţi aşa ca mine. Un Templu al Domnului e un lucru sfânt. Amin. Amin.“

„Eu sunt un Templu al Sfântului Duh.“

„Amin.“

Oamenii începură să bată din palme fără să facă zgmot, aplaudând după fiecare „Amin“, din ce în ce mai încet, de parcă ştiau că în apropiere e un copil pe jumătate adormit.

În după-masa zilei următoare fetele îşi îmbrăcară din nou uniformele de mănăstire, iar fetiţa şi mama ei le conduseră înapoi la Mount St. Scholastica.

– Uf, Doamne! spuneau ele. Înapoi la ocnele de sare!

Alonzo Myers conducea maşina; fetiţa şedea în faţă lângă el, iar mama ei în spate, cu fetele, spunându-le cât de bucuroasă e că au vizitat-o şi că trebuie să mai vină şi ce zile frumoase au petrecut, ea şi mama fetelor, când erau colege la mănăstire. Fetiţa nu-i asculta vorbăria şi se ţinea cât mai lipită de portieră, scoţându-şi capul pe fereastră. Crezuseră că duminica Alonzo e mai puţin mirositor, dar nu era aşa. Vântul îi răvăşea părul dându-i-l peste faţă, şi ea se uita drept în ochii soarelui de fildeş, încrustat în centrul albastrului după-amiezii, dar când îşi dezlipi ochii de la soare, trebui să-şi strângă pleoapele.

Mount St. Scholastica era o clădire de cărămizi roşii, împrejmuită de o grădină, în centrul oraşului. Într-o parte se învecina cu o staţie de benzină, şi în cealaltă cu o staţie de pompieri. Un gard înalt, negru, cu zăbrele de fier, o îngrădea, şi înăuntru, printre copacii bătrâni şi tufele de camelii înflorite, se aşterneau alei înguste, pavate cu cărămidă. O călugăriţă planturoasă, cu faţa ca o lună plină, le deschise uşa, plină de zel, o sărută pe mama fetiţei şi ar fi îmbrăţişat-o şi pe ea dacă nu s-ar fi grăbit să-i întindă mâna, cu o expresie de încruntare rece pe chip, privind dincolo de călugăriţă, la încăperea lambrisată. Erau oricând gata să sărute chiar şi copiii dizgraţioşi, dar călugăriţa se mulţumi să-i scuture viguros mâna, ba chiar să-i strivească uşor încheieturile degetelor, şi le invită apoi să vină în capelă, unde tocmai începuse slujba de seară. De cum le calci pragul, te şi pun să te închini, gândi fetiţa, în timp ce străbătea în grabă coridorul lustruit.

Fuge de parcă trebuie să prindă trenul, continuă ea să-şi spună cu aceeaşi ostilitate când intrară în capela unde maicile îngenuncheau într-o parte, şi fetele, toate în uniforme cafenii, în cealaltă. Plutea miros de tămâie. Capela era împodobită în verde şi aur, şi tăiată de arcade paralele care sfârşeau cu arcul de deasupra altarului, unde preotul îngenunchease în faţa chivotului, coborât foarte jos. În spatele lui stătea

un băieţaş în straie albe, legănând o cădelniţă. Fetiţa îngenunche alături de mama ei şi de călugăriţă, şi numai când Tantum Ergo era aproape pe sfârşite îşi mai stăvili năvala gândurilor urâcioase şi îşi dădu seama că se afla în prezenţa lui Dumnezeu. Ajută-mi, Doamne, să nu fiu atât de rea, începu ea mecanic. Ajută-mi să nu-i mai răspund obraznic. Ajută-mi să nu mai vorbesc cum vorbesc. Mintea începu să i se domolească şi apoi să se golească, iar când preotul ridică chivotul cu anafura de culoarea ivoriului la mijloc, gândurile ei rătăceau la cortul de la bâlci în care se găsea monstrul. Şi monstrul spunea: „Nu mă plâng. Aşa m-a vrut Dumnezeu“.

Când ieşeau pe uşa mănăstirii, călugăriţa cea corpolentă tăbărî pe ea cu o intenţie răutăcioasă, şi aproape că o sufocă în veşmântul ei negru, terciuindu-i obrazul în crucifixul atârnat la brâu, şi apoi îndepărtând-o uşor de ea şi privind-o cu ochii mici de năpârcă.

În drum spre casă, fetiţa şi mama ei stătură pe canapeaua din spate, şi Alonzo singur în faţă, la volan. Fetiţa îi examina cele trei falduri de grăsime de pe ceafă şi observă că avea urechi ascuţite, ca de porc. Maică-sa, vrând să înjghebe o conversaţie, îl întrebă dacă fusese la bâlci.

– Fost, răspunse el, nu pierd eu niciodată nimic, şi noroc c-am fost cân’ am fost, pen’ că săptămâna viitoare nu mai e.

– De ce? întrebă mama.

– Îl închid. Nişte preoţi din oraş au fost acolo în inspecţie şi au cerut poliţiei să-l închidă.

Mama renunţă la conversaţie şi faţa rotofeie a copilei se pierdu în meditaţie. Îşi întoarse ochii spre geam şi umări o fâşie de câmp care se înălţa şi cobora, îndesindu-şi verdeaţa până când se topi în marginea întunecată a pădurii. Soarele era o uriaşă minge rumenă, ca o anafură suspendată, năclăită de sânge, şi, când se prăvăli, lăsă în urmă-i o dâră ca de argilă roşie, spânzurată peste vârfurile copacilor.

Negrul artificial

Domnul Head se deșteptă și constată că dormitorul era scăldat în lumina lunii. Se ridică în pat și privi scândurile dușumelei – argint curat –, apoi pânza fețelor de pernă care putea fi luată drept brocart și, după o secundă, văzu în oglinda lui de bărbierit o jumătate de lună, oprită locului ca și cum aștepta permisiunea lui ca să intre. Intră falnic, aruncând o rază care înnobila tot ce atingea. Scaunul de lângă perete stătea rigid și atent, așteptând parcă o poruncă, iar pantalonii domnului Head, atârnați pe spetează, aveau un aer distins, de-ai fi zis că aparțin unui om de seamă care tocmai îi dezbrăcase și-i întinsese valetului; dar fața lunii era gravă. Se plimbă prin cameră și pe fereastră, pluti peste grajdul de cai și păru să se autocontemple cu seriozitatea tânărului care-și întrezărește bătrânețea.

Domnul Head i-ar fi putut spune că vârsta înaintată e o deosebită binecuvântare și că numai odată cu anii reușește omul să pătrundă în acea senină înțelegere a vieții care face din el un îndrumător potrivit pentru cei tineri. Așa, cel puțin, îi arătase propria lui experiență.

Se ridică în șezut, se prinse cu mâinile de stâlpii de fier de la picioarele patului și se înălță atât cât să poată vedea cadranul ceasului deșteptător așezat pe o găleată răsturnată lângă scaun. Era două noaptea. Soneria deșteptătorului nu funcționa, dar n-avea el nevoie de mijloace mecanice ca să se trezească. Cei șaizeci de ani ai lui nu-i tociseră reacțiile; reacțiile lui fizice, ca și cele morale, erau ghidate de voința și de firea lui dârză, un lucru care se putea citi clar pe trăsături. Avea o față tubulară, cu falca lunguiață și rotunjită și un nas lung, elegiac. Ochii îi erau vioi, dar liniștiți, și în vrăjita lumină lunară aveau o expresie de seninătate și de antică înțelepciune de parcă ar fi aparținut unuia dintre marii conducători ai omenirii. Ar fi putut să fie Vergiliu chemat în toiul nopții să-l călăuzească pe Dante sau, mai curând, arhanghelul Rafael deșteptat de un suflu al luminii celeste pentru a zbura lângă Tobias. Unica pată întunecată din încăpere era salteaua pe care dormea Nelson, în umbra adunată sub fereastră.

Nelson era culcat pe o parte, cu genunchii sub bărbie și călcâiele sub șezut. Costumul nou și pălăria nouă se găseau încă în cutii, așa cum fuseseră expediate, așezate pe podea, la capătul saltelei, acolo unde

putea să le atingă cu mâna și să le simtă de îndată ce avea să se scoale. Oala de noapte, devenită albă ca neaua în clarul de lună, părea să vegheze asupra lui ca un mic înger personal. Domnul Head se lăsă din nou pe pernă, simțindu-se plin de încredere în capacitatea lui de a îndeplini misiunea morală a zilei următoare. Avea de gând să se scoale înaintea lui Nelson, pentru ca micul dejun să fie gata pregătit când acesta avea să facă ochi. Băiatul se supăra întotdeauna când domnul Head i-o lua înainte la sculare. Trebuiau să plece de acasă la patru ca să ajungă la nodul de cale ferată la cinci treizeci. Trenul avea să oprească pentru ei la cinci patruzeci și cinci, și era bine să fie acolo din timp, pentru că trenul ăsta va opri numai ca să-i ia pe ei.

Urma să fie prima vizită a băiatului la oraș, deși el pretindea că-i a doua, pentru că se născuse acolo. Domnul Head încercase să-i explice că atunci când se născuse nu avusese suficientă putere de înțelegere pentru a-și da seama de locul din jur, dar insistențele lui nu avuseseră nici un efect asupra băiatului, care continua să afirme că era a doua lui vizită la oraș. Pentru domnul Head, urma să fie a treia vizită. Nelson îi spusese:

– La mine-i a doua vizită și n-am decât zece ani.

Domnul Head îl contrazisese.

– Da' dacă mata n-ai mai fost de cinșpe ani acolo, cum ai să te descurci? îl întrebase Nelson. De unde știi că nu s-a schimbat?

– M-ai văzut tu vreodată pe mine pierzându-mă?

Categoric că nu-l văzuse, dar Nelson era un copil care n-avea liniște până nu dădea un răspuns impertinent, așa încât îi replicase:

– Aici, să vrei și n-ai unde să te pierzi.

– Va veni ziua, îi prorocise domnul Head, când ai să descoperi că nu ești chiar așa de deștept cum te crezi.

Plănuise de câteva luni călătoria aceasta, dar, în cea mai mare parte, o concepuse în termeni morali. Urma să fie o lecție pe care băiatul să nu o uite niciodată. Trebuia să constate singur că nu avea nici o pricină de a se mândri doar pentru că se născuse într-un oraș. Trebuia să descopere că un oraș nu-i un loc chiar atât de mare. Domnul Head intenționa să-i arate tot ce-i de văzut într-un oraș, așa încât după aceea să fie mulțumit să stea acasă întreg restul vieții lui. Tot gândindu-se cum avea să descopere băiatul că nu era chiar atât de deștept pe cât se credea, domnul Head adormi din nou.

La trei și jumătate fu trezit de mirosul de slănină prăjită, și sări din pat. Salteaua lui Nelson era goală și cutiile cu hainele noi fuseseră deschise. Bătrânul își trase pantalonii și intră în camera cealaltă. Băiatul cocea o turtă din făină de porumb și prăjise carnea. Stătea la masă, în semiîntuneric, și bea cafea rece dintr-o cană. Își îmbrăcase costumul nou și pălăria gri, care-i cădea până la ochi. Îi era prea mare, dar dinadins comandaseră o măsură mai mare ținând seama că scăfârlia avea să-i mai crească. Nu scoase o vorbă, însă întreaga lui ținută sugera satisfacția de a se fi sculat înaintea domnului Head.

Domnul Head se duse la plită și aduse carnea la masă, într-o tigaie.

– Nu-i nici o grabă, îi spuse el. Fii liniștit c-ajungi acolo, și apoi nimeni nu-ți garantează c-o să-ți placă la oraș.

Se așeză în fața băiatului, a cărui pălărie se mișcă înspre ceafă, dezgolind o față cruntă, lipsită de expresie, foarte asemănătoare ca formă cu cea a bătrânului. Erau bunic și nepot, dar semănau de parc-ar fi fost frați, ba încă frați nu foarte deosebiți ca vârstă, pentru că domnul Head, la lumina zilei, avea o mină foarte tinerească, în timp ce mutra băiatului era bătrânească, de parcă de pe acum știa totul și era bucuros să uite.

Domnul Head avusese cândva o soție și o fiică, dar după moartea soției fiica fugise de acasă și, după un timp, se reîntorsese cu Nelson. Pe urmă, într-o dimineață, fiica nu se mai dăduse jos din pat și murise, lăsându-i în cârcă domnului Head grija unui copilaș de un an. Făcuse greșeala de a-i spune lui Nelson că se născuse la Atlanta. Dacă nu i-ar fi spus, băiatul n-ar mai fi stăruit atâta că aceasta era cea de-a doua vizită a lui la oraș.

– S-ar putea să nu-ți placă deloc, continuă domnul Head. O să fie plin de negri.

Băiatul făcu o mină care voia să spună că negrii nu constituiau o problemă pentru el.

– Foarte bine, zise domnul Head. Tu n-ai văzut un negru în viața ta.

– Te-ai sculat destul de târziu, schimbă Nelson vorba.

– Nici măcar n-ai văzut vreodată un negru, repetă domnul Head. În ținutul ăsta n-a mai călcat picior de negru de când l-am izgonit pe ăla acu' doisprezece ani, adică înainte de te-ai născut tu.

Se uită la băiat de parc-ar fi vrut să-l provoace să admită că nu văzuse niciodată un negru.

– De unde ştii că n-am văzut negri, când am locuit acolo înainte? Probabil c-am văzut o mulţime de negri.

– Chiar dac-ai văzut vreunul, n-ai ştiut ce e, răspunse domnul Head scos din fire. Un copil de şase luni nu poate să deosebească un negru de orice altă persoană.

– Eu sunt sigur c-am să recunosc un negru când am să-l văd, spuse băiatul ridicându-se, înfundându-şi pe cap pălăria lunecoasă, cu calota adâncită, şi ducându-se afară la privată.

Ajunseră la nodul de cale ferată înainte de sosirea trenului şi se postară cam la un metru distanţă de primele şine. Domnul Head ţinea în mână o pungă de hârtie cu nişte pişcoturi şi o cutie de sardele, menite să le asigure hrana de prânz. Un soare portocaliu, grosolan, care se arăta de după lanţul de munţi din răsărit, vopsea orizontul dindărătul lor într-un roşu mohorât, dar în faţă cerul era încă cenuşiu, cu o lună lividă, transparentă, nu mai puternică decât o amprentă digitală, şi lipsită de luminozitate. Un macaz de tablă şi un rezervor negru de benzină erau singurele semne ce marcau nodul de cale ferată; şinele erau duble şi nu convergeau decât în locurile ascunse de curbele de la capetele platoului. Trenurile care treceau pe lângă ei păreau să se ivească de sub un tunel de copaci şi, izbite o clipă de cerul rece, se grăbeau să dispară, speriate, din nou în păduri. Domnul Head trebuise să facă aranjamente speciale cu omul de la agenţia de bilete pentru ca trenul să oprească acolo, şi în sinea lui se temea că nu va opri, în care caz, parcă-l auzea pe Nelson spunând: „Nu mi-am închipuit nici o clipă că vreun tren o să oprească special pentru dumneata“. Şinele sclipeau albe şi fragile sub luna inutilă. Bătrânul şi băiatul se zgâiau drept înainte, de parcă aşteptau o vedenie.

Şi apoi, deodată, înainte ca domnul Head să se fi putut răzgândi, se auzi un muget de avertisment şi trenul îşi făcu apariţia, lunecând foarte încet pe şine pe lângă copaci, aproape fără zgomot, vreo două sute de metri, cu ochiul scânteietor al unui far galben. Domnul Head nu era încă sigur dacă va opri, şi îşi spunea că o să arate şi mai idiot dacă trenul va încetini doar, fără să oprească. Oricum, şi el şi Nelson erau pregătiţi să ignore trenul dacă cumva nu avea să oprească să-i ia.

Locomotiva trecu pe lângă ei, umplându-le nările cu un miros de metal încins, şi cel de-al doilea vagon rămase nemişcat chiar în faţa lor. Un conductor cu o mutră de buldog buhăit stătea pe scară ca şi cum i-ar fi aşteptat, deşi nu părea să se sinchisească prea mult dacă vor urca sau nu.

– În dreapta, le spuse.

Într-o frântură de secundă urcară și, până să intre în vagonul comun cufundat în tăcere, trenul se puse din nou în mișcare. Majoritatea călătorilor dormeau, unii cu capetele bălăbănindu-li-se peste brațele canapelelor, alții culcați pe câte două locuri, și alții cu picioarele lungite pe interval. Domnul Head zări două locuri libere și-l împinse pe Nelson într-acolo:

– Așază-te aici, lângă fereastră, îl îndemnă el cu vocea lui obișnuită, care suna foarte puternic la această oră din dimineață. Nimănui nu-i pasă dacă șezi acolo, pentru că nu le ocupă nimeni. Stai jos colea.

– Te-am auzit, murmură băiatul. Nu-i nevoie să strigi.

Se așeză și își întoarse fața spre geam. Văzu în sticlă un chip palid ca de stafie încruntându-se la el pe sub borul unei pălării fantomatice. Bunicul, aruncând și el o privire iute spre geam, văzu o altă stafie, palidă, dar zâmbitoare, pe sub o pălărie neagră.

Domnul Head se instală, își scoase biletul și se apucă să citească cu glas tare tot ce stătea scris pe el. Oamenii începură să se foiască. Câțiva se treziră și se holbară la el.

– Scoate-ți pălăria, îi spuse el lui Nelson, scoțându-și-o și pe a lui și așezându-și-o pe genunchi.

Avea spre ceafă câteva smocuri de păr alb, care, de-a lungul anilor, căpătaseră culoarea tutunului. Restul capului era chel și zbârcit. Nelson își scoase și el pălăria punându-și-o pe genunchi, după care așteptară să vină conductorul să le ceară biletele.

În fața lor era un bărbat întins pe toată bancheta, cu picioarele proptite în fereastră și capul spânzurându-i peste brațul canapelei, pe interval. Purta un costum albastru-deschis și o cămașă galbenă, descheiată la gât. Tocmai deschisese ochii și domnul Head era gata să se prezinte, când apăru din spate conductorul grohăind: „Biletele!“

După plecarea conductorului, domnul Head îi dădu lui Nelson jumătatea lui de bilet pentru întoarcere, spunându-i:

– Bagă-ți ăsta în buzunar și păzește-l ca pe ochii din cap, că dacă-l pierzi, înseamnă să rămâi în oraș.

– Poate că o să rămân, răspunse băiatul, ca și cum i se făcuse o sugestie rezonabilă.

Domnul Head nu-l luă în seamă.

– E prima dată când băiatu' ăsta merge cu trenul, îi explică el omului din față, care stătea acum pe marginea banchetei, cu ambele picioare lungite pe podea.

Nelson își trânti pălăria pe cap și se întoarse furios spre fereastră.

– N-a văzut nimic până acum, continuă domnul Head să explice. E neștiutor ca-n prima zi când s-a născut, dar îl pun eu să-și facă plinul, o dată pentru totdeauna.

Băiatul se înclină, peste bunicu-său, în direcția străinului:

– Eu m-am născut la oraș. Acolo m-am născut. Asta este cea de-a doua vizită a mea.

Își făcu declarația cu o voce fermă, dar omul din față nu părea să fi înțeles. Avea sub ochi cearcăne adânci, vineții.

Domnul Head se întinse și-l bătu pe braț:

– Lucrul pe care trebuie să-l faci cu un băiat ca ăsta, rosti el înțelepțește, este să-i arăți tot ce-i de arătat. Nu-i ascunde nimic.

– Da, încuviință omul.

Își lăsă privirea în jos, la picioarele umflate, și ridică stângul la câțiva centimetri de podea. După un minut, îl lăsă jos și ridică dreptul. În întregul vagon, pasagerii începeau să se trezească, să-și dezmorțească mădularele și să caște. Ici și colo se auzea câte o voce izolată, și pe urmă un zumzet general. Deodată, expresia senină a domnului Head suferi o alterare. Gura i se închise strâns și o lumină dârză și precaută i se aprinse în ochi. Se uita spre capătul vagonului. Fără să se întoarcă, îl apucă pe Nelson de braț, îl trase în față și-i șopti: „Uită-te!"

Un om de culoarea cafelei, foarte voluminos, se apropia încet de ei. Era îmbrăcat într-un costum de culoare deschisă, cu o cravată de satin galbenă, prinsă cu un ac cu rubin. Una din mâini se odihnea pe pântecul care se bomba maiestuos pe sub haina încheiată, iar în cealaltă mână ținea mânerul unui baston negru, pe care-l lăsa pe podea și apoi îl ridica în aer, la fiecare pas. Înainta foarte încet, ochii mari, cafenii, privind pe deasupra capetelor pasagerilor. Avea o mustață mică, albă și păr alb lânos. În spatele lui veneau două femei tinere, cu pielea de culoarea cafelei, una într-o rochie galbenă, cealaltă în verde. Înaintarea lor avea loc în ritmul impus de bătrân, pe care-l urmau discutând între ele cu voci joase și pline.

Mâna domnului Head încleştă mai puternic braţul lui Nelson. Când mica procesiune trecu pe lângă ei, lumina unui inel cu safir de pe mâna cafenie care ţinea bastonul se reflectă în ochii domnului Head, dar acesta nu-şi mută privirea şi nici omul acela teribil nu se uită la el. Grupul înaintă până la capătul culoarului şi apoi trecu în alt vagon. Strânsoarea domnului Head pe braţul lui Nelson cedă.

– Ei, ce-a fost ăsta? îl întrebă.

– Un om, răspunse băiatul, aruncându-i o privire indignată, de parcă se săturase de asemenea insulte aduse inteligenţei lui.

– Ce fel de om? stărui domnul Head cu o voce albă.

– Gras, răspunse Nelson, gândindu-se că ar trebui să fie mai prevăzător.

– Şi chiar nu ştii ce fel de om era? întrebă domnul Head pe un ton categoric.

– Bătrân, răspunse băiatul cu o bruscă presimţire că ziua aceea nu urma să fie chiar atât de plăcută.

– A fost un cioroi, declară domnul Head, instalându-se mai zdravăn pe bancă.

Nelson sări ca ars şi se uită îndărăt, către capătul vagonului, dar negrul nu se mai vedea.

– Credeam c-ai să fii în stare să recunoşti un cioroi, din moment ce-ai văzut atâţia când ai fost la oraş în prima ta vizită, continuă domnul Head.

Apoi, adresându-se persoanei din faţa lui:

– E prima dată când vede un negru.

Băiatul se lăsă înapoi pe banchetă.

– Ziceai că-s negri ca tăciunele, protestă el furios. Nu mi-ai spus niciodată că-s bronzaţi. Cum voiai să ştiu, din moment ce nu mi-ai explicat cum trebuie?

– Eşti pur şi simplu un ignorant, decretă domnul Head ridicându-se şi aşezându-se pe locul liber de lângă omul din faţa lui.

Nelson se răsuci iar şi se uită în direcţia unde dispăruse negrul. Avea senzaţia că acesta străbătuse culoarul deliberat, ca să-şi bată joc de el,

și-l ura cu un val de ură cruntă și nouă; și, în același timp, înțelegea de ce bunicul lui nu putea să-i sufere pe negri. Se întoarse iar spre fereastră și fața din geam păru să-i sugereze că s-ar putea să nu corespundă întru totul solicitărilor acelei zile. Se întreba dacă o să recunoască măcar orașul când vor ajunge acolo.

După ce-i înșiră câteva istorioare, domnul Head își dădu seama că omul căruia îi vorbea dormea tun, așa încât se ridică și-i propuse lui Nelson să străbată împreună trenul ca să i-l arate. Ținea în mod special ca băiatul să vadă toaleta, așa că întâi și-ntâi se îndreptară spre closetul bărbaților, unde examinară țevăria. Domnul Head îi explică funcționarea tubului de răcit apa pentru băut, cu o mândrie de parcă el însuși l-ar fi inventat, apoi îi arătă chiuveta cu un singur robinet, la care călătorii se puteau spăla pe dinți. Traversară după aceea câteva vagoane, până ajunseră la restaurant.

Acesta era cel mai elegant vagon din tren, vopsit într-un galben aprins ca de ou, și cu un covor de culoarea vinului. Deasupra meselor se înșirau ferestre largi, și imagini ale priveliștilor care se perindau pe lângă ei erau reproduse miniatural în cănile de cafea și în pahare. Trei negri foarte tuciurii, cu jachete albe și șorțuri, alergau în sus și-n jos pe culoar, purtând platouri în echilibru, înclinându-se și aplecându-se peste călătorii care-și luau micul dejun. Unul dintre negri se grăbi să-i întâmpine pe domnul Head și pe Nelson ridicând două degete și întrebând: „Două locuri?“, dar domnul Head răspunse cu vocea sonoră:

– Noi am mâncat înainte de plecare.

Chelnerul purta ochelari mari, cu rame cafenii, care-i dilatau albul ochilor.

– Atunci nu blocați culoarul, vă rog, le spuse fluturându-și brațul de parcă ar fi gonit niște muște.

Nici Nelson, nici domnul Head nu se clintiră din loc.

– Uită-te acolo, îl îndemnă domnul Head pe băiat.

La capătul mai apropiat al vagonului-restaurant se aflau două mese, separate de rest printr-o perdea de culoarea șofranului. Una din mese era pregătită, dar neocupată, iar la cealaltă, în fața lor, se găsea teribilul negru, cu spatele la perdea. Le vorbea cu voce scăzută celor două femei, în timp ce-și ungea un corn cu unt. Avea o față greoaie, tristă, și gâtul i se revărsa de o parte și de alta a gulerului alb.

– Îi izolează de ceilalți călători, explică domnul Head.

Apoi propuse:

– Hai să mergem să vedem bucătăria.

Porniră să străbată vagonul-restaurant, dar chelnerul negru veni repede după ei.

– Accesul pasagerilor în bucătărie nu este permis, spuse el pe un ton trufaș. Pasagerii NU au voie să intre în bucătărie.

Domnul Head se opri din mers și se întoarse spre el.

– Din motive întemeiate, strigă el la negru, pentru că gândacii i-ar da afară.

Toți pasagerii râseră și domnul Head și Nelson ieșiră din vagon rânjind. Domnul Head era cunoscut în sat pentru prezența lui de spirit, și Nelson se simți brusc mândru de el. Își dădu seama că bătrânul avea să fie unicul lui sprijin în locul acela straniu de care se apropiau. Dacă s-ar pierde vreodată de bunicul lui, ar însemna să rămână singur-singurel pe lume. Se simți năpădit de un val de emoție și ar fi dorit să se prindă de poala hainei domnului Head și să se țină de ea ca un copilaș.

Când se întoarseră la locurile lor, priveliștea câmpului începuse să fie punctată de căsuțe și colibe și, paralel cu linia ferată, gonea o șosea. Pe șosea, mașini, foarte mici și iuți. Nelson simți să aerul era ceva mai îmbâcsit decât fusese cu treizeci de minute în urmă. Omul din fața lor plecase și nu mai era nimeni cu care domnul Head să poată purta o conversație, așa încât se uită pe fereastră, dincolo de imaginea lui reflectată, și se apucă să citească cu glas tare firmele și reclamele de pe clădirile pe lângă care treceau:

– Corporația de chimicale Dixie, anunță el. Compania de paste făinoase din Sud! Birourile Dixie! Produsele textile Belle din Sud! Untul de arahide Patty! Siropul de trestie-de-zahăr Mammy!

– Taci! șuieră Nelson.

Peste tot în vagon lumea începuse să se ridice de pe banchete și să-și coboare bagajele din plasele de deasupra. Femeile își îmbrăcau paltoanele și pălăriile. Conductorul își vârî capul pe ușă și strigă: „Prrrima oprrrirrreee!“, iar Nelson se sculă în picioare, tremurând tot. Dar domnul Head îi apăsă umărul, silindu-l să se așeze.

– Stai jos, îi spuse pe un ton demn. Prima oprire e la marginea orașului. A doua e la gara centrală.

Învățase acest lucru din prima lui călătorie, când coborâse la prima oprire și trebuise să plătească cincisprezece cenți cuiva ca să-l transporte în centrul orașului. Nelson se reașeză, palid ca ceara. Pentru prima dată în viața lui înțelese că bunicul îi era indispensabil.

Trenul se opri, descărcă niște pasageri, și lunecă mai departe de parcă nu și-ar fi întrerupt nici o clipă mișcarea. Afară, îndărătul unor șiruri de case cafenii cu înfățișare șubredă, se înălța un front de clădiri albastre și, dincolo de ele, un cer pal, trandafiriu-cenușiu își topea culorile în nimic. Trenul intră în perimetrul gării. Nelson se uită în jos și văzu linii și linii de șine argintii, multiplicându-se și încrucișându-se. Dar înainte de a porni să le numere, fața din geam se uită la el, cenușie și distinctă, așa încât își mută privirea în altă parte. Trenul ajunse în gară. Amândoi, domnul Head și băiatul, săriră jos și se repeziră la ieșire. Nici unul nu observă că uitaseră pe banchetă punga de hârtie cu merindele de prânz.

Traversară cu mers țeapăn mica gară și ieșiră pe o ușă masivă, în plină vâltoare a traficului. Hoarde de oameni se îndreptau spre locurile de muncă. Nelson nu știa unde să se uite mai întâi. Domnul Head se rezemă de colțul clădirii și privi drept înainte.

În cele din urmă, Nelson îl întrebă:

– Ei, cum se poate vedea tot ce e de văzut?

Domnul Head nu-i răspunse. Apoi, ca și cum mulțimea de trecători îi furnizase indiciul, îi spuse:

– Mergând! și porniră în josul străzii.

Nelson îl urmă, fixându-și pălăria pe creștet. Atât de multe priveliști și zgomote năvăleau asupră-i, încât în primele momente nici nu putu sesiza ceea ce vedea. Când ajunseră la cel de-al doilea colț, domnul Head întoarse capul și se uită îndărăt la gara pe care o părăsiseră, o clădire de culoarea cimentului, cu o cupolă de beton în vârf. Își spuse că dacă ar putea să vadă mereu cupola, ar reuși să vină înapoi la timp, ca să prindă trenul de după-masă.

Pe măsură ce mergeau, Nelson începu să deosebească detaliile și să observe vitrinele, ticsite cu tot felul de mărfuri; articole de uz casnic, galanterie, hrană pentru păsări, băuturi. Trecură prin fața unei vitrine asupra căreia domnul Head îi atrase în mod special atenția: intrai înăuntru, te așezai pe un scaun, îți puneai picioarele pe două suporturi și un negru îți lustruia pantofii. Înaintau încet și se opreau în fața ușilor, astfel ca Nelson să poată vedea ce se petrece înăuntru, dar nu intrară în nici una din prăvălii. Domnul Head luase hotărârea să nu intre nicăieri,

pentru că la prima sa vizită se rătăcise într-un magazin mare de tot și reușise să iasă numai după ce o mulțime de oameni îl insultaseră.

În mijlocul străzii următoare ajunseră în fața unei prăvălii care avea un cântar în față. Amândoi, pe rând, se urcară pe cântar, introduseră câte un penny și căpătară în schimb câte un bilet. Pe biletul domnului Head scria: „Cântăriți 60 de kilograme. Sunteți un om onest și curajos și toți prietenii vă admiră". Își vârî biletul în buzunar, surprins că automatul îi ghicise atât de bine caracterul, în schimb se înșelase asupra greutății lui, pentru că se cântărise nu de mult pe o balanță de grâne și știa că are 70 de kilograme. Biletul lui Nelson spunea: „Cântărești 39 de kilograme. Ai un viitor măreț în față, dar ferește-te de femeile negre." Nelson nu cunoștea nici un fel de femeie și cântărea 36 de kilograme, dar domnul Head îl lămuri că, probabil, automatul imprimase cifra pe dos și ieșise 9 în loc de 6.

Merseră înainte și, după ce trecură de cinci cvartale, cupola gării nu se mai zări și domnul Head o luă la stânga. Nelson ar fi fost în stare să stea câte un ceas în fața fiecărei vitrine, dacă n-ar fi urmat după ea una și mai excitantă. La un moment dat, spuse brusc:

– Eu m-am născut aici!

Domnul Head se întoarse și-l privi cu groază. Fața copilului avea o strălucire transpirată.

– De aici mă trag eu! sublinie el.

Domnul Head era înspăimântat. Înțelese că acum era momentul de a trece la acțiune drastică.

– Vino să-ți arăt ceva ce n-ai văzut încă, îi spuse el, și îl trase la colț, unde era o gură de canal. Lasă-te jos, îl îndemnă, și vârâ-ți capul acolo.

Îl ținu pe băiat de poala hainei, cât acesta se lăsă în genunchi și își băgă capul în canal. Se retrase imediat când auzi un gâlgâit de apă în adâncuri, venind de sub pavaj. Atunci domnul Head îi lămuri sistemele de canalizare, felul în care întregul oraș era împânzit pe dedesubt cu canale care conțineau toate lăturile și erau populate de șobolani și faptul că un om care ar cădea într-un canal ar fi pe dată supt și târât prin subteranele negre ca smoala. În orice moment, un orășean ar putea fi absorbit de canale și nimeni n-ar mai auzi vreodată de el. Îi descrise atât de plastic toate aceste grozăvii, încât timp de câteva secunde Nelson fu cutremurat. Asocia gurile de canal cu porțile iadului și pentru prima dată înțelese cum era constituită lumea în părțile ei inferioare. Coborî de pe trotuar. Și pe urmă exclamă:

– Da, dar poți să te ferești de găuri, și fața lui împrumută din nou acea expresie încăpățânată care-l exaspera pe bătrân. De aici mă trag eu! repetă băiatul.

Domnul Head era disperat, dar se mulțumi să spună:

– Ai să-ți faci plinul.

Porniră mai departe. După ce mai trecură de vreo două cvartale, bătrânul coti la stânga, în speranța că astfel se va învârti în jurul cupolei. Și supoziția se dovedi corectă, pentru că, o jumătate de oră mai târziu, ajunseră iar în fața gării. La început, Nelson nu-și dădu seama că vede aceleași prăvălii pentru a doua oară, dar când trecură prin fața aceleia unde îți urcai picioarele pe două suporturi și un negru îți văcsuia pantofii, înțelese că se învârteau în cerc.

– Am mai fost pe aici! protestă el. Cred că habar n-ai pe unde mergi.

– Am pierdut direcția, răspunse domnul Head și intrară pe altă stradă.

Încă se agăța de ideea de a nu lăsa cupola să se îndepărteze prea mult, și, după ce străbătură vreo două străzi, coti din nou la stânga. Strada pe care se aflau acum conținea case de lemn cu două sau trei etaje. Orice trecător de pe trotuar putea să vadă tot ce se petrecea înăuntru și domnul Head, aruncându-și privirile pe o fereastră, zări o femeie întinsă pe un pat de oțel, învelită cu o pătură și uitându-se în stradă. Expresia ei știutoare îl frapa. Un băiat cu o mutră sălbatică, călare pe o bicicletă, apăru ca din pământ și domnul Head trebui să sară într-o parte ca să nu fie lovit.

– Dacă te doboară, nici că le pasă, comentă el. Ține-te mai aproape de mine.

Mai merseră pe câteva străzi asemănătoare cu aceasta, până când să-și aducă aminte că trebuia să cotească la stânga. Casele pe lângă care treceau acum erau toate nezugrăvite și lemnăria lor părea putredă; părțile carosabile erau mai înguste. Nelson zări un om de culoare. Pe urmă un altul. Pe urmă încă unul.

– În casele astea locuiesc negri, observă el.

– O să trecem de ele și o să ajungem în altă parte, îl asigură domnul Head. Doar n-am venit la oraș ca să ne uităm la cioroi.

Și intrară pe altă stradă, dar pretutindeni erau numai negri. Pe Nelson începu să-l mănânce pielea și porniră în pas mai iute ca să iasă din acest

cartier cât mai repede cu putinţă. Bărbaţi de culoare zăceau în cadrul uşilor, îmbrăcaţi în maiouri de corp, şi femei de culoare se legănau pe prispe părăginite. Copii de culoare se jucau în rigole şi se opreau din joacă pentru ca să se uite la ei. Curând ajunseră pe o stradă cu şiruri de prăvălii ticsite de clienţi negri, dar în faţa intrărilor acestora nu se mai opriră. Ochi negri şi feţe negre îi străpungeau din toate direcţiile.

– Da, începu domnul Head. Aici te-ai născut tu, chiar aici, în mijlocul tuturor negrilor ăstora.

– Cred că ne-am rătăcit, se încruntă Nelson.

Domnul Head se întoarse precipitat ca să se uite după cupolă. Nu se mai vedea nicăieri.

– Nu ne-am rătăcit, eşti numai obosit de atâta mers.

– Nu sunt obosit, dar mi-e foame. Dă-mi un pişcot.

În clipa aceea descoperiră că-şi pierduseră punga cu merinde.

– Dumneata o ţineai, se răţoi Nelson. Eu, unul, aş fi păstrat-o mai bine.

– Dacă vrei să fii tu călăuza acestei călătorii, atunci eu plec şi te las singur aici, îl ameninţă domnul Head şi, spre bucuria lui, îl văzu pe băiat pălind.

Oricum, îşi dădea şi el seama că se rătăciseră şi că se îndepărtau tot mai mult de gară. Şi lui îi era foame, ba începuse chiar să-i fie şi sete, pentru că de când intraseră în cartierul negrilor îi scăldaseră pe amândoi sudorile. Nelson purta pantofi, lucru cu care nu era obişnuit. Trotuarele erau foarte tari. Amândoi căutau un loc unde să se poată odihni, ceea ce părea o imposibilitate, aşa încât continuau să meargă şi băiatul bombănea încet:

– Întâi ai pierdut punga, şi p-ormă ai pierdut direcţia.

Şi domnul Head bodogănea din când în când:

– Cine vrea să se tragă din cioroii ăştia, n-are decât!

Soarele se ridicase în cumpăna cerului. Mireasma bucatelor gătite pentru prânz ajungea până la nările lor. Toţi negrii păreau să stea în uşă şi să se holbeze la ei.

– De ce nu-i întrebi pe negrii ăştia care-i drumul? Doar vezi că te-ai rătăcit.

– Aici te-ai născut tu, ripostă domnul Head. N-ai decât să-i întrebi tu.

Nelson era speriat de oamenii de culoare şi nu voia să fie luat în râs de copiii negri. La un moment dat, văzu o negresă voluminoasă, rezemată de o uşă care dădea pe trotuar. Părul i se ridica vertical pe cap, ca o perie, şi stătea plantată pe două picioare desculţe cafenii, care se decolorau în roz pe la margini. Purta o rochie trandafirie, lipită de corp. Când se apropiară de ea, îşi înălţă lenevos o mână şi degetele-i dispărură în păr.

Nelson se opri. Îşi simţea respiraţia absorbită parcă de ochii negri ai femeii.

– Cum ne întoarcem în oraş? întrebă el pe o voce care nu suna ca vocea lui.

– Sunteţi în oraş, răspunse după un minut femeia cu un glas jos, vibrant, care-i dădu lui Nelson senzaţia că un lichid răcoros fusese pulverizat asupră-i.

– Cum ajungem la tren? întrebă Nelson pe acelaşi ton stins:

– Puteţi lua o maşină.

Băiatul înţelese că-şi bătea joc de el, dar era prea paralizat pentru ca măcar să se încrunte. Stătea locului, sorbind fiecare trăsătură a femeii. Ochii i se plimbau de la genunchii bombaţi la frunte, şi apoi, descriind un triunghi, de la transpiraţia lucitoare care-i umezea gâtul, trecând peste sânii impunători şi peste braţele-i goale, se întorceau la degetele ascunse în păr. Deodată, se simţi cuprins de o năvalnică dorinţă ca femeia să-l ia în braţe, să-l strângă la piept şi să-i simtă răsuflarea pe faţa lui. Ar fi vrut să se uite tot mai adânc în ochii ei, în timp ce ea l-ar fi cocoloşit tot mai tandru la piept. Niciodată până atunci nu-l mai încercase un asemenea simţământ. Avea senzaţia că lunecă la vale într-un tunel negru ca smoala.

– Poţi să mergi până la colţul de colo şi să iei un tramvai care să te ducă la gară, puişorule, îi spuse ea.

Dacă domnul Head nu l-ar fi tras cu brutalitate din locul acela, Nelson ar fi fost în stare să se prăbuşească la picioarele femeii.

– Te porţi de parcă n-ai pic de minte în cap, îl boscorodi bătrânul.

Porniră cu pas grăbit şi Nelson nu mai întoarse capul ca să se uite la femeie. Îşi împinse pălăria pe faţa care începuse să-i ardă de ruşine.

Stafia sfidătoare pe care o văzuse în geamul trenului și toate presimțirile care-l munciseră pe drum îl copleșiră iar și își aminti că în biletul oferit de cântarul automat stătea scris să se ferească de femeile negre, în timp ce lui bunicu-său i se afirmase că-i onest și curajos. Luă mâna bătrânului, un semn de dependență pe care-l vădea arareori.

Cotiră pe strada cu șine de tramvai. Un vagon lung, galben, hodorogit tocmai se apropia de ei. Domnul Head nu se urcase în viața lui într-un tramvai, așa încât îl lăsă să treacă. Nelson era tăcut. Din când în când îi tremurau ușor buzele, dar bunicul lui, preocupat de propriile-i probleme, nu-i dădea nici o atenție. Se opriră în colțul străzii fără să se uite la negrii care treceau văzându-și de treburile lor întocmai ca și cum ar fi fost albi, doar că cei mai mulți se opreau și se uitau la domnul Head și la Nelson. Domnul Head fu străfulgerat de ideea că, din moment ce tramvaiele mergeau pe șine, n-aveau decât să urmărească șinele. Îi dădu un brânci ușor lui Nelson, explicându-i că vor merge la gară urmărind șinele de tramvai, și porniră.

După un timp, spre marea lor ușurare, începură din nou să vadă oameni albi și Nelson se așeză jos, pe trotuar, cu spatele sprijinit de zidul unei clădiri.

– Trebuie să mă odihnesc puțin, spuse. Ai pierdut și punga cu mâncare, și direcția. Așa că poți măcar să aștepți să mă odihnesc.

– Avem șinele în față. Nu trebuie să facem altceva decât să nu le scăpăm din ochi. Cât despre pungă, puteai și tu să-ți amintești de ea. Doar tu te tragi de aici. Ăsta-i căminul tău. E cea de-a doua vizită a ta aici. Așa c-ar trebui să știi ce ai de făcut.

Se ghemui și el pe jos, continuând să-i vorbească pe același ton, dar băiatul își scoase picioarele încinse din pantofi și nu-i răspunse.

– Și cum ai mai stat acolo râjind ca un cim-pan-zeu în timp ce o negresă îți dădea îndrumări. Dumnezeule mare! exclamă domnul Head.

– N-am spus decât că m-am născut aici, răspunse băiatul cu un glas tremurător. N-am spus niciodată că o să-mi placă sau nu. N-am spus niciodată că vreau să vin aici. Am spus numai că aici m-am născut și altceva nimic. Vreau acasă. Nu eu am cerut să vin aici. A fost ideea dumitale. Și de unde știi că nu urmărim șinele în direcție inversă?

Și domnul Head se gândise la acest lucru.

– Toți oamenii de aici sunt albi, aduse el un argument.

– Pe aici n-am mai fost, observă Nelson.

Era un cartier cu case de cărămidă, care s-ar fi putut să fie locuite sau nu. Câteva automobile goale fuseseră parcate de-a lungul marginii trotuarelor, şi trecătorii erau rari. Fierbinţeala pavajului răzbea prin costumul subţire al lui Nelson. Pleoapele îi cădeau grele şi, după câteva minute, capul i se lăsă în piept. Umerii îi zvâcniră o dată sau de două ori, şi se lăsă moale pe o parte, cuprins de somnul epuizării.

Domnul Head îl urmări în tăcere. Şi el se simţea extrem de ostenit, dar nu puteau dormi amândoi în acelaşi timp şi, oricum, el n-ar fi putut să adoarmă, pentru că nu ştia unde se află. Peste câteva minute, Nelson avea să se trezească, înviorat şi impertinent, şi o să înceapă din nou să-l boscorodească spunându-i că pierduse punga şi direcţia. Aş vrea să ştiu cum te-ai fi descurcat dacă nu eram eu cu tine aici, gândi domnul Head, şi apoi îi trăsni o idee prin minte. Se uită câteva clipe la băiatul lungit pe jos; după aceea se ridică în picioare. Îşi justifica sieşi ceea ce avea de gând să facă, motivându-şi că uneori prinde bine să dai unui copil o lecţie pe care să n-o uite toată viaţa, mai ales când e vorba de un copil care-şi afirmă mereu poziţia cu neobrăzare. Se îndepărtă fără zgomot până la colţul străzii, la vreo şapte metri mai departe, şi se cocoţă pe o ladă de gunoi acoperită, aşezată într-un loc de unde putea să-l vadă pe Nelson şi să-i urmărească reacţiile când se va deştepta şi se va pomeni singur.

Băiatul avea un somn neliniştit, pe jumătate conştient de zgomotele din jur şi de nişte forme negre care se înălţau spre lumină din partea mai întunecată a făpturii lui. Faţa îi zvâcnea şi îşi ghemuise genunchii până sub bărbie. Soarele îmbăia strada îngustă într-o lumină uscată, de un roşu posomorât; şi fiecare lucru arăta întocmai cum era. După un timp, domnul Head, gârbovit ca o maimuţă pe capacul lăzii de gunoi, îşi zise că dacă Nelson nu se scoală îndată, atunci o să-l deştepte el izbind cu picioarele în lada de tablă. Se uită la ceas şi constată că era ora două. Trenul lor pleca la şase, şi nici nu se putea gândi la eventualitatea îngrozitoare de a-l pierde. Lovi cu călcâiele în tabla care reverberă un sunet găunos.

Nelson sări în picioare cu un strigăt. Se uită acolo unde ar fi trebuit să se găsească bunicul lui şi făcu ochii mari. Se învârti de câteva ori pe loc ca o sfârlează şi apoi îşi dădu capul pe spate şi îşi luă picioarele la spinare, ţâşnind în josul străzii ca un ponei înnebunit. Domnul Head sări de pe lada de gunoi şi o luă la galop pe urmele copilului, care aproape că nici nu se mai vedea. Zări o fulgerare cenuşie care dispăru în diagonală pe după primul colţ. Bătrânul alerga cât de repede putea, uitându-se în dreapta şi în stânga la fiecare intersecţie, dar nici urmă de

copil. Şi pe urmă, când ajunse cu răsuflarea tăiată la cea de-a treia intersecţie, văzu ceva mai încolo o scenă care-i luă piuitul. Se piti pe după altă pubelă ca să poată vedea şi să se poată orienta.

Nelson şedea pe jos, cu picioarele larg desfăcute, şi alături de el, tot pe jos, o femeie mai în vârstă striga cât o ţinea gura. În jurul lor, pe trotuar, zăceau împrăştiate articole de băcănie. Se şi adunase un grup de femei care voiau să vadă făcându-se dreptate, iar domnul Head o auzi clar pe bătrânică ţipând: „Mi-ai scrântit glezna, păcătosule, şi tatăl tău o să-mi plătească despăgubiri până la ultimul bănuţ. Până la ultimul bănuţ! Poliţia! Chemaţi poliţia!“ Câteva dintre femeile de faţă îl smuceau pe Nelson de umăr, dar băiatul era prea zăpăcit ca să se ridice de jos.

Ceva îl împinse pe domnul Head să iasă de după pubelă şi să înainteze, aproape târându-se ca melcul. Niciodată în viaţa lui nu avusese de-a face cu vreun poliţist. Femeile se învârteau toate în jurul lui Nelson şi te-aşteptai să se năpustească asupră-i şi să-l sfâşie în bucăţi, iar bătrâna continua să urle că şi-a scrântit glezna şi să strige după un poliţist. Domnul Head se apropie atât de încet, de parcă după fiecare pas ar fi făcut şi unul îndărăt, dar, când se opri la vreo câţiva metri, Nelson îl zări şi sări în sus. Copilul îi îmbrăţişă coapsele şi se agăţă de el.

Toate femeile se întoarseră spre domnul Head. Victima se ridică şi începu să ţipe:

– Dumneata, domnule! Află că ai să-mi plăteşti până la ultimul bănuţ vizita pe care trebuie s-o fac la doctor din pricina fiului dumitale. E un delincvent minor. Unde e poliţia? Cineva să noteze numele şi adresa omului ăstuia.

Domnul Head se străduia să desprindă degetele lui Nelson de pe carnea dindărătul coapselor. Capul i se înfundase în guler ca la o turturea; ochii îi erau îngheţaţi de spaimă şi de îngrijorare.

– Băiatul dumitale a dat peste mine şi mi-a scrântit glezna, continuă femeia să ţipe. Poliţia!

Domnul Head simţea apropierea unui poliţist din spate. Se uită la femeile îngrămădite, alcătuind, în furia lor, un zid solid care-i bara evadarea.

– Nu-i băiatul meu, zise el. Nu l-am văzut în viaţa mea.

Simţi degetele lui Nelson desprinzându-se de pe carnea lui. Femeile se dădură îndărăt, uitându-se la el cu oroare, îngrozite de un om care-şi renega propria imagine, propriu-i portret; ai fi zis că nu suportau să

atingă un asemenea monstru. Domnul Head înaintă în tăcere prin spaţiul pe care i-l creaseră şi-l lăsă pe Nelson în urmă. Nu vedea nimic înaintea lui decât un tunel pustiu, care fusese cândva strada.

Băiatul rămase locului, cu gâtul întins şi braţele atârnându-i de-a lungul trupului. Pălăria i se turtise pe cap şi îşi pierduse frumoasa formă. Victima îşi scutură pumnul în direcţia lui şi celelalte femei îi aruncară priviri de compătimire, dar băiatul nu observă nimic. Nu se vedea nici un poliţist în preajmă.

Un minut mai târziu începu să înainteze mecanic, fără să caute să-l ajungă din urmă pe bunicu-său, dar mergând după el, la vreo douăzeci de paşi. Trecură în felul ăsta de vreo cinci intersecţii. Umerii domnului Head se gârboviseră şi gâtul i se îndoise în asemenea hal, încât capul nu-i mai era vizibil din spate. Se temea să-şi întoarcă privirea. În cele din urmă, strecură o ocheadă peste umăr. La douăzeci de paşi în spate, văzu doi ochi mici străpungându-i spinarea ca doi dinţi de furcă.

Băiatul nu avea o fire iertătoare, dar acesta era primul prilej din viaţa lui când avea ceva de iertat. Niciodată domnul Head nu se făcuse de ruşine în faţa lui. După ce trecură pe lângă două intersecţii, bătrânul întoarse capul şi strigă peste umăr, cu o voce disperat de veselă:

– Hai să mergem să luăm undeva o Co’Cola.

Nelson, cu un aer demn pe care nu i-l mai cunoscuse până atunci, se răsuci pe călcâie şi rămase cu spatele la bunicul lui.

Domnul Head începu să resimtă întreaga profunzime a renegării lui. Pe măsură ce înaintau, faţa îi deveni numai scobituri şi încreţituri. Nu vedea nimic din locurile pe lângă care treceau, dar observă că şinele de tramvai dispăruseră. Nici urmă de cupolă pe nicăieri, şi după-amiaza înainta. Ştia că dacă-i apucă întunericul în oraş, or să fie prădaţi şi mâncaţi de vii. Se aştepta la mânia lui Dumnezeu, dar numai pe pielea lui, nu suporta să-şi spună că păcatele lui vor cădea asupra lui Nelson şi că, până şi în acest moment, îl ducea pe băiat la pierzanie.

Continuară să străbată o intersecţie după alta, printr-un şir nesfârşit de căsuţe din cărămidă, până când domnul Head aproape că se împiedică de o canea de apă, răsărită la câţiva centimetri deasupra unui petic de iarbă. Nu mai băuse de dimineaţă un strop de lichid şi simţea că acum nu-i vrednic de asemenea uşurare. Dar îşi spuse că şi Nelson o fi însetat şi că or să bea amândoi, ceea ce avea să-i împace. Se lăsă pe vine, puse gura la cep şi lăsă ca un jet de apă rece să-i ude gâtlejul. Pe urmă strigă cu o voce deznădăjduită:

– Vino și tu să bei puțină apă.

De astă dată, copilul privi prin el, fără să-l vadă, aproape șaizeci de secunde. Domnul Head se ridică și făcu câțiva pași, buimac de parc-ar fi băut otravă. Nelson, cu toate că nu atinsese o picătură de apă de când băuse în tren dintr-un pahar de hârtie, trecu pe lângă canea, refuzând să bea de acolo de unde băuse bunicul lui. Când bătrânul își dădu seama de acest lucru, pierdu orice speranță. În lumina care începea să scapete, fața lui arăta răvășită și pierdută. Simțea ura îndârjită a băiatului urmându-l la douăzeci de pași distanță, și știa că (dacă, printr-un miracol, reușeau să nu fie asasinați în oraș) va continua, nediminuată, tot restul vieții lui. Știa că acum va rătăci printr-un pustiu negru, străin, în care nimic nu va mai fi cum a fost înainte, o lungă bătrânețe lipsită de respect și un sfârșit care va fi binevenit pentru că va însemna sfârșitul.

Cât despre Nelson, mintea lui înghețase în jurul trădării bunicului, de parcă încerca să o păstreze intactă pentru a o înfățișa la Judecata de Apoi. Mergea fără să se uite nici în dreapta, nici în stânga, dar din când în când îi zvâcnea gura, și aceasta se întâmpla când simțea că dintr-un loc adânc îngropat în el țâșnea la suprafață o misterioasă formă neagră, ce întindea mâna vrând parcă să-i topească viziunea înghețată într-o strânsoare fierbinte.

Soarele se pierdu îndărătul unui șir de case și, fără să-și dea seama, cei doi pătrunseră într-o suburbie elegantă, cu reședințe separate de stradă prin peluze și bazine ornamentate. Aici totul părea pustiu. Trecură de vreo patru intersecții fără să întâlnească măcar un câine de pripas. Casele mari, albe, semănau cu niște aisberguri pe jumătate scufundate. Nu existau trotuare, ci numai alei care se răsuceau și se tot răsuceau în ridicole cercuri nesfârșite. Nelson nu făcu nici o mișcare ca să se apropie de domnul Head. Bătrânul simțea că, dacă i-ar ieși în cale o gură de canal, s-ar zvârli înăuntru și s-ar lăsa dus; și îl vedea parcă pe băiat urmărindu-l cu un interes foarte vag, în timp ce el dispărea pe vecie.

Un lătrat puternic îi trezi atenția și, ridicind ochii, văzu un bărbat gras care ducea de lesă doi buldogi. Bătrânul își flutură ambele brațe, ca un naufragiat pe o insulă pustie.

– Sunt pierdut! strigă el. M-am rătăcit și nu mai găsesc drumul, și eu și băiatul ăsta trebuie să prindem trenul și nu știu unde-i gara. Oh, Doamne, m-am pierdut! Ajută-mă, Doamne, că m-am pierdut!

Bărbatul, care era chel și purta pantaloni golf, îl întrebă ce tren voia să prindă și domnul Head începu să se scotocească după bilet, tremurând

atât de violent, încât abia de-l putea ține în mână. Nelson se apropie la vreo cinci metri și stătu uitându-se de la distanță.

– Uite ce-i, spuse grăsanul restituindu-i biletul, nu mai ai timp să mergi în oraș să iei trenul din gară, dar poți să-l prinzi la stația din suburbia asta. Trei străzi mai încolo, precizează el și-i explică bătrânului pe unde s-o ia.

Domnul Head arăta de parcă se reîntorcea, încetul cu încetul, de la groapă, și, când grăsanul termină de explicat și se îndepărtă cu câinii la picior, se răsuci către Nelson și-i spuse:

– O să ajungem acasă.

Copilul stătea la distanță, cu fața lividă pe sub pălăria gri. Ochii îi erau de o triumfătoare răceală. Lipsiți de lumină, de simțire, de interes. Atâta doar că se afla prezent, o siluetă măruntă în așteptare. „Acasă“ nu însemna nimic pentru el.

Domnul Head se întoarse lent. Părea să fi înțeles cum va fi de acum înainte timpul fără de anotimpuri, căldura fără de lumină și omul fără de mântuire. Nu-i păsa dacă nu avea să mai prindă niciodată trenul, și, dacă lătratul câinelui nu l-ar fi smuls brusc din gânduri, ca un strigăt iscat din inima întunericului tot mai dens, ar fi uitat cu totul că exista o gară la care trebuia să ajungă.

Abia de străbătuse vreo cinci sute de metri, când văzu, foarte aproape de el, figura de ghips a unui negru, stând într-o rână deasupra unui gard jos de cărămidă galbenă, care împrejmuia o peluză spațioasă. Negrul era cam de înălțimea lui Nelson și se înclina într-un echilibru precar, deoarece postamentul de chit care-l atașa de zid crăpase. Unul din ochi era complet alb, și ținea în mână o felie de pepene maro.

Domnul Head rămase locului să se uite la negru în tăcere, până ce Nelson se opri și el la mică distanță. Apoi, în timp ce amândoi stăteau și contemplau, bătrânul exclamă: „Un negru artificial!“

N-ar fi fost cu putință să-ți dai seama dacă negrul trebuia să fie tânăr sau bătrân; arăta prea jalnic și pentru una și pentru alta. Probabil că ar fi trebuit să arate fericit, pentru că gura îi era lățită la colțuri, dar ochiul coșcovit și felul în care sta aplecat într-o parte îi dădeau o înfățișare de cumplită jale.

– Un negru artificial! repetă Nelson exact pe tonul domnului Head.

Cei doi stăteau cu gâturile întinse exact în acelaşi fel, şi cu umerii aduşi, exact în aceeaşi poziţie, iar mâinile le tremurau exact la fel în buzunare. Domnul Head arăta ca un copil zbârcit, iar Nelson ca un bătrân în miniatură. Stăteau contemplând negrul artificial, de parcă se confruntau cu cine ştie ce mare mister, vreun monument închinat victoriei altcuiva şi care-i apropiase în înfrângerea lor comună. Amândoi simţeau cum se dizolvă barierele dintre ei, ca într-un act de iertare. Domnul Head nu cunoscuse niciodată gustul iertării pentru că fusese prea bun ca să aibă nevoie de îndurare, dar acum îl simţea. Se uită la Nelson şi înţelese că trebuia să-i spună copilului ceva pentru a-i demonstra că încă era înţelept, iar în privirea cu care-l învălui Nelson, citi foamea acestuia de o asemenea confirmare. Ochii copilului păreau a-i cere să-i explice o dată pentru totdeauna întregul mister al existenţei.

Domnul Head deschise gura pentru a emite o afirmaţie măreaţă, dar se auzi spunând:

– N-au destui negri naturali, le mai trebuia şi unul artificial.

După o secundă băiatul încuviinţă din cap cu un ciudat tremur în jurul gurii şi-i spuse:

– Haide să mergem acasă până nu ne rătăcim din nou.

Trenul lor opri în suburbie exact când sosiră şi ei în gară şi, cu zece minute înainte de a ajunge la nodul de cale ferată, se apropiară de uşă, gata să sară din mers dacă trenul cumva nu făcea haltă; dar locomotiva opri exact în momentul când luna, restaurată în întreaga-i splendoare, săltă de după un nor şi inundă platoul în lumină. Când porniră la drum spre casă, sălciile tremurau discret argintate, iar bulgării de zgură de sub tălpile lor licăreau de o nouă strălucire neagră. Vârfurile copacilor, care împrejmuiau nodul de cale ferată asemenea zidului protector al unei grădini, erau mai întunecate decât cerul vătuit de nori uriaşi, albi, iluminaţi ca nişte lanterne.

Domnul Head era foarte calm şi se lăsa pătruns din nou de binecuvântarea iertării, pentru care, înţelegea el, nu existau pe lume cuvinte care s-o poată descrie. Simţea că izvorăşte din durerea care nici unui om nu-i este negată, şi care copiilor le este dăruită pe căi foarte stranii. Înţelegea că iertarea e tot ce poate lua un om cu el dincolo de moarte pentru a se înfăţişa Creatorului său, şi era copleşit de ruşine că el avea atât de puţin de luat. Stătea covârşit de spaimă, judecându-se cu nepărtinirea Domnului, în timp ce iertarea lucra în el, învăluindu-i trufia şi mistuindu-i-o precum o flacără. Până acum nu se socotise niciodată un mare păcătos, dar acum vedea că adevărata lui mârşăvie îi

fusese ascunsă pentru a nu fi lăsat pradă deznădejdii. Înțelegea că fusese iertat de păcatele de la începutul începuturilor, când încolțise în propria-i inimă păcatul lui Adam, și până azi, când se lepădase de sărmanul Nelson. Înțelegea că nici un păcat nu era destul de monstruos pentru a nu fi și al lui, dar cum Dumnezeu te iartă în măsura în care te și iubește, domnul Head se simțea gata pe dată să intre în Paradis.

Nelson, potrivindu-și expresia feței în umbra borului pălăriei, îl urmărea cu un amestec de oboseală și de suspiciune, dar când trenul lunecă și pieri în pădure ca un șarpe speriat, până și fața lui se lumină și murmură:

– Îmi pare bine că am fost o dată la oraș, dar nu mă mai duc acolo în vecii vecilor.

Un cerc în foc

Uneori, ultimul șir de copaci alcătuia un zid opac, albastru-cenușiu, ceva mai întunecat decât cerul, dar în după-masa aceasta zidul se profila aproape negru pe un cer strălucitor, de un alb livid.

– Ați auzit de femeia aia cu un plămân de oțel care a născut un copil? întrebă doamna Pritchard.

Ea și mama fetiței se găseau în grădină, sub fereastra de la care privea copila. Doamna Pritchard se rezema de burlan, ținându-și brațele încrucișate pe cuta răsfrântă a stomacului, un picior petrecut peste celălalt, cu degetul mare înfipt în pământ. Era o femeie corpolentă, cu o față mică, ascuțită, și ochi vioi, iscoditori. Doamna Cope era exact opusul ei, scundă și îngrijită, cu o față mare rotundă, și ochi negri care păreau să se lărgească întruna îndărătul ochelarilor, de parcă tot timpul s-ar fi minunat de ceva. Stătea aplecată și plivea ierburile de pe marginea răzoarelor din jurul casei. Ambele femei purtau pălării de soare care fuseseră cândva identice, dar pălăria doamnei Pritchard era acum decolorată și deformată, în timp ce a doamnei Cope era încă țeapănă și de un verde luminos.

– Am citit și eu despre femeia aceea, îi răspunse.

– Era o Pritchard care s-a măritat cu un Brookins, așa că-i rudă cu mine – verișoară de-al șaptelea sau optulea grad, prin alianță.

– Da, da, murmură doamna Cope smulgând un smoc stufos de bălării agățătoare.

Plivea cu atâta zel bălăriile de parc-ar fi fost o pacoste trimisă de-a dreptul de diavol pe pământ, ca să-i ruineze ei proprietatea.

– Și fiindcă era neam cu noi, ne-am dus s-o vedem când a murit, continuă doamna Pritchard. Am văzut și copilașul.

Doamna Cope nu-i răspunse. Se obișnuise cu poveștile ei de groază; dar pretindea că-i macină nervii. Doamna Pritchard ar fi fost în stare să întindă treizeci de mile numai pentru plăcerea de-a vedea o îngropăciune. Doamna Cope schimba întotdeauna subiectul, alegând

teme mai vesele, dar fetița observase că acest lucru nu făcea decât s-o aţâţe mai rău pe doamna Pritchard.

Fetița observă că cerul golaș părea să se împingă în fortăreața copacilor, ca și cum ar fi vrut s-o spargă. Copacii mai apropiați apăreau ca o peticeală de cenușiu cu nuanțe de verde îngălbenit. Doamna Cope era mereu muncită de teama focului în pădurile ei. În nopțile vântoase îi spunea fetiței: „Doamne Dumnezeule, să ne rugăm să nu se iște vreun foc, că vântul bate cu atâta furie!“, iar fetița mormăia ceva de după cartea pe care o citea, sau nu răspundea deloc, pentru că se săturase de cât auzise fraza aceasta. În serile de vară, când ședeau în pridvor, doamna Cope îi spunea copilei, care citea cu iuțeală ca să mai prindă ultimele raze de lumină: „Ridică-te și privește asfințitul, e minunat. Merită să te ridici și să te uiți“, iar fetița bombănea, sau nu răspundea deloc, sau arunca o privire dincolo de peluză și de cele două pășuni din față, către linia de santinelă a copacilor albastru-cenușii, după care reîncepea să citească, fără să-și fi schimbat expresia feței; uneori, mormăia cu subînțeles: „Arată ca un incendiu. Ai face mai bine să miroși în jur ca să vezi dacă n-au luat foc pădurile.“

– În coșciug își ținea pruncul cu brațul, continuă doamna Pritchard relatarea, dar glasul îi fu acoperit de zgomotul tractorului pe care-l conducea Culver, negrul, pe poteca ce pornea de la șopron.

Îi atașase remorca în care ședea un alt negru, hurducându-se, cu picioarele atârnate în afară, bălăngănindu-i-se la o palmă de pământ. Cel ce conducea începu să înconjoare gardul care despărțea ogorul din stânga.

Doamna Cope întoarse capul și văzu că nu intrase pe poartă, pentru că-i era lene să se dea jos și s-o deschidă. Făcea ocolul gardului, pe cheltuiala ei.

– Spune-i să se oprească și să vină imediat aici! strigă ea.

Doamna Pritchard se desprinse de burlan și își flutură brațul cu un gest aprig, dar negrul se prefăcu a nu o vedea. Atunci păși țanțoșă până la marginea peluzei și strigă:

– Dă-te jos, îți spun! Te cheamă!

Negrul coborî de pe tractor și porni spre burlan, împingându-și capul și umerii înainte, ca să dea impresia de grabă. Purta pe creștet o șapcă de pânză albă, vârstată cu dungi de sudoare de diverse culori. Cozorocul era pleoștit, nelăsând la vedere decât pleoapele de jos, cu marginile înroșite.

Doamna Cope, care stătea în genunchi, înfipse săpăliga în pământ.

– De ce n-ai trecut pe poartă? întrebă ea aşteptând răspunsul cu ochii închişi şi buzele strâns lipite, de parcă se pregătea să audă cine ştie ce bazaconie.

– Dacă trec, trebe să ridic cuţitul secerătoarei, spuse negrul ferindu-se s-o privească şi aţintindu-şi ochii în stânga ei.

Negrii doamnei Cope erau o pacoste la fel de mare ca şi bălăriile.

Ochii ei, când îi deschise, păreau să se lărgească întruna, ca şi cum erau gata să-i iasă din orbite şi să-şi arate partea ascunsă.

– Ridică-l! strigă ea, arătând cu fărașul spre ogor.

Negrul plecă.

– Nu-i nimic de făcut cu ei, comentă doamna Cope. N-au pic de răspundere. Mulţumesc lui Dumnezeu că necazurile mele nu vin toate odată. M-ar distruge.

– Da, aşa s-ar întâmpla, ţipă doamna Pritchard, încercând să-şi impună glasul peste hârâitul tractorului.

Negrul deschise poarta, ridică cuţitul şi pătrunse în câmp; pe măsură ce tractorul înainta, zgomotul descreştea.

– Nu-mi dau seama cum de-a putut să nască în drăcia aia, îşi reluă doamna Pritchard ideea, folosindu-şi de astă dată vocea normală.

Doamna Cope era aplecată, săpând din nou cu ardoare la rădăcina bălăriilor.

– Trebuie să-i aducem Domnului prinos de recunoştinţă. Zi de zi trebuie să înălţăm rugi de mulţumire şi recunoştinţă. Faci asta?

– Mm... da. Înţelegeţi, era în luna a patra înainte de-au băgat-o în năzbâtia aia. Eu, una, dac-ar fi trebuit să fiu vârâtă în aşa ceva, aş fi lepădat... cum credeţi c-au... ?

– Zi de zi eu înalţ câte o rugă de mulţumire Domnului, continuă doamna Cope. Trebuie să ne gândim la toate câte le avem. Doamne Dumnezeule, urmă ea cu un suspin, avem tot ce ne trebuie.

Şi aruncă o privire în jur la păşunile ei bogate şi la dealurile încărcate de păduri, clătinând din cap de parcă toate astea ar fi fost o povară de care

încerca să se elibereze.

Doamna Pritchard cercetă din priviri pădurile.

– Tot ce am eu, observă ea, sunt patru abcese la măsele...

– Mă rog, trebuie să mulţumeşti Domnului că n-ai cinci, îi tăie vorba doamna Cope, zvârlind un mănunchi de bălării. Gândeşte-te că în orice moment am putea fi măturaţi de un uragan. Eu găsesc întotdeauna pricini de recunoştinţă.

Doamna Pritchard ridică fărașul de lângă peretele casei şi reteză o buruiană care-şi strecurase rădăcina între două cărămizi.

– Cred şi eu că dumneavoastră aveţi de ce mulţumi, răspunse ea cu o voce mai nazală ca de obicei din cauza unui subit val de dispreţ.

– Păi, gândeşte-te numai la toţi nenorociţii ăia de europeni, îi dădu înainte doamna Cope, îi bagă în vagoane de vite, ca pe nişte dobitoace, şi-i expediază în Siberia. Doamne Dumnezeule, ar trebui să ne petrecem jumătate din viaţă mulţumind în genunchi.

– Eu, una, ştiu că dac-aş fi fost vârâtă într-un plămân de oţel, unele lucruri nu le-aş fi făcut în ruptul capului, reluă doamna Pritchard scărpinându-şi glezna goală cu coada fărașului.

– Chiar şi acea biată femeie avea pricini de recunoştinţă, stărui doamna Cope.

– Trebuia să fie recunoscătoare că încă n-a murit?

– Bineînţeles, răspunse doamna Cope, arătând cu săpăliga în direcţia doamnei Pritchard. Eu am cea mai îngrijită proprietate din tot comitatul, şi ştii de ce? Pentru că muncesc. Trebuie să muncesc ca să păstrez locul ăsta şi ca să-l întreţin.

Îşi sublinie fiecare cuvânt cu mişcări ale săpăligii.

– Nu las să-mi scape nimic, şi nu-mi caut necazurile cu lumânarea. Iau lucrurile aşa cum sunt.

– Da’ dac-ar veni toate deodată...

– Nu vin toate deodată, răspunse tăios doamna Cope.

Fetiţa putea vedea de la fereastră punctul unde drumul neasfaltat se întâlnea cu şoseaua. Zări oprindu-se în acel punct un camion din care

coborâră trei băieţi; îi văzu apoi pornind pe drumul neasfaltat, roşiatic. Mergeau în şir unul câte unul, iar cel din mijloc căra o valiză neagră, burdușită, semănând cu un porc, care-l făcea să păşească înclinat într-o parte.

– Ei, dar dacă vreodată ar veni toate la un loc, continuă doamna Pritchard, n-aţi avea alta de făcut decât să ridicaţi mâinile la cer şi să vă predaţi.

Doamna Cope nici nu catadicsi măcar să răspundă. Doamna Pritchard îşi încrucişă din nou braţele şi îşi aţinti privirile dincolo de drum, ca şi cum deslușea cu ușurință întregul lanț de dealuri aplatizându-se, până nu mai rămânea nimic. De fapt, îi văzu pe cei trei băieţi care ajunseseră aproape în faţa casei.

– Ia uitaţi-vă-ntr-acolo. Cine or fi?

Doamna Cope îşi îndreptă spinarea sprijinindu-şi-o cu mâna dusă la spate şi se uită. Cei trei veneau înspre ele, părând însă că intenţionează s-o ia pe lângă casă. Cel cu valiza era acum în frunte. Când, în cele din urmă, se apropie de ea, se opri şi o lăsă jos. Băieţii semănau oarecum între ei, cu excepţia celui mijlociu ca înălţime, care purta ochelari cu rame de argint şi căra valiza. Se uita c-un ochi la slănină şi cu celălalt la făină, astfel încât privirea lui părea să vină simultan din două direcţii, dând impresia că te împresoară. Purta un maiou pe care era imprimat un distrugător decolorat, dar pieptul îi era atât de scobit, încât distrugătorul părea frânt la jumătate, gata să se ducă la fund. Sudoarea îi lipise părul de frunte. Arăta să aibă vreo treisprezece ani. Toţi trei o pironeau cu priviri goale, pătrunzătoare.

– Cred că nu vă mai aduceţi aminte de mine, doamnă Cope, zise ochelaristul.

– Faţa mi-e cunoscută, murmură ea, scrutându-l. Stai să văd...

– Taică-meu a lucrat aici, îi veni băiatul în ajutor.

– Boyd? Tatăl tău era domnul Boyd şi tu eşti J.C.?

– Nu, cucoană, eu sunt Powell, ăl de-al doilea, numa, c-am mai crescut de-atunci şi tăticu’ a murit. E mort copt.

– A murit? Nu mai spune! exclamă doamna Cope, ca şi cum moartea ar fi fost un lucru cu totul şi cu totul neobişnuit. Dar de ce suferea domnul Boyd?

Unul dintre ochii lui Powell părea să facă înconjurul locului, cercetând casa și turnul de apă alb din spate și cotețele de găini și pășunile care se așterneau de o parte și de alta, până la lizieră. Celălalt ochi se uita la ea.

– A murit în Florida, o lămuri el, izbind cu piciorul în valiză.

– Nu mai spune! repetă ea.

Apoi, după o secundă, adăugă:

– Și mama ce face?

– S-o măritat din nou.

Părea să-și urmărească atent piciorul care izbea în valiză. Ceilalți doi băieți se uitau la ea nerăbdători.

– Și unde locuiți acum?

– În Atlanta, știți, în una din locuințele tip dintr-un complex.

– Înțeleg, spuse doamna Cope. Înțeleg.

După o clipă, repetă cuvântul. În cele din urmă, întrebă:

– Și cine sunt ceilalți băieți? Le zâmbi fiecăruia în parte.

– Ăsta-i Garfield Smith și ăsta-i W.T. Harper, răspunse Powell arătând cu capul întâi în direcția băiatului mai mătăhălos și apoi în direcția celui mai pirpiriu.

– Bună ziua, băieți. V-o prezint pe doamna Pritchard. Domnul și doamna Pritchard lucrează acum pentru mine.

Băieții nu-i dădură nici o atenție doamnei Pritchard, care-i studia cu ochi neclintiți, de mărgică. Cei trei păreau să se fi înfipt locului, așteptând și urmărind-o pe doamna Cope.

– Bine, bine, spuse ea uitându-se la valiză, drăguț din partea ta că ai trecut să mă vezi. Găsesc că e un gest foarte frumos.

Privirea dublă a lui Powell părea s-o strângă ca un clește.

– Am venit să văd ce mai faceți, răspunse el răgușit.

– Ascultați aici, i se adresă cel mai mic. De când îl cunoaștem, tot timpu' nu ne-a vorbit decât despre locu' ăsta. Zicea c-aicea se găsește tot ce

vrei. Zicea că se găsește și cai. Zicea c-aicea a trăit cele mai frumoase zile din toată viața lui. Numai de asta vorbește.

– Când e vorba de locu' ăsta, nu-i mai tace fleanca, mormăi băiatul voinic, trecându-și mâneca peste nas de parcă ar fi vrut să-și înăbușe cuvintele.

– Mereu vorbește de caii ăia pe care i-a călărit aici, continuă pirpiriul, și zicea c-o să ne lase și pe noi să-i încălecăm. Zicea că era unu' pe care-l chema Gene.

Una din spaimele doamnei Cope era ca nu cumva cineva să aibă vreun accident pe terenurile ei și s-o dea în judecată, cerând drept despăgubire toate bunurile care-i aparțineau.

– Caii nu-s potcoviți, răspunse ea la iuțeală. Am avut un cal cu numele Gene, dar a murit, și mi-e teamă, băieți, că n-o să puteți călări caii, pentru că s-ar putea să vă accidentați. Sunt nărăvași, primejdioși, adăugă ea, vorbind foarte repede.

Băiatul cel voinic se așeză pe pământ, icnind cu dezgust, și începu să-și scoată cu degetul pietrele din tenișii. Cel mic arunca priviri în dreapta și-n stânga, iar Powell continua s-o fixeze fără să scoată o vorbă.

După un minut, pirpiriul se porni iar:

– Cucoană, știi ce-a zis odată? A zis că atunci când o fi să moară vrea să vie aici.

O clipă, fața doamnei Cope nu trădă nici o expresie; pe urmă roși; pe urmă o ciudată undă de suferință îi traversă chipul, când își dădu seama că băieții ăștia trebuie să fie fiămânzi. Se holbau la ea pentru că le era foame. Aproape că i se tăie răsuflarea, și pe urmă îi întrebă cu repeziciune dacă n-ar vrea să mănânce ceva. Îi răspunseră că ar vrea, dar fețele lor, stăpânite și nemulțumite, nu se înseninară. S-ar fi zis că foamea era o treabă cu care se obișnuiseră și care n-o privea pe ea.

Fetița de sus se înroșise ca para focului de atâtea senzații, îngenunchease lângă fereastră, așa încât nu i se vedeau decât fruntea și ochii peste marginea pervazului. Doamna Cope le ceru băieților să vină în spatele casei, acolo unde se găseau scaunele de grădină, și ea porni în frunte, urmată de doamna Pritchard. Fetița traversă holul, trecând din domnitorul din dreapta în cel din stânga, de unde putea vedea cealaltă parte a casei, adică locul în care se găseau trei scaune albe de grădină și un hamac roșu, suspendat între doi aluni. Era o fată grăsună, palidă, de

doisprezece ani, cu ochi încruntaţi şi o gură mare, plină cu sârme de argint pentru îndreptat dinţii. Îngenunche din nou la fereastră.

Cei trei băieţi se iviră de după colţul casei şi mătăhălosul se aruncă în hamac şi îşi aprinse un muc de ţigară. Pirpiriul se trânti în iarbă, lângă valiza neagră şi îşi rezemă capul de ea, iar Powell se aşeză pe marginea unui scaun, dând impresia că se străduie să cuprindă întreaga proprietate dintr-o singură privire încercuitoare. Fetiţa le auzi pe maică-sa şi pe doamna Pritchard ţinând un sfat tainic în bucătărie. Se ridică, ieşi în coridor şi se aplecă peste balustrada scărilor.

Picioarele doamnei Cope şi cele ale doamnei Pritchard se aflau faţă-n faţă.

– Sărmanii copii sunt flămânzi, spuse doamna Cope cu o voce stinsă.

– Aţi văzut valiza? o întrebă doamna Pritchard. Ce-aţi zice dacă au de gând să rămână peste noapte la dumneavoastră?

Doamna Cope scoase un strigăt slab:

– Nu pot să găzduiesc trei băieţi aici, când în casă nu suntem decât eu şi Sally Virginia. Sunt sigură că după ce-i hrănesc or să se care.

– Tot ce ştiu eu e c-au adus o valiză cu ei, o ţinu doamna Pritchard.

Fetiţa se reîntoarse la fereastră. Băiatul mătăhălos zăcea întins în hamac, cu mâinile încrucişate sub cap şi cu mucul de ţigară lipit pe mijlocul buzei de jos. Îl scuipă exact în clipa când doamna Cope veni de după colţul casei cu o farfurie cu biscuiţi. Se opri ca împietrită, de parcă cineva i-ar fi zvârlit un şarpe în faţă.

– Ashfield, strigă ea. Te rog, ridică mucul de pe jos. Mi-e teamă de incendii.

– Îl cheamă Gawfield, strigă pirpiriul indignat. Gawfield!

Mătăhălosul se ridică fără să scoată o vorbă şi se aplecă greoi să ia mucul. Îl culese de pe jos, îl vârî în buzunar şi se întoarse cu spatele spre doamna Cope, studiindu-şi tatuajul în formă de inimă de pe braţ. Apăru şi doamna Pritchard cu trei sticle de Coca-Cola pe care le ţinea de gât cu o singură mână, şi oferi câte una fiecăruia dintre băieţi.

– Mi-aduc aminte de tot ce se găseşte aici, spuse Powell privind la gâtul sticlei lui.

– Şi când aţi plecat de la mine unde v-aţi dus? întrebă doamna Cope aşezând farfuria cu biscuiţi pe braţul scaunului băiatului.

Powell se uită la ea, dar nu se atinse de nici un biscuit. Răspunse:

– Mi-aduc aminte că era unu' pe care-l chema Gene şi unu' pe care-l chema George. Ne-am dus în Florida şi tăticu', ştiţi, a murit şi atunci ne-am dus la soră-mea şi maică-mea, ştiţi, s-a măritat şi acolo am stat de-atunci încolo.

– Ia nişte biscuiţi, îl îndemnă doamna Cope şi se aşează pe scaunul din faţa lui.

– Nu-i place în Atlanta, interveni pirpiriul ridicându-se de pe jos şi întinzând cu nepăsare mâna după un biscuit. Lui nu-i place în nici un loc, numa' aicea. Să vă spun ce face, cucoană. Jucăm mingea acolo, în locul de joacă de la complex, şi deodată lasă jocul baltă şi zice: „Fir-ar al naibii să fie, era acolo un cal, Gene, şi dacă l-aş avea acuma aici, l-aş călări până ce betonul ăsta s-ar face dracului bucăţi".

– Sunt sigură că Powell nu foloseşte asemenea cuvinte urâte, nu-i aşa, Powell? i se adresă doamna Cope.

– Nu, cucoană, răspunse băiatul.

Îşi ţinea capul răsucit într-o parte, de parc-ar fi ascultat ropotul cailor pe câmp.

– Nu-mi plac biscuiţii ăştia, declară pirpiriul, punându-şi biscuitul la loc pe farfurie.

Doamna Cope se foi în scaun.

– Deci, băieţi, staţi într-unul din acele frumoase complexe de locuinţe noi?

– Singuru' fel în care poţi să deosebeşti casa ta de casa altuia este după miros, o informă pirpiriul. Îs zece case, toate de patru etaje, una în spatele alteia. Hai să mergem să vedem caii!

Powell întoarse spre doamna Cope cleştele privirii lui.

– Ne-am gândit să rămânem peste noapte în şopron. Unchiu-meu ne-a adus până aici cu camionu' lui şi mâine-dimineaţă se opreşte din nou ca să ne ia.

Urmă o clipă în care doamna Cope nu rosti o vorbă, iar fetița de la fereastră își spuse: acuma zboară din scaunul ăla și intră în copac.

– Mă tem că nu-i cu putință, spuse în cele din urmă doamna ridicându-se brusc de pe scaun. Șopronul e plin de fân și mi-e frică să nu-i dați foc cu țigările voastre.

– N-o să fumăm, o asigură Powell.

– Chiar și așa nu-i cu putință să petreceți noaptea acolo, repetă ea pe tonul cu care s-ar fi adresat politicos unui gangster.

– Bine, atunci o să dormim în pădure, propuse pirpiriul. Oricum, ne-am adus pături cu noi. De asta am luat valiza. Haideți!

– În pădure! exclamă doamna. În nici un caz! Pădurile sunt foarte uscate în sezonul ăsta. Nu dau voie să se fumeze în pădurile mele. Va trebui să dormiți în câmp, aici, lângă casă, unde nu sunt copaci.

„Și unde poate să vă aibă tot timpul sub ochi“, murmură fetița.

– Pădurile ei, bombăni mătăhălosul și se dădu jos din hamac.

– O să dormim în câmp, spuse Powell, parcă fără să i se adreseze ei. În după-masa asta o să le arăt locurile.

Ceilalți doi o și porniseră la drum; Powell făcu un salt ca să-i ajungă din urmă, iar cele două femei rămaseră cu valiza neagră între ele.

– Nici un mulțumesc, nimica, remarcă doamna Pritchard.

– Mai mult s-au jucat cu ce le-am dat să mănânce, comentă doamna Cope, ofensată.

Doamna Pritchard observă că s-ar putea să nu le placă băuturile nealcoolice.

– Dar arătau nemâncați, stărui doamna Cope.

Pe la asfințit, băieții se iviră din pădure, murdari și transpirați; veniră la prispa din spatele casei și cerură apă. Nu cerură și de mâncare, dar doamna Cope își dădea prea bine seama că erau lihniți.

– N-am decât niște bibilică rece, le spuse ea. Băieți, vreți niște bibilică și niște sendvișuri?

– Nu mănânc eu o pasăre cheală ca bibilica, spuse pirpiriul. Pui aș mânca, și curcan aș mânca, da' bibilică, nu.

– Nici câinele n-ar mânca-o, declară mătăhălosul.

Își dezbrăcase cămașa și și-o vârâse în pantaloni, în spate, de unde-i atârna ca o coadă. Doamna Cope evita cu grijă să se uite la el. Pirpiriul avea o tăietură la braț.

– Băieți, sper că nu ați călărit caii, din moment ce v-am spus că nu-i voie? îi întrebă muncită de bănuieli, și toți trei răspunseră într-un glas: „Nu, coană!", cu acel gălăgios entuziasm cu care se rostește „Amin" în bisericile de la țară.

Doamna Cope intră în bucătărie, ca să le prepare sendvișurile, continuând însă conversația cu ei, întrebându-i cu ce se ocupă părinții lor și câți frați și surori au și la ce școală merg. Îi răspundeau cu fraze scurte, explozive, trăgându-și unul altuia ghionți în umăr și prăpădindu-se de râs, de parcă întrebările aveau un înțeles hazliu, cu totul necunoscut pentru ea.

– La școala voastră aveți profesori bărbați sau profesoare femei? îi întrebă.

– Și de unii și de alții, și unii care nu prea știi ce sunt, bubui mătăhălosul.

– Mama ta lucrează, Powell? schimbă ea repede vorba

– Te-a întrebat dacă maică-ta lucrează, zbieră pirpiriul. Lui nu-i stă mintea decât la caii ăia la care numai ce s-a uitat, lămuri puștiul. Maică-sa lucrează la o fabrică și-l lasă pe el să aibă grijă de cei mici, numa' că nu prea are el grijă. Să-ți spun una, cucoană, odată l-a închis pe mezin într-o cutie și i-a dat foc.

– Sunt convinsă că Powell n-ar fi în stare de o asemenea faptă, rosti doamna Cope ieșind din bucătărie cu farfuria cu sendvișuri și așezând-o pe treapta prispei.

Goliră pe dată farfuria, iar doamna o luă și rămase cu ea în mână, privind la soarele care scăpăta drept în față, aproape agățat în vârfurile șirului de copaci. Era roșu și umflat și atârna într-o plasă de nori zdrențuiți despre care-ai fi zis că o să ia foc, lăsându-l să se prăvălească în pădure. De la fereastra de sus, fetița o văzu înfiorându-se și lipindu-și brațele de trup.

– Trebuie să fim recunoscători pentru atâtea binefaceri, spuse ea deodată, pe un ton de uimire văicăritoare. Voi, băieți, mulțumiți în fiece seară Domnului pentru tot ce-a făcut pentru voi? Îi mulțumiți pentru tot ce v-a dat?

Întrebarea îi lăsă pentru o clipă muți. Mușcau în silă din sendvișuri, de parcă pierduseră orice poftă de mâncare.

– Faceți acest lucru? stărui ea.

Tăceau ca niște hoți în ascunzătoare. Mestecau fără zgomot.

– Ei bine, eu, una, îi mulțumesc, zise doamna după un timp, pe urmă se întoarse și intră în casă, iar fetița observă că umerii băieților se relaxaseră.

Mătăhălosul își întinse picioarele de parcă se dezmorțea după ce stătuse închircit într-o capcană. Soarele ardea cu atâta repeziciune, de-ai fi zis că încerca să dea foc la tot ce se vedea. Turnul de apă alb devenise de un trandafiriu emailat, și iarba era de un verde nefiresc, ca și cum se prefăcea în fire de sticlă. Fetița scoase dintr-odată capul pe fereastră și emise un „Uuuhhh!“ cu glas tare, uitându-se cruciș și scoțându-și limba cât era de lungă, de parc-ar fi fost gata să vomite.

Mătăhălosul ridică privirea și se uită la ea.

– Iisuse Hristoase, mârâi el, altă muiere!

Se întoarse de la fereastră și se rezemă cu spatele de perete, privind într-o parte, cu intensitate, de parcă primise o palmă în obraz și nu putea să-l vadă pe cel ce i-o trăsese. De îndată ce băieții părăsiră scările, coborî în bucătărie, unde doamna Cope spăla vasele.

– Dacă l-aș avea aici pe vlăjganul ăla, l-aș bate de-aș scoate untul din el, spuse fata.

– Să te ții departe de băieții ăștia, o avertiză maică-sa întorcându-se brusc spre ea. O doamnă nu scoate untul din nimeni. Ferește-te din calea lor. De altfel, mâine-dimineață or să plece.

Dar a doua zi dimineață nu plecară.

Când doamna Cope ieși în pridvor după micul dejun, îi văzu stând lângă ușa din spate, bătând cu picioarele în trepte. Adulmecau mirosul slăninei prăjite pe care o mâncase ea la micul dejun.

– Ia te uită, băieți! Credeam că v-ați dus să-l întâlniți pe unchiul vostru.

Aveau aceeaşi înfăţişare flămândă care o îndurerase cu o zi în urmă, dar de astă dată o afectă mai puţin.

Băiatul mătăhălos îi întoarse pe dată spatele, iar pirpiriul se lăsă pe vine şi începu să râcâie în nisip.

– Nu ne-am dus, spuse Powell.

Mătăhălosul întoarse capul doar atât cât să poată vedea o părticică din ea şi-i trânti:

– Nu te supărăm cu nimic.

Nu putu să observe ochii lărgiţi ai doamnei Cope, dar îi percepu tăcerea semnificativă. După un minut, îi întrebă cu o voce schimbată:

– Vreţi să mâncaţi ceva?

– Avem mâncarea noastră, răspunse mătăhălosul. Nu ne trebuie nimic de la dumneata.

Doamna Cope îşi mută privirile la Powell. Faţa lui îngustă, albă se uita la ea, dar fără s-o vadă.

– Băieţi, ştiţi bine că mă bucur să vă am aici, dar mă aştept din partea voastră să vă purtaţi frumos. Mă aştept să vă comportaţi ca nişte gentlemeni.

Stăteau acolo, fiecare dintre ei privind în altă direcţie, de parcă o aşteptau să plece.

– În fond, adăugă pe o voce subit stridentă, asta-i ferma mea.

Mătăhălosul scoase un sunet ambiguu şi toţi trei se întoarseră şi porniră spre şopron, lăsând-o pe doamna Cope cu o expresie şocată, de parcă, în bezna nopţii, cineva i-ar fi aruncat în faţă lumina unui reflector.

Puţin mai târziu veni şi doamna Pritchard şi rămase în uşa bucătăriei, cu obrazul sprijinit de canat.

– Cred că ştiţi că toată după-masa de ieri au călărit caii. Au furat un frâu din magazie, da' i-au călărit fără şa, i-a văzut Hollis. Şi aseară, la nouă, au ieşit din şură şi azi-dimineaţă au dat buzna la lăptărie şi gurile le erau mânjite cu lapte pentru c-au băut, se vede, direct din bidoane.

– Așa ceva nu suport, declară doamna Cope, oprindu-se lângă chiuvetă cu pumnii înfipți în șolduri. Așa ceva nu suport!

Și pe fața ei se zugrăvi aceeași expresie ca atunci când smulgea bălăriile.

– Nu puteți face absolut nimic, decretă doamna Pritchard. Mă aștept să stea pe capul dumneavoastră o săptămână sau mai bine, până or începe școlile. În mintea lor se cheamă că petrec o vacanță la țară, și nu puteți face nimic alta decât să stați cu mâinile în sân.

– N-am de gând să stau cu mâinile în sân. Spune-i domnului Pritchard să închidă caii în grajduri.

– Așa a și făcut. Ce credeți, că un băiat de treișpe ani are mintea unuia de două'j șase? Nici prin cap nu vă trece ce-ar mai fi în stare să facă. Habar n-aveți de unde poate veni lovitura următoare. Azi-dimineață Hollis i-a văzut dând târcoale țarcului în care-i taurul, și ăla voinicu' l-a întrebat că unde s-ar putea spăla, da' Hollis le-a răspuns că nu e nicăieri loc de spălat și că dumneavoastră n-aveți nevoie de niște băieți care să zvârle mucuri de țigară în pădure, și ăla mai mare i-a spus: „Doar pădurile nu-s ale ei", și Hollis i-a răspuns: „Ba da, ale ei sunt", și atunci ăla micu' a zis: „Omule, pădurile-s a lu' Dumnezeu, și ea îi tot a lui", și atuncea ăla, ochelaristu', a zis: „Se vede că și ceru' de pe locu' ăsta tot al ei e", la care ăla mic și prăpădit a zis: „Ceru-i al ei și nici un aeroplan nu poate să zboare pe-aici până nu-i dă ea voie", și ăla mare a zis: „În viața mea n-am văzut un loc cu atâtea afurisite de muieri laolaltă, cum de rabzi să stai aici?", și Hollis i-a răspuns că s-a săturat de atâta pălăvrăgeală și le-a întors spatele și a plecat fără să le mai răspundă în nici un fel.

– Mă duc să-i anunț că pot să plece de-aici cu camionul de lapte, spuse doamna Cope și ieși pe ușa din spate, lăsându-le pe doamna Pritchard și pe fetiță împreună în bucătărie.

– Știi, zise fetița, eu aș putea să scap mult mai repede de ei.

– Zău? murmură doamna Pritchard, cu o căutătură lungă, răutăcioasă. Și cum, mă rog, ai scăpa de ei?

Fetița își uni mâinile făcute căuș și își contorsionă fața de parc-ar fi strangulat pe cineva.

– Vezi să nu scape ei de tine, răspunse doamna Pritchard cu satisfacție.

Copila se retrase din nou la fereastra de la etaj, pentru a se feri din calea ei, și se uită în jos, urmărind-o pe maică-sa care venea de la turnul de

apă unde cei trei băieți ședeau cinchiți, ronțăind ceva dintr-o cutie de biscuiți. O auzi intrând în bucătărie și comunicându-i doamnei Pritchard:

– Spun c-or să plece cu camionul de lapte. Nu-i de mirare că nu le e foame – valiza aceea e plină de merinde.

– Pui rămășag că le-au furat, până la ultima fărâmiță.

Când sosi camionul de lapte, băieții ia-i de unde nu-s, dar de îndată ce camionul plecă fără ei, trei mutre apărură în deschizătura din tavanul staulului vițelului.

– Asta întrece orice măsură! strigă doamna Cope, înfiptă cu mâinile în șold la una din ferestrele de la etaj. Nu pentru că nu mi-ar face plăcere să-i am aici – dar e vorba de atitudinea lor.

– Ție nu-ți place atitudinea nimănui, îi răspunse fetița. Mă duc să le zic ca în cinci minute s-o întindă de aici.

– Nu te duci nicăieri și nu te apropii de băieții ăștia, mă auzi?

– De ce?

– Mă duc eu la ei să le spun ce gândesc.

Copila își reluă postul de observație la fereastră și, câteva minute mai târziu, văzu pălăria verde, țeapănă, lucind în soare, în timp ce maică-sa se îndrepta spre staulul de viței. Cele trei mutre se făcură pe dată nevăzute și, o secundă mai târziu, mătăhălosul țâșni afară ca o săgeată, urmat imediat de ceilalți doi. Se apropie și doamna Pritchard, și amândouă femeile începură să alerge spre pădurice în care intraseră băieții. Cele două pălării de soare dispărură în pădure, dar băieții reapărură în partea stângă și o porniră agale peste câmp, îndreptându-se spre alt petic de pădure. Când doamna Cope și doamna Pritchard ieșiră la rândul lor în câmp, nu mai era nimeni de văzut și nu putură face alta decât să se întoarcă la casele lor.

Doamna Cope abia intrase în casă, când doamna Pritchard dădu năvală răcnind de zor:

– Au dat drumul taurului! Au dat drumul taurului!

Și, într-adevăr, într-o secundă se dovedi că era gonită din spate de taur, care sălta, negru și degajat, cu patru gâște după el sâsâindu-i la picioare. Taurul se purtă blând până în clipa când începu să fie fugărit, iar domnului Pritchard și celor doi negri le trebui o jumătate de oră până

să-l instaleze îndărăt în țarc. Și în timp ce bărbații se îndeletniceau cu această treabă anevoioasă, băieții dădură drumul la benzina din cele trei tractoare, după care se făcură iar nevăzuți în pădure.

Două vine albastre se umflară de o parte și de alta a frunții doamnei Cope, iar doamna Pritchard luă notă de ele cu satisfacție.

– V-am spus eu, nu puteți face nimic.

Doamna Cope luă masa de prânz în grabă, fără să-și dea măcar seama că purta încă pălăria de soare pe cap. De fiecare dată când auzea un zgomot, sărea ca friptă. Imediat după masă, doamna Pritchard își făcu din nou apariția informând-o:

– Vreți să știți unde sunt acum băieții? și zâmbi cu voluptatea atotștiutorului.

– Spune-mi imediat, răspunse doamna Cope luând o poziție de atenție militară.

– În șosea, și aruncă cu pietre în cutia dumneavoastră poștală, o lămuri cealaltă, rezemându-se confortabil de ușă. Aproape c-au dărâmat-o de pe stâlp.

– Vino imediat cu mine în mașină!

Le însoți și copila, și toate trei porniră cu mașina pe șosea. Băieții se găseau pe taluzul din partea cealaltă a șoselei, aruncând cu bolovani în cutia poștală. Doamna Cope opri mașina dedesubt, chiar în dreptul lor, și se uită pe geam. Cei trei o priviră de parcă n-o văzuseră niciodată până atunci, mătăhălosul cu o căutătură ursuză, pirpiriul cu ochi scânteietori, dar lipsiți de zâmbet, iar Powell cu privirea lui sticloasă bifocală, care plutea în gol pe deasupra distrugătorului mototolit de pe piept.

– Powell, i se adresă doamna Cope, sunt sigură că mama ta s-ar rușina de felul în care te porți.

Se opri și așteptă să vadă efectul cuvintelor ei asupra băiatului. Fața acestuia păru să se contracte ușor, dar continuă să privească în gol, dincolo de doamna Cope.

– Am răbdat cât am putut, continuă ea. Și am încercat să fiu drăguță cu voi. N-am fost drăguță cu voi, băieți?

Stăteau încremeniți ca trei statui, și numai mătăhălosul vorbi, abia deschizând gura:

– Nici măcar nu suntem pe partea dumitale de drum, cucoană.

– Nu le puteți face nimic, șuieră doamna Pritchard destul de tare.

Fetița ședea pe banca din spate, lângă fereastră. Avea o expresie furioasă, ultragiată, dar își ferea capul din fața geamului, ca să nu poată fi văzută.

Doamna Cope vorbi rar, accentuând fiecare cuvânt:

– Eu cred că am fost foarte drăguță cu voi, băieți. De două ori v-am dat și de mâncare. Acum plec la oraș și, dacă vă mai găsesc aici când mă întorc, îl chem pe șerif.

Cu aceste cuvinte, porni motorul. Fetița întoarse repede capul ca să se poată uita pe geamul din spate, și observă că băieții nu se clintiseră din loc; nici măcar nu-și întoarseră capetele.

– Acuma i-ați întărâtat, comentă doamna Pritchard, și Dumnezeu știe ce-s în stare să mai facă.

– Până ne întoarcem or să plece.

Doamna Pritchard nu putea să suporte ideea detensionării situației. Ca să-și poată menține echilibrul, avea nevoie să simtă din când în când gustul sângelui.

– Știu eu pe unu' a cărui nevastă a fost otrăvită de un copil pe care l-a adoptat din bunătate de inimă, ținu ea să le informeze.

Când se întoarseră de la oraș, băieții nu mai erau pe taluz, și doamna Pritchard ținu iar să le avertizeze:

– Eu zic că-i mai bine să-i vezi decât să nu-i vezi. Când îi vezi, măcar știi ce fac.

– Ridicol, bombăni doamna Cope. Am băgat spaima-n ei și au plecat, așa că îi putem da uitării.

– Eu nu-i dau uitării. Nu m-ar mira să aibă și o pușcă în valiza aia a lor.

Doamna Cope se mândrea cu felul în care reușea să rabde genul de mentalitate caracteristic doamnei Pritchard. Acolo unde aceasta din urmă vedea numai semne și prevestiri rele, doamna Cope o lămurea cu calm că nu sunt decât plăsmuiri ale fanteziei ei înfierbântate. Dar în acea după-amiază nervii îi erau prea încordați, așa încât o repezi:

– Gata, destul! Băieții au plecat și cu asta, basta.

– Om trăi și om vedea, replică doamna Pritchard.

În restul după-amiezii domni liniștea, dar spre ora cinei doamna Pritchard se înființă iar, raportând că auzise un râs puternic, drăcesc, venind din tufișurile de lângă cocina de porci. Fusese un râs diabolic, încărcat de tâlc, și îl auzise de trei ori, desluşit.

– Eu n-am auzit nimic, ripostă doamna Cope.

– Mă aștept să dea lovitura când se întunecă, răspunse cealaltă.

În seara aceea doamna Cope și fetița rămaseră în pridvor până pe la ora zece, dar nu se întâmplă nimic. Nu se auzeau decât brotăceii și o rândunică-de-noapte care țipa din ce în ce mai iute, din același ungher de întuneric.

– Au plecat, hotărî doamna Cope. Bieții de ei!

Și începu să-i predice copilei cât de recunoscătoare trebuiau să fie și să-i înșire toate cele pentru care trebuiau să fie recunoscătoare, fiindcă, îi explică ea, s-ar fi putut să fie nevoite să trăiască într-un complex de locuințe tip, ori s-ar fi putut să se fi născut negrese, ori să fie vârâte într-un plămân de oțel, ori să fie niște europence expediate ca vitele în vagoane de marfă. Își începu litania binecuvântărilor pe o voce îndurerată, iar copila, cu urechea încordată ca să prindă orice strigăt venit din beznă, nici n-o ascultă.

Nici a doua zi dimineață nu se ivi urmă de băieți. Zidul de fortăreață alcătuit de copaci căpătase un albastru de granit; vântul se stârnise peste noapte, iar soarele avea o față palid-aurie. Anotimpul era în schimbare. Chiar și cea mai mică schimbare de vreme constituia o pricină de recunoștință pentru doamna Cope, dar când anotimpurile alternau era aproape înspăimântată de norocul ei: fusese cruțată de necazurile care s-ar fi putut abate asupră-i. Așa cum i se întâmpla uneori când termina o treabă și nu se apuca încă de alta, își întoarse și acum atenția asupra copilei, care-și trăsese o salopetă peste rochie, își pusese pe cap o veche pălărie bărbătească de fetru, îndesându-și-o cât încăpea, și se înarmase cu două pistoale, vârâte într-un brâu ornamentat, pe care și-l încinsese în jurul mijlocului. Pălăria îi era foarte strâmtă și părea să-i fie stors tot sângele din cap, trimițându-i-l în obraji. Roșeața i se urcase până la ramele ochelarilor. Doamna Cope îi aruncă o privire tragică:

– De ce te prosteşti în halul ăsta? Dacă vine cineva în vizită la noi? Când ai de gând să te maturizezi şi tu odată? Unde ai să ajungi? Când mă uit la tine îmi vine să plâng. Câteodată te porţi de parc-ai fi fiica doamnei Pritchard.

– Lasă-mă în pace, strigă copila cu o voce foarte iritată. Lasă-mă în pace! Nu-ţi cer decât să mă laşi în pace. Eu nu sunt ca tine.

Şi porni ţanţoşă spre pădure, de parcă hăituia un duşman. Îşi ţinea capul înclinat în faţă şi fiecare dintre mâini îi era încleştată pe câte un pistol.

Doamna Pritchard veni iar, cu o mutră acră, pentru că nu avea nici o calamitate de raportat.

– Ce belea pe capul meu, se văicări, încercând cât de cât să mai salveze situaţia. Măselele astea ale mele. Fiecare-i ca o bubă cu puroi.

Fetiţa înainta prin pădure trosnind printre crengi şi făcând frunzele uscate să fâşie sinistru sub tălpile ei. Soarele se ridicase, dar nu era decât o gaură albă, ca o scobitură prin care să se poată strecura vântul, pe un cer abia mai colorat, iar vârfurile copacilor se desenau negre pe fundalul de strălucire pală.

„Pun eu mâna pe voi, o să vă prind unul câte unul şi o să vă bat de-o să vă învineţesc. Aliniaţi-vă! ALINIAŢI-VĂ!“, le strigă ea în gând băieţilor şi îşi flutură unul din pistoale în faţa unui pâlc de pini cu trunchiuri golaşe, de patru ori mai înalţi ca ea. Înainta, mormăind şi bombănind de una singură şi izbind din când în când cu patul pistolului în câte o creangă care-i stătea în drum. Şi tot din timp în timp se oprea ca să desprindă câte un scaiete agăţat de cămaşă şi repeta: „Lasă-mă în pace, ţi-am spus. Lasă-mă în pace!“, şi mai trăgea o izbitură cu patul pistolului, după care pornea înainte.

La un moment dat, se aşeză pe o buturugă ca să se mai calmeze, dar îşi plantă ambele picioare ferm şi cu grijă pe pământ. Pe urmă le ridică şi le lăsă iar în jos de câteva ori, mărunţind cu furie noroiul, de parcă ar fi zdrobit ceva sub călcâie. Deodată, auzi un hohot de râs.

Îşi încordă spinarea, cu carnea încrâncenată de spaimă. Îl auzi iar. Pe urmă desluşi nişte plescăituri de apă împroşcată şi sări în sus, neştiind încotro s-o ia la fugă. Nu se găsea departe de locul unde pădurea se termina, făcând loc câmpului. O luă spre câmp, atentă să nu facă

zgomot, și, când ajunse la lizieră, îi văzu pe cei trei băieți la vreo șapte metri distanță, spălându-se în troaca vacilor. Hainele le zăceau stivuite pe capacul valizei negre, acolo unde nu le putea ajunge apa care se revărsa peste marginea copăii. Mătăhălosul stătea în picioare, și pirpiriul încerca să i se cațăre pe umeri. Powell ședea în albie, privind drept înainte prin ochelarii stropiți cu apă. Nici nu-i lua în seamă pe ceilalți doi. Prin lentilele ude, copacii trebuie să-i fi apărut ca niște cascade verzi. Fetița se ascunse pe după tulpina unui pin, apăsându-și obrazul de scoarță.

– Ce mi-ar mai plăcea să locuiesc aici! strigă pirpiriul, legănându-se cu genunchii încleștați de gâtul mătăhălosului.

– Să fiu al naibii dacă mi-ar plăcea, gâfâi vlăjganul și sări în sus ca să-l dea jos pe pirpiriu.

Powell ședea nemișcat în troacă, inconștient parcă de prezența celorlalți doi în spatele lui, privind fix înainte, ca o stafie ridicată în coșciugul ei.

– Dacă locul ăsta n-ar mai exista, rosti el la un moment dat, n-aș mai tânji după el.

– Ascultă, spuse mătăhălosul așezându-se în apă cu pirpiriul ancorat încă pe umerii lui, locul ăsta nu-i al nimănui.

– E al nostru, strigă pirpiriul.

Fetița dindărătul copacului nu clinti.

Powell sări jos din copaie și porni să alerge. Făcu ocolul câmpului fugind de parcă-l urmărea careva și, când trecu din nou pe lângă troacă, săriră și ceilalți doi și începură să fugă alături de el, trupurile ude scânteindu-le în soare. Mătăhălosul alerga cel mai repede și era în frunte. Făcură de două ori înconjurul câmpului și, în cele din urmă, se trântiră lângă mormanul de haine, zăcând culcați, în timp ce coastele li se mișcau în sus și-n jos ca foalele. După un timp, mătăhălosul grăi cu o voce răgușită:

– Știți voi ce-aș face eu din locul ăsta, dacă aș putea?

– Ce-ai face? întrebă pirpiriul ridicându-se în capul oaselor ca să-l poată urmări mai atent.

– Aș construi un teren mare de parcare, sau ceva în genul ăsta.

Începură să se îmbrace. Soarele imprima două pete albe pe ochelarii lui Powell, ștergându-i complet ochii.

– Știu eu ce avem de făcut, spuse el.

Scoase un obiect foarte mic din buzunar și îl arătă celorlalți doi. Aproape un minut întreg rămăseseră uitându-se la ce ținea Powell în palmă. Pe urmă, fără să mai scoată o vorbă, acesta din urmă luă valiza și porniră cu toții, trecură pe lângă fetiță fără s-o vadă și intrară în pădure, la o distanță de patru metri de locul unde se pitea ea, dezlipită acum de trunchiul pinului și cu amprenta scoarței rămasă în roșu și alb pe obraz.

Îi urmări cu o privire uluită când îi văzu oprindu-se și adunând toate chibriturile pe care le aveau prin buzunare, apoi dând foc tufișurilor. Pe urmă porniră să țopăie, să urle, să hăulească bătându-se cu palma peste gură și, în câteva secunde, o dâră îngustă de foc începu să se lățească între ea și ei. În timp ce privea, limbile de flacără țâșniră din tufișuri, lingând și mușcând ramurile de jos ale copacilor. Vântul scuipa pale de foc la înălțime, iar băieții dispărură, țipând, dincolo de pălălaie.

Copila se întoarse și încercă să o ia la fugă peste câmp, dar picioarele îi erau ca de plumb și rămase locului, covârșită de o nouă jale, nedefinită, pe care nu o mai încercase niciodată până atunci. În cele din urmă, porni să fugă.

Doamna Cope și doamna Pritchard se găseau afară, lângă șură, când cea dintâi zări o panglică de fum înălțându-se din pădure și risipindu-se peste pășune. Începu să țipe, iar doamna Pritchard arătă cu degetul spre drum, de unde venea copila săltând greoi și strigând:

– Mama, mama, vor să construiască aici un teren de parcare.

Doamna Cope îi chema de zor pe cei doi negri în timp ce doamna Pritchard, cu bateriile reîncărcate, alerga pe drum, în jos, urlând. Domnul Pritchard ieși din șură, iar negrii se opriră din încărcatul împrăștietoarei de îngrășăminte și veniră spre doamna Cope cu lopețile pe umăr.

– Repede, repede! răcnea ea. Zvârliți noroi peste foc!

Trecură pe lângă ea aproape fără s-o privească și porniră să străbată agale câmpul, în direcția de unde venea fumul. Doamna Cope alergă o bucată de drum în urma lor, țipând ascuțit:

– Grăbiți-vă, grăbiți-vă, nu vedeți? Nu vedeți?

– Lăsați că nu pleacă focu’ până s-ajungem noi! îi zise Culver, și amândoi își împinseră umerii înainte, dând impresia că s-ar grăbi, dar înaintară în același ritm calm.

Copila se opri lângă mama ei și-i cercetă fața, de parcă n-o mai văzuse niciodată până atunci. Vedea într-adevăr întruparea acelei noi senzații de jale pe care o încercase ea, numai că pe chipul mamei jalea arăta bătrână, arăta ca și cum ar fi putut aparţine oricui, unui negru, sau unui european, sau chiar lui Powell însuși. Fetița întoarse repede capul; dincolo de siluetele îngălate ale celor doi negri putu vedea trâmba de fum înălțându-se și îngroșându-se nestăvilită, înăuntrul zidului de granit al copacilor. Rămase încordată, ascultând, și i se păru că deslușește în depărtare strigăte sălbatice de bucurie, de parcă profeții ar fi încins o horă în cuptorul de flăcări, în cercul pe care îngerul îl desţelenise pentru ei.

Întâlnire târzie cu inamicul

Generalul Sash era în vârstă de o sută patru ani. Locuia împreună cu nepoata lui, Sally Poker Sash, care avea șaizeci și doi de ani și care se ruga în genunchi, noapte de noapte, ca bunicul ei să trăiască până în ziua când se vor acorda diplomele de absolvire la colegiul de perfecționare. Generalul nu se sinchisea de diploma ei, dar că o să trăiască, n-avea nici o îndoială. Trăitul îi intrase atât de mult în obicei, încât nici nu putea concepe vreo altă condiție. O ceremonie de împărțire a diplomelor nu corespundea întocmai cu noțiunea lui despre amuzament, chiar dacă, așa cum îi spunea nepoată-sa, el va sta pe estradă în uniformă. Îl lămurise că va avea loc o lungă procesiune de profesori și studenți în robe, dar că nimeni și nimic nu-l va putea întrece pe el, în uniformă. Bătrânul știa prea bine acest lucru, chiar fără să i-l fi repetat Sally, cât despre blestemata de procesiune, din partea lui putea să mărșăluiască până la dracu' și înapoi, fără să-i provoace cea mai mică emoție. Lui îi plăceau paradele cu care alegorice pline de Miss America, și Miss Plaja Dayton, și Miss Regina Produselor din Bumbac. Nu procesiuni îi trebuiau lui, și mai ales o procesiune de profesori îi era la fel de nesuferită pe cât i-ar fi fost râul Styx. Oricum însă, voia să stea pe estradă în uniformă, ca să poată fi admirat.

Sally Poker nu era la fel de sigură ca el că va trăi până la ceremonie. Nu pentru că bătrânul ar fi vădit vreo schimbare în ultimii cinci ani, dar o muncea presimțirea că va fi frustrată de acest triumf, așa cum i se întâmpla ei mereu. De douăzeci de ani încoace urma regulat cursuri de vară, pentru că atunci când își începuse ea cariera de profesoară nu ți se cereau titluri academice. Pe atunci, povestea ea, lucrurile erau normale, dar de când împlinise șaisprezece ani nimic nu mai era normal și, în ultimele douăzeci de veri, în loc să se odihnească și ea, trebuise să-și ia geamantanul și să plece, pe o căldură zăpușitoare, la Colegiul de Stat pentru Perfecționarea Profesorilor. Și cu toate că în toamnă, când se reîntorcea, continua să predea exact invers decât fusese învățată, răzbunarea era totuși prea blândă și nu-i satisfăcea simțul de dreptate. Ținea ca generalul să fie prezent la ceremonia de înmânare a diplomelor pentru că dorea să le arate cine era ea, sau, după cum se exprima, „ce avea în spate" ea și nu aveau ei. Acest „ei" nu reprezenta pe cineva anume. Cuprindea pur și simplu pe toți parveniții care

întorseseră lumea pe dos și răsturnaseră toate posibilitățile de viață normală.

Voia ca în luna august să apară pe estradă cu generalul în scaunul lui pe roți îndărătul ei, și avea de gând să-și țină capul sus ca și cum le-ar fi strigat: „Priviți-l! Priviți-l! Voi, parveniților, iată din cine mă trag eu! Un bătrân vajnic, acoperit de glorie, simbol al vechilor tradiții. Demnitate! Onoare! Curaj! Priviți-l!“ Într-o noapte țipase în vis „Priviți-l! Priviți-l!“, dar când întorsese capul îl văzuse în spatele ei, așezat în scaunul lui pe roți, cu o expresie cumplită zugrăvită pe chip, gol pușcă, doar cu pălăria de general pe cap. Se trezise din somn și în noaptea aceea nu mai cutezase să adoarmă la loc.

În ce-l privea pe general, el n-ar fi acceptat nici măcar să fie de față la ceremonie, dacă nu i-ar fi făgăduit să stea pe scenă. Se considera încă un bărbat foarte arătos. Pe vremea când se putuse ridica în picioare, măsurase peste un metru optzeci și fusese drept ca bradul. Avea un păr ca de nea, care-i cădea pe umeri, și nu voia în ruptul capului să-și poarte dinții falși, considerând că îi stricau linia profilului. Când îmbrăca uniforma de general, știa că nimic pe lume nu se putea asemui cu el.

Nu era aceeași uniformă pe care o purtase în Războiul Civil. De fapt, pe atunci nici nu fusese general. Fusese, probabil, simplu soldat infanterist; nu-și mai amintea ce fusese; în realitate, nu-și mai amintea deloc de războiul acela. Era la fel cu picioarele, care acum îi atârnau închircite în partea de jos a trupului, învelite într-un șal albastru-cenușiu, pe care Sally Poker i-l croșetase în copilărie. Nu-și mai amintea nici de Războiul hispano-american în care pierduse un fiu; nu-și mai amintea nici măcar de fiu. Nu avea nevoie de istorie pentru că nu spera să se mai întâlnească vreodată cu ea în mintea lui, istoria era legată de procesiuni, iar viața de parade, or lui îi plăceau paradele. Oamenii îl întrebau întotdeauna dacă își amintește de una sau de alta – o posomorâtă procesiune neagră de întrebări despre trecut. Un singur eveniment din trecut avea semnificație pentru el, și despre acesta îi plăcea să vorbească: avusese loc cu doisprezece ani în urmă, când căpătase uniforma de general și participase la premieră.

– Am fost la premiera aceea pe care au organizat-o la Atlanta, le povestea el vizitatorilor, în timp ce ședea pe veranda din față. Eram înconjurat numai de fete frumoase. Nu a fost o chestie locală. Nu era nimic local în toată afacerea. Ascultați-mă pe mine. A fost un eveniment național, și eu la mijloc – m-au urcat pe scenă. Și n-a existat nici un loc pe blat. Fiecare a trebuit să plătească zece dolari ca să intre și și-a ținut biletul în mână. Eu eram în uniformă. O fată frumoasă mi-a adus-o cadou în după-masa aceea într-o cameră de hotel.

– Aveam un apartament la hotel şi am fost şi eu de faţă, tată-mare. N-ai fost nici un minut singur cu nici o fată tânără într-o cameră de hotel.

– Dac-aş fi fost, aş fi ştiut eu ce să-i fac, obişnuia generalul să răspundă, cu o privire sfredelitoare, iar vizitatorii se prăpădeau de râs. Era o fată din Hollywood, California, şi n-avea nici un rol în film. Acolo au o sumedenie de fete frumoase şi nu ştiu ce să mai facă cu ele, sunt figurante, şi le folosesc numai ca să le dea oamenilor diferite cadouri şi ca să le tragă în poză. Mi-au făcut şi mie o poză cu ea. Stai, c-au fost două fete. Una de fiecare parte şi eu între ele, ţinându-le de mijloc, şi aveau un mijlocel cât o monedă de juma' de dolar.

Sally Poker îl întrerupea iar:

– Uniforma ţi-a dat-o domnul Govisky, tată-mare, iar mie mi-a dăruit cel mai minunat buchet de prins la corsaj. Zău, aş fi vrut să-l vedeţi! Era din petale de gladiole, desprinse, vopsite cu aur, şi adunate pe urmă în formă de trandafir. Minunat era. Vai, dacă l-aţi fi văzut! Era...

– Era mare cât căpăţâna ei, râdea generalul. Mi-au dat uniforma asta şi mi-au dat sabia asta şi mi-au spus: „Acum, domnule general, să nu porneşti la război împotriva noastră. Tot ce-ţi cerem e să păşeşti ţanţoş pe scenă diseară, când ai să fii prezentat, şi să răspunzi la câteva întrebări. Crezi că poţi face asta?“ „Dacă pot face asta?“, am răspuns eu. „Ia ascultaţi. Am făcut la viaţa mea lucruri mai mari, pe când voi nici nu eraţi încă pe lume!“ Şi au chiuit de veselie.

– Tata-mare a fost steaua spectacolului, adăuga Sally; dar nu-i prea plăcea să-şi aducă aminte de premieră, din cauza a ceea ce se întâmplase cu picioarele ei.

Îşi cumpărase o rochie nouă, special pentru ocazie – o rochie de seară, lungă, din voal negru, cu o cataramă din strasuri şi un bolero –, şi îşi asortase o pereche de sandale de argint, pentru că urma să urce pe scenă cu bătrânul şi să-l susţină ca să nu cadă. Totul era pregătit dinainte. O limuzină în toată regula veni să-i ia la opt fără zece şi îi aduse la sala cinematografului. Trase chiar în faţă, la momentul potrivit, după ce sosiseră marile vedete şi regizorul şi scenaristul şi guvernatorul şi primarul şi câţiva dintre artiştii mai mici. Poliţiştii dirijau circulaţia ca să nu se producă aglomerări, iar mulţimea care nu avea bilete de intrare se înghesuia îndărătul unor funii care îi împiedicau să se apropie. Toţi cei care nu putuseră să intre îi priveau coborând din limuzină, în lumina reflectoarelor. Pe urmă intrară în foaierul roşu şi auriu, şi o plasatoare cu bereta uniformei federale şi cu o fustiţă scurtă îi conduse la locurile lor rezervate. Publicul umpluse deja sala şi un grup de membri ai Consiliului Districtual începură să

aplaude când îl văzură pe general în uniformă, drept care toată lumea se porni să aplaude. După ei mai veniră câteva celebrităţi, apoi uşile se închiseră şi luminile scăzură.

Un tânăr cu păr blond ondulat, care anunţase că reprezintă compania cinematografică, veni în faţă pe scenă şi începu să-i prezinte pe realizatori. Şi fiecare dintre cei prezentaţi se urca pe scenă şi spunea cât de fericit se simte că se află acolo cu prilejul acestui mare eveniment. Generalul şi nepoata lui au venit pe locul al unsprezecelea la prezentare. A fost prezentat ca generalul Tennessee Flintrock Sash din armata Confederaţiei, deşi Sally Poker îi spusese domnului Govisky că numele lui era George Poker Sash şi că nu ajunsese decât până la gradul de maior. Sally îl ajută să se ridice din fotoliu, dar inima ei bătea cu atâta violenţă, încât nu ştia dacă ea o să poată rezista.

Bătrânul păşi încet pe culoarul dintre fotolii, ţinându-şi sus capul mândru, alb şi pălăria pe inimă. Orchestra începu să intoneze încet Imnul de Luptă al Confederaţilor, iar membrii Consiliului Districtual se ridicară în picioare, toţi ca unul, şi nu se aşezară până când generalul nu se urcă pe scenă. Când ajunse în centrul scenei, cu Sally Poker în urma lui ţinându-l de cot, orchestra izbucni zgomotos, intonând Imnul de Luptă, iar bătrânul, cu o reală prezenţă scenică, execută un tremurător salut viguros şi rămase în poziţia de drepţi până când se stinse ultimul acord. Două dintre plasatoarele cu berete confederale şi fustiţe scurte ţineau steagul Confederaţiei şi steagul unional încrucişate în spatele lor.

Generalul stătea chiar în centrul luminii reflectorului, care reliefa şi o porţiune, ca o felie de lună nouă, din Sally Poker: floarea de la corsaj, catarama de strasuri şi o mână cu o mănuşă şi o batistă albă. Tânărul cu păr blond ondulat se inseră în cercul de lumină şi începu să spună că era realmente foarte fericit să poată prezenta în această seară, cu prilejul marelui eveniment, un om care luptase şi îşi vărsase sângele pe front în războiul pe care-l vor vedea, peste câteva minute, cutezător reconstituit pe ecran. Apoi:

– Spuneţi-ne, domnule general, câţi ani aveţi?

– Nouăzeci şi doi, răcni generalul.

Tânărul arboră o expresie de parcă acesta fusese lucrul cel mai impresionant din tot ce se spusese până atunci.

– Doamnelor şi domnilor, urmă el, să-l aplaudăm pe general cu toată căldura.

Publicul izbucni în aplauze şi tânărul îi făcu lui Sally Poker un semn cu degetul mare că îl poate scoate pe bătrân din scenă şi conduce la fotoliul lui, pentru ca următoarea personalitate să poată fi prezentată. Dar generalul încă nu terminase. Stătea neclintit în mijlocul cercului de lumină, cu gâtul proiectat în faţă, gura întredeschisă şi ochii lui cenuşii, lacomi, sorbind strălucirea şi aplauzele. O îmbrânci pe nepoată-sa cu cotul.

– Şi ştiţi ce fac eu ca să mă menţin atât de tânăr? ţipă el. Sărut toate fetele frumoase.

Aceste cuvinte fură primite cu o cascadă de aplauze spontane şi exact în momentul acela Sally Poker îşi coborî privirile şi constată că, în graba pregătirilor, uitase să-şi schimbe pantofii: de sub tivul rochiei negre de seară se iveau două boturi de pantofi sport, greoi, maro. Îl trase cu bruscheţe pe general şi ieşi aproape fugind de pe scenă. Bătrânul era supărat foc că nu i se lăsase prilejul de a spune cât de fericit se simţea că participă la acest eveniment şi, în drum spre fotoliu, continuă să ţipe cât îl ţinea gura: „Mă bucur că mă aflu aici printre atâtea fete frumoase“. Dar o nouă celebritate înainta pe culoar spre scenă, aşa că nimeni nu-i mai acordă vreo atenţie. În timpul filmului dormi tun, mormăind din când în când furios prin somn.

De atunci încoace, viaţa lui nu mai fusese cine ştie ce interesantă. Acum picioarele îi erau complet moarte, genunchii îi funcţionau ca două balamale ruginite, rinichii îl serveau când aveau ei chef, dar inima continua să-i bată cu încăpăţânare. Trecutul şi viitorul deveniseră totuna pentru el: unul uitat, celălalt neamintit; nu avea noţiunea morţii, nu mai mult decât ar fi avut-o o pisică. În fiecare an, cu prilejul zilei de aniversare a Confederaţiei, era ambalat în uniformă şi transportat la Muzeul Municipal, unde era expus între orele unu şi patru într-o încăpere cu iz de mucegai, ticsită de fotografii vechi, uniforme vechi, arme vechi şi documente istorice. Toate acestea erau păstrate cu grijă în cutii de sticlă, astfel încât copiii să nu le poată atinge. Bătrânul purta uniforma de general căpătată cu prilejul premierei şi şedea, cu o încruntare neclintită, într-un mic spaţiu pătrat îngrădit de funii. Nimic din figura lui nu trăda că ar fi avut viaţă în el, cu excepţia, uneori, a unei vagi mişcări a ochilor cenuşii-lăptoşi; dar odată, când un copil mai îndrăzneţ i-a atins sabia, braţul i-a ţâşnit în faţă şi a pocnit pe loc mâna temerară. Primăvara, când vechile reşedinţe se deschideau pentru turişti, era invitat să-şi îmbrace uniforma şi să se aşeze într-un loc mai vizibil, pentru a conferi atmosferă scenei. Câteodată se mulţumea doar să se uite chiorâş la vizitatori, dar alteori le povestea despre premieră şi despre fetele frumoase.

Sally Poker îşi spunea că dacă bătrânul moare înainte de ziua acordării diplomelor, o să moară şi ea. La începutul semestrului de vară, chiar înainte de a şti dacă îşi va lua examenele, îl anunţase pe decan că bunicul ei, generalul Tennessee Flintrock Sash, din armata Confederaţiei, va participa la ceremonia înmânării diplomelor, şi că avea o sută patru ani, dar mintea îi era limpede ca un clopoţel. Oaspeţii distinşi erau întotdeauna bineveniţi, luau loc pe scenă şi erau prezentaţi. Sally a aranjat cu un nepot de-al ei, John Wesley Sash, un cercetaş, să-l împingă pe general în scaunul lui pe roţi. Îşi spunea că va fi emoţionant să-i vezi pe general în eroica sa uniformă cenuşie şi pe băiat în proaspăta lui uniformă kaki – vechiul şi noul, gândea ea pe bună dreptate – pe scenă, în spatele ei, când îşi va primi diploma.

Totul s-a desfăşurat aproape conform planului. Peste vară, în timp ce ea era la cursuri, generalul a locuit la alte rude, care-i aduseră pe el şi pe John Wesley, cercetaşul, la ceremonie. Veni şi un reporter la hotelul unde trăseseră, şi-l fotografie pe general cu Sally Poker de o parte şi John Wesley de cealaltă. Generalul, care fusese tras în poză cu fete frumoase alături de el, nu se prea sinchisi de această fotografie. Uitase la ce fel de eveniment urma să ia parte, dar îşi amintea precis că va purta uniforma şi sabia.

În dimineaţa ceremoniei, Sally Poker, care urma să se alinieze în procesiunea academică a licenţiaţilor Cursurilor de Perfecţionare, nu avea posibilitatea să-l transporte pe bătrân pe scenă, dar John Wesley, un băiat blond, rotofei, de zece ani, cu o mutră întreprinzătoare, îi garantase că va avea el grijă ca totul să se desfăşoare bine. Sally veni la hotel înveşmântată în roba academică şi-l îmbrăcă pe bătrân în uniformă. Era fragil ca un păianjen uscat.

– Nu eşti emoţionat, tată-mare? Eu mor de emoţie.

– Pune-mi sabia de-a curmezişul, fir-ai să fii! Ca să poată să strălucească.

I-o aranjă cum voia el şi apoi se dădu un pas îndărăt, să-l admire.

– Arăţi grozav! îi spuse.

– La dracu'! rosti bătrânul pe un ton lent, monoton, sigur de sine, ca şi cum se adresa bătăilor inimii lui. La dracu' cu toate!

– Haide, haide, îl potoli Sally şi plecă fericită ca să ia parte la procesiune.

Licenţiaţii se înşiraseră îndărătul Casei de Ştiinţă, şi Sally îşi regăsi locul exact în clipa când cortegiul dădea să pornească. Nu prea dormise în

noaptea dinainte, și de câte ori o furase somnul visase ceremonia și murmurase: „Priviți-l! Priviți-l!“, dar de fiecare dată se deșteptase înainte de a fi putut întoarce capul și de a se fi uitat în spate la el. Licențiații trebuiau să străbată trei străzi în dogoarea soarelui, îmbrăcați în robele lor de stofă, iar Sally, în timp ce înainta cu indiferență, își spunea că dacă cineva ar socoti oarecum impresionantă această procesiune academică, ce-ar mai avea de spus când l-ar vedea pe acel antic general în eroica lui uniformă cenușie și pe acel cercetaș plin de prospețime împingând căruciorul pe scenă, în timp ce sabia scânteia în soare. Își imagina că John Wesley îl și depusese pe general pe estradă.

Convoiul de robe negre șerpuise pe două străzi și intrase acum pe aleea care ducea direct spre aulă. Vizitatorii ședeau pe iarbă și își alegeau din alai câte un licențiat favorit. Bărbații își dădeau pălăriile pe ceafă și își ștergeau frunțile asudate, iar femeile își aranjau ușor rochiile pe umeri, ca să le dezlipească de pe spate. Licențiații, în robele lor grele, arătau ca și cum ultimii stropi de ignoranță ieșeau din ei, transpirându-le prin pori. Soarele dogorea din aripile automobilelor, frigea dinspre coloanele clădirilor și-ți atrăgea privirile de la un punct de foc la altul. Ochii lui Sally Poker alunecară spre marele automat roșu de Coca-Cola, instalat lângă edificiul aulei. Și acolo îl văzu pe general parcat în cărucior, cu figura încruntată și fără pălărie pe cap în soarele pârjolitor, în timp ce John Wesley, cu cămașa scoasă afară din pantaloni, lipit de automat cu șoldul și cu obrazul, bea de zor o Coca-Cola. Ieși imediat din rând, alergă la ei și zvârli cât colo sticla din mâna băiatului. Îl scutură de umeri, îi vârî cămașa în pantaloni și-i puse bătrânului pălăria pe cap.

– Du-l imediat înăuntru! porunci, arătând cu degetul spre intrarea laterală a edificiului.

În ce-l privește pe general, acesta avea senzația că i se sfredelise o gaură în creștetul capului, o gaură care se tot lățea. Băiatul împinse cu viteză căruciorul întâi în jos pe o pantă povârnită, apoi în sus pe un urcuș, îl hurducă la intrarea pe scenă și-l depuse în poziția care-i fusese indicată. Generalul privi în fața lui la marea de capete care păreau să plutească și la sumedenia de ochi care se mutau de pe un chip pe altul. Mai multe siluete în robe negre se apropiară de el, îi luară mâna și i-o scuturară. Convoaie negre se scurgeau pe toate culoarele în sunetele unei muzici solemne și se adunau în helești negre în fața ochilor lui. Muzica părea să-i pătrundă de-a dreptul în creier prin gaura din creștet și o clipă se temu că procesiunea avea să intre și ea.

Nu știa ce semnificație avea tot tămbălăul acela și totuși sesiza o notă care-i era familiară. Trebuia să-i fie familiară, din moment ce veniseră

cu toţii să-l întâmpine pe el, dar lui nu-i plăceau convoaiele negre. Orice procesiune în onoarea lui, îşi spuse cu enervare, trebuia să aibă care alegorice cu fete frumoase, ca acelea de dinainte de premieră. Se vede că de astă dată era ceva legat de istorie, cum se obişnuia mereu. Dar lui nu-i trebuia istoria. Ce s-a întâmplat pe atunci nu mai avea nici o însemnătate pentru un om care trăia acum, or, el trăia acum.

Când întregul convoi se scurse în heleşteul negru, o siluetă neagră începu să cuvânteze în faţa lui. Silueta spunea ceva despre istorie şi generalul luă hotărârea să nu asculte, dar cuvintele i se strecurau prin gaura din cap. Îşi auzi pomenit numele, cercetaşul îi împinse cu bruscheţe scaunul pe roţi în faţă şi se înclină în faţa mulţimii. Rostiseră numele lui şi de înclinat se înclinase grăsanul. „Fir-ai al naibii să fii“, încercă să spună bătrânul, „piei din faţa mea, doar pot să mă ridic!“ – însă scaunul îi fu tras în grabă îndărăt, înainte de a se fi putut ridica şi înclina în faţa publicului. Îşi spunea că toată larma aceea pe care o făceau era în onoarea lui. Până o să se termine, avea de gând să nu mai asculte nimic. Dacă n-ar fi fost gaura aceea din creştet, nici un cuvânt n-ar fi ajuns până la el. Se gândi să-şi astupe gaura cu degetul ca să stăvilească şuvoiul cuvintelor, dar gaura era mai mare decât degetul lui şi părea să se adâncească întruna.

O altă robă neagră luase locul celei dintâi şi ţinea un nou discurs; îşi auzi numele iar pomenit, dar ştia că nu se discută despre el, continuau să vorbească despre istorie.

– Dacă dăm uitării trecutul, spunea vorbitorul, nu ne vom mai aminti de viitor, ca şi cum nici n-am avea vreun viitor.

Generalul înţelese treptat unele dintre cuvintele oratorului. El uitase istoria şi nici n-avea de gând să şi-o mai amintească. Uitase numele şi chipul soţiei lui, numele şi chipurile copiilor lui, uitase dacă măcar avusese sau nu o soţie şi copii, uitase numele locurilor pe unde se perindase şi locurile în sine şi ce se întâmplase acolo.

Gaura din cap îl irita îngrozitor. Nu se aşteptase să participe la acest eveniment cu o gaură în cap. Muzica asta neagră, de îngropăciune, îi săpase gaura şi, cu toate că muzica se oprise aproape complet, în gaura din capul lui stăruia încă, pătrunzând adânc, amestecându-se cu gândurile, lăsând cuvintele să se infiltreze în zonele întunecate ale creierului său. Auzea cuvintele – Chickamauga, Shiloh, Johnston, Lee – şi ştia că persoana lui inspira toate aceste cuvinte care pentru el nu însemnau absolut nimic. Se întreba dacă el fusese general la Chickamauga sau la Lee. Pe urmă încercă să se vadă călare, instalat în mijlocul unui car alegoric plin de fete frumoase, care înainta încet prin

centrul Atlantei. Dar vechile cuvinte începură să bolborosească în capul lui, de parcă se munceau să se smulgă de la locul lor și să prindă viață.

Vorbitorul isprăvise cu războiul acela și trecuse la altul, iar acum se apropia de un al treilea și toate cuvintele lui, ca și procesiunea neagră, îi erau vag familiare bătrânului și îl iritau. În capul generalului se vârâse un deget lung de muzică, bâjbâind după feluritele pete care erau cuvinte, lăsând să pătrundă o ușoară lumină asupră-le și ajutându-le să reînvie. Cuvintele porniră să năvălească spre el, dar își spuse: „Fir-ar ale dracului, n-am eu nevoie de ele!“ și începu să se dea îndărăt, ca să se ferească din calea lor. Apoi văzu silueta în robă neagră așezându-se, după care urmă iar zarvă, și helești negru din fața lui începu să bâzâie și să se reverse spre el din toate părțile, în acordurile muzicii negre de îngropăciune. Spuse: „Opriți-vă, fir-ați voi să fiți, nu pot face două lucruri deodată!“ Nu se putea apăra de cuvinte și, în același timp, să întâmpine procesiunea, or, cuvintele i se învălmășeau în minte. Simțea că se retrage în fugă și cuvintele îl asaltau ca niște focuri de flintă de care scăpa ca prin urechile acului, dar care îl împresurau din ce în ce mai strâns. Se răsuci pe călcâie și porni să fugă în mare grabă, dar se pomeni că fuge de-a dreptul în grindina cuvintelor. Fugea acum într-o adevărată salvă de cuvinte și se ciocnea de ele cu câte o înjurătură. Și în timp ce muzica tălăzuia spre el umflându-se, întregul trecut i se deschise în față, picat din senin, și își simți trupul străpuns de înțepături ascuțite într-o sută de locuri și se prăbuși cu câte o vorbă de ocară pentru fiecare înțepătură. Văzu fața îngustă a soției lui privindu-l dezaprobator de după ochelarii cu rame de aur; îl văzu și pe fiul lui, cel cu capul chel, privindu-l cruciș; și mama lui alergă spre el cu o figură îngrijorată; pe urmă, o succesiune de locuri – Chickamauga, Shiloh, Marthasville – îl asediară, ca și cum trecutul ar fi fost unicul viitor pe care-l mai avea acum de îndurat. Deodată văzu că procesiunea neagră îl ajunsese aproape din urmă. O recunoscu, pentru că îl hărțuise toată viața. Făcu un asemenea efort disperat ca să privească dincolo de ea și să vadă ce urmează după trecut, încât mâna i se încleștă pe mânerul sabiei, până ce metalul îi atinse osul.

Licențiații traversau scena într-un șir lung pentru a-și primi sulul cu diploma și a strânge mâna președintelui. Când îi veni rândul și lui Sally Poker, care se afla aproape de coada cortegiului, aceasta îi aruncă o privire generalului și-l văzu stând aprig și împietrit, cu ochii larg deschiși. Își întoarse fața și își înălță capul o idee mai sus, în timp ce-și primea diploma. Când ceremonia luă sfârșit și ieși afară din aulă, din nou în arșița soarelui, își găsi rudele și se așezară împreună pe o bancă la umbră, ca să-l aștepte pe John Wesley să scoată afară scaunul pe roți al bătrânului. Dibaciul cercetaș îl împinsese pe drumul de întoarcere,

rostogolindu-l în mare viteză în josul aleii pietruite, și acum aștepta, cu mortul alături, la coada lungă din fața automatului de Coca-Cola.

Oameni cumsecade de la țară

În afara expresiei neutre ce i se așternea pe chip când se găsea singură, doamna Freeman mai avea încă două pe care le folosea în contactele ei cu oamenii: cea directă și cea refractară. Expresia directă era fermă și neabătută ca înaintarea unui camion de mare gabarit. Ochii nu i se întorceau nici la stânga, nici la dreapta, ci se călăuzeau întocmai după traiectoria poveștii pe care o asculta, de parcă ar fi urmărit un fir roșu dinăuntrul ei. Cea de-a doua expresie era folosită mai rar, pentru că nu i se întâmpla prea des să fie nevoită a retracta o afirmație, dar când asta se petrecea, fața i se împietrea și numai ochii negri executau o mișcare imperceptibilă de dare îndărăt, și atunci, eventualul observator ar fi putut constata că, deși doamna Freeman se afla acolo, reală ca niște saci de grâne stivuiți unul peste altul, spiritul ei o lua razna. Doamna Hopewell învățase că, în asemenea cazuri, era zadarnic să încerci a o convinge. N-avea decât să-i vorbească până i se răcea gura. Doamna Freeman nu putea fi făcută, sub nici un chip, să admită că se înșelase asupra vreunui punct. Stătea neclintită și singurul lucru pe care o puteai determina să-l spună era: „Mă rog, n-aș zice că-i așa, dar nici că nu-i așa“; sau își lăsa privirile să lunece pe raftul de sus din bucătărie, unde se găseau tot soiul de borcane prăfuite, și remarca: „N-ați mâncat prea mult din smochinele pe care le-ați pus vara trecută“.

Cele mai importante chestiuni erau puse la cale în bucătărie, în timpul micului dejun. Doamna Hopewell se trezea în fiecare dimineață la șapte și aprindea soba cu gaz în camera ei și a lui Joy. Joy era fiica ei, o fată blondă, voinică, cu un picior de lemn. Doamna Hopewell vedea în ea încă un copil, deși avea treizeci și doi de ani și era extrem de cultivată. Joy se scula în timp ce mama ei își lua gustarea, bocănea cu piciorul de lemn până la baie și trântea ușa. Cam acesta era momentul când doamna Freeman își făcea apariția la intrarea din spate. Joy o auzea pe maică-sa strigând: „Intră!“, și apoi discutau un timp între ele în șoaptă și vocile lor nu puteau fi deslușite din camera de baie. Când venea în sfârșit și Joy în bucătărie, de obicei isprăviseră cu raportul asupra vremii și ajunseseră la una sau la cealaltă dintre cele două fiice ale doamnei Freeman, Glynese și Carramae, cărora Joy le spunea Glicerina și Carameaua. Glynese, o fată cu păr roșu, avea optsprezece ani și o droaie de admiratori: Carramae, o blondă, avea numai cincisprezece

ani, dar era măritată și însărcinată. Nu putea reține nimic în stomac. În fiecare dimineață, doamna Freeman o informa pe doamna Hopewell de câte ori vomitase fata de la ultima lor discuție încoace.

Doamnei Hopewell îi plăcea să spună că Glynese și Carramae erau două dintre cele mai bune fete pe care le cunoștea ea și că doamna Freeman era o lady, pe care nu s-ar jena să o ia oriunde cu ea sau s-o prezinte oricui. Îi mai făcea plăcere să povestească cum făcuse să-i angajeze pe soții Freeman, care erau o adevărată mană cerească, și cum aceștia lucrau deja de patru ani la ea. Motivul pentru care-i ținea de atâta vreme se datora faptului că nu erau niște scursori. Dimpotrivă, se dovediseră oameni cumsecade de la țară. La început, îi telefonase persoanei pe care o indicaseră pentru referințe, și acel om o informase că domnul Freeman era un agricultor destoinic, dar că soția lui era cea mai guralivă femeie pe care a răbdat-o vreodată pământul. „N-are liniște până nu se amestecă în toate", îi spusese omul. „Dacă nu-și vâră nasul într-o treabă până nu se așterne colbul, e moartă. Va dori să se bage în toate problemele dumneavoastră. Pe el l-aș suporta oricât, adăugase omul, dar pe femeia aceea, nici eu, nici nevastă-mea n-am mai putea-o răbda un minut la ferma noastră." Aceste cuvinte o făcuseră pe doamna Hopewell să-și mai amâne hotărârea cu câteva zile.

În cele din urmă îl angajase pentru că nu avea alți ofertanți, dar își fixase dinainte conduita față de femeie. Din moment ce era genul căruia îi plăcea să se amestece în toate, atunci, hotărî doamna Hopewell, nu numai că o s-o lase să se amestece, dar o să aibă grijă să fie băgată în toate – o să-i dea responsabilități, o să-i creeze îndatoriri. Doamna Hopewell nu avea defecte proprii, dar se pricepea să le folosească pe ale altora într-o manieră atât de constructivă, încât nu simțea lipsa defectelor ei. Îi angajase pe soții Freeman și-i ținea de patru ani.

Nimic nu e perfect pe lume. Asta era una dintre devizele predilecte ale doamnei Hopewell. Alta suna: Asta-i viața! Și o alta, cea mai importantă dintre toate, era: Mă rog, fiecare om cu părerile lui. De obicei, enunța aceste aforisme la masă, pe un ton de blândă stăruință, ca și cum nu i-ar fi aparținut decât ei, iar huiduma de Joy, a cărei constantă frustrare îi șterse orice expresie de pe față, privea în lături, cu ochi de un albastru de gheață, asemenea cuiva care orbise din proprie voință și avea de gând să-și mențină orbirea.

Când doamna Hopewell o informa pe doamna Freeman că asta-i viața, cea de-a doua răspundea: „Așa spun și eu întotdeauna". Nimeni nu putea ajunge la vreo concluzie la care nu ajunsese ea mai întâi. Doamna Hopewell era mai iute decât doamna Freeman. Și când îi spunea acesteia, după ce trebăluiseră un timp împreună: „Știi, dumneata ești

rotița dindărătul roții“, și-i făcea cu ochiul, doamna Freeman răspundea: „Știu. Întotdeauna am fost iute. Numai că unii oameni e mai iuți decât alții.“

– Fiecare om e altfel, enunța doamna Hopewell.

– Da, cei mai mulți oameni așa e, confirma doamna Freeman.

– E nevoie de tot felul de oameni pe lume.

– Așa am spus și eu întotdeauna.

Fata se obișnuise cu acest gen de dialog la micul dejun, ba chiar cu o doză și mai substanțială la prânz, uneori avea parte de el și la cină. Când nu aveau musfiri, luau masa în bucătărie pentru că le venea mai ușor. Doamna Freeman făcea ce făcea ca să sosească exact în timpul meselor și să le urmărească până la terminare. Dacă era vară, rămânea în prag; iarna se posta rezemându-se cu un cot de frigider și se uita în jos la ele, sau stătea în fața sobei cu gaz, suflecându-și ușor fusta la spate. Din când în când se sprijinea de perete, legănându-și capul dintr-o parte în alta. Și niciodată nu se grăbea să plece. Toate astea puneau la încercare nervii doamnei Hopewell, dar ea era o femeie foarte răbdătoare. Știa că nimic nu e perfect pe lume și că soții Freeman erau oameni cumsecade de la țară, așa că prefera să-i păstreze.

Avusese destule experiențe cu servitorii. Înainte de Freemani, nu putuse menține o familie mai mult de un an. Soțiile acestor agricultori nu erau genul de femei pe care le-ai fi suportat mult timp în preajmă. Doamna Hopewell, care divorțase cu mult timp în urmă de soțul ei, avea nevoie de cineva care să o întovărășească în plimbările pe câmp; și când îi cerea un asemenea serviciu lui Joy, remarcile acesteia erau atât de urâcioase și fața ei atât de morocănoasă, încât doamna Hopewell îi spunea: „Dacă nu poți veni cu plăcere, mai bine nu veni deloc“, la care, fata, stând dreaptă, cu umerii rigizi și gâtul ușor proiectat în față, îi răspundea: „Dacă mă vrei, iată-mă – AȘA CUM SUNT“.

Doamna Hopewell punea aceste atitudini pe seama piciorului (care-i fusese amputat în urma unui accident de vânătoare, pe când Joy avea zece ani). Îi venea greu să conceapă că fetița ei avea acum treizeci și doi de ani și că timp de mai bine de douăzeci de ani trăise cu un singur picior. Se încăpățâna să vadă în ea un copil, pentru că i s-ar fi sfâșiat inima să se gândească la această sărmană fată voinică, de peste treizeci de ani, care în viața ei nu făcuse un pas de dans și care niciodată nu gustase distracțiile normale. Numele ei era într-adevăr Joy[2], dar de îndată ce împlinise douăzeci și unu de ani și plecase de acasă, și-l schimbase pe cale legală. Doamna Hopewell era convinsă că fata alesese

și tot alesese până ce dăduse peste cel mai urât nume din orice limbă. Și atunci își schimbase frumosul nume Joy, fără a-și anunța mama decât după ce faptul fusese împlinit. Numele ei legal era Hulga.

Când doamna Hopewell rostea în gând numele Hulga, vedea în fața ochilor carcasa imensă, goală, a unei nave de război. Ea, personal, nu-l folosea. Continua s-o strige Joy, la care fata răspundea doar într-un mod pur mecanic.

Hulga se învățase să o tolereze pe doamna Freeman, care o salva de plimbările cu maică-sa. Până și Glynese și Carramae deveneau utile când ocupau o atenție care, altminteri, s-ar fi îndreptat asupra ei. La început crezuse că n-o s-o poată suporta pe doamna Freeman, întrucât descoperise că nu era posibil să fii dur cu ea. Doamna Freeman avea și ea resentimente curioase și uneori se arăta bosumflată zile în șir, dar sursa nemulțumirilor ei rămânea întotdeauna obscură; în schimb, un atac direct, o zeflemea categorică, o impertinență ostentativă zvârlită în față n-o afectau deloc. Și, fără nici un preambul, într-o bună zi, începuse să-i spună Hulga.

Nu i se adresa cu acest nume de față cu doamna Hopewell, care s-ar fi supărat, dar când se întâmpla să fie singură cu fata în afara casei, se grăbea să-i comunice ceva și adăuga numaidecât și numele Hulga la sfârșit, iar Joy-Hulga, fata mătăhăloasă, cu ochelari, se încrunta și roșea de parcă-i fusese încălcată intimitatea. Numele era treaba ei personală. Și-l însușise la început numai pe baza rezonanței neplăcute, dar mai târziu o izbise spiritul unei perfecte potriviri. Avea o viziune a numelui acționând asemenea dizgrațiosului, asudatului Vulcan, instalat în cuptorul lui, și la care, probabil, zeița venea ori de câte ori era chemată. Vedea în acest nume unul dintre cele mai înalte acte de creație ale ei. Un triumf major consta în faptul că maică-sa nu reușise să frământe în aluatul ei nimic din bucuria numelui Joy, pe când ea reușise să se transforme în Hulga. Oricum, plăcerea doamnei Freeman de a-i folosi numele nu făcea decât s-o irite. S-ar fi zis că ochii ca două ace de gămălie cu vârf de oțel ai doamnei Freeman pătrunseseră destul de adânc dincolo de fațada ei, atingând o zonă tainică. Ceva din ea părea să o fascineze pe doamna Freeman și, într-o zi, Hulga își dăduse seama că piciorul ei artificial era pricina. Doamna Freeman avea o predilecție pentru amănunte legate de boli secrete, diformități ascunse, sau silnicii îndreptate împotriva copiilor. Dintre boli, le prefera pe cele lungi sau incurabile. Hulga o auzise pe doamna Hopewell oferindu-i amănuntele accidentului de vânătoare, descriindu-i cum piciorul fusese literalmente zdrobit, cum fata nu-și pierduse nici un moment cunoștința. Doamna Freeman era în stare în orice moment să asculte cu lăcomie toate acestea, ca și cum s-ar fi petrecut cu o oră în urmă.

Când Hulga intra dimineața bocănind în bucătărie (doamna Hopewell era convinsă că putea merge și fără să facă zgomotul acela îngrozitor, pe care-l producea numai pentru că suna atât de neplăcut), arunca o privire celor două femei și nu spunea nimic. Doamna Hopewell era în chimonoul ei roșu, cu părul pus pe moațe. Ședea la masă, terminându-și micul dejun, iar doamna Freeman, rezemată în cot de frigider, privea în jos la ea. Hulga își punea două ouă la fiert pe plită și apoi aștepta cu brațele încrucișate la piept, iar doamna Hopewell îi arunca o căutătură – o privire indiscretă, divizată între ea și doamna Freeman – și își spunea că dacă fata s-ar îngriji puțin, n-ar fi urâtă. Chipul ei nu avea nimic, oricând o expresie agreabilă l-ar fi putut îndulci. Doamna Hopewell afirma întotdeauna că oamenii care privesc partea luminoasă a lucrurilor devin frumoși chiar dacă nu sunt.

De câte ori se gândea la Joy, nu se putea împiedica să-și spună că ar fi fost mai bine dacă fetița nu și-ar fi luat licența în filosofie. Faptul nu o făcuse să înflorească și, pe de altă parte, acum, că avea licența, n-o mai putea trimite la școală. Doamna Hopewell gândea că era plăcut pentru fete să meargă la școală și să se distreze, dar pentru Joy toate astea se terminaseră. Oricum, nu ar fi fost de ajuns de rezistentă ca să meargă din nou la școală. Doctorii o înștiințaseră pe mamă că, în condițiile celei mai bune îngrijiri, Joy ar putea să trăiască maximum până la patruzeci și cinci de ani. Avea inima slabă. Fata îi declarase pe șleau că, dacă n-ar fi fost acest handicap, s-ar fi găsit acum departe de dealurile astea roșii și de oamenii cumsecade de la țară. Ar fi predat la o universitate, ținând prelegeri unor oameni care ar fi înțeles despre ce le vorbește. Și doamna Hopewell și-o putea închipui foarte bine acolo, arătând ca o sperietoare și vorbind unor oameni care ar arăta la fel. Acasă, umbla toată ziua într-o fustă veche de șase ani și un maiou galben, imprimat pe piept cu un cowboy decolorat călare pe un cal. Ea gândea că-i nostim, iar doamna Hopewell gândea că-i un lucru prostesc, care denota că încă era copil. Avea o minte strălucită, dar nici un dram de bun-simț. Și mai gândea doamna Hopewell că, pe măsură ce treceau anii, Joy semăna din ce în ce mai puțin cu ceilalți oameni și din ce în ce mai mult cu ea însăși – înfumurată, dură, încruntată. Și ce lucruri stranii rostea! Propriei sale mame îi spusese – fără nici un menajament, fără nici o scuză, ridicându-se în picioare în mijlocul prânzului, cu gura plină și fața purpurie: „Femeie, privești vreodată înăuntrul tău? Te privești vreodată pe dinăuntru ca să vezi ceea ce nu ești? Dumnezeule!“, strigase, prăbușindu-se apoi din nou pe scaun și pironindu-și ochii în farfurie. „Malebranche a avut dreptate: noi nu suntem propria noastră lumină. Nu suntem propria noastră lumină!“ Nici până în ziua de azi doamna Hopewell n-a reușit să-și dea seama ce anume declanșase toate astea. Îi făcuse doar remarca, sperând ca Joy să și-o bage în minte, că un zâmbet nu-i strică niciodată nimănui.

Fata îşi luase licenţa în filosofie, ceea ce o punea pe doamna Hopewell în mare încurcătură. Puteai spune: „.Fiica mea e infirmieră“, sau „Fiica mea e profesoară“, sau chiar „Fiica mea e inginer chimist“. Dar nu puteai spune: „Fiica mea e filosoafă“. Asta era ceva ce se încheiase odată cu grecii şi cu romanii. Toată ziulica, Joy şedea într-un fotoliu adânc, rezemându-şi ceafa de spetează, şi citea. Uneori ieşea să se plimbe, dar nu-i plăceau nici câinii, nici pisicile, nici păsările, nici florile sau natura, şi nici bărbaţii tineri. Se uita la tineri de parcă le adulmeca prostia.

Într-o zi, doamna Hopewell luase o carte pe care fata tocmai o lăsase din mână şi, deschizând-o la întâmplare, citi: „Pe de altă parte, ştiinţa trebuie să-şi afirme mereu sobrietatea şi seriozitatea şi să declare că se ocupă numai de ceea ce există. Nimicul – ce alta poate însemna pentru ştiinţă decât o oroare şi o fantasmă? Dacă ştiinţa are dreptate, atunci un lucru se relevă categoric: ştiinţa nu doreşte să cunoască nimic despre nimic. La urma urmelor, aceasta este abordarea strict ştiinţifică a nimicului. Îl cunoaştem pentru că dorim să nu cunoaştem nimic despre nimic“. Aceste fraze fuseseră subliniate cu un creion albastru şi doamnei Hopewell îi făcură impresia unei incantaţii diabolice în limba păsărească. Închisese repede cartea şi ieşise din încăpere de parcă o luase cu frig.

În această dimineaţă, când fata intră în bucătărie, doamna Freeman se afla la subiectul Carramae:

– După masa de seară a vărsat de patru ori, şi noaptea, după ora trei, s-a trezit încă de două ori. Ieri n-a fost în stare să facă nimic decât să scotocească prin sertarul biroului. Asta-i tot ce-a făcut. A stat în picioare ca să vadă de ce să se mai agaţe.

– Trebuie să se hrănească, murmură doamna Hopewell sorbindu-şi cafeaua, în timp ce o observa din spate pe Joy, care stătea lângă plită.

Se întreba ce anume discutase fetiţa cu vânzătorul de Biblii. Nu-şi putea imagina ce fel de conversaţie avusese cu el.

Era un tânăr lung, sfrijit, fără pălărie, care venise cu o zi în urmă la ele ca să le vândă o Biblie. Apăruse la uşă, cărând o valiză mare, neagră, care-l trăgea atât de tare într-o parte. încât trebuise să se sprijine cu mâna de cadru. Părea gata să cadă din picioare, dar i se adresase cu o voce voioasă: „Bună dimineaţa, doamnă Cedars“ şi lăsase valiza jos, pe preş. Nu era urât, deşi purta un costum albastru-deschis şi ciorapi galbeni, căzuţi, prost traşi pe picior. Avea o faţă osoasă şi un păr castaniu pomădat, care-i cădea pe frunte.

– Eu sunt doamna Hopewell, îl corectă ea.

– O! făcu el prefăcându-se nedumerit, dar cu ochii scânteind de un râs reținut. Am văzut că pe cutia poștală scria „Vila Cedars“ și am crezut că acesta e numele dumneavoastră.

Izbucni într-un râs plăcut. Smuci geamantanul și, răsuflând din greu, se opinti în holul ei. S-ar fi zis că mai întâi se mișcase valiza, care-l trăsese apoi și pe el.

– Doamnă Hopewell, începu, luându-i mâna, sper că sunteți sănătoasă.

Râse din nou, dar pe urmă, brusc, fața îi deveni gravă. Se opri o clipă, îi aruncă o privire sobră și îi spuse:

– Doamnă, am venit să discutăm despre lucruri serioase.

– Bine, intră în casă, murmură doamna Hopewell, nu prea încântată, pentru că mâncarea de prânz era aproape gata pe foc.

Omul intră în salon și se așeză pe marginea unui scaun cu spetează tare, își plasă geamantanul între picioare și își plimbă privirea de jur împrejurul camerei, de parcă încerca s-o cântărească pe ea prin intermediul încăperii. Argintăria sclipea în cele două vitrine ale bufetului; doamna Hopewell își spuse că, probabil, tânărul nu mai fusese niciodată într-o încăpere atât de elegantă.

– Doamnă Hopewell, începu el, rostindu-i numele într-un fel care suna aproape intim, știu că dumneavoastră credeți în slujba creștinească.

– Da, desigur.

– Mai știu, urmă el și se opri pe urmă din vorbă, aruncându-i o privire atotcunoscătoare și înclinându-și capul într-o parte, mai știu că sunteți o femeie bună. Așa mi-au spus prietenii.

Doamnei Hopewell nu-i plăcea să fie luată drept o proastă.

– Ce vinzi? îl întrebă ea.

– Biblii, răspunse tânărul și privirile îi lunecară de jur împrejurul camerei înainte de a adăuga: în salonul dumneavoastră nu văd nici o Biblie de familie, asta-i lipsa pe care o observ.

Doamna Hopewell nu-i putea răspunde: „Fiică-mea e atee și nu mă lasă să țin Biblia în salon“. Îi spuse doar, luându-și o atitudine ușor rigidă:

– Eu îmi țin Biblia la căpătâiul patului.

Ceea ce nu era adevărat. Biblia ei era pe undeva prin pod.

– Doamnă, cuvântul Domnului ar trebui să se găsească în salon.

– Cred că asta-i o chestiune de gust, replică ea. Eu cred...

– Doamnă, pentru un adevărat creştin cuvântul Domnului ar trebui să se găsească în fiece cameră şi în inima lui. Ştiu că sunteţi o bună creştină pentru că citesc acest lucru pe fiecare trăsătură a feţei dumneavoastră.

Doamna Hopewell se ridică în picioare spunându-i:

– Uite ce-i, tinere, nu vreau să cumpăr o Biblie şi am impresia că mi se arde mâncarea.

Tânărul nu se urni. Începu să-şi frământe mâinile şi, cu ochii fixaţi pe ele, rosti cu o voce moale:

– Ştiţi, doamnă, am să vă spun adevărul – nu multă lume e doritoare azi să cumpere Biblii, şi apoi, ştiu că eu sunt cam simpluţ. Nu mă pricep să spun un lucru altfel decât să-l spun. Sunt un simplu băiat de la ţară.

Se uită în ochii ei ostili.

– Oameni ca dumneavoastră nu-şi pierd timpul cu ţărănoi ca mine.

– Cum aşa! strigă ea, oamenii cumsecade de la ţară sunt sarea pământului! Şi apoi, fiecare dintre noi acţionăm în felul nostru, e nevoie de toate felurile de oameni pentru ca lumea să meargă înainte. Asta-i viaţa!

– Aţi grăit un mare adevăr.

– Cum aşa, eu găsesc că lumea ar avea nevoie de mult mai mulţi oameni cumsecade de la ţară, adăugă ea, stârnită. De asta nu merg lucrurile bine.

Faţa băiatului se înseninã.

– Nu m-am prezentat. Sunt Manley Pointer, dintr-un sat de lângă Willohobie; nici măcar nu sunt dintr-un anumit loc, sunt de lângă un loc.

– Scuză-mă o clipă, să văd să nu mi se prindă mâncarea.

Se îndreptă spre bucătărie și o descoperi pe Joy stând lângă ușă și ascultând.

– Descotorosește-te odată de sarea pământului și haide să mâncăm, îi spuse ea.

Doamna Hopewell îi aruncă o privire mâhnită și micșoră flacăra sub oala cu legume.

– Eu nu mă pot purta urât cu nimeni, ripostă și se întoarse în salon.

Tânărul deschisese valiza și stătea acum cu câte o Biblie pe fiecare genunchi.

– Poți să le pui la loc, îl sfătui ea. Nu vreau să cumpăr.

– Apreciez sinceritatea dumneavoastră. Azi nu mai poți întâlni oameni cu adevărat sinceri decât dacă-i cauți hăt departe prin țară.

– Știu, te referi la oamenii autentici.

Prin crăpătura ușii răzbi un oftat.

– Probabil că o mulțime de băieți vin la dumneavoastră să vă spună că fac pe vânzătorii ca să-și poată plăti studiile la colegiu. Dar eu n-am să vă spun așa ceva. Eu nu vreau să mă duc la colegiu. Eu vreau să-mi închin viața creștinismului. Vedeți, urmă el înmuindu-și glasul, eu am o boală de inimă. S-ar putea să nu trăiesc mult. Și când știi că ceva nu-i în regulă cu tine și că s-ar putea să nu ai mult de trăit, atuncea, doamnă...

Se opri din vorbă, cu gura deschisă, și se uită la ea. Deci tânărul ăsta se găsea în aceeași condiție ca și Joy. Simțea lacrimile umplându-i ochii, dar se stăpâni cu repeziciune și murmură:

– N-ai vrea să rămâi la masă? Am fi bucuroase să te avem cu noi! și regretă chiar în clipa când se auzi făcând o asemenea invitație.

– Da, doamnă, răspunse băiatul cu o voce smerită. Aș fi fericit.

Joy îi aruncase o simplă privire când îi fusese prezentat și, pe urmă, de-a lungul prânzului, nici nu-l mai luă în seamă. Tânărul îi adresase câteva remarci, dar ea se făcuse a nu le auzi. Doamna Hopewell nu putea accepta grosolănia deliberată, deși trăia zi de zi cu așa ceva, și simțea nevoia să-și copleșească oaspeții cu un surplus de ospitalitate pentru a compensa lipsa de amabilitate a lui Joy. Îi ceru tânărului să vorbească despre el și acesta se supuse. Le povesti că era al șaptelea copil din doisprezece și că tatăl lui fusese strivit sub un copac doborât, când el

avusese doar opt ani. Maică-sa o scosese la capăt, pe cât putuse, muncind din greu, și avusese întotdeauna grijă de copiii ei să frecventeze școala de duminică și să citească, seară de seară, Biblia. Acum el împlinise nouăsprezece ani și de patru luni vindea Biblii. Vânduse până atunci șaptezeci și șapte de exemplare, și avea promisiunea de plasare a încă două. Dorea să devină misionar, pentru că, gândea el, aceasta-i calea pe care te poți dărui cel mai din plin omenirii.

– Cel ce-și pierde viața o va regăsi, adăugă el cu simplitate, și era atât de sincer, atât de autentic și de serios, încât doamna Hopewell nu și-ar fi îngăduit pentru nimic în lume să zâmbească. Tânărul împiedica boabele de mazăre să lunece pe masă blocându-le cu o bucată de pâine, cu care, mai târziu, șterse farfuria. Doamna Hopewell o vedea pe Joy urmărind cu o privire piezișă felul în care băiatul mânuia furculița și cuțitul, și-l mai vedea pe acesta aruncându-i fetei, la fiecare câteva minute, o privire apreciativă, de parcă încerca să-i atragă atenția.

După ce terminară, Joy strânse farfuriile de pe masă și dispăru, iar doamna Hopewell fu lăsată să facă conversație cu băiatul, care îi povesti din nou despre copilăria lui și despre accidentul suferit de tatăl său, și despre diverse alte lucruri care i se mai întâmplaseră. Din cinci în cinci minute doamna își înăbușea câte un căscat. Își mai prelungi vizita două ore, până când, în cele din urmă, ea îi spuse că e nevoită să plece întrucât urmează să se întâlnească cu cineva în oraș. Băiatul își împachetă Bibliile, îi mulțumi și se pregăti de plecare, dar se opri în prag, îi strânse mâna și-i declară că niciodată nu mai întâlnise o doamnă atât de bună ca ea, și o întrebă apoi dacă ar putea să mai vină. Îi răspunse că va fi fericită să-l revadă oricând va dori.

Joy se găsea pe șosea, aparent uitându-se la ceva în zare, când băiatul coborî treptele în direcția ei, îndoit într-o parte sub greutatea valizei. Se opri lângă ea și o privi în față. Doamna Hopewell nu-i putea auzi cuvintele, dar tremura la gândul celor ce avea să-i răspundă Joy. După un minut o văzu pe fată spunându-i ceva, și atunci tânărul începu iar să vorbească, făcând gesturi febrile cu mâna liberă. După un alt minut Joy îi spuse iarăși ceva, la care băiatul se porni din nou să-i vorbească. Și apoi, spre uluirea ei, îi văzu plecând împreună. Joy străbătu alături de el tot drumul până la poartă și doamna Hopewell nu-și putea imagina în ruptul capului ce aveau cei doi să-și spună, dar nici nu cuteză s-o întrebe pe fată.

Acum doamna Freeman acapara atenția. Se mutase de la frigider la sobă, așa încât doamna Hopewell fu nevoită să-și întoarcă fața spre ea pentru a-i da impresia că o ascultă.

– Aseară, Glynese a ieşit iar cu Harvey Hill. Ea avea urciorul ăla urât la ochi.

– Hill, repetă doamna Hopewell distrată, ăsta-i ăla care lucrează la garaj?

– Nu, e ăla care face şcoala de pedichiurişti. Şi ea avea un urcior. Îi ieşise de două zile. Şi mi-a povestit că el, când a condus-o acasă, i-a spus: „Lasă-mă să te scap eu de urcioru' ăsta" „Cum?", îi zice ea. Şi el îi zice: „Culcă-te pe canapeaua din spatele maşinii şi-ţi arăt eu". Ea s-a întins şi el i-a plesnit gâtul. Şi i l-a tot plesnit până ce ea i-a cerut s-o lase în pace. Şi ce credeţi, urmă doamna Freeman, azi-dimineaţă n-avea nici urmă de urcior. Parcă nici n-a fost.

– N-am mai auzit de aşa ceva

– I-a cerut să se mărite cu el la Starea Civilă şi ea i-a răspuns că n-are de gând să se mărite într-un birou.

– Ei, Glynese e o fată bună, aprecie doamna Hopewell. Amândouă, şi Glynese şi Carramae, sunt fete bune.

– Carramae a spus că atunci când s-a măritat cu Lyman, Lyman a spus că Starea Civilă lui i se pare sfântă. Ea spune că i-a spus că chiar dacă i-ar fi dat cineva cinci sute de dolari ca să fie căsătorit de un preot, n-ar fi primit.

– Dar cât ar fi vrut? întrebă Joy de lângă sobă.

– A spus că n-ar fi primit cin' sute de dolari, repetă doamna Freeman.

– Ei, avem treabă de făcut, le grăbi doamna Hopewell.

– Lyman a spus că lui i se pare mai sfânt aşa, repetă doamna Freeman. Doctorul i-a spus lui Carramae să mănânce prune uscate. Zice că-s mai bune ca un medicament. Zice că crampele îi vin de la apăsare. Ştiţi ce cred eu că e?

– Peste câteva săptămâni o să se simtă mai bine, o asigură doamna Hopewell.

– Sarcină extrauterină, altfel nu i-ar fi aşa de rău, continuă doamna Freeman.

Hulga îşi spărsese ouăle într-o farfurie şi acum le aducea la masă, împreună cu o ceaşcă de cafea pe care o umpluse prea tare. Se aşeză cu grijă şi începu să mănânce, hotărâtă să o reţină acolo cu întrebări pe

doamna Freeman, dacă cumva aceasta ar fi dat semne că vrea să plece. Simţea ochii mamei fixaţi asupră-i. Prima ei întrebare ocolită va fi în legătură cu vânzătorul de Biblii, şi ea nu voia să o provoace.

– Şi cum i-a plesnit gâtul? o întrebă pe doamna Freeman.

Femeia se lansă într-o descriere a felului cum îi plesnise gâtul.

Povesti că băiatul avea o maşină Mercury ’55, dar Glynese spusese că mai curând s-ar mărita cu un băiat cu un Plymouth ’36, dar care ar accepta să fie cununat de un preot. Joy o întrebă ce s-ar întâmplă dacă băiatul ar avea un Plymouth ’32, dar doamna Freeman îi răspunse că Glynese vorbise de un Plymouth ’36.

Doamna Hopewell o asigură iar că nu existau multe fete cu atât bun-simţ ca Glynese. Zise că ce admira ea la cele două fete era bunul lor simţ. Şi, apropo de asta, avuseseră ieri un musafir atât de simpatic, un tânăr care vindea Biblii.

– Doamne, adăugă ea, mă plictisea de moarte, dar era atât de sincer şi de autentic, că n-aş fi putut să fiu aspră cu el. Era din genul oamenilor cumsecade de la ţară, ştii – sarea pământului.

– L-am văzut când a venit, spuse doamna Freeman, şi pe urmă, mai târziu... l-am văzut când a plecat, şi Hulga simţi subtila ei schimbare de ton, vaga insinuare că tânărul nu plecase singur, nu-i aşa?

Chipul fetei rămase lipsit de expresie, dar o roşeaţă i se urcă pe gât, şi ea păru să o înghită împreună cu următoarea linguriţă de ou. Doamna Freeman o privea de parcă împărtăşeau amândouă o taină.

– Ei, e nevoie de toate felurile de oameni pentru ca lumea să meargă înainte, enunţă doamna Hopewell. E foarte bine că nu suntem asemănători.

– Unii oameni sunt mai asemănători decât alţii, comentă doamna Freeman.

Hulga se ridică şi ieşi din bucătărie bocănind, făcând de două ori mai mult zgomot decât era necesar; se duse în camera ei şi încuie uşa. La ora zece avea întâlnire cu vânzătorul de Biblii, la poartă. Jumătate din noapte se tot gândise la întâlnirea asta. La început se gândise ca la o farsă năstruşnică, dar pe urmă începuse să vadă implicaţii profunde în acest fapt. Zăcuse întinsă pe pat, imaginându-şi dialoguri între ei, nebuneşti la suprafaţă, dar atingând adâncuri de care nici un vânzător de Biblii nu ar putea fi conştient. Aşa fusese şi conversaţia lor de ieri.

Se oprise în faţa ei şi nu se mai mişcase din loc. Faţa îi era osoasă, transpirată şi luminoasă, cu un nas mic şi ascuţit în centru, şi cu o expresie total diferită faţă de cea pe care o avusese la masă. Se uita la ea cu o curiozitate nedisimulată, ba chiar cu fascinaţie, ca un copil care urmăreşte un nou specimen de animal fantastic la grădina zoologică, şi respira agitat de parcă alergase o mare distanţă ca s-o ajungă. Privirea lui i se părea oarecum familiară, dar nu-şi putea da seama unde mai fusese privită în felul ăsta. Timp de aproape un minut, el nu rosti vreun cuvânt. Apoi, ţinându-şi parcă respiraţia, şopti:

– Ai mâncat vreodată un pui nu mai mare de două zile?

Fata îi aruncă o privire împietrită. De parcă băiatul ar fi supus această chestiune spre considerare la întrunirea unei asociaţii filosofice.

– Da, răspunse ea după un timp, ca şi cum dezbătuse întrebarea din toate unghiurile.

– Trebuie să fi fost foarte mic, răspunse el triumfător, scuturat de nişte chicoteli nervoase, roşindu-se ca para focului şi topindu-se, în cele din urmă, într-o privire de totală admiraţie, în timp ce expresia fetei rămăsese neschimbată.

– Câţi ani ai? o întrebă el cu blândeţe.

Trecu un timp până să-i dea răspunsul. Apoi rosti cu o voce plată:

– Şaptesprezece.

Zâmbetele lui se succedau ca valurile ce sparg oglinda unui lac.

– Văd că ai un picior de lemn. Găsesc că eşti foarte curajoasă. Şi te găsesc foarte drăguţă.

Fata rămase impasibilă şi masivă şi tăcută.

– Vino cu mine până la poartă, îi ceru el. Eşti o fetiţă dulce şi curajoasă şi mi-ai plăcut din secunda în care te-am văzut intrând pe uşă.

Hulga începu să înainteze.

– Cum te cheamă? o întrebă el privind, cu un zâmbet, pe deasupra creştetului ei.

– Hulga.

– Hulga, murmură el, Hulga. Hulga! N-am mai cunoscut pe nimeni cu numele ăsta. Eşti timidă, nu-i aşa, Hulga?

Ea încuviinţă din cap privindu-i mâna mare, roşie, de pe mânerul valizei.

– Îmi plac fetele cu ochelari, urmă el. Eu nu sunt un om care gândeşte mult. Nu sunt ca alţi oameni cărora nici nu le trece vreodată un gând serios prin cap. Asta, pentru că s-ar putea să mor.

– Şi eu s-ar putea să mor, spuse ea brusc, înălţându-şi privirea spre el.

Avea ochi foarte mici, căprui, care scânteiau febril.

– Ascultă, continuă el, nu crezi că unii oameni au fost hărăziţi să se întâlnească datorită lucrurilor pe care le au în comun? Faptul că amândoi gândesc lucruri serioase şi aşa mai departe?

Îşi mută valiza dintr-o mână în cealaltă, aşa încât mâna de lângă ea îi deveni liberă. Îi prinse cotul şi-l scutură uşor.

– Eu sâmbătă nu lucrez, urmă el. Îmi place să mă plimb prin pădure să văd ce strai şi-a mai pus Natura-Mumă. Peste dealuri şi în depărtări. Picnicuri şi chestii din astea. N-am putea organiza mâine un picnic? Spune da, Hulga, o imploră el şi-i aruncă o privire chinuită, de parc-ar fi simţit că i se scurg măruntaiele afară din el. Ba chiar se înclinase uşor spre ea.

În timpul nopţii îşi imaginase o scenă în care l-ar seduce. Se văzuse pe ea şi pe el ducându-se în şura cu fân din spatele celor două ogoare, şi acolo, plăsmuise ea, lucrurile aveau să ajungă la un asemenea stadiu, încât îl va putea seduce cu mare uşurinţă. Şi după aceea, desigur, va trebui să înfrunte remuşcările lui. Dar adevăratul geniu poate infuza o idee chiar şi unei minţi inferioare. Se imagina luându-i remuşcările în mână şi transformându-i-le într-o nouă şi mai adâncă înţelegere a vieţii. Îl despovăra de ruşine şi i-o prefăcea în ceva mult mai util.

Porni spre poartă la zece fix, ieşind din casă fără să atragă atenţia doamnei Hopewell. Nu luase cu ea nimic de mâncare, uitând că de obicei la un picnic e nevoie şi de merinde. Purta o pereche de pantaloni şi o cămaşă albă, murdară, şi, ca o reacţie ulterioară, îşi pulverizase nişte apă de dinţi pe guler, pentru că nu avea nici un parfum. Când ajunse la poartă, nu-l văzu.

Se uită în sus şi-n jos pe şoseaua pustie şi o cuprinse mânia la gândul că se lăsase înşelată, că el nu avusese altă intenţie decât s-o vadă mergând

până la poartă. Apoi, deodată se ivi, foarte înalt, de după un tufiș de peste drum. Îi zâmbi și își înălță pălăria, care era nouă și cu boruri largi. Cu o zi în urmă n-o purtase și fata se întrebă dacă o cumpărase special pentru această ocazie. Avea culoarea pâinii prăjite și două panglici, una roșie și una albă în jur, și-i era puțin mare. Ieși de după tufiș, tot cu valiza neagră în mână. Era îmbrăcat în același costum și aceiași ciorapi galbeni care-i cădeau, supți de pantofi, de atâta mers. Traversă până la ea și-i spuse:

– Știam că ai să vii.

Fata se întrebă cu acreală cum de știuse. Arătă spre valiză și-l întrebă:

– De ce ți-ai adus Bibliile?

Îi strânse cotul, zâmbindu-i ca și cum fusese un gest pe care nu și-l putuse reprima.

– Nu poți ști niciodată când simți nevoia de cuvântul Domnului, Hulga, îi răspunse.

Un moment fata se întrebă dacă toate acestea se întâmplau într-adevăr, dar după aceea porniră să urce taluzul. O luară prin pășune, către pădure. Băiatul pășea ușor alături de ea, cu un mers săltăreț. Valiza nu părea să fie prea grea astăzi, ba chiar o legăna. Străbătură jumătate din pășune fără să-și spună nimic, dar după un timp, luând-o ușor de ceafă, o întrebă:

– În ce loc se îmbină piciorul tău de lemn?

O roșeață urâtă inundă obrajii Hulgăi, și fata se întoarse spre el scăpărând de furie, astfel că, un moment, băiatul păru rușinat.

– N-am vrut să te jignesc, o domoli el. Am vrut doar să subliniez cât ești de curajoasă și așa mai departe. Se vede că Dumnezeu are grijă de tine.

– Nu, replică ea, ațintindu-și ochii înainte și grăbind pasul. Nici măcar nu cred în Dumnezeu.

La auzul acestor cuvinte, tânărul se opri și scoase un șuierat.

– Nu?! exclamă el de parcă ar fi fost prea uimit ca să mai poată adăuga și altceva.

Fata porni înainte și, după o clipă, sălta și el alături de ea, făcându-și vânt cu pălăria.

– Asta-i ceva foarte neobişnuit pentru o fată tânără, remarcă, urmărind-o cu colţul ochiului.

Când ajunseră la marginea pădurii, o prinse din nou de umeri, o trase spre el fără să rostească o vorbă şi o sărută apăsat.

Sărutul, care fusese mai mult presiune decât pasiune, stârni în fată un surplus de secreţie de adrenalină, stare în care cineva e capabil să se avânte într-o casă în flăcări ca să salveze un cufăr, dar în cazul ei, noua forţă i se urcă pe dată la creier. Chiar înainte de a-i fi dat drumul din braţe, mintea ei, lucidă, detaşată şi oricum ironică, îl privea de la mare distanţă, cu un amuzament amestecat cu milă. Nu mai fusese niciodată sărutată până atunci şi se bucura să descopere că era o experienţă deloc ieşită din comun şi, oricum, supusă controlului minţii. Unii oameni pot să se desfete cu apă de la robinet dacă li se spune că e votcă. Iar când băiatul, plin de anticipare, dar nesigur, o îndepărtă uşor de el, Hulga se întoarse şi porni mai departe, fără un cuvânt, ca şi cum asemenea lucruri erau foarte obişnuite pentru ea.

I se alătură iar, gâfâind, şi încercând s-o ajute de câte ori se ivea câte o rădăcină de care s-ar fi putut împiedica. Prindea cu mâna şi îndepărta firele lungi ale plantelor agăţătoare, făcându-i loc să treacă pe sub ele. Ea mergea înainte şi el o urma răsuflând din greu. În cele din urmă ajunseră pe o colină însorită, care cobora uşor pentru a se ondula apoi într-o alta mai teşită. Dincolo de coline se zărea acoperişul ruginit al şurii în care se depozita prisosul de fân.

Colina era presărată cu bălării roşiatice.

– Şi deci nu eşti mântuită? o întrebă deodată, oprindu-se în loc.

Fata zâmbi. Era primul zâmbet pe care i-l adresa.

– În alcătuirea mea lăuntrică, consider că eu sunt mântuită şi că tu nu eşti, dar ţi-am mai spus că nu cred în Dumnezeu.

Nimic nu era în stare să abată privirea de constantă admiraţie a tânărului. Se uita acum la ea de parcă fantasticul animal de la grădina zoologică scosese o labă printre gratii şi-l plesnise prietenește. Hulga avu impresia că dorește din nou să o sărute şi trecu în faţa lui înainte de a fi avut prilejul să-şi pună planul în aplicare.

– Nu există vreun loc unde să ne putem aşeza? murmură el, vocea îndulcindu-i-se la rostirea ultimelor cuvinte.

– Acolo, în şura aceea.

Se îndreptară cu mare grabă spre șură, de parcă aceasta ar fi fost gata s-o ia din loc, ca un tren. Era un hambar spațios, împărțit în două caturi, răcoros și întunecos. Băiatul arătă spre scara ce ducea la podul de sus și spuse:

– Ce păcat că nu putem urca acolo.

– Și de ce n-am putea? întrebă ea.

– Piciorul tău..., răspunse el cu reverență.

Fata îi aruncă o privire disprețuitoare și, agățându-se cu amândouă mâinile de scară, se căță pe ea, în timp ce tânărul o privea de jos, aparent înmărmurit. Hulga se strecură cu dibăcie prin deschizătura podului, pe urmă se uită în jos la el și-i spuse:

– Ei, vino dacă ai de gând să vii.

Tânărul începu să urce greoi scara, cărând valiza după el.

– N-o să avem nevoie de Biblie, îl avertiză ea.

– Nu se știe niciodată, îi răspunse gâfâind.

După ce se urcă și el, stătu câteva momente să-și tragă răsuflarea. Ea se trântise pe o claie de fân. O fâșie lată de lumină, în care dansau particule de praf, cădea pieziș asupră-i. Ședea rezemată de un snop, cu fața întoarsă, privind prin deschizătura de jos a șurii, pe unde, de obicei, se descărca fânul din car. Cele două coline împestrițate cu pete roșiatice se vălureau pe fundalul întunecat al pădurii. Cerul era de un albastru rece, fără nor. Băiatul se trânti alături de ea, o încercui cu un braț dedesubt și cu unul deasupra, și începu să-i sărute metodic fața, plescăind ușor din buze, ca un pește. Nu-și scoase pălăria, dar era destul de împinsă pe ceafă ca să nu jeneze. În schimb, când ochelarii Hulgăi îl stânjeniră, îi scoase de pe nasul ei și și-i vârî în buzunar.

La început fata nu-i răspunse la efuziuni, dar după un timp se declanșă și ea și, după ce-i depuse câteva sărutări pe obraz, căzu pe buzele lui și acolo rămase, sărutându-l iar și iar, de parc-ar fi vrut să-i sugă toată răsuflarea. Avea o răsuflare proaspătă și dulce, ca de copil, și sărutările lui erau lipicioase tot ca ale unui copil. Îi îngăima vorbe de dragoste, spunându-i că o iubește și că din clipa când o văzuse prima oară știuse că o iubește, dar bolboroseala lui era ca gânguritul somnoroas al unui copilaș culcat de o mămică. Și în tot acest timp, mintea ei nu încetase o clipă să lucreze și nu se lăsase potopită de simțiri.

– Da’ tu nu mi-ai spus că mă iubeşti, îi şopti el în cele din urmă, trăgându-se în lături. Trebuie să-mi spui.

Privirea ei mioapă rătăci spre cerul golaş, şi pe urmă pe o creastă întunecoasă, şi pe urmă pe ceva ce-i părea a fi două lacuri verzi, umflate. Nu-şi dăduse seama că-i scosese ochelarii, dar, oricum, priveliştea nu i se părea neobişnuită, pentru că niciodată nu acordase atenţie împrejurimilor.

– Trebuie să-mi spui, stărui el. Trebuie să-mi spui că mă iubeşti.

Hulga era întotdeauna foarte atentă să nu se angajeze.

– Într-un anumit sens, începu ea, şi dacă foloseşti cuvântul într-un înţeles larg, da. Dar nu-i un cuvânt pe care să-l folosesc eu. Eu nu am iluzii. Fac parte dintre acei oameni care văd prin nimic.

Băiatul se încruntă.

– Trebuie să-mi spui că mă iubeşti, repetă. Eu ţi-am spus ţie şi tu trebuie să-mi spui mie.

Fata îl privi aproape cu duioşie.

– Bietul copilaş, murmură. E mai bine că nu înţelegi, adăugă şi-l trase de gât, lipindu-l de trupul ei, cu faţa-n jos. Cu toţii suntem osândiţi, urmă ea, dar unii dintre noi şi-au smuls legătura de pe ochi şi au văzut că nu-i nimic de văzut. E şi asta un fel de mântuire.

Ochii miraţi ai băiatului se uitau la capetele părului ei.

– În regulă, scânci el, dar mă iubeşti sau nu?

– Da, răspunse ea şi apoi adăugă: într-un anumit sens. Dar trebuie să-ţi spun ceva. Între noi nu e voie să existe minciuni.

Îi înălţă capul şi-l privi în ochi.

– Să ştii că am treizeci de ani şi câteva diplome universitare.

Băiatul părea iritat, dar o ţinea tot pe a lui:

– Nu-mi pasă. Nu-mi pasă nici cât negru sub unghie de trecutul tău. Vreau numai să ştiu dacă mă iubeşti sau nu.

O lipi iar de el şi începu să-i sădească sărutări sălbatice pe faţă până o sili să spună:

– Da, da.

– Atunci e-n ordine, răspunse el dându-i drumul. Dovedește-mi.

Hulga surâse, privind visător peisajul tulbure. Îl sedusese fără măcar să-și pună mintea la încercare.

– Cum? îl întrebă, simțind că se cuvenea să mai întârzie momentul.

El se aplecă asupră-i și își lipi buzele de urechea ei:

– Arată-mi unde se îmbină piciorul tău de lemn.

Fata scoase un strigăt ascuțit și toată culoarea i se retrase din obraji. Nu obscenitatea sugestiei era cea care o șoca. În copilărie încercase uneori sentimente de rușine, dar se educase să înlăture orice urmă de jenă, asemenea unui bun chirurg care extirpă un cancer; n-ar fi resimțit cererea lui mai mult decât ar fi crezut în Biblia lui. Dar avea, în legătură cu piciorul ei de lemn, sensibilitatea posesivă a păunului pentru coada lui. Nimeni nu avea voie să-l atingă în afară de ea. Îl îngrijea așa cum alții își îngrijesc sufletul, în intimitate, ferindu-se chiar de propriii ei ochi.

– Nu, răspunse categoric.

– Am știut eu, murmură băiatul, ridicându-se. Te joci cu mine și mă iei drept un fraier.

– Nu, nu, strigă Hulga. Se îmbină la genunchi. Numai la genunchi. De ce vrei să-l vezi?

Băiatul o măsură cu o privire pătrunzătoare.

– Pentru că, începu el, asta te face să fii diferită de toate celelalte fete. Nu semeni cu nimeni.

Hulga rămase cu ochii căscați la el. Nimic pe fața sau din ochii ei rotunzi, de un albastru rece, nu trăda că era impresionată; dar avea senzația că inima îi încetase să mai bată, lăsând ca mintea să-i pompeze sângele. Își spunea că pentru prima dată în viață se confrunta cu adevărata inocență. Băiatul acesta, cu un instinct care izvora de dincolo de gândire, atinsese adevărul ei. Când, după o clipă, i-a răspuns cu o voce răgușită „Bine!“ a fost ca și cum i s-ar fi dăruit toată. Ca și cum își pierduse propria-i viață și o regăsise apoi, ca prin miracol, în viața lui.

Cu un gest duios, el începu să-i suflece cracul pantalonului. Piciorul artificial, îmbrăcat într-un ciorap alb și un pantof plat, maro, era legat

cu un material gros, ca o prelată, și se termina cu o articulație urâtă, care-l atașa de genunchi. Fața și vocea băiatului erau copleșite de reverență pe măsură ce-l descoperea, și pe urmă îi șopti:

– Acum arată-mi cum îl scoți și cum îl pui.

Își scoase piciorul, de dragul lui, apoi și-l montă îndărăt, pe urmă i-l scoase el, mânuindu-l cu nespusă tandrețe, de parc-ar fi fost un picior adevărat.

– Vezi, îi spuse cu expresia unui copil încântat, pot să-l manevrez și eu.

– Pune-mi-l înapoi, îi ceru ea.

Se gândea că or să fugă împreună și că noapte de noapte el o să-i scoată piciorul, iar dimineața o să i-l pună la loc.

– Nu încă, murmură băiatul, așezându-l în picioare, la o distanță la care ea nu-l putea atinge. Mai lasă-l puțin. Mă ai pe mine.

Hulga scoase un mic strigăt de alarmă, dar el o împinse iar în fân și o acoperi de sărutări. Fără picior, se simțea total dependentă de el. Creierul ei părea să fi încetat să mai gândească și, în schimb, să-și fi asumat altă funcțiune, la care nu se pricepea deloc. Expresiile cele mai diferite se alungau una pe cealaltă pe chipul ei. Din când în când, băiatul, cu ochii ca două vârfuri de oțel, privea îndărăt, la locul unde stătea piciorul. Până la urmă, Hulga îl îndepărtă și-i ceru:

– Acum montează-mi-l la loc.

– Așteaptă!

Se aplecă de cealaltă parte, trase valiza spre el și o deschise. Avea o căptușeală bleu-pal cu picățele și înăuntru se găseau doar două Biblii. Luă una și-i deschise coperta. Se dovedi a fi de fapt o cutie care conținea o sticlă plată de whisky, un pachet de cărți de joc și o cutiuță albastră, cu ceva scris pe ea. Așeză aceste trei obiecte, unul câte unul, în fața ei, la distanțe egale, de pacă ar fi adus ofrande la altarul unei zeițe. Îi puse cutiuța albastră în mână. ACEST PRODUS TREBUIE FOLOSIT NUMAI PENTRU PREVENIREA BOLILOR VENERICE, citi ea și scăpă cutiuța din mână. Băiatul deșuruba dopul sticlei. Se opri și arătă, zâmbind, spre pachetul de cărți de joc. Nu erau obișnuite, ci aveau câte o poză obscenă pe dosul fiecărei cărți.

– Trage o dușcă, o îndemnă el, oferindu-i sticla mai întâi ei.

I-o ţinu în faţă, dar Hulga nu se clinti, de parc-ar fi fost hipnotizată. Când vorbi, vocea ei avea o notă aproape rugătoare:

– Nu eşti, murmură ea, nu eşti un simplu om cumsecade de la ţară?

Băiatul îşi sumeţi capul. Părea să-şi fi dat tocmai seama că ea încerca să-l insulte.

– Ba da, răspunse el, răsfrângându-şi uşor buza de jos, dar lucrul ăsta nu m-a ţinut în loc. Nu-s cu nimic mai prejos de tine.

– Dă-mi piciorul, îi ceru ea.

El îl împinse mai departe, cu vârful pantofului.

– Haide, hai să ne distrăm un pic, îi spuse cu o voce îmbietoare, încă nu ne-am cunoscut bine unul pe celălalt.

– Dă-mi piciorul! strigă ea, şi încercă să se întindă să-l ia, dar el o trânti cu uşurinţă înapoi în fân.

– Ce te-a apucat deodată? o întrebă, încruntându-se şi înşurubând dopul sticlei de whisky ca s-o pună înapoi în Biblie. Abia mi-ai spus că nu crezi în nimic. Ziceam că eşti o fată de salon.

Faţa ei aproape că se învineţise.

– Acuma văd că nu eşti decât o creştină, şuieră el. O creştină cucernică! Ca toate celelalte – una zici şi alta faci. Eşti o creştină evlavioasă, eşti...

Gura băiatului se crispă de furie.

– Sper, începu el pe un ton distant, indignat, sper că nu-ţi închipui că eu cred în toate gogoşile astea. Vând eu Biblii, dar ştiu unde să mă opresc, doar nu m-am născut ieri, şi mai ştiu şi ce vreau.

– Dă-mi piciorul! strigă ea.

Băiatul sări cu atâta iuţeală, încât abia de apucă să-l vadă vârând pachetul de cărţi de joc şi cutiuţa albastră în Biblia goală, apoi aruncând-o în valiză. După care îl văzu înşfăcând piciorul ei de lemn, pe care-l mai zări o clipă, azvârlit de-a curmezişul în valiză, cu câte o Biblie la fiecare dintre capete. Trânti capacul valizei, o aruncă prin deschizătura podului, pe urmă se strecură şi el prin gaură.

Când nu-i mai rămăsese vizibil decât capul, îi aruncă o privire care nu mai avea nimic admirativ în ea.

– Am colecţionat o mulţime de lucruri interesante, o informă. Odată am luat de la o femeie şi un ochi de sticlă, tot pe calea asta. Şi să nu crezi c-ai să mă prinzi, pentru că Pointer nu-i numele meu adevărat. În fiecare casă unde mă duc folosesc alt nume, şi în nici o slujbă nu stau prea mult. Şi să-ţi mai spun ceva, Hulga, urmă el, rostindu-i numele pe un ton ce arăta că nu-l prea preţuia, nu te mai crede aşa deşteaptă. Şi eu mi-am făcut un crez din nimic, de când m-am pomenit pe lume.

Cu aceste cuvinte, pălăria de culoarea pâinii prăjite dispăru prin deschizătură, şi fata rămase părăsită în fân, în lumina prăfoasă. Când îşi întoarse faţa zguduită de spasme spre uşa şurii, desluşi silueta albastră înaintând triumfal spre lacul de verdeaţă.

Doamna Hopewell şi doamna Freeman, care dezgropau nişte ceapă pe lotul de zarzavat din spate, îl văzură ceva mai târziu ieşind din pădure şi îndreptându-se, prin păşune, spre şosea.

– Ia te uită, ăsta-i tânărul drăguţ şi plicticos care a încercat ieri să-mi vândă o Biblie, spuse doamna Hopewell, uitându-se fix la el. Probabil că a plasat Biblii negrilor de aici, din spate. E un om foarte simplu, dar, adăugă ea, cred că dacă am fi cu toţii la fel de simpli, lumea ar fi mai bună.

Doamna Freeman se uită după el şi privirea ei îl mai prinse o clipă înainte de a dispărea pe după deal. Pe urmă îşi îndreptă atenţia spre ceapa rău-mirositoare pe care o smulsese din pământ

– Unii nu pot să fie simpli, decretă ea. Eu, una, ştiu că niciodată n-aş putea fi.

Joy (în limba engleză) – „bucurie“

Dezrădăcinatul

I

Păunul o urmă pas cu pas pe doamna Shortley până pe creasta dâmbului, unde avea de gând să se oprească. Așa cum se mișcau unul în spatele celuilalt, alcătuiau o adevărată procesiune. Ea își ținea brațele încrucișate la piept și, văzând-o cum urca ridicătura, ai fi putut s-o iei drept gigantica soață a ținutului, care, la un semn de primejdie, venea să vadă ce se întâmplă. Pășea pe două picioare formidabile și părea să nutrească uriașa încredere în sine a unui munte; de la picioare în sus, se înălța prin suprapunerea unor blocuri de granit care se îngustau din ce în ce, până la două puncte de lumină albastră, înghețată, care te străpungeau și supravegheau totul. Nu-i păsa de dogoarea soarelui după-amiezii albicioase, tupilat pe după un morman de nori scămoșați, ca și cum ar fi fost un intrus furișat acolo; se uita numai în jos, la drumeagul de lut roșu care se desfăcea din șosea.

Păunul se opri și el, chiar în spatele doamnei, cu evantaiul cozii – sclipind de aur verde și albastru în bătaia soarelui – înălțat doar atât cât să nu atingă pământul. Coada i se revărsa de o parte și de alta, ca o trenă învolburată, iar capul cocoțat pe gâtul vinețiu, lung ca o trestie, se trăgea îndărăt, de parcă atenția îi era concentrată asupra unui punct din depărtare, ceva ce nimeni altul nu putea desluși.

Doamna Shortley urmărea un automobil negru care cotise din șosea, îndreptându-se spre poarta lor. Lângă magazia de unelte, aflată la vreo cinci metri de poartă, cei doi negri, Astor și Sulk, se opriseră din lucru și stăteau holbându-se. Se pitiseră pe după un dud, dar doamna Shortley știa foarte bine că se aflau acolo.

Doamna McIntyre cobora treptele casei pentru a ieși în întâmpinarea mașinii. Arborase zâmbetul ei cel mai larg, dar doamna Shortley, chiar de la depărtarea unde se găsea, putea detecta o crispare de nervozitate sub acest zâmbet. Oamenii ăștia care soseau urmau să fie niște ajutoare plătite, așa cum erau și soții Shortley sau cei doi negri. Și totuși, uite că proprietara fermei ieșise să-i întâmpine. Iat-o, îmbrăcată în rochia ei cea mai bună și cu un colier de mărgele la gât, făcând acum câțiva pași înainte, cu gura lățită.

Mașina se opri la marginea drumului, unde se afla doamna McIntyre, și primul care coborî fu preotul. Un bătrân cu picioarele lungi, îmbrăcat în negru, cu o pălărie albă și un guler pe care-l purta de-a-ndoaselea, ceea ce, știa doamna Shortley, făceau preoții care voiau să se vadă că-s preoți. Preotul aranjase venirea oamenilor ălora aici. Deschise portiera din spate și doi copii săriră afară, un băiat și o fetiță, iar după ei, păşind mai încet, o femeie îmbrăcată în cafeniu, ca o alună. Pe urmă se deschise și portiera din față și apăru un bărbat. Dezrădăcinatul. Era scund, ușor adus de spate și purta ochelari cu rame de metal galben.

Doamna Shortley își concentră privirea asupra lui, apoi îi incluse și pe femeie și pe cei doi copii într-un tablou de grup. Primul lucru care i se păru foarte curios era că arătau la fel ca toți oamenii. Ori de câte ori încercase să și-i închipuie, imaginația ei nu vedea decât trei urși, mergând unul în spatele celuilalt, încălțați cu saboți de lemn asemenea olandezilor, cu bonete de marinar pe cap și paltoane colorate, cu o sumedenie de nasturi. Totuși, femeia purta o rochie pe care ar fi putut-o purta și ea, iar copiii erau îmbrăcați ca orice alți copii. Bărbatul avea niște pantaloni kaki și o cămașă albastră. Deodată, când doamna McIntyre îi întinse mâna, se frânse din mijloc și i-o sărută.

Mâna doamnei Shortley zvâcni în sus, spre buze, dar după o clipă o lăsă în jos și o șterse cu putere de rochie. Dacă domnul Shortley ar fi încercat să-i sărute mâna, doamna McIntyre i-ar fi dat un șut ce nu s-a pomenit, dar domnul Shortley nu i-ar fi sărutat niciodată mâna. N-avea el timp pentru aiureli din astea.

Se uită mai atent, scrutându-i pe nou-veniți. Băiatul se afla în centrul grupului și vorbea. El era cel care cunoștea cel mai bine engleza, pentru că o învățase la școală în Polonia, așa încât trebuia să asculte ce spunea taică-său în poloneză și să traducă în engleză, pe urmă să asculte ce spunea doamna McIntyre în engleză și să traducă în poloneză. Preotul o informase pe doamna McIntyre că pe băiat îl chema Rudolf și avea doisprezece ani, iar pe fată Sledgewig și era în vârstă de nouă ani. Pentru doamna Shortley, Sledgewig suna ca un nume de gândac, sau, invers, ca și cum ai boteza un copil „Gărgăriță“. Numele lor de familie era ceva ce numai ei și preotul puteau pronunța. Atât cât reținuseră ele, suna a Gobblehook. Ea și doamna McIntyre vorbiseră despre ei ca despre familia Gobblehook în tot timpul săptămânii cât făcuseră pregătirile ca să-i primească.

Avuseseră de făcut o grămadă de pregătiri, pentru că oamenii ăștia nu aveau absolut nimic al lor, nici măcar un hârb de mobilă, nici un petic de cearșaf sau un ciob de farfurie, și toate astea trebuiseră adunate din vechiturile pe care doamna McIntyre nu le mai folosea. Adunaseră de

ici, de colo nişte mobile desperecheate, şi confecţionaseră şi perdele pentru ferestre din nişte saci de grăunţe înfloraţi, două perdele roşii şi una verde pentru că nu avuseseră destui saci roşii. Doamna McIntyre spunea că ea nu-i făcută din bani şi că nu-i dă mâna să cumpere perdele.

– Oameni care nu pot să vorbească, îşi dăduse cu părerea doamna Shortley. Credeţi că ştiu măcar să deosebească culorile?

Iar doamna McIntyre îi spusese că după toate prin câte trecuseră oamenii ăştia ar trebui să zică săru' mâna pentru orice lucruşor pe care-l căpătau. Şi mai zisese că ce norocoşi erau să scape din iadul acela şi să vină într-un loc ca ăsta.

Doamna Shortley îşi aducea aminte că văzuse odată la cinema un jurnal de actualităţi în care se arătase o cămăruţă ticsită cu cadavre de oameni goi, aruncaţi claie peste grămadă, cu braţe şi picioare încâlcite între ele, un cap ivindu-se aici, altul dincolo, câte o labă de picior, sau un genunchi, sau un organ care ar fi trebuit acoperit apărând unde nici nu te aşteptai, sau câte o mână înălţată încleştând nimicul. Dar înainte de a te fi dumirit că toate sunt adevărate şi să le fi înţeles cu mintea ta, imaginea se schimbase şi o voce găunoasă rostise: „Viaţa merge înainte!" Astea erau lucrurile care se întâmplau zi de zi în Europa, unde oamenii nu erau la fel de înaintaţi precum cei din America, şi, judecând din punctul ei de vedere avantajat, doamna Shortley avu subita intuiţie că familia Gobblehook, asemenea şobolanilor infectaţi cu microbi de tifos, ar fi putut să aducă de peste ocean toate năravurile astea ucigaşe şi să le răspândească direct în locul ăsta. Dacă veneau de pe nişte meleaguri unde erau supuşi la asemenea grozăvii, cine ar fi putut spune dacă nu erau genul de oameni care, la rândul lor, i-ar fi supus pe alţii la cazne? Profunzimea şi intensitatea acestei întrebări aproape că o cutremurară. Stomacul i se scutură de parcă în inima muntelui s-ar fi produs o hurducătură şi, automat, coborî din postul ei de observaţie pentru a fi prezentată nou-veniţilor, intenţionând parcă să descopere pe loc de ce erau în stare.

Se apropie, cu burta înainte şi capul tras îndărăt, braţele încrucişate şi ghetele zbătându-i-se uşor în jurul gleznelor masive. Se opri la o distanţă de vreo cinci metri de grupul care gesticula şi îşi făcu simţită prezenţa aţintind o privire fixă în ceafa doamnei McIntyre. Aceasta din urmă era o femeie măruntă, de şaizeci de ani, cu o faţă rotundă şi zbârcită şi un breton roşu care-i cădea până la sprâncenele înalte, portocalii, vopsite cu creionul. Avea o gură mică, de păpuşă, şi ochi de un albastru dulce când îi deschidea mari, dar de culoarea oţelului sau a granitului când îi mijea ca să inspecteze un bidon de lapte. Îngropase un soţ şi divorţase de alţi doi, iar doamna Shortley o respecta ca pe o

persoană căreia nimeni nu-i venise încă de hac – poate cu excepția, ha, ha, a soților Shortley. Doamna McIntyre își întinse brațul în direcția doamnei Shortley și i se adresă lui Rudolf:

– Aceasta este doamna Shortley. Domnul Shortley se ocupă de ferma de lapte. Unde-i domnul Shortley? o întrebă când se apropie și mai mult, continuând să-și țină brațele încrucișate la piept. Vreau să facă cunoștință cu familia Guizac.

Acuma-i chema Guizac! În față nu le spunea Gobblehook.

– Chancey e la staul, răspunse doamna Shortley. El n-are timp să tândălească prin tufișuri ca cioroii ăia doi.

Își îndreptă privirea mai întâi spre crestetele dezrădăcinaților, apoi și-o coborî încet, în cercuri, în felul în care se rotește un uliu în văzduh și se lasă în picaj înainte de a ateriza pe stârv. Se oprise destul de departe, astfel încât omul să nu-i poată săruta mâna. Se uită direct la ea, cu ochi mici, verzi, și-i dărui un zâmbet larg, lipsit de dinți într-o parte a gurii. Doamna Shortley, fără să-i răspundă la zâmbet, își îndreptă atenția spre fetița care stătea lângă poala mamei ei, legănându-și umerii dintr-o parte în alta. Avea un păr lung, împletit în două codițe înnodate în jurul urechilor, și, fără îndoială, era un copil drăguț, chiar dacă avea nume de gândac. Era mult mai frumușică decât Annie Maude sau Sarah Mae, cele două fete ale doamnei Shortley, care mergeau, respectiv, pe cincisprezece și șaptesprezece ani, dar Annie Maude nu crescuse și Sarah Mae era zbanghie. Îl compară și pe băiatul străin cu fiul ei H.C., dar H.C. ieși de departe învingător. H.C. împlinise douăzeci de ani, avea statura ei masivă și purta ochelari. Urma cursurile Școlii Biblice și, când avea s-o termine, urma să-și ia o parohie. Avea un glas puternic, plăcut când cânta imnuri și câștiga cu ușurință încrederea tuturor. Pe urmă, doamna Shortley îl măsură pe preot și își aduse aminte că oamenii ăștia nu aveau o religie înaintată. Nici nu puteai ști în ce credeau, din moment ce toate trăsnăile din religia lor nu trecuseră prin reformă. Și revăzu în minte cămăruța ticsită de cadavre.

Preotul vorbea și el engleza într-un fel străin, de parcă ar fi avut gâtlejul umplut cu tărîțe. Avea un nas mare, iar capul și fața îi erau pătrate și spâne. În timp ce-l măsura, gura mare a preotului se căscă și, privind dincolo de doamna Shortley, emise un „Aaaahh!“, arătând cu degetul.

Se răsuci să vadă despre ce-i vorba. Păunul stătea în spatele ei, cu capul ușor sumețit.

– Ce pasăhhre fhhru-moasă! murmură preotul.

– O gură în plus de hrănit, replică doamna McIntyre privind în direcţia păunului.

– Şi când îşi desface frumuseţea asta de coadă?

– Când are chef, răspunse ea. Am avut vreo douăzeci sau treizeci din ăştia, dar i-am lăsat să moară. Nu puteam suferi să-i aud ţipând în toiul nopţii.

– Ce fhhru-moasă e! repetă preotul. O coadă smălţuită cu sori. Se apropie în vârful picioarelor de pasăre şi se uită la spatele ei, în locul de unde începea desenul verde şi auriu. Păunul stătea nemişcat de parcă tocmai descinsese de pe o înălţime scăldată-n soare, special ca să le ofere priveliştea splendorii lui. Faţa rumenă, blajină, a preotului era aplecată asupra păunului şi radia de plăcere.

Gura doamnei Shortley se strâmbă ironic:

– Nu-i decât o păuniţă, îi spuse ea.

Doamna McIntyre îşi înălţă sprâncenele portocalii şi schimbă o privire cu ea de parc-ar fi vrut să-i spună că bătrânul preot căzuse în mintea copiilor.

– Ei, trebuie să arătăm familiei Guizac noua lor locuinţă, spuse cuprinsă de iritare şi îi mână iar pe toţi în automobil.

Păunul se îndreptă spre dudul după care se ascundeau cei doi negri, iar preotul îşi întoarse în sfârşit faţa absorbită, se urcă în maşină şi-i conduse pe dezrădăcinaţi la baraca pe care urmau s-o ocupe.

Doamna Shortley aşteptă până ce nu mai văzu maşina, apoi îşi făcu drum pe ocolite până la dud şi se postă la vreo trei metri în spatele celor doi negri: unul bătrân, care ţinea în mână o găleată pe jumătate plină cu hrană pentru viţel, iar celălalt, un băietan gălbejit, cu un cap de marmotă vârât într-o pălărie de fetru ca un ceaun.

– Ei, le zise ea. V-aţi zgâit destul. Ce gândiţi de oamenii ăştia?

Astor, negrul bătrân, se ridică.

– Ne-am uitat şi noi, o anunţă, ca şi cum ar fi fost o noutate. Cine îs?

– Vin de dincolo de apă, le răspunse doamna Shortley unduindu-şi braţul înspre larg. Ei sunt ceea ce se numeşte nişte dezrădăcinaţi.

– Dezrădăcinaţi, repetă bătrânul. Nu mai spuneţi! Şi ce înseamnă asta?

– Înseamnă că nu mai sunt acolo unde s-au născut şi nu se mai pot duce nicăieri – ca şi cum pe tine te-ar izgoni de aici şi nimeni nu te-ar mai primi.

– Da' eu văz că-s aici, răspunse bătrânul cu un ton meditativ. Dacă-s aici, se cheamă că sunt undeva.

– Aşa-i, întări şi celălalt. Sunt aici.

Lipsa de logică din gândirea negrilor o enerva întotdeauna pe doamna Shortley.

– Nu sunt acolo unde ar trebui să fie, adică în ţara lor. Ar trebui să se afle acolo unde totul e aşa cum s-au obişnuit ei să fie. Aici, noi suntem mai înaintaţi decât cei de-acolo. Da' n-ar strica să căscaţi ochii, urmă ea clătinând din cap. Există zece milioane de miliarde de oameni ca ăştia, şi ştiu eu ce-a zis doamna McIntyre.

– Ce-a zis? întrebă ăl mai tânăr.

– Că azi nu-i uşor de căpătat slujbe, nici pentru albi, nici pentru negri, da, am auzit eu bine ce mi-a spus, repetă ea pe o voce cântătoare.

– Dumneavoastră le auziţi pe toate, observă bătrânul, aplecându-se în faţă de parcă ar fi fost gata s-o ia la drum, dar s-ar fi reţinut, rămânând în suspensie.

– Am auzit-o spunând: „Asta o să bage spaima în cioroii ăia puturoşi", urmă doamna Shortley pe o voce răsunătoare.

Bătrânul o porni la drum, răspunzând:

– Eh, mereu spune aşa ceva. Ha, ha! Da, zău.

– Mai bine te-ai duce la staul să-i dai o mână de ajutor domnului Shortley, se adresă ea celui mai tânăr. Că pentru asta eşti plătit.

– Da' el m-o trimis afară, bombăni negrul. El mi-o dat altceva de făcut.

– Atunci fă ce ţi-a dat de făcut, îi porunci ea şi rămase locului până ce-l văzu plecând.

Pe urmă mai stătu un timp, reflectând, fixând coada păunului, dar fără s-o vadă. Pasărea sărise într-un copac, însă coada îi atârna în faţa ochilor doamnei Shortley, bătută toată în planete învârtejite, cu ochi încercuiţi în verde, încrustaţi în câte un soare care ba sclipea de aur, ba se înroşea ca somonul, după cum îl prindea lumina. Ar fi putut vedea în

coada aceea o hartă a universului, dar nu-i acordă mai multă atenţie decât petelor de cer care spărgeau verdele uniform al copacilor. Doamna Shortley avea în schimb o viziune lăuntrică. Vedea cele zece milioane de miliarde năvălind aici, iar ea, un înger gigantic cu aripi cât casa, spunându-le negrilor că vor trebui să-şi caute alte locuri. Se întoarse în direcţia staulului, meditând asupra acestor lucruri cu o expresie distantă, dar satisfăcută, zugrăvită pe chip.

Se apropie de staul pe un drum pieziș, care-i îngădui să arunce o privire înăuntru, înainte ca ea să poată fi văzută. Domnul Chancey Shortley potrivea mulgătorul la ugerele unei vaci grase, negre, pătate cu alb, chiar lângă intrare, și stătea pe vine. Un chiștoc de țigară îi atârna lipit de mijlocul buzei de jos. Timp de o jumătate de secundă, doamna Shortley îl urmări cu atenție.

– Dacă te-ar vedea sau ar auzi că fumezi în staul, s-ar burzului rău, i se adresă ea.

Domnul Shortley înălţă o faţă puternic brăzdată, cu două râpe scobite sub pomeți și două șanțuri lungi săpate de o parte și de alta a buzelor arse.

– Doar n-ai de gând să mă torni tu?

– Are ea singură un nas foarte fin, i-o întoarse doamna Shortley.

Fără să pară afectat de această remarcă, desprinse cu vârful limbii chiștocul de pe buză, îl vârî în gură, strânse puternic buzele, se ridică, ieși afară, îi aruncă neveste-sii o ocheadă apreciativă, și scuipă în iarbă mucul încă fumegând.

– Vai, Chancey, vai, vai! exclamă ea îngropând cu vârful pantofului chiștocul în pământ și acoperindu-l cu ţărână.

Șmecheria asta a domnului Shortley îi era cunoscută de pe vremea când fusese îndrăgostit de ea. Când îi făcuse curte, nu adusese cu el vreo chitară ca s-o zdrăngăne, sau vreun suvenir duios pentru ea, ci se așezase pe treptele prispei, fără să scoată o vorbă, ca un om paralizat, proptindu-se de stâlp ca să fumeze o țigară. Și când țigara ajungea aproape de capăt, domnul Shortley își întorcea ochii spre iubita lui, deschidea gura, aspira chiștocul și ședea acolo ca și cum l-ar fi înghiţit, privind-o cu cei mai drăgăstoși ochi pe care şi i-ar putea închipui cineva. Ea înnebunea de câte ori îl vedea executând această performanță; i-ar fi plăcut să-i tragă pălăria peste ochi și să-l strângă în brațe până l-ar fi sufocat.

– Ei, zise intrând după el în staul, familia Gobblehook a sosit şi ea doreşte să faci cunoştinţă cu ei. A întrebat: „Unde-i domnul Shortley?“ şi eu i-am zis: „El nu are timp...“

– Ridică-n sus greutăţile alea, îi ceru domnul Shortley, lăsându-se din nou pe vine lângă vacă.

– Crezi că-i în stare să conducă un tractor când nici englezeşte nu ştie? întrebă ea. Nu cred c-o să-şi scoată banii cheltuiţi cu ei. Baiatu’ ştie să vorbească, da’ arată plăpând. Ăla care poate să muncească nu poate să vorbească şi ăla care poate să vorbească nu poate să muncească. Făcea o afacere mai bună dacă-şi mai lua nişte negri.

– Eu, în locul ei, aş fi preferat un negru.

– Şi zice că-s zece milioane de-alde ăştia dezrădăcinaţi, aşa zice, şi că popa ăla îi poate aduce câţi vrea.

– Mai bine n-ar avea de-a face cu popa.

– Pare cam prostănac, continuă doamna Shortley, parcă nu-i în toate minţile.

– Eu, unul, nu m-aş duce la Papa de la Roma ca să mă înveţe ce să fac la lăptărie.

– Nu-s italieni, îs polonezi. Din Polonia, acolo unde erau toate leşurile alea unul peste altul. Ţii minte cadavrele?

– Eu, unul, nu le dau mai mult de trei săptămâni aici, conchise domnul Shortley.

Trei săptămâni mai târziu, doamna McIntyre şi doamna Shortley se plimbau cu maşina pe lângă plantaţia de trestie-de-zahăr ca să-l vadă pe domnul Guizac punând în funcţiune secerătoarea mecanică, o maşină nouă pe care doamna McIntyre tocmai o cumpărase pentru că, spunea ea, pentru prima dată avea un om care ştia s-o mânuiască. Domnul Guizac se pricepea să conducă un tractor, să folosească tescuitorul de fân, secerătoarea mecanică, batoza, toate maşinile pe care le avea la fermă. Era un mecanic destoinic, era dulgher, era zidar. Mai era chibzuit şi energic. Doamna McIntyre prevedea că va putea economisi lunar douăzeci de dolari numai din ce-o costau altădată reparaţiile. Spunea că angajarea acestui om era lucrul cel mai bun pe care-l făcuse în viaţa ei. Se pricepea şi la mulsul mecanic şi era de o curăţenie exemplară. Şi nu fuma.

Parcă mașina la marginea plantației de trestie-de-zahăr și coborâră amândouă. Sulk, negru, atașa remorca la secerătoare, iar domnul Guizac atașa secerătoarea la tractor. El isprăvi mai întâi și-l dădu la o parte pe băiat. Gesticula cu furie ori de câte ori avea nevoie de ciocan sau de șurubelniță. Nimic nu era făcut îndeajuns de repede ca să-i fie pe plac. Negrii îl enervau.

Cu o săptămână în urmă, la ora prânzului, nimerise peste Sulk care, cu un sac rebegit în mână, dădea târcoale coteților cu pui de curcan. L-a urmărit cum a pus mâna pe un pui mai rotofei, numai bun de fript, cum l-a vârât în sac și cum și-a pitit sacul sub haină. După aceea a mers pe urmele lui până la staul, l-a luat de guler, l-a târât cu sila până la ușa din spatele casei doamnei McIntyre, unde a mimat întreaga scenă ca s-o facă să înțeleagă despre ce-i vorba, în timp ce negrul bolborosea și mârâia și cerea să-l trăsnească Dumnezeu dacă avusese de gând să fure curcanul, îl luase numai ca să-i ungă creștetul cu cremă de ghete pentru că suferea de dureri de cap. Să-l trăsnească Dumnezeu dacă ăsta nu era adevărul adevărat, jura și în fața lui Hristos. Doamna McIntyre i-a cerut să ducă la loc curcanul, și pe urmă și-a pierdut o grămadă de timp încercând să-i explice polonezului că toți negrii fură. Până la urmă a trebuit să-l cheme pe Rudolf, să-i explice în englezește și să-l pună să-i traducă tatălui său în poloneză, iar domnul Guizac a plecat cu o mutră șocată și dezamăgită.

Doamna Shortley sperase din toată inima că se vor ivi buclucuri cu secerătoarea, dar lucrurile au mers strună. Toate mișcările domnului Guizac erau repezi și precise. Sări pe tractor ca o maimuță și plonjă cu secerătoarea portocalie în trestie; într-o secundă, un jet verde țâșni din burlan în remorcă. Înaintă hurducându-se de-a lungul stratului până când dispăru din raza lor vizuală și zgomotul se stinse.

Doamna McIntyre suspină de plăcere.

– În sfârșit, spuse ea, am și eu un om pe care mă pot bizui. Ani de zile s-au vânturat pe aici tot felul de nevolnici. Oameni neputincioși. Drojdia albilor sau cioroi, mormăi ea. M-au adus la sapă de lemn. Înainte de ați venit voi am avut tot felul de Ringfield și de Collins și de Jarrell și de Perkins și Pinkin și Herrin și Dumnezeu măi știe cum îi chema, și n-a fost unul care să părăsească locul ăsta fără să ia ceva ce nu-i aparținea. Unu' n-a fost!

Doamna Shortley asculta toate acestea cu calm, pentru că, își spunea ea, dacă i-ar fi considerat și pe ei drojdia albilor, nu ar fi discutat cu ea acum despre această drojdie. Doar nici una dintre ele două nu putea fi

de acord cu drojdia. Doamna McIntyre își continuă monologul pe care doamna Shortley îl mai auzise adeseori.

– De treizeci de ani conduc ferma asta, urmă ea privind încruntată undeva, pe câmp, și abia de-am reușit s-o scot la capăt. Oamenii cred despre mine că sunt făcută din bani. Dar am de plătit impozite. Trebuie să mențin polița de asigurare. Trebuie să achit facturile de reparații. Trebuie să plătesc notele de alimente.

Toate belelele păreau să se fi adunat asupră-i, și stătea cu pieptul scos înainte și cu mâinile-i micuțe încleștate în jurul coatelor.

– De când a murit Judecătorul, continuă ea, abia de-am fost în stare s-o scot la capăt și toți lucrătorii care mă părăsesc iau câte ceva de aici. Negrii nu pleacă – ei rămân pe loc și mă fură. Negrii gândesc că bogat trebuie să fie omul de la care pot fura, și drojdia albilor gândește că bogat trebuie să fie omul care-și poate permite să angajeze niște neputincioși de teapa lor. Și eu nu am altă avere decât țărâna de sub tălpi.

„Ba faci și desfaci“, gândi doamna Shortley în sinea ei, dar nu întotdeauna i se întâmpla să și spună cu voce tare ceea ce gândea. O lăsa de obicei pe doamna McIntyre să-și depene toată povestea până la sfârșit, dar de data asta sfârșitul sună altfel.

– În fine, sunt salvată! spuse ea. Nenorocirea unuia e fericirea altuia. Omul ăsta – și arătă cu degetul în direcția unde dispăruse Dezrădăcinatul – e nevoit să muncească! Vrea să muncească.

Întoarse spre doamna Shortley fața ei zbârcită, înseninată:

– Omul ăsta e salvarea mea!

Doamna Shortley își pironi privirile drept înainte, de parcă vederea ei ar fi străpuns trestia-de-zahăr și dealul, răzbind de partea cealaltă.

– Eu bănuiesc că salvarea asta vă vine de la diavol, spuse ea vorbind rar, detașat.

– Ce vrei să spui? o întrebă doamna McIntyre însoțindu-și cuvintele de o privire aspră.

Doamna Shortley clătină din cap, dar nu adăugă nici un cuvânt. De fapt, nici nu avea nimic de spus, pentru că această intuiție o străfulgerase atunci, pe loc. Niciodată nu se gândise prea mult la diavol deoarece, după părerea ei, religia era necesară numai pentru acei oameni care nu

aveau destulă minte ca să evite răul şi fără ajutor religios. Dar pentru oameni ca ea, pentru oameni cu spirit practic, religia nu însemna decât un prilej social care-ţi oferea posibilitatea să cânţi imnuri; dacă ar fi stat însă vreodată să se gândească, l-ar fi considerat pe diavol drept capul religiei şi pe Dumnezeu un pripăşit pe lângă el. Odată cu versiunea dezrădăcinaţilor ăstora, se vedea nevoită să reconsidere o mulţime de chestiuni.

– Ştiu numai ce i-a spus Sledgewig lui Annie Maude, începu ea, şi când doamna McIntyre se feri s-o întrebe ce îi spusese şi se aplecă să rupă o rămurică de sasafras ca s-o sugă, doamna Shortley continuă, cu aerul că nu divulgă tot ce ştie: I-a spus că mult timp n-or să poată trăi patru persoane cu şaptezeci de dolari pe lună.

– Merită o urcare de salariu. Îmi economiseşte o groază de bani.

Prin asta dădea a înţelege că Chancey al ei nu o ajutase să economisească bani. Chancey se scula la patru dimineaţa ca să-i mulgă vacile, fie vară, fie iarnă, şi făcuse acest lucru zi de zi în ultimii doi ani. Îi păstrase la fermă mai mult decât pe oricine altcineva. Şi toată recunoştinţa pe care catadicsea să le-o arate erau aceste aluzii că Chancey n-o ajutase să economisească bani.

– Domnul Shortley se simte mai bine? întrebă doamna McIntyre.

În sfârşit se îndurase să pună şi această întrebare.

Domnul Shortley zăcea de două zile la pat cu un atac. Şi domnul Guizac îi ţinea locul la ferma de lapte, pe lângă toate celelalte treburi ale lui.

– Nu, nu-i mai bine. Doctorul zice că e supraextenuat.

– Dacă domnul Shortley e extenuat, înseamnă că mai face şi o altă muncă, spuse doamna McIntyre privind-o pe doamna Shortley cu ochii mijiţi, aproape închişi, de parcă ar fi examinat fundul unui bidon de lapte.

Doamna Shortley nu răspunse nimic, dar neagra ei bănuială crescu ca un nor de furtună. De fapt, domnul Shortley efectua şi o a doua muncă, dar acest lucru, într-o ţară liberă, nu era treaba doamnei McIntyre. Domnul Shortley prepara whisky. Avea un alambic dosit undeva pe la marginea plantaţiei, bineînţeles, pe proprietatea doamnei McIntyre, pe o bucată de pământ care-i aparţinea acesteia, dar pe care nu o cultiva, un teren viran care nu era bun la nimic. Domnul Shortley nu se speria de muncă. Se scula la patru dimineaţa şi mulgea vacile, iar pe la mijlocul zilei, când ar fi trebuit să se odihnească, se ocupa de distileria lui. Nu

mulți ar fi muncit cu atâta râvnă. Negrii știau de alambic, dar, cum și el închidea ochii la micile lor matrapazlâcuri, nu se ivise nici un fel de neplăcere între ei. Dar acum, cu străini la fermă, cu oameni care erau numai ochi fără să înțeleagă nimic, și care veniseră dintr-o țară în care nu existau decât războaie și în care religia nu fusese reformată, cu asemenea oameni trebuia să fii tot timpul în gardă. Ba chiar, gândi doamna Shortley, ar trebui să se facă o lege împotriva lor. Nu exista nici o rațiune pentru care să stea aici și să ocupe locurile unor americani care fuseseră uciși în războaiele și măcelurile lor.

– Ba, mai mult, reluă ea dintr-odată, Sledgewig a spus că de îndată ce tatăl ei o să strângă destui bani, o să-și cumpere o mașină de ocazie. Și din momentul în care o să-și cumpere o mașină, o să vedeți că o să-și ia adio de la dumneavoastră.

– Nu-l pot plăti atât încât să-i ajungă să pună bani deoparte. În privința asta n-am nici o grijă. Desigur, însă, adăugă doamna McIntyre după o pauză, dacă domnul Shortley va deveni incapabil de muncă, va trebui să-l folosesc pe domnul Guizac și la ferma de lapte și atunci va trebui să-i plătesc mai mult. Nu fumează, preciză ea, și era pentru a cincea oară în acea săptămână că sublinia acest fapt.

– Nu există alt om care să muncească atâta cât Chancey, replică soția acestuia cu emfază, sau care să se priceapă mai bine la o vacă, sau care să aibă o inimă mai creștinească.

Zicând aceasta, își încrucișă brațele la piept și ochii ei scrutară depărtările. Zgomotul tractorului și al secerătorii crescu din nou și domnul Guizac apăru de partea cealaltă a plantației.

– Și așa ceva nu se poate spune despre oricine, adăugă doamna Shortley.

Se întreba dacă polonezul, descoperind cumva distileria lui Chancey, avea să știe ce-i aia. Necazul cu oamenii ăștia era că niciodată nu puteai spune sigur ce știu și ce nu știu. De câte ori domnul Guizac zâmbea, în imaginația doamnei Shortley năvălea toată Europa, misterioasă și sinistră, stația experimentală a diavolului.

Tractorul și combina trecură prin fața lor zdrăngănind, huruind, râșnind.

– Gândește-te numai cât timp ar fi luat treaba asta dacă era făcută de oameni cu catâri, strigă doamna McIntyre. În asemenea ritm, în două zile seceră toată parcela.

– Poate, bombăni doamna Shortley, dacă nu i s-o întâmpla vreun accident.

Se gândea că din cauza tractorului catârii îşi pierduseră orice valoare. În ziua de azi nici măcar nu mai puteai vinde un catâr. Şi următorul lucru care se va devaloriza vor fi negrii, îşi spuse ea.

În acea după-amiază începu să le explice lui Astor şi lui Sulk ce se va întâmpla cu ei; oamenii erau în staulul de vaci, umplând cu baligă înprăştietoarea de îngrăşăminte. Se aşeză lângă un bloc de sare, sub o şură mai mică, cu pântecele revărsat în poală şi braţele odihnindu-i-se pe el.

– Voi, oamenii de culoare, ar trebui să fiţi mai atenţi. Ştiţi cu cât se vinde azi un catâr?

– Cu o nimica toată, răspunse bătrânul, cu nimic.

– Înainte de a fi apărut tractorul, urmă ea, erau buni şi catârii, şi înainte de a fi apărut un dezrădăcinat, erau buni şi negrii. O să vină timpul, proroci ea, când n-o să se mai uite nimeni la negri.

Bătrânul râse politicos:

– Da, aşa-i. Ha, ha.

Cel mai tânăr nu spuse nimic. Îşi luă doar o mutră morocănoasă şi, când doamna Shortley intră în casă, comentă:

– Burtă-mare le ştie pe toate.

– N-ai nici o grijă, îl asigură bătrânul. Locul tău e prea mic ca să ţi-l râvnească cineva.

Nu-i împărtăşi domnului Shortley temerile ei cu privire la distilerie până când acesta nu-şi reluă lucrul la ferma de lapte. După aceea, într-o seară, când se culcară, îi spuse:

– Omul ăsta iscodeşte peste tot.

Domnul Shortley îşi încrucişă palmele pe pieptul costeliv de parcă ar fi fost un cadavru.

– Iscodeşte, repetă ea şi-i trase un genunchi în coapsă. Şi cine poate spune ce ştiu ăştia şi ce nu ştiu? Cine poate spune că dacă o să descopere distileria, n-o să se ducă glonţ la ea s-o anunţe? De unde ştii

că nu se prepară și în Europa băuturi? Tractoare văd că știu să conducă. Au tot felul de mașinării pe acolo. Răspunde-mi.

– Nu mă bate la cap. Eu sunt mort.

– Ochii ăia mici ai lui sunt ciudați, murmură ea. Și felul ăla în care tot ridică din umeri.

Își înălță și ea de câteva ori umerii, imitându-l.

– Și la ce, mă rog, ridică din umeri?

– Dacă toți oamenii ar fi așa de morți ca mine, n-ar mai exista pricină de necaz, replică domnul Shortley.

– Și preotul ăla, mormăi ea, apoi rămase un timp tăcută. După care reluă:

– În Europa, desigur, băuturile se prepară în alte chipuri, dar bănuiesc că cunosc ei toate metodele. Se pricep la fel de fel de șiretlicuri. E drept că n-au progresat și nu s-au reformat. Religia lor e aceeași ca și în urmă cu o mie de ani. Numai dracu' poate răspunde de treaba asta. Și tot timpul se războiesc unii cu alții. Se ceartă. Și ne atrag și pe noi în luptele lor. De două ori până acuma ne-au atras și noi n-am avut mai multă minte decât să mergem acolo la ei și să împăcăm lucrurile, pentru ca după aceea să vină pe capul nostru și să iscodească și să-ți descopere alambicul și să se ducă glonț la ea. Gata să-i sărute mâna în orice clipă. Mă auzi?

– Nu, replică domnul Shortley.

– Și-am să-ți mai spun un lucru, nu m-ar mira deloc dacă aș afla că înțelege tot ce-i vorbește, în englezește sau în altă limbă.

– Eu nu vorbesc altă limbă.

– Bănuiesc eu că peste puțin n-o să mai fie picior de negru pe aici. Și-am să-ți mai spun ceva. Îi prefer pe negri decât pe polacii ăștia. Ba, mai mult, când o veni momentul, am de gând să iau partea negrilor. Când a venit Gobblehook pentru prima oară aici, îți aduci aminte cum a dat mâna cu cioroii, de parcă n-ar fi fost nici o deosebire, de parcă și el era la fel de negru ca ei, dar când a descoperit că Sulk fură curcani, s-a dus glonț la ea și l-a turnat. Și eu știam că șterpelește curcani. Aș fi putut și eu să-i spun.

Domnul Shortley respira domol de parcă ar fi adormit.

– Cioroii ăştia nu ştiu cine le e prieten şi cine nu, urmă ea. Şi am să-ţi mai spun un lucru. Am tras-o de limbă pe Sledgewig. Zice că în Polonia locuiau într-o casă de piatră şi că într-o noapte a venit un om şi le-a spus să plece din casă până se luminează de zi. Crezi într-adevăr că au locuit într-o casă de piatră? Aere, îşi dă aere. Eu, una, mă mulţumesc şi cu o casă de lemn. Chancey, întoarce-te pe partea astălaltă! Nu-mi place să-i văd pe negri desconsideraţi şi daţi afară. Eu sunt foarte miloasă cu negrii şi cu oamenii săraci. Doar ştii că întotdeauna am fost aşa. N-am fost eu întotdeauna prietena negrilor şi a săracilor? Când o veni momentul, cu negrii am să ţin. Nu-l las eu pe popa ăla să-i dea afară pe negri.

Doamna McIntyre cumpără o nouă grapă mecanică şi un nou tractor pentru că, zicea ea, pentru prima oară avea pe cineva care se pricepea la mecanică. O luă pe doamna Shortley în maşină şi se duseră împreună la parcelele din spate, să vadă cum fuseseră grăpate cu o zi înainte.

– Minunat! exclamă doamna McIntyre privind pământul roşiatic, afânat.

De când lucra Dezrădăcinatul la fermă, doamna McIntyre se schimbase, şi doamna Shortley îi urmărise îndeaproape schimbarea: începuse să se comporte asemenea cuiva care se îmbogăţeşte pe ascuns, şi nu-i mai făcea confidenţe doamnei Shortley, aşa cum obişnuise altădată. Aceasta din urmă bănuia că îndărătul tuturor schimbărilor se ascundea preotul. Popii ăştia sunt foarte vicleni. Întâi o s-o aducă la biserica lui, şi pe urmă o să-i vâre mâna în buzunar. N-are decât, dacă-i tâmpită! îşi spunea doamna Shortley. Dar şi ea avea un secret. Doamna Shortley cunoştea ceva ce făcea Dezrădăcinatul şi care ar fi dat-o gata pe doamna McIntyre dacă ar fi aflat.

– Vă spun că nu face el purici aici pentru şaptezeci de dolari pe lună.

Secretul îl păstra pentru ea şi pentru domnul Shortley.

– Poate c-am să mă descotorosesc de alte ajutoare, ripostă doamna McIntyre, şi atunci o să-i pot plăti mai mult.

Doamna Shortley dădu din cap ca să arate că mirosise ea de câtva timp acest lucru.

– Nu zic că cioroii ăia n-ar merita daţi afară. Dar fac şi ei atât cât îi taie capul. Unui negru trebuie întotdeauna să-i spui ce are de făcut şi pe urmă să stai cu ochii pe el până face treaba.

– Așa spunea și Judecătorul, răspunse doamna McIntyre privind-o aprobator.

Judecătorul fusese primul ei soț, cel care-i lăsase proprietatea. Doamna Shortley auzise că-l luase de bărbat când ea avea treizeci de ani și dânsul șaptezeci și cinci, în speranța că o s-o lase bogată după moarte, dar bărbatul fusese un ticălos și, la deschiderea testamentului, se constatase că n-avea o para chioară. Nu-i lăsase decât casa și cincizeci de acri de pământ. Însă doamna McIntyre vorbea întotdeauna de el cu reverență și-i cita zicalele, ca de pildă: „Nenorocirea unuia e fericirea altuia“, sau „Dracul pe care-l cunoști e mai bun decât dracul pe care nu-l cunoști“.

– Oricum, remarcă doamna Shortley, dracul pe care-l cunoști e mai bun decât dracul pe care nu-l cunoști, și își întoarse capul pentru ca doamna McIntyre să nu-i observe zâmbetul.

Prin bătrânul Astor, aflase ea ce cocea Dezrădăcinatul, dar nu spusese nimănui nimic decât soțului ei. Domnul Shortley se ridicase în pat asemenea lui Lazăr din groapă.

– Să-ți ții gura! îi ceruse el.

– Da.

– Nu cred!

– Ba da.

Domnul Shortley se întinsese din nou în pat

– Asta-i ce știe polacul să facă. Sunt sigură că preotul îl înșurubează. Eu îl învinovățesc pe popă.

Preotul venea des să-i vadă pe cei doi din familia Guizac, și de fiecare dată îi făcea o vizită și doamnei McIntyre; se plimbau împreună pe câmp și ea îi arăta progresele realizate și asculta vorbăria lui sforăitoare. Pe doamna Shortley o săgetase brusc ideea că preotul încerca s-o convingă să mai angajeze o familie de polonezi. Cu două familii acolo, n-o să se mai vorbească decât poloneza! Negrii or să-și ia valea și vor fi două familii de polaci împotriva domnului Shortley și a ei. Începu să-și imagineze un război al cuvintelor, să vadă cuvintele poloneze și cele englezești ciocnindu-se între ele, mărșăluind bățoase, nu fraze, ci simple cuvinte, pălăvrăgind, pălăvrăgind, pălăvrăgind, înălțându-se zgomotoase, țipătoare, înaintând impetuoase, apoi luându-se la trântă unele cu altele. Văzu cuvintele poloneze, murdare și

iscoditoare și nereformate, împroșcând cu noroi curatele cuvinte englezești, până ce totul se îneca în glod. Văzu cuvintele zvârlite claie peste grămadă într-o cămăruță, cuvinte murdare, moarte, cuvintele lor și ale ei învălmășite, stivuite în mormane asemenea cadavrelor despuiate din jurnalul documentar. Doamne, apără-mă de puterea duhnitoare a Satanei! strigă în sinea ei. Și din ziua aceea începu să citească Biblia cu o atenție nouă. Se afundă cu trup și suflet în Apocalipsă și începu să citeze din Profeți și, în scurt timp, ajunse la o înțelegere mai profundă a propriei ei existențe. Își dădu limpede seama că rostul lumii era un mister urzit cu grijă și începu să bănuiască, fără surprindere, că ea avea un rol special de jucat în această urzeală, pentru că ea era puternică. Înțelese că Dumnezeu Atotputernicul îi crease pe oamenii puternici ca să îndeplinească ceea ce era de îndeplinit, și simți că ea va fi pregătită atunci când îi va suna chemarea. Pentru moment însă, misiunea ei era aceea de a-l supraveghea pe preot.

Vizitele lui o zădărau din ce în ce mai mult. Ultima dată se apucase să culeagă pene de pe jos. Găsise două pene de păun și vreo patru sau cinci de curcan, și o pană de găină cafenie, și făcuse un mănunchi din ele. Dar aiureala asta n-o putea amăgi pe doamna Shortley. Știa ea ce face preotul: aducea hoarde de străini în locuri care nu erau ale lor, pentru a da naștere la încăierări, pentru a-i transplanta pe negri și a crea o babilonie în mijlocul celor drepți. De câte ori venea preotul, se ascundea pe undeva și-l pândea până pleca.

Viziunea a avut-o într-o duminică după-amiază.

Fusese cu vacile la pășune, pentru că pe domnul Shortley îl durea rău genunchiul, și pășea agale pe drum, cu brațele încrucișate la piept și cu ochii fixați pe norii joși, care arătau ca șiruri, șiruri de pești albi zvârliți de ape pe o plajă albastră. Se opri locului cu un oftat de oboseală în timpul urcușului unei pante, căci picioarele ei erau nevoite să care o greutate mare și nu mai era chiar atât de tânără. Uneori își simțea inima în piept, ca pumnul unui copil care se încleștа și descleștа, și când o copleșea o asemenea senzație, înceta să mai gândească și se mișca în gol, fără noimă, de parcă ar fi fost doar masiva carcasă a propriei ei făpturi. Dar urcă povârnișul fără șovăială și rămase în vârf, satisfăcută de ea însăși. Și deodată, în timp ce privea, cerul se desfăcu în două bucăți, asemenea cortinei din fața unei scene de teatru, și o imagine gigantică îi apăru în fața ochilor. Avea culoarea de aur alb a soarelui de după-amiază timpurie. Forma nu se contura clar, dar desluși roți de foc cu ochi negri, aprigi, în centru, care se învârteau nebunește de jur împrejur. Nu-și putea da seama dacă se învârteau înainte sau îndărăt, din pricina orbitoarei măreții a figurii. Închise ochii ca să o poată privi

și imaginea deveni roșie ca sângele, iar roțile, albe. O voce foarte răsunătoare rosti un singur cuvânt: „Profeție!“

Rămase locului, clătinându-se ușor, dar cu trupul rigid, ochii închiși, pumnii strânși și pălăria de pai căzută pe frunte.

– Fiii popoarelor păcătoase vor fi măcelăriți! strigă ea cu glas puternic. Picioarele le vor sta în locul brațelor, tălpile le vor ajunge în obraji, urechile în palma mâinii. Care din ei va rămâne întreg? Care va rămâne întreg? Care?

După un timp deschise ochii. Cerul era năpădit de pești albi purtați lenevos de un curent nevăzut, și așchii de soare, înecate de valul peștilor, răzbeau din când în când la lumină, de parc-ar fi fost mânate de ape în direcția opusă. Începu să meargă, abia urnindu-și picioarele ca de plumb, pas cu pas, până când străbătu pășunea și ajunse la fermă. Intră în staul parcă plutind în transă și nu-i vorbi domnului Shortley. Apoi văzu mașina preotului în fața casei doamnei McIntyre.

– Iarăși, mârâi ea. Iar a venit să distrugă.

Doamna McIntyre și preotul se plimbau prin curte. Ca să nu dea ochii cu ei, o luă la stânga și intră în magazia de nutreț, o baracă ticsită pe o latură cu saci înfloraţi burdușiți cu hrană pentru animale. Într-un colț erau împrăștiate pe jos niște cochilii de stridii, iar pe pereți erau prinse calendare vechi, soioase, cu reclame de hrană pentru viței, sau de felurite leacuri medicinale. Unul dintre ele înfățișa un domn cu barbă, în frac, ținând în mână o sticlă, și dedesubtul picioarelor lui stătea scris: „Am redevenit normal datorită acestei minunate descoperiri“. Doamna Shortley se simțise întotdeauna atrasă de bărbatul din afiș ca de o persoană distinsă, care-i devenise familiară, dar de astă dată mintea ei nu era preocupată decât de prezența periculoasă a preotului. Se postă în fața unei crăpături dintre două scânduri pe unde putea privi afară, și-i văzu pe cei doi îndreptându-se spre clocitoarea de curcani, aflată chiar în fața magaziei de nutreț.

– Aaaahh! făcu preotul. Ia te uită la puicuțele astea! Și se opri privind prin plasa de sârmă.

Gura doamnei Shortley se schimonosi.

– Crezi că familia Guizac vrea să mă părăsească? îl întrebă doamna McIntyre. Crezi că vor să plece la Chicago sau în vreun alt oraș?

– Și pentru ce-ar face așa ceva? întrebă preotul agitându-și degetul la o curcă și vârându-și nasul în sârmă.

– Pentru bani.

– Aahh, atunci dă-le dumneata mai mulţi, răspunse el indiferent. Trebuie şi ei să trăiască.

– Chiar aşa am să fac. Asta înseamnă însă că trebuie să concediez pe unii dintre ceilalţi.

– Cei doi Shortley sunt buni? întrebă iar preotul, acordând mai multă atenţie curcanilor decât doamnei McIntyre.

– Luna trecută l-am prins de cinci ori pe domnul Shortley fumând în staul. De cinci ori.

– Şi neghhrii-s mai buni?

– Mint şi fură şi tot timpul trebuie să fii cu ochii pe ei.

– Ţţţţ, ţţţţ! Şi pe care ai de gând să-i concediezi?

– Am hotărât să-i dau domnului Shortley preaviz de-o lună. Preotul părea să nici nu o audă, atât era de preocupat să-şi agite degetul prin plasa de sârmă. Doamna Shortley se lăsă să cadă cu un zgomot surd pe un sac de borceag, din care se înălţară norişori de pulbere. Se uita drept în ochii domnului de pe afiş care ţinea în mână minunata lui descoperire, dar nu-l vedea. Privea ţintă înainte, de parcă nu vedea absolut nimic. Pe urmă se ridică şi alergă la casa ei. Faţa îi era de un roşu vulcanic.

Se porni să deschidă toate sertarele şi scoase de sub pat cutii şi valize vechi, ponosite. Descărcă sertarele în cutii, fără nici o clipă de răgaz, şi fără să-şi scoată pălăria de soare de pe cap. Le puse şi pe cele două fete să facă acelaşi lucru. Când se întoarse acasă domnul Shortley, nici nu-i aruncă măcar o privire, ci întinse spre el un braţ, în timp ce cu celălalt împacheta:

– Adu maşina la uşa din spate. Doar n-ai să aştepţi să-ţi dea un picior în fund!

Domnul Shortley nu se îndoise niciodată de omniscienţa consoartei lui. În mai puţin de o clipă înţelese întreaga situaţie şi, rezumându-se doar să emită un mârâit, se retrase spre uşă şi se duse să parcheze maşina în spate.

Legară cele două paturi de fier pe capota maşinii, în paturi vârâră cele două fotolii balansoar, iar între fotolii saltelele făcute sul. Deasupra acestora legară o lădiţă cu pui. Interiorul maşinii îl umplură cu cutii şi

valize vechi, lăsând un spațiu mic pentru Annie Maude și Sarah Mae. Împachetatul și legatul le luă tot restul după-amiezii și jumătate din noapte, dar doamna Shortley era hotărâtă să plece înainte de ora patru dimineața, pentru ca domnul Shortley să nu mai execute nici un muls la ferma asta. Tot timpul cât împachetase, fața ei își schimbase culoarea de la roșu la alb ca varul, și îndărăt la roșu.

Chiar înainte de a se crăpa de ziuă, când începuse să burnițeze, au fost și ei gata de plecare. Se înghesuiră în mașină, îngrămădiți între cutii și boccele și suluri de așternut. Automobilul negru, pătrat, râșnea cu mai mult zgomot ca de obicei, de parcă ar fi protestat la atâta încărcătură. În spate, cele două lungane ciolănoase, cu păr galben, ședeau pe un maldăr de cutii și, undeva pe sub pături, mai existau un cățel de vânătoare și o mâță cu doi pui. Mașina înainta încet, ca o arcă suprapopulată, îndepărtându-se de baraca lor și trecând prin fața casei în care doamna McIntyre dormea dusă – fără să presimtă că vacile ei nu vor fi mulse de domnul Shortley în acea dimineață – și prin fața barăcii polonezului, aburcând apoi dealul și pe urmă luând-o în jos spre gardul pe lângă care apăruseră cei doi negri, unul în spatele celuilalt, ducându-se să ajute la muls. Se uitară la mașină și la ocupanții ei, dar în clipa în care strălucirea galbenă, tulbure, a farurilor le ilumină fețele, păreau să nu fi văzut nimic sau, oricum, să nu acorde nici o importanță celor ce văzuseră. De parcă mașina ar fi fost un caier de ceață trecătoare în zorii cenușii. Își văzură de drum, în același ritm molcom, fără să se uite îndărăt.

Un soare de un galben întunecat își începea suișul pe un cer de același cenușiu sumbru și lucios ca și șoseaua. Ogoarele se despleteau, de o parte și de alta, țepene și țepoase.

– Unde mergem? întrebă domnul Shortley pentru prima dată.

Doamna Shortley ședea cu un picior pe o cutie de ambalaj, astfel încât genunchiul îi intra în stomac. Cotul domnului Shortley îi ajungea aproape sub nas, iar piciorul stâng, desculț, al lui Sarah Mae atârna peste bancheta din față, atingându-i urechea.

– Unde mergem? își repetă domnul Shortley întrebarea și, când nu-i dădu nici un răspuns, se întoarse și se uită la ea.

Valuri de fierbințeală, lente și compacte, îi podideau fața, de parcă se masau pentru un asalt final. Ședea dreaptă, în ciuda faptului că-și ținea un picior îndoit sub ea și un genunchi o împungea aproape în beregată, dar ochii ei de un albastru înghețat erau ciudat de lipsiți de lumină. Orice viziune părea să se fi resorbit și să se fi repliat înlăuntrul ei. Deodată, prinse simultan cotul domnului Shortley și piciorul desculț al

lui Sarah Mae și începu să tragă de ele de parcă încerca să-și fixeze cele două mădulare pe trupul ei.

Domnul Shortley porni să înjure și opri brusc mașina, iar Sarah Mae îi răcni să înceteze, dar doamna Shortley părea să aibă intenția de a rearanja pe loc conținutul întregii mașini. Se răsucea în față și-n spate, înșfăcând orice lucru care-i cădea sub mână și strângându-l cu putere la piept: capul domnului Shortley, piciorul lui Sarah Mae, pisica, un teanc de așternuturi albe, chiar și propriul ei genunchi rotund ca o lună plină; pe urmă, deodată, această aprigă exaltare se topi într-o expresie de mirare și strânsoarea în care le încleștase pe toate slăbi. Unul dintre ochi se apropie mult de celălalt și păru să se închidă încet, iar ea rămase nemișcată.

Cele două fete, care nu înțelegeau ce se întâmplase cu ea, începură să întrebe: „Mamă, unde mergem? Unde mergem?“ Aveau impresia că totul e o farsă și că tatăl lor, care o privea neliniștit, încerca să facă pe mortul. Nu știau că ea trăise o supremă experiență, senzația de a fi pentru totdeauna frustrată de tot ce-i aparținea. Fetele erau speriate de șoseaua cenușie, lucioasă, din fața lor și repetau cu glasuri din ce în ce mai ascuțite: „Unde mergem, mamă? Unde mergem?“, în timp ce mama lor, cu trupul uriaș prăbușit pe bancheta mașinii și cu ochii ca două bucăți de sticlă vopsită în albastru, părea să mediteze pentru prima oară la înfricoșătoarele frontiere ale adevăratei ei țări.

II

– Nu-i nimic, se adresă doamna McIntyre negrului bătrân, ne descurcăm noi și fără ei. Am văzut noi mulți venind și plecând, negri și albi.

Stătea în staulul viteilor în timp ce negrul făcea curățenie; doamna McIntyre ținea în mână o greblă cu care îndepărta din când în când câte un știulete de porumb rătăcit prin vreun ungher sau arăta câte o pată de udeală care-i scăpase moșului. Când descoperise că familia Shortley plecase, fusese încântată, pentru că o scutiseră să-i mai concedieze. Oamenii pe care-i angaja ea o părăseau întotdeauna – fiindcă ăsta le era felul. Dintre toate familiile pe care le avusese la fermă, soții Shortley fuseseră cei mai buni, dacă făcea abstracție de Dezrădăcinat. Nu fuseseră chiar drojdie; doamna Shortley era o femeie cumsecade, care avea să-i lipsească; dar, așa cum spunea Judecătorul, nu poți să împaci și capra și varza, or, ea era foarte mulțumită cu Dezrădăcinatul.

– I-am văzut venind și plecând, repetă ea cu satisfacție.

– Da' și io, și dumneavoastră suntem încă aci, spuse negrul bătrân aplecându-se să-și scoată săpăliga de sub o iesle.

Doamna McIntyre sesiză exact ceea ce voise bătrânul s-o facă să înțeleagă. Dungi late de soare cădeau pe spatele lui prin tavanul crăpat și-l tăiau în trei secțiuni distincte. Îi privi mâinile lungi încleștate pe săpăligă și profilul bătrân, frânt, încovoiat deasupra mâinilor. Se poate ca tu să fi fost aici înainte de-am venit eu, gândi în sinea ei, dar e sigur că eu voi fi aici și când tu nu vei mai fi.

– Mi-am pierdut jumătate din viață războindu-mă cu niște nevolnici, grăi, cu glas tare, pe un ton sever. Dar acum am pus capăt.

– Negrii și albii, toți e la fel, comentă bătrânul.

– Am pus capăt, repetă ea și își smuci la gât halatul de lucru de culoare închisă, pe care și-l aruncase pe umeri ca o pelerină.

Purta pe cap o pălărie neagră de pai, cu boruri largi, care, cu douăzeci de ani în urmă, o costase douăzeci de dolari, dar pe care o folosea acum ca pălărie de soare.

– Banii-s ochiul dracului, urmă ea. Asta spunea Judecătorul în fiecare zi. Zicea că el îi plânge pe cei cu bani. Mai zicea că pricina pentru care voi, negrii, sunteţi atât de neobrăzaţi este că există prea mulţi bani în circulaţie.

Bătrânul negru îl cunoscuse pe Judecător.

– Judecătorul zicea că aşteaptă ziua cân' o să fie prea sărac ca să mai plătească un negru să muncească pentru el. Şi cân' o veni ziua aceea, zicea, atunci lumea o să fie iar pe picioarele ei.

Doamna McIntyre se aplecă în faţă, cu mâinile în şold şi gâtul întins, şi spuse:

– Ei, ziua aia nu-i prea departe aici, la noi, şi îţi spun un lucru, ţie şi la toţi: băgaţi-vă minţile-n cap. Eu nu mai am de gând să lupt cu nevolnicii. Acum am un om care e nevoit să muncească.

Bătrânul ştia când trebuie să răspundă şi când nu. În cele din urmă zise:

– I-am văzut venind şi i-am văzut plecând.

– Oricum, familia Shortley nu era nici pe departe cea mai rea dintre ei. Îmi amintesc de ăia, Garrit.

– Ăştia a fost înainte de ăia, Collins, zise negrul.

– Nu, înainte de Ringfield.

– Doamne Dumnezeule, Ringfield ăla, murmură bătrânul.

– Nici unul din ei nu voia să muncească.

– I-am văzut venind şi i-am văzut plecând, repetă bătrânul de parc-ar fi fost un refren. Da' niciodată n-am avut unu' ca ăsta de acu', spuse, aplecându-se până ajunse să se uite în faţa ei.

Avea pielea de culoarea scorţişoarei şi nişte ochi atât de înceţoşaţi de bătrâneţe, încât păreau acoperiţi de pânze de păianjen.

Ea îi susţinu privirea cu intensitate, până când, coborându-şi din nou mâinile pe săpăligă, bătrânul se aplecă iar şi scoase un morman de rumeguş pe care-l vârî în roabă.

– El curăţă grajdul în timpul care i-ar fi trebuit domnului Shortley numai ca să se hotărască să-l cureţe.

– E din Polia, murmură bătrânul.

– Din Polonia.

– În Polia nu-i ca aici. Ei trăiesc în alte feluri.

Apoi bolborosi ceva neinteligibil.

– Ce tot mormăi acolo? Dacă ai ceva de spus despre el, spune, dar spune cu glas tare.

Bătrânul rămase tăcut, îndoindu-și genunchii într-o poziție precară și așezând săpăliga jos, de-a lungul copăii.

– Dacă știi c-a făcut ceva ce nu trebuia să facă, aștept să-mi spui pe dată.

– Nu-i vorba de trebuit sau de netrebuit, îngăimă el. E ceva ce nu face nimeni.

– Nu cunoști nimic împotriva lui și află că a venit aici ca să stea.

– N-am mai avut niciodată unu' ca el, murmură negrul și își însoți cuvintele de râsul lui politicos.

– Vremurile se schimbă, reluă ea. Știi ce se întâmplă cu lumea asta? Se umflă. Oamenii se înmulțesc în așa hal, că numai cei deștepți, chibzuiți și energici vor supraviețui.

Sublinie cuvintele „deștepți, chibzuiți și energici" cu câte un pumn în palmă.

Prin capătul celălalt al grajdului putea să vadă în curte, acolo unde Dezrădăcinatul stătea în poarta unui staul cu un furtun verde în mână. Silueta lui avea o anumită rigiditate care o făcea pe doamna McIntyre să se apropie de el cu rezervă, chiar și în gând. Își spunea că acest lucru se datora faptului că nu putea susține o conversație normală cu el. Ori de câte ori i se adresa, se pomenea țipând și dând aiurea din cap, și de fiecare dată era conștientă că unul dintre negri se pitise pe după cea mai apropiată magazie și-o urmărea.

– Asta-i! decretă ea așezându-se pe un stelaj pentru saci și încrucișându-și brațele. Am hotărât că-mi ajunge cât am avut de-a face cu toate scursorile; îmi ajunge pe-o viață, și n-am de gând să-mi petrec ultimii ani prostindu-mă cu de-alde Shortley și Ringfield și Collins, când lumea e plină de oameni care sunt nevoiți să muncească.

– Și-atunci cum de-s așa mulți pe de lături?

– Oamenii sunt egoişti. Dezrădăcinaţii ăştia au prea mulţi copii. Dar nu mai are sens să-ţi baţi capul cu asta.

Bătrânul apucase mânerele roabei şi se retrăgea spre uşă de-a-ndăratelea, când se opri locului, jumătate în soare, jumătate în umbră, şi stătu aşa molfăind din gingii, de parcă uitase în ce direcţie voise să se îndrepte.

– Lucrul de care nu vă daţi seama voi, oamenii de culoare, este că toate firele sunt în mâna mea. Dacă voi nu munciţi, eu nu câştig, şi dacă nu câştig, nu pot să vă plătesc. Voi depindeţi de mine, dar fiecare dintre voi se poartă de parcă răspunderea îi revine celuilalt.

După faţa lui nu-ţi puteai da seama dacă o auzea sau nu. În cele din urmă mişcă roaba.

– Judecătoru' zicea că dracu' pe care-l ştie e mai bun ca dracu' pe care nu-l ştie, spuse el într-un murmur clar şi trase roaba afară.

Doamna McIntyre se ridică şi îl urmă, o adâncitură verticală săpându-i-se deodată în mijlocul frunţii, chiar sub breton.

– Judecătorul nu mai e de mult acela care plăteşte aici cheltuielile, strigă după el cu o voce pătrunzătoare.

Bătrânul era singurul dintre negrii ei care-l cunoscuse pe Judecător şi avea impresia că acest lucru îi conferea un privilegiu. Avusese o părere foarte proastă despre domnii Crooms şi McIntyre, soţii ei ulteriori, şi, în felul lui învăluit, politicos, o felicitase după fiecare dintre divorţuri. Când socotea el că-i nevoie, îşi găsea de lucru pe sub fereastra unde ştia că stă ea şi vorbea de unul singur cu glas tare, o discuţie ocolită, întortocheată, cu întrebări, răspunsuri şi cu refren. Odată, ea se ridicase în tăcere şi trântise fereastra cu atâta violenţă, încât moşul îşi pierduse echilibrul şi căzuse lat. Alteori discuta cu păunul. Păunul îl urmărea peste tot, cu ochiul fixat pe ştiuletele de porumb care-i ieşea bătrânului din buzunarul de la spate, sau stătea lângă el şi îşi ciugulea penele. Odată îl auzise prin uşa deschisă a bucătăriei spunând păsării:

– Ţiu minte când era douăzeci ca tine care se fandosea p-aci, ş-acu' eşti numa' tu cu două păunişte. Pe vremea lu' Crooms era doişpe. Pe vremea lu' McIntyre, cinci. Ş-acu', numa' tu şi două păunişte.

Şi atunci ea ieşise furioasă pe prispa bucătăriei şi-i strigase:

– DOMNUL Crooms şi DOMNUL McIntyre! Să nu te mai aud că vorbeşti altfel despre ei. Şi bagă-ţi în cap: când păunul ăsta moare, nu va mai fi

înlocuit.

Păstra păunul numai dintr-o teamă superstiţioasă, ca să nu-l supere pe Judecător în mormânt. Lui îi plăcuse să vadă păunii mărşăluind ţanţoşi în jurul casei, zicea că-l fac să se simtă bogat. Dintre cei trei soţi, Judecătorul era cel mai prezent în gândurile ei, deşi era unicul pe care-l îngropase. Zăcea înmormântat în cimitirul familiei, un mic spaţiu îngrădit în mijlocul lanului de grâu din spate, alături de mama, tatăl şi bunicul lui, trei mătuşi şi două verişoare care muriseră de copile. Domnul Crooms, al doilea soţ, se găsea la patruzeci de mile depărtare, internat în ospiciul municipal, iar domnul McIntyre, ultimul, zăcea, probabil, beat mort în vreo cameră de hotel din Florida. Dar Judecătorul, înfundat în grâu, cu familia lui alături, odihnea acasă pe vecie.

Se măritase cu el când era bătrân, din cauza banilor lui, dar mai existase o raţiune pe care nu o recunoscuse pe atunci nici chiar în sinea ei: omul îi plăcuse. Era un tip de magistrat porcos, care priza tabac pe nas, faimos în ţinut pentru averea lui, şi care purta pantofi cu tocuri înalte, cravată şnur, costum cenuşiu cu dunguliţă neagră şi, fie iarnă, fie vară, o pălărie panama îngălbenită. Dinţii şi părul îi erau de culoarea tutunului, şi faţa rozalie ca argila, ciupită de vărsat şi brăzdată de nişte semne misterioase, cu aspect preistoric, de parcă fusese dezgropat împreună cu alte fosile. Plutea în jurul lui un iz ciudat de bancnote înmuiate în sudoarea altora, dar niciodată nu purta bani la el, n-avea un bănuţ asupră-i.

Fusese secretara lui timp de câteva luni, şi bătrânul, cu ochiul lui ager, îşi dăduse pe dată seama că avea de-a face cu o femeie care-l admira pentru el însuşi. Cei trei ani cât au trăit împreună după căsătorie au fost cei mai fericiţi şi mai prosperi din întreaga viaţă a doamnei McIntyre, dar la moartea Judecătorului proprietatea s-a dovedit a fi în stare de faliment. I-a lăsat moştenire o casă ipotecată şi cincizeci de acri de pământ de pe care reuşise să taie tot lemnul înainte de a fi murit. S-ar fi zis că, în chip de triumf final al unei vieţi pline de succes, izbutise să ia totul cu el în mormânt.

Dar ea supravieţuise. Supravieţuise unei succesiuni întregi de arendaşi şi de muncitori de fermă în faţa cărora chiar şi bătrânul ar fi rezistat cu mare dificultate, şi se dovedise în stare să ţină piept secătuirii constante efectuate de un trib de negri năzuroşi şi imprevizibili, ba reuşise chiar să se ţină tare în faţa lipitorilor, turma de negustori şi de cherestigii şi de cumpărători şi vânzători a tot ce se putea transporta într-un camion sau a tot ce gâfâia prin curte.

Acum stătea cu umerii uşor înălţaţi şi cu braţele încrucişate pe sub halat, urmărindu-l cu o expresie de satisfacţie pe Dezrădăcinat, care deschisese furtunul şi intrase în grajd. Îi părea rău că bietul om fusese izgonit din Polonia şi nevoit să străbată toată Europa şi să se mulţumească cu o baracă de lemn într-o ţară străină. Dar nici ea nu avusese o viaţă uşoară. Ştia ce înseamnă să lupţi. Oamenii trebuie să lupte. Domnului Guizac, odată ieşit din Europa şi ajuns aici, i se oferise totul pe tavă. Probabil că nu avusese îndeajuns de luptat. Ea îi dăduse o slujbă. Şi nici măcar nu ştia dacă îi era recunoscător sau nu. Nu ştia despre el nimic altceva decât că îşi făcea munca. Adevărul este că, pentru ea, Dezrădăcinatul încă nu căpătase contururile unui personaj real. Era ca un fel de miracol care se înfăptuise în faţa ochilor ei şi despre care vorbea, dar în care încă nu credea.

Îl urmări ieşind din grajd şi făcându-i un semn lui Sulk, care venea dindărătul parcelei. Îi comunică acestuia ceva prin gesturi, apoi scoase un obiect din buzunar şi amândoi rămaseră să-l contemple. Doamna McIntyre porni pe cărare, către ei.

Negrul era înalt şi uscat şi îşi întindea gâtul şi ţeasta rotundă înainte, în felul lui idioţesc. Era semicretin, dar negrii pe jumătate cretini erau întotdeauna muncitori buni. Judecătorul o povăţuise să angajeze negri înapoiaţi, pentru că ăştia n-au destulă minte ca să se oprească din muncă. Polonezul îi explica ceva prin gesturi repezi. Îi lăsă obiectul în mână, se îndepărtă şi, înainte ca doamna McIntyre să fi dat cotul pe cărare, îl şi auzi pornind tractorul. Se ducea pe ogor. Negrul tândălea încă acolo, căscând gura la ceea ce avea în mână.

Doamna McIntyre intră în grajd, inspectând cu un ochi aprobator podeaua de beton spălată lună. Era abia nouă şi jumătate, or, domnul Shortley nu se apuca niciodată de curăţenie înainte de ora unsprezece. Când ieşi în celălalt capăt, îl văzu pe negru mişcându-se foarte încet pe o cărăruie oblică din faţa ei, şi ţinându-şi încă ochii pe ceea ce-i dăduse domnul Guizac. N-o observă, se opri, îşi îndoi genunchii şi se aplecă peste mâna întinsă, scoţând limba şi descriind mici cercuri cu ea. Ţinea în mână o fotografie. Ridică un deget şi începu să-l plimbe pe suprafaţa pozei. Apoi înălţă ochii, o văzu şi păru să încremenească, cu gura pe jumătate căscată într-un rânjet şi degetul ridicat.

– De ce nu eşti pe ogor? îl întrebă ea.

Ridică un picior, îşi căscă şi mai tare gura, în timp ce mâna cu fotografia lunecă spre buzunar.

– Ce-ai acolo?

– Nimic, mormăi el și, cu un gest automat, îi întinse fotografia. Era poza unei fetițe de vreo doisprezece ani, în rochie albă. Avea păr blond și o cunună pe cap și privea cu ochi luminoși, lipsiți de expresie și calmi.

– Cine-i copila asta?

– Verișoara lui, răspunse băiatul cu glas pițigăiat.

– Și ce faci cu fotografia?

– Se mărită cu mine, răspunse el cu o voce și mai pițigăiată.

– Se mărită cu tine? țipă ea.

– Eu plătesc jumătate de drum încoace. Îi dau lui trei dolari pe săptămână. Acu-i mai mare. E vara lui. Nu-i pasă cu cine se mărită, numa' să scape de-acolo.

Vocea pițigăiată păru să țâșnească nervos, ca un jet de sunete, apoi se dezumflă și se stinse în timp ce negrul îi pândea fața. Ochii doamnei McIntyre erau albaștri ca granitul când cade lumina soarelui asupră-i, dar nu se uitau la el. Priveau în depărtare, de unde se auzea zgomotul slab al tractorului.

– Da' nu crez să vie, murmură băiatul.

– O să am eu grijă să capeți înapoi fiecare bănuț pe care i l-ai dat, spuse ea cu o voce ștearsă și se îndepărtă, ținând în mână fotografia împăturită în două.

Nimic din ținuta ei țeapănă nu trăda cât era de zguduită.

De îndată ce ajunse în casă, se trânti pe pat, închise ochii și își apăsă inima cu mâna, de parcă ar fi încercat s-o țină locului. Gura i se deschise și lăsă să-i scape câteva sunete seci. Pe urmă, după o clipă, se ridică în capul oaselor și vorbi cu glas tare:

– Toți sunt la fel. Așa au fost de când mă știu.

Se lăsă să cadă iar pe pat.

– Douăzeci de ani de când sunt înfrântă și ruinată, și i-au prădat până și mormântul.

Amintindu-și de acest lucru, începu să plângă încetișor, ștergându-și ochii cu tivul halatului.

Se referise la îngerul de pe mormântul Judecătorului.

Un heruvim de piatră pe care bătrânul îl văzuse odată în vitrina unui cioplitor de morminte, la oraş. Îi căzuse cu tronc la inimă, povestise el, în parte pentru că faţa îngerului semăna cu a soţiei lui, în parte pentru că voia ca mormântul său să fie împodobit cu o operă de artă veritabilă. Cumpărase îngerul şi plecase spre casă cu el, aşezându-l pe canapeaua de pluş verde a compartimentului de tren. Doamna McIntyre nu reuşise niciodată să distingă asemănarea îngerului cu ea. De la bun început îl găsise hidos, dar când familia Herrin l-a furat de pe mormântul bătrânului, s-a simţit teribil de zdruncinată şi de ultragiată. Doamna Herrin nu mai putea după înger şi se ducea adeseori la cimitir să-l admire, şi când familia Herrin şi-a luat tălpăşiţa, a plecat şi îngerul cu ei, lăsându-i doar degetele de la picioare, pentru că toporul pe care-l folosise domnul Herrin ca să-l disloce lovise o idee prea sus. De atunci, doamna McIntyre nu mai avusese posibilitatea de a-l înlocui.

După ce plânse după voia inimii, se sculă şi se duse în holul din spate, un spaţiu îngust cât o debara, întunecos şi liniştit ca o capelă, şi se aşeză pe marginea scaunului turnant negru, al Judecătorului, rezemându-şi cotul de biroul lui. O mobilă gigantică, cu capac-rulou şi cu o sumedenie de compartimente şi sertăraşe pline cu hârtii îmbâcsite de praf. Sertarele pe jumătate deschise erau încărcate cu vrafuri de conturi vechi de bancă şi registre, iar la mijloc se afla un mic seif, gol, dar încuiat, sugerând un tabernacul. De la moartea soţului ei, lăsase această parte din casă absolut neschimbată. Era ca un soi de monument în memoria lui, sacru, pentru că de aici îşi condusese toate tranzacţiile. La cea mai mică mişcare într-o parte sau în alta, scaunul scotea câte un geamăt ruginit, de schelet, care-l evoca pe bătrân când se jeluia de sărăcie. Din principiu, vorbea de parcă ar fi fost cel mai sărac om de pe faţa pământului, principiu pe care-l preluase şi ea, nu numai pentru că-i aparţinuse lui, ci pentru că era adevărat. Când se aşeză pe scaun, cu faţa contractată întoarsă spre seiful gol, îşi spuse că nu exista pe lume om mai sărac decât ea.

Rămase nemişcată la birou vreo zece-cincisprezece minute, apoi, ca şi cum ar fi absorbit oarecare putere, se ridică, se urcă în maşină şi se duse la lanul de grâu.

Drumul trecea printr-o pădurice de pini umbroasă şi sfârşea pe creştetul unui deal de unde se desfăcea un larg evantai de verdeaţă stufoasă. Domnul Guizac secera tăind cărări curbe dinspre marginea lanului spre centru, unde se afla micul cimitir îngropat în grâu, iar ea îl putu vedea pe latura mai îndepărtată, cocoţat pe tractor, trăgând după el remorca. Din când în când cobora de pe tractor şi se urca în remorcă

pentru a nivela paiele, căci negrul nu sosise încă să-l ajute. Îl urmări nervoasă, stând în fața automobilului ei negru și ținându-și brațele încrucișate pe sub halatul-pelerină, în timp ce el înainta încet pe marginea lanului, apropiindu-se tot mai mult de ea, până când putu să-i facă semn să coboare. Opri mașina, sări jos și veni fuga spre ea, ștergându-și fălcile roșii cu o bucată de cârpă soioasă.

– Vreau să-ți vorbesc, îi spuse doamna McIntyre și-i făcu semn să vină la marginea pădurricii, în partea umbrită.

Guizac își scoase șapca de pe cap și o urmă zâmbind, dar zâmbetul i se șterse de pe buze când doamna McIntyre se întoarse cu fața spre el. Sprâncenele ei, subțiri și aprige ca niște picioruşe de păianjen, se îmbinaseră prevestind furtună, iar adâncitura verticală i se săpase din nou între linia bretonului și rădăcina nasului. Scoase din buzunar fotografia îndoită și i-o întinse fără să rostească un cuvânt. Apoi făcu un pas îndărăt și rosti:

– Domnule Guizac! Intenţionezi să aduci aici această sărmană copilă nevinovată și s-o măriți cu un negru împuţit, hoţ și pe jumătate cretin? Ce soi de monstru ești?

Luă fotografia din mâna ei, răspunzându-i cu un zâmbet tot mai larg.

– Verișoară la mine. Aici doisprezece ani. Prima Comuniune. Acum șasesprezece.

„Monstrule!“, gândi doamna McIntyre în sinea ei, și se uită la el de parcă-l vedea pentru prima oară.

Fruntea și chelia lui Guizac, acolo unde fuseseră apărate de șapcă, erau albe, dar restul feței era roșu și acoperit cu peri galbeni țepoși. Ochii îi străluceau ca două ținte îndărătul ochelarilor cu rame de metal galben, legați cu sârmă deasupra nasului. Întreaga față arăta de parcă fusese cârpăcită din alte câteva fețe.

– Domnule Guizac, urmă ea vorbind întâi rar și apoi din ce în ce mai repede, până ce-și pierdu răsuflarea chiar în mijlocul unui cuvânt, negrul acela nu-și poate lua o soție albă din Europa. Nu se cade să discuți asemenea lucruri cu un cioroi. Îl ațâți pentru o treabă care nu se poate face. Probabil că în Polonia s-o fi făcând, dar aicea nu, așa că trebuie să pui punct. E o nebunie curată. Cioroiul ăla n-are un grăunte de minte în cap și dumneata îl ațâți...

– Ea, acolo, în lagăr.

– Verișoara dumitale nu poate veni aici ca să se mărite cu unul din negrii mei.

– Ea șasesprezece ani. Din Polonia. Mama murit, tata murit, ea așteaptă singură la lagăr. Trei lagăre fost.

Scoase un portofel din buzunar, scotoci prin el și scoase o altă fotografie a aceleiași fete, făcută cu câțiva ani mai târziu; era îmbrăcată într-un fel de sac închis la culoare și fără formă. Stătea rezemată de un perete și alături de ea se găsea o femeie scundă, care părea să nu aibă nici un dinte în gură.

– Asta, mama, spuse el arătând spre femeia măruntă. Mama murit lagăr doi.

– Domnule Guizac, stărui doamna McIntyre, împingându-i înapoi fotografia. Eu nu vreau ca negrii mei să fie tulburați. Fără negri, nu pot să conduc locul ăsta. Fără dumneata pot, dar fără ei nu, și dacă-i mai vorbești o singură dată lui Sulk despre fata asta, pui punct slujbei dumitale la mine. Înțelegi?

Fața lui nu vădea înțelegere. S-ar fi zis că în mintea lui punea cap la cap toate aceste cuvinte, pentru a le închega într-un gând.

Doamna McIntyre își aminti de cuvintele lui Shortley: „Înțelege totul, se face numai că nu înțelege pentru ca să poată proceda așa cum vrea el“. Pe fața ei se așternu din nou expresia de furie scandalizată cu care i se adresase la început:

– Nu pot să înțeleg cum de un om care-și zice creștin poate să aducă aici o sărmană copilă nevinovată ca s-o mărite cu un asemenea individ. Nu pot să înțeleg! Nu pot!

Își scutură capul și fixă depărtările cu o privire albastră, întristată. După o clipă, el ridică din umeri și își lăsă brațele de-a lungul trupului, ca și cum ar fi ostenit.

– Ea nu pasă că e negru. Ea lagăr trei ani.

Doamna McIntyre simți o slăbiciune care-i înmuia genunchii.

– Domnule Guizac, nu vreau să mai discut vreodată acest lucru cu dumneata. Dacă ai de gând să faci așa ceva, va trebui să-ți cauți altă slujbă. Înțelegi?

Fața cârpăcită nu trăda nimic. Doamna McIntyre avea impresia că nici nu o vede.

– Asta este ferma mea. Eu hotărăsc cine vine aici şi cine nu.

– Da, răspunse el trântindu-şi şapca pe cap.

– Nu sunt eu vinovată de nenorocirile lumii, adăugă ea, ca o reflecţie ulterioară.

– Da.

– Ai o slujbă bună. Ar trebui să fii recunoscător că te afli aici, dar mă îndoiesc că eşti.

– Da, zise el iarăşi, ridicând din umeri în felul lui obişnuit şi întorcându-se la tractor.

Doamna McIntyre îl urmări cum se caţără şi manevrează maşina din nou spre lanul de grâu. După ce trecu pe lângă ea şi îşi completă turul, doamna se urcă pe deal, şi rămase acolo cu braţele încrucişate şi privirile aţintite în depărtare. „Toţi sunt la fel“, murmură ea, „fie că vin din Polonia sau din Tennessee. Dacă am ţinut eu piept unor Herrin şi Ringfield şi Shortley, am să ţin piept şi unui Guizac“.

Îşi îngustă pleoapele până închise ochii aproape de tot, urmărind numai silueta de pe tractor, din ce în ce mai împuţinată, de parcă ar fi privit-o prin cătarea puştii. Toată viaţa se luptase cu prisosul omenirii şi acum i se prezenta sub forma unui polonez. „Eşti întocmai ca şi ceilalţi“, continuă ea monologul lăuntric, „doar că eşti deştept, chibzuit şi energic – dar aşa sunt şi eu. Şi asta-i proprietatea mea.“

Stătea înfiptă în creştetul dealului, o siluetă micuţă cu pălărie neagră şi halat negru, cu o faţă de heruvim bătrân şi braţele încrucişate, pregătită parcă să înfrunte orice. Dar inima-i bătea cu putere, ca şi cum fusese supusă la o violenţă lăuntrică. Deschise ochii ca să cuprindă întregul câmp, astfel încât, în larga ei perspectivă, silueta de pe tractor deveni mică de-o şchioapă.

Mai zăbovi un timp în acelaşi loc. Adia o briză uşoară şi spicele se unduiau în valuri de-o parte şi de alta a dealului. Secerătoarea cea mare, cu huruitul ei monoton, continua să reteze şi să pulverizeze, trimiţând în remorcă rafale continue de grâne. Până la căderea serii, Dezrădăcinatul avea să-şi facă tururile şi de fiecare parte a dealului nu va rămâne decât miriştea ţepoasă, în centrul căreia, asemenea unei insule, se înălţa cimitirul în care zăcea Judecătorul rânjind sub mormântul lui profanat.

III

Preotul, cu fața-i lungă, spână, rezemată într-un deget, îi vorbea de mai bine de zece minute despre Purgatoriu, în timp ce doamna McIntyre îl fixa enervată de pe scaunul ei. Erau așezați în veranda din față și băuseră limonada cu ghimbir, iar ea își zornăia gheața în pahar, își zornăia mărgelele, își zornăia brățările, ca un ponei nervos care-și scutură hamurile. „N-am nici o obligație morală să-l țin, își repeta în gând. Absolut nici o obligație morală.“ Deodată, sări în sus și glasul ei căzu peste litania psalmodiată cu inflexiuni irlandeze ca o bormașină peste un ferăstrău electric.

– Ascultă-mă. Eu nu sunt un spirit religios. Eu sunt un spirit practic. Și vreau să discut cu dumneata un lucru practic.

– Aaaahh! hârâi el, oprindu-se pe o notă scrâșnită.

Doamna McIntyre își picurase un deget de whisky în limonadă ca să-și facă putere să-i suporte vizita lungă, și acum se reașeză cu stângăcie, descoperind că scaunul era mai aproape decât se așteptase ea.

– Domnul Guizac nu mă satisface.

Bătrânul își înălță sprâncenele cu prefăcută mirare.

– E în plus. Nu-și are locul aici. Trebuie să găsesc pe cineva care să-și aibă locul.

Preotul își răsuci cu grijă pălăria pe genunchi. Avea el un fel de a aștepta o secundă în tăcere și de a întoarce apoi conversația pe făgașul lui. Era un om în jurul a optzeci de ani. Doamna McIntyre nu cunoscuse niciodată un preot până nu se dusese la acesta de acum, cerându-i să-i găsească un dezrădăcinat. Și, după ce-i adusese polonezul, preotul s-a folosit de prilej ca să încerce a o converti – exact cum se așteptase și ea.

– Mai lasă-i timp. O să învețe să-și găsească locul. Unde-i pasărrrea aceea frrrumoasă a dumitale? întrebă în continuare, și apoi: Aaaahh, o văd!

Se ridică în picioare și se uită pe pajiște unde păunul și cele două păunițe pășeau semeț, cu atenție încordată, gâturile lungi, înfoiate, de un albastru violent al păunului și de un verde argintiu al păunițelor, scânteind în soarele după-amiezii târzii.

– Domnul Guizac, continuă doamna cu o voce fermă, incoloră, e un om foarte priceput. Recunosc acest lucru. Dar nu știe cum să se poarte cu negrii și ei nu-l înghit. Eu nu-mi pot permite ca negrii să mă părăsească. Și nu-mi place atitudinea lui. Nu-i câtuși de puțin recunoscător că se află aici.

Preotul pusese mâna pe ușă, gata s-o șteargă.

– Aaahh, trebuie să plec, mormăi el.

– Dacă aș avea un muncitor alb care să știe să-i înțeleagă pe negri, m-aș lipsi de domnul Guizac, spuse ea și se ridică din nou în picioare.

Preotul se întoarse și o privi în față:

– Nu are nicăieri unde să se ducă, rosti el.

Apoi adăugă:

– Scumpă doamnă, te cunosc destul de bine ca să știu că n-ai să-l lași pe drumuri pentru o nimica toată.

Și, fără să-i mai aștepte răspunsul, își înălță mâna și-i dădu binecuvântarea cu o voce hodorogită.

– Nu eu am creat situația asta, răspunse ea cu un zâmbet enervat.

Preotul lăsă privirile să-i rătăcească spre păuni. Ajunseseră în centrul peluzei. Păunul se opri brusc și, curbându-și gâtul îndărăt, își înălță coada și o desfăcu larg, scoțând totodată un sunet gâlgâit, pătrunzător. Cascade de sori sclipitori i se împrăștiară deasupra capului într-o învolburare verzui-aurie. Preotul încremeni, cu gura ușor deschisă. Doamna McIntyre își spuse că în viața ei n-a văzut un bătrân mai idiot.

– Așa va arăta sosirea lui Hristos! exclamă el cu voce puternică, voioasă, trecându-și dosul mâinii peste gură și continuând să stea neclintit, cu răsuflarea tăiată.

Fața doamnei McIntyre arboră o expresie puritană și se îmbujoră. Pomenirea lui Hristos într-o conversație o stingherea la fel cum o stingherise pe mama ei orice aluzie sexuală.

– Nu eu port răspunderea faptului că domnul Guizac n-are unde să se ducă. Nu eu răspund pentru toţi oamenii de prisos de pe lume.

Bătrânul părea să nu o fi auzit. Atenţia lui era concentrată asupra păunului, care făcea paşi foarte mici îndărăt, cu capul aureolat de evantaiul cozii.

– Asta e Schimbarea la faţă! murmură preotul.

Doamna McIntyre habar nu avea despre ce vorbeşte.

– În primul rând, nu l-a obligat nimeni să vină aici, repetă doamna McIntyre subliniind fiecare cuvânt.

Bătrânul zâmbi absent.

– A venit ca să ne mântuiască, zise el şi întinse orbeşte mâna după mâna doamnei McIntyre, pe care o scutură, anunţând-o că trebuie să plece.

*

Dacă domnul Shortley nu s-ar fi reîntors câteva săptămâni mai târziu, doamna McIntyre s-ar fi dus să caute un om nou pe care să-l angajeze. Nu-l dorise înapoi, dar când zărise familiara maşină neagră ivindu-se pe drum şi oprind lângă casă, încercă senzaţia că ea era aceea care se reîntorcea, după o lungă şi tristă călătorie, la propria-i casă. Îşi dădu seama pe dată că doamna Shortley îi lipsise. De când plecase doamna Shortley, nu mai avusese cu cine să schimbe o vorbă, aşa încât alergă la uşă, aşteptându-se s-o vadă opintindu-se pe scări.

Dar nu-l găsi decât pe domnul Shortley singur. Purta o pălărie de fetru neagră şi o cămaşă imprimată cu palmieri roşii şi albaştri, dar scobiturile de pe faţa lui lungă, muşcată şi arsă, erau mai adânci decât fuseseră cu o lună înainte.

– Ei, îl întâmpină doamna McIntyre, unde-i doamna Shortley?

Domnul Shortley nu răspunse nimic. Dar schimbarea de pe faţa lui părea să vină dinăuntru; arăta ca un om care a vieţuit o lungă bucată de timp fără un strop de apă.

– A fost îngerul lui Dumnezeu, spuse el cu o voce puternică. A fost cea mai bună femeie din lume.

– Dar unde-i?

– A murit. În ziua când a plecat de aici a avut un atac.

Pe fața lui se așternu un calm de mort.

– Cred că polacul ăla a omorât-o. Ea l-a dibuit de la prima vedere. Știa că e unealta diavolului. Așa mi-a spus.

Trei zile i-au trebuit doamnei McIntyre până să se obișnuiască cu gândul morții doamnei Shortley. Își spunea că oricine ar fi văzut-o cum suferă ar fi crezut că-i murise o rudă. Îl reangajă pe domnul Shortley să execute munci la fermă, deși, fără soția lui, nu l-ar mai fi vrut. Îi făgădui că la sfârșitul lunii avea să-i dea Dezrădăcinatului preaviz, și atunci își va relua munca la ferma de lapte. Domnul Shortley prefera ferma de lapte, dar se învoi să mai aștepte. Spunea că va încerca o mare satisfacție când îl va vedea pe polac plecând cu coada între picioare, iar doamna McIntyre îi răspunse că satisfacția ei va fi și mai mare. Îi mărturisi regretul că nu s-a mulțumit cu ajutoarele de la început și că s-a apucat să caute în alte părți ale lumii. Domnul Shortley o informă că lui niciodată nu i-au plăcut străinii, mai ales de când luase parte la Primul Război Mondial și văzuse ce le poate pielea. Cunoscuse toate soiurile de străini, și nici unul nu era ca americanii. Și-i mai spuse că ținea minte fața unuia care zvârlise în el cu o grenadă de mână și că omul avusese niște ochi mici, rotunzi, exact ca domnul Guizac.

– Bine, dar el e polonez, nu german, se miră doamna McIntyre.

– Nu-i mare diferență între unii și alții, îi explică domnul Shortley.

Negrii se bucurau de întoarcerea domnului Shortley. Dezrădăcinatul le cerea să muncească din greu, așa cum muncea și el, în timp ce domnul Shortley le cunoștea limitele. Nu fusese el prea sârguincios nici când îl ținuse din scurt doamna Shortley, dar acum, fără ea, era mai uituc și mai încet. Polonezul lucra cu aceeași râvnă ca întotdeauna și se părea că nu avea nici cel mai vag presentiment că urma să fie concediat. Doamna McIntyre constata că anumite treburi despre care crezuse că nu vor fi niciodată făcute erau terminate în cel mai scurt timp posibil. Și totuși, era hotărâtă să se descotorosească de el. Privelиștea siluetei lui scunde, rigide, mișcându-se iute de colo colo, ajunsese extrem de iritantă pentru ea, și avea senzația că preotul o trăsese pe sfoară. Îi spusese de la bun început că dacă Dezrădăcinatul se va dovedi nesatisfăcător, nu exista pentru ea nici o obligație legală să-l păstreze în muncă, și uita că acum îi inventase o obligație morală.

Avea de gând să-i spună că obligația ei morală se îndrepta spre oamenii din aceeași țară cu ea, spre domnul Shortley, de exemplu, care luptase în războiul mondial ca să-și apere patria, și nu spre domnul Guizac, care venise aici doar ca să profite de tot ce putea profita. Simțea că trebuie să-i spună preotului pe șleau toate aceste lucruri înainte de a-l concedia

pe Dezrădăcinat. Când sosi începutul lunii și preotul evită să se mai arate, doamna McIntyre mai amână pentru câtva timp preavizul pe care urma să i-l dea Dezrădăcinatului.

Domnul Shortley se gândea că ar fi trebuit să știe de la bun început că o femeie nu face niciodată, la momentul când trebuie să facă, ceea ce a spus că va face. Se întreba cât or să mai poată dura toate șovăielile astea ale ei. Își spunea că, probabil, i se înduioșase inima și se temea să-l dea afară pe polac ca nu cumva să rămână bietul de el pe drumuri. Ar putea să-i deschidă el ochii în legătură cu treaba asta: dacă-i dă drumul, în trei ani omul ăsta o să aibă casă proprie, cu antenă de televizor pe acoperiș. În mod strategic, domnul Shortley începu să vină seară de seară la ușa din spate, și să-și expună punctele de vedere.

– Uneori un alb nu se bucură de considerația de care se bucură un negru, pleda el, dar asta nu-i nimic, pentru că el tot alb rămâne, dar uneori – și aici făcea o pauză și își pironea privirile în depărtări uneori, un om care a luptat și și-a dat sângele și a murit în slujba țării sale nu se bucură de aceeași considerație ca unul dintre cei împotriva cărora a luptat. Și vă întreb: e un lucru drept?

Când îi punea astfel de întrebări, îi urmărea fața și gândea că îi făcuse impresie. În ultima vreme doamna nu prea arăta bine. Observase că îi apăruseră în jurul ochilor cearcăne pe care nu le avusese când el și doamna Shortley fuseseră singurele ajutoare albe de la fermă. De câte ori se gândea la doamna Shortley, își simțea inima scufundându-se ca o găleată într-un puț secat.

Preotul se ferea să vină de parcă se speriase la ultima lui vizită, dar, până la urmă, văzând că Dezrădăcinatul nu fusese concediat, se hazardă să-i mai facă o vizită doamnei McIntyre, ca să o călăuzească mai departe de la punctul de unde își amintea că a rămas. Ea nu-i ceruse s-o călăuzească, dar el îi călăuzea pe toți, strecurând în orice discuție, indiferent cu cine ar fi purtat-o, explicația vreuneia din tainele sfinte, sau a câte vreunui crez. Se așeză pe verandă, fără să ia în seamă expresia ei în parte zeflemitoare, în parte scandalizată, în timp ce ea ședea legănându-și piciorul și așteptând un prilej de a pune stavilă vorbăriei lui.

– Pentru că, turuia de zor preotul, ca și cum povestea ceva ce se întâmplase în oraș cu o zi în urmă, când Dumnezeu l-a trimis pe unicul său fiu, Iisus Hristos, Domnul nostru – își înclină ușor capul –, ca să mântuiască omenirea, acesta...

– Părinte Flynn! îl întrerupse ea pe o voce care-l făcu să tresară. Vreau să discutăm despre o chestiune serioasă.

Pielea de sub ochiul drept al bătrânului zvâcni.

– După părerea mea, urmă ea aruncându-i preotului o privire aprigă, și Hristos a fost un dezrădăcinat.

Preotul își înălță ușor mâinile și apoi le lăsă să-i cadă pe genunchi. „Aaaahh!“, murmură el, ca și cum ar fi reflectat la această chestiune.

– Am de gând să-l dau afară pe omul ăsta, n-am nici o obligație față de el. Eu am obligații față de oamenii care au făcut ceva pentru țara lor, nu față de cei care au venit aici să profite și să sugă cât pot.

Începu să vorbească cu repeziciune, amintindu-și de toate argumentele acumulate. Atenția preotului păru să se retragă într-o sacristie a lui lăuntrică, așteptând-o până avea să termine. O dată sau de două ori privirea îi lunecă spre pajiște, ca și cum căuta acolo vreun mijloc de scăpare, dar ea tot nu-și curmă vorba. Îi povesti cum se zbătuse pe proprietatea asta timp de treizeci de ani, abia putând să țină piept unor oameni care veneau de nicăieri și se îndreptau spre nicăieri, și care nu urmăreau altceva decât să-și cumpere o mașină. Îi mai vorbi despre descoperirea ei că toți erau la fel, fie că veneau din Polonia sau din Tennessee. Când familia Guizac avea să-și facă suma, nu va șovăi nici un moment s-o părăsească. Îl mai informă că oamenii care păreau bogați erau de fapt cei mai săraci pentru că aveau cele mai multe îndatoriri. Îl întrebă cum credea el că își achita ea notele de plată pentru întreținere. Îi mărturisi că ar dori să-și renoveze casa, dar nu își putea permite. Nu-și putea permite nici măcar să restaureze monumentul de la mormântul soțului ei. Îl mai întrebă dacă ghicește la cât se ridica pe an polița ei de asigurare. În cele din urmă, îl întrebă dacă crede despre ea că e făcută din bani, și bătrânul lăsă să-i scape un hohot urât, râgâit, de parcă ar fi fost vorba de o întrebare foarte comică.

Când vizita luă sfârșit, doamna McIntyre avu senzația că e înfrântă, deși, în mod clar, triumfase asupra lui. Se hotărî ca pe ziua de întâi să-i dea Dezrădăcinatului preavizul de treizeci de zile și îi aduse la cunoștință acest lucru și domnului Shortley.

Acesta din urmă nu răspunse nimic. Soția lui fusese singura femeie, din câte cunoscuse el, care nu se temuse să facă ceea ce spunea că o să facă. Ea zicea că polonezul fusese trimis de diavol și de preot. Domnul Shortley nu se îndoia că preotul avea o influență nefastă asupra doamnei McIntyre și că, în curând, aceasta va începe să ia parte la slujbele lui religioase. Arăta ca și cum o rodea ceva pe dinăuntru. Era tot mai slabă și mai neliniștită și nu la fel de ageră cum fusese pe vremuri. Acum se uita la un bidon de lapte fără să observe cât de murdar era, și el îi văzuse buzele mișcându-se când nu vorbea. Polonezul nu făcea nici

o greșeală, totuși o irita îngrozitor. În schimb, domnul Shortley făcea lucrurile după cum îl tăia pe el capul – nu întotdeauna în felul dorit de ea – și nu obiecta. Observase că polonezul și familia lui se îngrășaseră; îi atrase atenția domnului Shortley că nu mai erau așa de trași la față, și-i spuse că puneau deoparte fiecare bănuț pe care-l câștigau.

– Da, coană, și într-o bună zi o să fie în stare să te cumpere și să te vândă, se hazardă domnul Shortley să-i spună și își dădu seama că afirmația lui o tulburase.

– Aștept să vină ziua de întâi, răspunse ea.

Și domnul Shortley aștepta; ziua de întâi veni, dar doamna McIntyre nu-l concedie pe polonez. Domnul Shortley ar fi putut pune rămășag cum se vor desfășura lucrurile. El nu era un om violent, dar nu putea suferi să vadă o femeie exploatată de un străin. Asta, simțea el, era un lucru pe care un bărbat nu-l poate privi cu nepăsare.

Nu exista nici un motiv pentru care doamna McIntyre să nu-l concedieze imediat pe domnul Guizac, și totuși amâna o asemenea decizie de pe o zi pe alta. Era preocupată de notele ei de plată și de sănătatea ei. Nu putea să doarmă noaptea și, când adormea, îl visa pe Dezrădăcinat. Niciodată nu concediase vreun muncitor; toți cei de până acum o părăsiseră de bunăvoie. Într-o noapte visă că domnul Guizac și familia lui se mutau în casa ei, și că ea trebuia să se mute cu domnul Shortley. Asta era prea de tot; se deșteptă și nopți întregi somnul nu i se mai lipi de pleoape. Într-o altă noapte visă că preotul venise să-i facă o vizită și că-i psalmodia: „Scumpă doamnă, știu că inima dumitale bună nu-ți va îngădui să-l dai afară pe săhhrmanul om. Gândește-te la miile de nenorociți, gândește-te la cuptoare și la vagoanele de vite și la lagăre și la copiii bolnavi și la Hristos Dumnezeul nostru.“

„E un om de prisos și a dat lucrurile peste cap la ferma mea“, s-a visat ea răspunzându-i. „Eu sunt o femeie logică și practică, și aici nu sunt nici cuptoare, nici lagăre și nici Hristos Dumnezeul nostru, și când o să plece de la mine o să facă mult mai mulți bani. O să lucreze la moară și o să-și cumpere mașină, și nu-mi mai împuia capul – toți nu vor decât să-și cumpere mașină.“

„Cuptoarele și vagoanele de vite și copiii bolnavi“, psalmodia preotul, „și marele Dumnezeu.“

„E un om de prisos.“

A doua zi dimineață, în timp ce-și lua micul dejun, hotărî să-i dea preavizul pe loc. Se ridică, ieși din bucătărie și porni strângând încă în

mână șervetul de masă. Domnul Guizac uda pardoseala grajdului, ținându-și o mână în șold. Când o văzu, închise furtunul și-i aruncă o căutătură enervată pentru că-l întrerupea din muncă. Doamna McIntyre nu se gândise ce să-i spună, se mulțumise doar să vină. Stătea în poarta grajdului, cercetând cu o privire severă podeaua impecabil curățată și stâlpii de pe care se scurgeau picăturile de apă.

– E bine? întrebă Dezrădăcinatul.

– Domnule Guizac, eu nu mai pot face față obligațiilor mele. Apoi adăugă cu o voce mai puternică, mai stridentă, accentuând fiecare cuvânt:

– Am datorii de plătit.

– Și eu, răspunse domnul Guizac. Datorii multe, bani puțini.

Și ridică din umeri.

În celălalt capăt al grajdului zări o umbră lungă, cu nasul ca un cioc, lunecând ca șarpele pe lângă poarta deschisă, însorită, apoi oprindu-se; și deveni conștientă că îndărătul ei, acolo de unde cu un minut mai înainte se auzise zgomotul negrilor care trebăluiau cu lopețile, se așternuse acum tăcere deplină.

– Asta-i proprietatea mea! strigă ea furioasă. Cu toții sunteți de prisos. Fiecare în parte și toți la un loc sunteți de prisos.

– Da, răspunse domnul Guizac și se întoarse la furtunul lui.

Doamna McIntyre își șterse gura cu șervetul pe care-l ținea în mână și ieși afară, ca și cum își împlinise misiunea pentru care venise.

Umbra domnului Shortley se retrase din poartă; se rezemă cu spinarea de colțul grajdului și aprinse o jumătate de țigară pe care o scoase din buzunar. Pentru el nu mai exista acum nici o speranță decât să aștepte ca mâna Domnului să lovească, dar un lucru știa cu siguranță, și anume că n-o să aștepte cu gura închisă.

Începând din acea dimineață porni să se plângă și să-și pledeze cazul în fața oricui îi ieșea în cale, fie alb, fie negru. Se văicărea la băcănie și la judecătorie și la colțul străzii și direct la doamna McIntyre, pentru că el nu avea nimic de ascuns. Dacă polonezul ar fi putut înțelege ce-i spunea, i s-ar fi jeluit și lui.

– Toți oamenii au fost creați liberi și egali, îi perora el doamnei McIntyre, și eu mi-am riscat viața și piciorul ca să dovedesc acest lucru.

Am plecat acolo și am luptat și mi-am dat sângele și am murit și m-am întors ca să văd că cine mi-a luat locul? Exact acela împotriva căruia am luptat. O grenadă de mână era gata-gata să mă omoare și l-am văzut pe ăla care a aruncat-o: unu' mic cu ochelari exact ca ai lui. Se poate că i-au cumpărat de la aceeași prăvălie. Lumea-i mică.

Își însoțea cuvintele de un râs amar. Cum n-o mai avea pe doamna Shortley care să susțină conversațiile, începuse să vorbească el și descoperise că se pricepe. Avea puterea de a-i face pe ceilalți să înțeleagă dreptatea cauzei lui. Le vorbea mult negrilor:

– De ce nu te duci înapoi în Africa? îl întrebă într-o dimineață pe Sulk, în timp ce curăța magazia de nutreț. Acolo-i țara ta, nu?

– Nu plec eu acolo. Ce, ca să mă mănânce?

– Mă rog, dacă te porți cum trebuie, nu văd de ce n-ai putea rămâne aici, îi răspunse domnul Shortley cu mărinimie. Pentru că tu n-ai fugit din altă parte. Bunicu-tău a fost cumpărat. Nu el a vrut să vină aici. Oamenii care au fugit de acolo de unde au venit, ăia n-au ce căuta aici.

– Io n-am simțit niciodată nevoia să călătoresc, spuse Sulk.

– Mă rog, eu, dac-ar fi să călătoresc din nou, m-aș duce sau în China, sau în Africa. Când te duci în țările astea, vezi clar deosebirile dintre ei și tine. Dar dacă pleci în celelalte țări, singura cale pe care poți vedea că-s străini e vorbitul. Și nici ăsta întotdeauna, pentru că jumătate din ei știu englezește. Aici e greșeala noastră, prea îi lăsăm pe toți să se înfrupte din engleza noastră. Dacă fiecare și-ar vorbi limba lui, ar fi mult mai puține necazuri pe lume. Nevastă-mea, săraca, zicea că dacă știi două limbi e ca și cum ai avea ochi și în ceafă. Pe ea nimeni n-o putea îmbrobodi.

– Nu, nimeni, încuviință băiatul, și pe urmă adăugă: Era grozavă. Era sigur grozavă. Niciodată n-am cunoscut femeie albă mai grozavă.

Domnul Shortley se îndreptă spre direcția opusă și, un timp, lucră în tăcere. Dar după câteva minute se aplecă și-l ciocăni pe negru pe umăr cu coada lopeții. O secundă se uită lung la el, în timp ce în ochii umezi i se îngrămădeau înțelesurile. Pe urmă grăi încet:

– A mea fi-va răzbunarea, spune Domnul.

Doamna McIntyre descoperi că tot orașul cunoștea versiunea domnului Shortley asupra treburilor ei și că fiecare îi condamna conduita. Începu să înțeleagă că avea obligația morală de a-l concedia pe polonez, și că

dădea înapoi de la acest lucru numai pentru că i se părea greu de împlinit. Dar nu mai putea răbda sentimentul crescând de vinovăție și, într-o dimineață friguroasă de duminică, imediat după micul dejun, porni cu hotărârea de a-l da afară. Se îndreptă spre magazia mașinilor, unde-l auzea umblând la tractor.

Pe jos se lăsase o brumă deasă care făcea ogoarele să arate ca niște spinări de oi mițoase; soarele era aproape argintiu și pădurile se conturau zbârlite și ghimpoase pe dunga orizontului. Priveliștea ținutului părea să se retragă din mica sferă de zgomot din preajma magaziei. Domnul Guizac era întins pe pământ ca să fixeze o piesă la tractorul mic. Doamna McIntyre spera că, în cele treizeci de zile cât urma să mai lucreze la ea, avea să termine cu arăturile. Negrul stătea în picioare lângă el, ținând niște unelte în mână, iar domnul Shortley se pregătea să pornească motorul la tractorul mare și să-l scoată din magazie de-a-ndăratelea. Doamna hotărî să aștepte până ce el și negrul aveau să plece, și numai după aceea să-și înceapă neplăcuta îndatorire.

Îl urmărea pe domnul Guizac, și izbea din picioare pe pământul tare, pentru că frigul îi pătrundea la tălpi, amorțindu-i-le, ca un val de paralizie. Purta un palton gros negru, o basma roșie legată pe cap și pe deasupra pălăria neagră, trasă pe ochi, ca să-i ferească de lumină. Sub borul negru, fața ei avea o expresie absentă și, de două sau trei ori, își mișcă buzele fără să vorbească. Domnul Guizac strigă peste zgomotul tractorului, cerând negrului o șurubelniță și, când o luă în mână, se trânti pe spate pe pământul înghețat și se vârî sub mașină. Nu-i putea vedea fața, numai tălpile și picioarele și trupul ieșind obscen de sub tractor. Purta cizme de cauciuc crăpate și stropite cu noroi. Ridică un genunchi, apoi îl lăsă în jos și se răsuci ușor. Dintre lucrurile pe care i le reproșa doamna McIntyre, cel mai supărător era faptul că nu plecase el de bunăvoie.

Domnul Shortley pusese în mișcare tractorul mare și acum îl scotea din magazie de-a-ndăratelea. S-ar fi zis că tractorul îl înfierbânta, ca și cum căldura și forța lui îi propagau prin vine impulsuri cărora li se supunea pe loc. Îndreptase tractorul mare în direcția tractorului mic, dar frână pe o ușoară pantă înclinată, sări jos și se întoarse în magazie. Doamna McIntyre se uita fix la picioarele domnului Guizac, care acum zăceau perfect întinse pe pământ. Auzi frâna tractorului mare cedând și, când își înălță ochii, îl văzu lunecând în jos, drept înainte, calculându-și parcă singur drumul. Mai târziu își aminti că-l văzuse pe negru sărind din calea tractorului, în perfectă liniște, de parcă se desfăcuse din pământ un arc care-l proiectase în afară; și-l văzuse pe domnul Shortley întorcând capul cu incredibilă încetineală și privind peste umăr: și își mai aminti că ea dăduse să țipe ca să-l avertizeze pe Dezrădăcinat, dar

că nu țipase. Simțise ochii ei și ochii domnului Shortley și ochii negrului îmbinându-se într-o singură privire care-i îngheța pe vecie într-o înțelegere mută, și auzise icnelile polonezului când roata tractorului îi sfărâmă șira spinării. Cei doi bărbați alergară să-l ajute și ea leșină.

După aceea își mai aminti că, după ce se trezise din leșin, alergase undeva, poate că în casă și apoi din nou afară, dar nu știa pentru ce anume, sau dacă mai leșinase o dată când ajunsese acolo. Când, în cele din urmă, se întoarse la locul unde erau tractoarele, sosise o ambulanță. Trupul domnului Guizac era acoperit de trupurile aplecate ale soției și copiilor săi, și de un trup negru, îndoit peste el, care murmura niște cuvinte de neînțeles. La început crezuse că e doctorul, dar pe urmă, cu un sentiment de agasare, îl recunoscu pe preot, care sosise cu ambulanța și se străduia să vâre ceva în gura omului zdrobit. După un minut preotul își îndreptă spatele și ea putu vedea întâi pantalonii mânjiți de sânge și apoi fața îndreptată spre ea, dar la fel de retrasă și de impersonală ca și peisajul campestru. Se holbă la el, pentru că era prea șocată de experiența trăită ca să mai poată face și altceva. Mintea ei nu reușea să sesizeze tot ce se întâmpla. Avea senzația că se află într-o țară străină, unde băștinașii se aplecau asupra unui cadavru, și urmări scena ca o străină, în timp ce mortul era transportat cu ambulanța.

În aceeași seară, domnul Shortley plecă, fără nici un fel de preaviz, să-și caute alt loc de muncă, iar negrul Sulk fu cuprins de o subită dorință de a cunoaște lumea și se mută în sudul statului. Bătrânul Astor nu putea munci fără ajutor. Doamna McIntyre aproape că nici nu observă că nu mai are muncitori la fermă, pentru că fu doborâtă de o boală de nervi și trebui să se interneze în spital. Când se reîntoarse acasă, își dădu seama că nu va mai putea conduce proprietatea și își dădu vacile pe mâna unui organizator de licitații (care le vându în pierdere), după care se retrase să-și ducă viața cu cât avea, cramponându-se doar de sănătatea ei în declin. Un picior îi era amorțit, iar mâinile începură să-i tremure și capul să-i vâjâie. Mai târziu, nu mai putu părăsi patul și rămase în îngrijirea unei negrese. Vederea îi era din ce în ce mai slăbită și își pierdu cu totul și vocea. Nu multă lume își mai amintea să vină s-o vadă, cu excepția bătrânului preot. Acesta o vizita o dată pe săptămână, în mod regulat, aducând cu el un sac cu firimituri de pâine și, după ce hrănea păunii, se așeza lângă patul ei și-i lămurea crezurile bisericești.

„Carte Pentru Toți“

1. Mihai Eminescu, Poezii

2. I.L. Caragiale, Momente și schițe

3. Ion Creangă, Amintiri din copilărie. Povești, povestiri

4. Ioan Slavici, Moara cu noroc

5. I.S. Turgheniev, Părinți și copii

6. Cella Serghi, Cartea Mironei

7. A.P. Cehov, Doamna cu cățelul

8. Mircea Eliade, La țigănci. Pe strada Mântuleasa

9. Mark Twain, Jurnalul lui Adam și al Evei

10. Liviu Rebreanu, Pădurea spânzuraţilor

11. Ion Marin Sadoveanu, Sfârşit de veac în Bucureşti

12. Jerome K. Jerome, Gândurile trândave ale unui pierde-vară

13. G.M. Zamfirescu, Maidanul cu dragoste

14. F.M. Dostoievski, Oameni sărmani

15. Zaharia Stancu, Şatra

16. James Joyce, Portret al artistului la tinereţe

17. Cezar Petrescu, Dumineca Orbului

18. Mihail Bulgakov, Maestrul și Margareta

19. Fănuș Neagu, Frumoșii nebuni ai marilor orașe

20. F.M. Dostoievski, Amintiri din Casa morţilor

21. Zaharia Stancu, Ce mult te-am iubit

22. Oscar Wilde, Portretul lui Dorian Gray

23. Mateiu I. Caragiale, Craii de Curtea-Veche

24. Mihai Eminescu, Proză

25. Franz Kafka, America

26. George Bacovia, Plumb

27. Alice Munro, Dragă viață

28. James Joyes, Oameni din Dublin

29. Lev Tolstoi, Învierea

30. Graham Greene, Al zecelea om

31. Stendhal, Mănăstirea din Parma

32. Alice Munro, Ură, prietenie, dragoste, căsătorie

33. Edith Wharton, Casa veseliei

34. Joseph Conrad, Lord Jim

35. Graham Greene, Americanul liniștit

36. Iris Murdoch, Clopotul

37. Gustave Flaubert, Doamna Bovary

38. Lev Tolstoi, Sonata Kreutzer și alte povestiri

39. Jane Austen, Mândrie și prejudecată

40. Cella Serghi, Pânza de păianjen

41. Robert D. Kaplan, Răzbunarea geografiei

42. Michael Bar-Zohar, Nissim Mishal, Mossad. Istoria sângeroasă a spionajului israelian

43. Michael Neiberg, Potsdam. Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial și refacerea Europei

44. Dr. Gayatri Devi, Calm. Cum să-ți găsești liniștea într-o lume stresantă și agitată

45. Edith Wharton, Rivalitate

46. Alice Munro, Fugara

47. Charlotte Brontë, Jane Eyre

48. Svetlana Aleksievici, Războiul nu are chip de femeie

49. Saul Bellow, Aventurile lui Augie March

50. D.H. Lawrence, Amantul doamnei Chatterley

51. Charles Dickens, Marile speranţe

52. Cristopher Hitchens, Dumnezeu nu este mare

53. Saul Bellow, Darul lui Humboldt

54. Graham Greene, Miezul lucrurilor

55. Tim Weiner, CIA. O istorie secretă

56. Malcolm Lowry, Sub vulcan

57. Daron Acemoglu, James A. Robinson, De ce eşuează naţiunile.

Originile puterii, ale prosperităţii şi ale sărăciei

58. F. Scott Fitzgerald, Marele Gatsby

59. Stendhal, Roşu şi Negru

60. Iris Murdoch, Marea, marea

61. Samuel P. Huntington, Ciocnirea civilizaţiilor şi refacerea ordinii mondiale

62. David Perlmutter, Kristin Loberg, Alimente care ucid creierul

63. Christopher Ryan, Cacilda Jethá, Sexul. Cum ne cuplăm, de ce înşelăm

64. F.M. Dostoievski, Fraţii Karamazov

65. Richard Overy, 1939 – Numărătoarea inversă. Europa înainte de al Doilea Război Mondial

66. Guido Knopp, Războinicii lui Hitler

67. John Higgs, O istorie altenativă a secolului XX

68. David Priestland, Steagul roșu. O istorie a comunismului

69. Carla Guelfenbein, Cu tine în depărtare

70. Simon Sebag Montefiore, Monștri

71. Henry Marsh, Să nu faci rău

72. Toby Green, Inchiziția

73. Lev Tolstoi, Moartea lui Ivan Ilici și alte povestiri

74. Mihail Gorbaciov, Amintiri. Viața mea înainte și după perestroika

75. Franz Kafka, Procesul

76. F.M. Dostoievski, Demonii

77. Antoine de Saint-Exupéry, Zbor de noapte. Pilot de război. Pământ al oamenilor

78. Jaroslav Hašek, Peripețiile bravului soldat Švejk

79. Svetlana Aleksievici, Ultimii martori

80. Tim Weiner, FBI. O istorie secretă

81. Will Cuppy, Biografii necenzurate ale unor oameni celebri

82. Samanta Schweblin, Vis febril

83. Michael White, Leonardo da Vinci. Biografia unui geniu

84. Gustave Flaubert, Educaţia sentimentală

85. Mihail Bulgakov, Maestrul și Margareta

86. Paul Beatty, Winston Duru’

87. Svetlana Aleksievici, Războiul nu are chip de femeie

88. Kelly McGonigal, Puterea voinței. Cum funcționează autocontrolul și ce putem face pentru a-l îmbunătăți

89. Cella Serghi, Pânza de păianjen

90. Jane Austen, Mândrie și prejudecată

91. Cella Serghi, Cartea Mironei

92. Michael Bar-Zohar, Nissim Mishal, Mossad. Istoria sângeroasă a spionajului israelian

93. Tim Weiner, CIA. O istorie secretă

94. Robert D. Kaplan, Răzbunarea geografiei. Ce ne spune harta despre conflictele viitoare și lupta împotriva destinului

95. Alan Forrest, Napoleon

96. Honoré de Balzac, Moș Goriot

97. Oleg V. Hlevniuk, Stalin. O nouă biografie a unui dictator

98. A.S. Pușkin, Dama de pică și alte povestiri

99. Robert Gerwarth, Cei învinși. De ce nu s-a putut încheia Primul Război Mondial (1917–1923)

100. Ioan-Aurel Pop, Scurtă istorie ilustrată a românilor

101. Edward St Aubyn, Patrick Melrose. Nu contează. Vești rele

102. Agatha Christie, Crima din Orient Express

103. William Golding, Turnul

104. Svetlana Aleksievici, Soldaţii de zinc

105. Richard Flanagan, Dorință

106. Domenico Starnone, Păcăleală

107. Henry James, Washington Square

108. Anne Applebaum, Cortina de Fier. Represiunea sovietică în Europa de Est, 1945–1956

109. Thomas Hardy, Tess d’Urberville

110. Erik Larson, Siajul morţii. Ultima călătorie a navei Lusitania

111. Pier Paolo Pasolini, Băieţii străzii

112. Tim Marshall, Prizonierii geografiei

113. Sandra Aamodt, Sam Wang, Secretele creierului uman

114. Rupert Butler, Gestapo. Istoria politiei secrete a lui Hitler

115. N.V. Gogol, Povestiri din Petersburg

116. Atul Gawande, Suntem muritori

117. V.S. Ramachandran, Ce ne spune creierul

118. Elizabeth Kolbert, A 6-a extincție

119. Nick Bostrom, Superinteligența

120. Margaret Mitchell, Pe aripile vântului

121. I.S. Turgheniev, Un cuib de nobili

122. F.M. Dostoievski, Idiotul

123. Lev Tolstoi, Anna Karenina

124. Mihail Sebastian, Accidentul

125. Peter Ross Range, 1924. Anul care l-a creat pe Hitler

126. Ottessa Moshfegh, Eileen

127. Samuel P. Huntington, Ciocnirea civilizațiilor

128. Daron Acemoglu, James A. Robinson, De ce eșuează națiunile

129. J.P. Delaney, Fata dinainte

130. David E. Hoffman, Un spion de miliarde

131. F. Scott Fitzgerald, Marele Gatsby

132. Carl Bernstein & Bob Woodward, Toţi oamenii preşedintelui

133. Noam Chomsky, Cine conduce lumea?

134. David Perlmutter, Alimente care ucid creierul

135. Liviu Rebreanu, Ciuleandra

136. Maxim Gorki, Mama

137. Hilary Mantel, Wolf Hall

138. Abraham Verghese, Să tai în piatră vie

139. Sebastian Barry, Zile fără sfârşit

140. Emily Brontë, La răscruce de vânturi

141. Johann Wolfgang von Goethe, Suferințele tânărului Werther

142. F.M. Dostoievski, Crimă și pedeapsă

143. Samanta Schweblin, Păsări în gură

144. Richard Yates, Revolutionary Road

145. Alice Munro, Dragostea unei femei cumsecade

146. Michael Bar-Zohar și Nissim Mishal, Misiuni la limita imposibilului. Operaţiuni care sfidează moartea ale Forţelor Speciale Israeliene

147. Jane Austen, Emma

148. Fiona Barton, Văduva

149. Saul Bellow, Omul suspendat

150. Ioan-Aurel Pop, Scurtă istorie a românilor

151. Richard Flanagan, O cale îngustă spre nordul îndepărtat

152. Joseph Roth, Marșul lui Radetzky

153. Saul Bellow, Prea multe lucruri la care să te gândești

154. Henry Marsh, Să nu faci rău

155. Svetlana Aleksievici, Războiul nu are chip de femeie

156. Susanna Tamaro, Pe o singură voce

157. Anna Funder, Stasiland. Povești din spatele Zidului Berlinului

158. Emma Healey, Strigăt în întuneric

159. Tim Weiner, CIA. O istorie secretă

160. Michael Bar-Zohar, Nissim Mishal, Mossad. Istoria sângeroasă a spionajului israelian

161. Mihail Bulgakov, Maestrul și Margareta

162. Michael White, Leonardo da Vinci. Biografia unui geniu

163. Svetlana Aleksievici, Soldații de zinc

164. Simon Sebag-Montefiore, Monștri. Cele mai malefice personalități istorice, de la Nero la Osama Bin Laden

165. Tim Weiner, FBI. O istorie secretă

166. Svetlana Aleksievici, Ultimii martori

167. Toby Green, Inchiziția. O istorie a terorii în secolele al XV-lea–al XVIII-lea

168. Maria Semple, Azi va fi altfel

169. Gordon Corera, MI6. Adevăruri șocante despre istoria serviciilor secrete britanice

170. Sebastian Faulks, Cântecul păsărilor

171. Joseph Conrad, Inima întunericului. Un avanpost al progresului

172. Marlon James, Scurtă istorie a șapte crime

173. Marilynne Robinson, Acasă

174. Jane Austen, Raţiune şi simţire

175. Charles Dickens, David Copperfield

176. Hanya Yanagihara, O viaţă măruntă

177. F.M. Dostoievski, Fraţii Karamazov

178. Henryk Sienkiewicz, Quo vadis

179. Catherine Merridale, Trenul lui Lenin

180. Nathaniel Hawthorne, Litera stacojie

181. Mark Mazower, Umbre peste Europa

182. Iris Murdoch, Prinţul negru

183. Maria Semple, Unde ai dispărut, Bernadette?

184. Nigel Warbuton, Mică istorie a filosofiei

185. Edith Wharton, Vârsta inocenţei

186. Kelly McGonigal, Puterea voinţei

187. Edgar Allan Poe, Crimele din Rue Morgue și alte povestiri

188. Donna Tartt, Istoria secretă

189. Kelleigh Greenberg-Jephcott, Cântecul lebedelor

190. Ali Smith, Iarna

191. Jonathan Dee, Provincialii

192. Paul Beatty, Io contra Statele Unite ale Americii

193. Honoré de Balzac, Eugénie Grandet

194. Lev Tolstoi, Anna Karenina

195. Robert D. Kaplan, Răzbunarea geografiei

196. Will şi Ariel Durant, Lecţiile istoriei

197. Feodor Sologub, Demonul meschin

198. Mason Currey, Ritualuri zilnice ale oamenilor de geniu

199. F.M. Dostoievski, Dublul

200. Octavian D. Ţâcu, O istorie a românilor de la est de Prut

Table of Contents

Cover Page

Greu de găsit un om bun

Râul

Viața pe care o salvați poate fi chiar a voastră

Un noroc neașteptat

Un Templu al Sfântului Duh

Negrul artificial

Un cerc în foc

Întâlnire târzie cu inamicul

Oameni cumsecade de la țară

Dezrădăcinatul

I

II

III